THOMAS MANN

YUSUF ve KARDEŞLERİ

YUSUF'UN GENÇLİĞİ
II. Cilt

1929 Nobel Edebiyat Ödülü

HECE

roman

Thomas Mann: 6 Haziran 1875'te Lübeck'te Thomas Johann Heinrich Mann adlı bir tüccarın ikinci oğlu olarak doğan Thomas Mann, 20. yüzyılın en önemli Alman yazarlarından biridir. 1893'te orta okulu bitiren Mann, nefret ettiği okuldan ayrılarak annesi ve kardeşleriyle birlikte Münih'e taşındı. Burada bir sigorta şirketine gönüllü stajyer olarak girdi ve 1895-96 yıllarında Teknik Üniversitede okudu. *Frühlingssturm, Monatsschrift für Kunst, Literatür und Philosophie* (*İlkbahar Fırtınası*, Sanat, Edebiyat ve Felsefe Dergisi)'nin yazarları ve kurucuları arasında olan Mann, ağabeyi Heinrich tarafından çıkarılan *Das Zwanzigste Jahrhundert, Blätter für Deutsche Art und Wohlfahrt* adlı Alman ulusal, anti-Semitist dergide de yazıyordu. Ama Bismarck taraftarı genç yazar için şiir çalışmaları daha önemliydi. Heinrich ile birlikte 1896-98 yıllarında İtalya'ya yaptığı yolculuktan sonra 1898-99 yıllarında *Simplicissimus* adlı derginin redaktörlüğünü üstlendi. *Der kleine Herr Friedmann* (*Küçük Bay Friedmann*, 1901) gibi ilk öykülerinden sonra Mann, 1901'de *Die Buddenbrooks* (*Buddenbrook Ailesi*) adlı romanını yayınladı. Bu romanında yazar, Lübeck'li burjuvazi bir tüccar ailesinin dört kuşak boyunca çöküşünü anlatır. Burjuvazinin çalışkanlık, tutumluluk ve görev bilinci gibi erdemleri, sanatsal, entelektüel ve dini hayatları, kötü alışkanlıkları, lüks yaşantıları, avarelikleri, hastalıkları, ölümleri... yıkılışı anlatılır. Eserlerinin konusunu genellikle burjuvazinin yozlaşması oluşturur. Mann'ın ikinci başarısı *Tonio Kröger* adlı öyküsüdür. *Tonio Kröger*'de sanatla burjuva hayatı arasındaki zıtlık yansıtılır. Mann, 1905'te bir profesörün kızı olan Katia Pringsheim ile evlenir ve altı çocukları olur. Evlenmesi ve evliliğe bağlı olarak toplumda kendine bir yer edinmesi nedeniyle muhafazakâr/siyasal görüşleri sağlamlaşır. 1912'de soysuzlaşmış hayat tarzı nedeniyle mahva sürüklenen bir sanatçının öyküsünü anlatan *Der Tod in Venedig* 'i (*Venedik'te Ölüm*) yazdı. Mann, I. Dünya Savaşı'nı ulusal bir Alman coşkusu içinde savunarak *Betrachtungen eines Unpolitischen'i* (*Apolitik Bir Adamın Gözlemleri*, 1918) yazdı. *Der Zauberberg*, (*Büyülü Dağ*, 1924) Hans Castorp adlı bir mühendisin öyküsüdür. Bu romanın kahramanı da aşkın ve ölümün gücüne yenik düşer. Thomas Mann 1929'da Nobel Edebiyat ödülünü alır. 1933'te İsviçre'ye göç ederek Zürih yakınlarında Küsnacht'a yerleşti. Aynı yıl içinde *Joseph und Seine Brüder* (*Yusuf ve Kardeşleri*) adlı romanın birinci cildi çıktı. Mann, Yusuf tiplemesiyle ilk kez gelecek için umut vadeden bir karakteri anlatır. Yazar, bu romanıyla kendi politik gelişimini ima ederek faşizmin yenilebileceğine ilişkin umutlarını dile getirir. Mann 1936 yılında Alman uyruğundan çıkarıldı. Çekoslovak uyruğuna geçti. 1938'de ABD'ye taşındı. Bura-

da 1939'da *Lotte in Weimar* 'ı yazdı. 1944'te Amerikan uyruğuna geçen Mann, II. Dünya Savaşı'nda Alman dinleyicileri için faşizm karşıtı radyo programları hazırladı ve 1947'de *Doktor Faustus* adlı romanını yayınladı. 1952'de İsviçre'ye dönen Mann, 1954'te *Die Bekenntnisse des Hochstaplers Felix Krull* (*Felix Krull Adlı Dolandırıcının İtirafları*) adlı romanını yazdı. Mann, Krull adlı narsist sanatçının itiraflarını tamamlayamadan 12 Ağustos 1955'te 80 yaşında Zürih'te öldü.

Zeki Cemil Arda: 1941 Kütahya doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünden; Latin Dili ve Edebiyatı, Klasik Arkeoloji Yan Dallarından (1965) mezun oldu. Türk ve Avrupa Edebî ve Tarihî Metinlerinde Tolerans, Motif ve İçerik Karşılaştırmaları, Türk ve Avrupa Mitolojileri Karşılaştırmaları alanlarında araştırmalar; Edebî ve Tarihî Metin Çevirileri yaptı. Bilimsel Araştırmalar için Almanya, Avusturya ve İsviçre'de bulundu. Almanya Federal Cumhuriyeti Alexander-von-Humbold-Vakfı ve DAAD'dan akademik çalışmaları ve araştırmaları için burs aldı. Anadolu, Ankara Üniversitesi, Çanakkale 18 Mart, Çukurova, Gazi ve Ahi Evran Üniversitelerinde görev yaptı. Çanakkale İlahiyat Fakültesi, Çorum İlahiyat Fakültesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dekanlıklarında bulundu.

YUSUF VE KARDEŞLERİ
YUSUF'UN GENÇLİĞİ

THOMAS MANN

Türkçesi:
Zeki Cemil Arda

HECE YAYINLARI

Hece Yayınları: 150
Roman: 2

Birinci Basım: Eylül 2006
© Hece Yayınları

Yusuf ve Kardeşleri'nin Yayım Hakkı
ONK AJANS aracılığı ile alınmıştır.

Kapak Tasarımı: Sarakusta
Dizgi: HECE
Düzelti: Kasım Gezen
Teknik Hazırlık: HECE

Baskı: Öncü Basımevi
Kazım Karabekir Caddesi
Ali Kabakçı İşhanı No: 85/2
İskitler / ANKARA
Tel: 384 31 20

TAKIM ISBN: 975-8988-42-5
ISBN: 975-8988-44-1

HECE YAYINLARI
Konur Sk. No: 39/1 Kızılay/Ankara
Yazışma: P.K. 79 Yenişehir/Ankara
Telefon: (0 312) 419 69 13
Fax: (0 312) 419 69 14
e-posta: hecedergi@yahoo.com

İÇİNDEKİLER

Birinci Bölüm: Thot
Güzellik Üzerine / 7
Çoban / 10
Ders / 13
Vücut ve Akıl / 24

İkinci Bölüm: İbrahim
En Yaşlı Köle Hakkında / 35
İbrahim Tanrıyı Nasıl Keşfetti / 41
Elçinin Efendisi / 52

Üçüncü Bölüm: Yusuf ve Bünyamin
Adonis Korusu / 57
Gökyüzü Rüyası / 77

Dördüncü Bölüm: Hayalci
Renkli Elbise / 89
Becerikli Adam / 103
Ruben'in Korkusu Hakkında / 111
Demetler / 121
Görüşme / 131
Güneş, Ay ve Yıldızlar / 135

Beşinci Bölüm: Kardeşlere Yolculuk
Beklenti / 145
Yusuf Şekem'e Gidiyor / 152
Tarladaki Adam / 157
Lameh ve Kamçı İzi Hakkında / 170
Yusuf Kuyuya Atılıyor / 177
Yusuf Kuyudan Bağırıyor / 190
Mağarada / 196

Altıncı Bölüm: Mağara Önündeki Taş
İsmaililer / 209

217 / Ruben'in Darbeleri Üzerine
221 / Satış
238 / Ruben Oyuğa Geliyor
246 / Yemin

Yedinci Bölüm: Parçalanmış İnsan
255 / Yakup'un Yusuf'la İlgili Üzüntüsü
273 / Yakup'un Tanrı Tarafından Sınanması
281 / Alışkanlık
291 / Dizin

BİRİNCİ BÖLÜM

THOT

Güzellik Üzerine

Söylentiye göre Yusuf, kardeşleriyle birlikte sığır çobanı olduğunda on yedi yaşındaydı; babasının kadınlarından Bilha ve Silpa'nın çocuklarıyla birlikteydi. Bu doğrudur ve Güzel Sohbetlere şunlar da ilave ediliyordu: Babasının yanına getirildiğinde, babasının kardeşlerine nasıl kaba bir şekilde bağırdığı tecrübeyle biliniyordu. Onun dayanılamayacak kadar haşarı bir çocuk olduğunu gösteren bir bahane kolayca bulunabilirdi. Bu bahaneyi onun kardeşleri buldu. Biz buna katılmıyoruz veya bir parça ona değindikten sonra, ondan hemen ayrılıyoruz; çünkü Yusuf bu anlatılandan çok daha fazlasıydı. Ama bu doğru olan verilerin tek tek aydınlatılmasına ihtiyaç var, böylece olup bitenle sıkı sıkıya alakalı şeylerle durum bütün hatlarıyla görülür ve doğru olarak anlaşılabilir.

Yusuf on yedi yaşındaydı ve herkesin gözünde, yani onu görenlere göre, tüm insanoğullarının içinde en güzel gençti. Açıkça belirtelim ki güzellik konusuna istemeyerek giriyoruz. Bu kelime ve kavramın içinden sıkıntı veren bir hava ortaya çıkmıyor mu? Güzellik yücelik ifade eden bir fikir, bir öğretmenin hayali değil mi? Bunun kanunlara bağlı bir şey olduğu söylenir; ama kanun duyguya değil, akla ve mantığa hitap eder, duygunun ötekinin işine karışması isten-

mez. Bu yüzden mükemmel bir güzellik, yani hiçbir kusurun olmasına izin verilmeyen güzelliğin can sıkıcılığı işte bu yüzden. Gerçekten de duygu, bir kusur bulmak ve onun affedilebilecek bir konumda olmasını ister, yoksa sıkıntı basmış bir hâlde esneyerek onu reddeder. Yalın bir mükemmelliği hayranlıkla onurlandırmak, onu düşünülmüş ve örnek gösterilen bir olgu olarak önünde diz çöküp göklere çıkarmak bir öğretmenin işidir; düşünülmüş olan hayranlığın derinliğini belirlemek güç bir şey. Kanun sadece yüzeysel bir yaklaşımla, öğretici bir tarzda bağlantı kurar; sihir içerilerdeki bağlantıya etki eder sadece. Güzellik sihirli bir duygu etkisidir, hep bir parça çılgınca, çok salınımlı ve etki olarak parçalanabilirlik niteliğine sahiptir. Güzel bir gövdeye iğrenç bir kafa oturtulsa, bu vücut da artık herhangi bir şekilde duygulara etki edecek anlamda güzel olmayacaktır, olsa olsa belki karanlıkta olabilir, ama buna da aldatma, sahtekârlık adı verilir. Bu güzel olanın alanına, ne kadar çok sahtekârlık, gözboyayıcılık, aldatmacılık giriyor! Peki, niçin? Çünkü bu aynı zamanda ve bir anda aşkın ve arzunun alanı oluveriyor da ondan; cinsellik işin içine karışıyor ve güzellik kavramını belirleyen bir konum oluveriyor. Kısa hoş öyküler dünyası, kadın giysileri içindeki genç bir erkeğin, erkeklerin başlarını nasıl döndürdüğünü ve pantolon giymiş genç kızların kendi hemcinslerinin içindeki tutkuyu nasıl alevlendirdiğini içeren örneklerle doludur. Güzellik uygulamada zorluk çıkaran bir durum arz ettiği için, her duyguyu bastırmak için bunu keşfetmek yeterli oldu. İnsan güzelliği, duygunun etkinliği olarak belki de cinsellik büyüleyiciliğinden başka bir şey değildir, cinsellik fikrinin görünür hâle gelmesidir, böylece mükemmel bir adamdan son derece şehvetli bir hanımdan güzel bir erkek veya kadın olarak söz edilmesi ve bunun mantıken haklı olarak bir kadının diğer bir hanımı ya da bir adamın başka bir erkeği de güzel olarak adlandırması çok iyi anlaşılıyor. Açıktan açığa uygulama zorluğunun özelliği hakkında güzelliğin öne çıktığı ve kaçınılmaz duygu etkisini sürdürdüğü olaylar sayıca az ama ispatlanabilecek bir hâlde görülmektedir. Burada gençlik ânı oyuna katılıyor, bir sihir, yani gü-

zellikle gençlik duygusunu karıştırma eğilimi gösteren duygusal bir olgu, öyle ki bir özgürlükle onun çekiciliğini felç eden bir durum yoksa, çoğu kez gençlik sadece güzellik olarak hissediliyor –bunu kendisi de, yine kendi gülümseyişiyle samimi olarak belirttiği gibi, bunu öyle algılıyor. Bu cazibe, güzelliğin görünüm tarzıdır, doğası gereği, erkek ve kadın cinsellikleri arasında tam ortada süzülüp durur. On yedisindeki bir delikanlı mükemmel bir erkek anlamında güzel değildir. Sadece uygulanamadığından dolayı da dişilik anlamında da güzel değildir –bu olsa olsa sadece bir cazibe, bir çekicilik olabilir. Ama şu kadarını itiraf etmek gerekir ki, güzellik gençlik cazibesi olarak ruhen ve ifade tarzı bakımından daima kadınca olguya, dişiliğe yaklaşan bir olguyu içinde barındırır; bu onun yaratılışında, onun dünyaya zarif bir şekilde yaklaşan tavrında ve dünyanın da kendisiyle olan münasebetinde bulunur ve bunu gülümsemesinin içinde bir tablo gibi sunar. On yedi yaşında bir erkek, gerçekten, kadından daha güzel ve bir adam-kadın gibi güzel ve bir adam bu iki cinsin özellikleriyle, yani her iki tarafıyla güzel, yani hem erkek hem kadın gibi, hoş ve güzel olur ve bu olgu kadın ve erkek için ağızları açık bir şekilde hayran hayran bakmaya ve bakılmaya neden olur.

Rahel'in bu oğlu için de durum böyleydi, yani o bütün insanların içinde en güzel erkekti. Bu abartılmış bir övgüydü, çünkü ona benzeyenler vardı ve hâlâ pek çok var ve insanoğlu artık çift cinsiyetli bir yaratık ve sürüngen hayvan rolünü oynamadığından bu yana, aksine yolunu ilahî bir varlığa aidiyet ve beden olarak sürdürmüş olması, on yedi yaşındaki bir delikanlının insanın karşısına böyle ince ve zarif bacakları ve kalçalarıyla, son derece düzgün fiziği, altın rengi cildi ve Thoraks'a benzeyen gövde yapısıyla çıkıvermesi alışılmadık bir durum değildi. Onun ne çok uzun ne de çok kısa, aksine tam ve hoş bir fizikî yapıyla görünüşü, yarı ilahî bir edayla yürümesi, ayakta duruşuyla ve zarafetle güç arasındaki yapısının bir cazibe merkezi oluşturduğu yadırganılacak bir şey değildir. Böyle bir vücut üzerinde bir köpek başının olmayışı, aksine hak edilmiş, yaklaşık olarak ilahî görünümlü bir insan, ağzındaki gülümsemesi ise olağandışı bir

özellik değil, her gün karşılaşılabilen bir durumdur. Ama Yusuf'un dünyası ve çevresi, onun şahsiyetini ve varlığını, güzelliğinin sağladığı duygusal etkiyle, genel olarak konuşma ve gülümsemesinde, dudaklarının hareketine değinmeden övgüler yağdırmakta ve güzelliğini sonsuzlaştıran bir boyut vermekteydiler. Bu övgülü yakınlaşma bazen tartışmalı oluyordu, şurada burada densizce laflar ediliyordu, ama bu olumsuz sözler hiçbir şeyi inkâr etmeye yetmiyordu; bunun, o anda geçerli olan duygusallıktan kaynaklanmış olduğundan söz edilemez. Çünkü pek çok şey onun lehineydi, kardeşlerinin duyguları kin ve garez, aslında herkesçe kabul edilen bu tutkunun, reddedici sözlerle başka türlü bir onayını içermektedir.

Çoban

Yusuf'un güzelliği ve on yedi yaşı konusunda bu kadarı yeterli. Onun Bilha ve Silpa'nın çocukları olan kardeşleriyle birlikte sığır çobanı olduğu, bir taraftan tamamlayıcı, öte yandan daraltıcı bir durum olduğu da açıklanması gereken bir durumdur.

Kutsanmış insan Yakup bu ülkede bir Ger, yani yabancıydı, bunun anlamının bir konuk ve saygın sabırlı bir insan olduğu söylenir, ona Ger denmesinin sebebi, ülkesi dışında uzun yıllar yaşamış olmasından dolayı değil, evinden kaynaklanan bir şey, miras ve konumuna göre atalarının, yani aynı şekilde Gerim olmuş insanların oğlu olmasından dolayı bu böyle. Onun şerefi ve onuru bu şehirdeki bir hanedanlık soyundan gelen yerli bir vatandaş olmasından dolayı değildi; bilgelik ve zenginlik, bunların ikisi birden ve onun kişisel yapısı ve tutumunun yarattığı izlenim, bunların kaynaklarıydı, yoksa onun yarı gevşek ve yasal da olsa, söz gelimi düzenli bir şekilde belirsizlik ifade eden çift anlamlı hayat tarzının bunda katkısı yok. Hebron'un surları dışında çadırlarda, evvelce Sihem'in kapıları önünde yaşamaya alışık olduğu gibi yaşıyordu ve günün birinde yeniden başka kuyular ve çayırlık alanlar aramak için buna da son verecekti. Şu hâlde o bir bedevi ve Kabil soyundan ve alnında haydut-

luk ve huzursuzluk damgası olan, şehirde yaşayanların ve köylülerin bir başbelası mıydı? Bütün bunların hiçbirisi değil. Amalek'e karşı ezelî düşmanlık yüzünden, Tanrısını bu ülkenin Baal'inden farklı görmüyordu, –Yakup kendi halkını silahlandırmış olduğu, şehirlerle ve sığır yetiştiricisi köylülerle birlikte, deve yetiştiricilerini güneydeki çöllere geri püskürtmek için böyle yaptığını pek çok kez kanıtlamıştı, çünkü bu deve yetiştiriciler yüzlerini kabilelerinin işaretiyle süsleyip yağmalamak için sürü hâlinde geliyorlardı. Elbette o bir köylü de değildi –bilinçli olarak ve kelimenin tam mânâsıyla değildi; bu onun dinî inancıyla ilgili kendi duygusuna aykırı bir şey olurdu; bu, güneş altında yanarak çalışan bir işçinin duygusuyla uyuşmuyordu. Ayrıca o bir Ger ve sabreden koruyucu vatandaş olarak arazi sahibi olma hakkına sahip değildi, ama ev alma hakkı vardı. Bir parça tarım arazisi kiralamıştı, bir orada bir burada, bazen şu parça, dümdüz ve geniş bir arazi veya kayalık, taşlık ama verimli topraklarda buğday ve arpa yetiştirirdi. Bu arazi, oğulları ve köleleri tarafından sürülürdü. Yusuf bir ara tohum ekti ve ekin biçti, yani herkesin bildiği gibi hep çobanlık yapmadı. Bu bağımsız işler Yakup'un varoluşuyla ilgili asıl işleri değil yan işleriydi, buna yürekten bağlı değildi, bir parça toprağa bağımlılık duygusunu yaşamak istiyordu. Hakikatte onun yaşamını ağırlaştıran şey, hareket hâlinde kımıldayıp duran zenginliği, yani sürüleriydi; fazla hayvanlarını buğday, üzüm ve meyve suyu, zeytinyağı, nar, bal ile gümüş ve altınla değişerek gelir elde ediyordu ve bu malvarlığı onun şehirlilerle ve arazi sahipleriyle olan ilişkisini belirliyordu; bu birçok sözleşmeyle ve pek çok katlanmış düzenlemelerle yapılan ilişkilerdi, bu da onun vatandaş olarak yaşamında rahatlık sağlıyordu ve durumunu sağlamlaştırıyordu.

Bu sürülerin bakımları için yerli halkla, ticaret yapan şehir halkıyla veya onlara para karşılığı iş üreten veya yüzde hesabıyla çalışan köylülerle dostça ticari ilişkilerde bulunmak gerekiyordu. Mera ve çayır kullanım hakları, malvarlığı, şu veya bu tür harcamaları ancak Baal halkıyla görüşmeler sonucu geçerlilik kazanıyordu. Yakup

hareketsiz ve rasgele yaşamak isteseydi, gezgin haydutluk yapsaydı, mal sahiplerinin ağıllarına, mandıralarına zorla giren ve onların tarlalarını berbat eden birisi olarak yaşasaydı, senetle belirlenmiş ruhsatla sürülerini anıza sürmesi ve nadasa bırakılmış tarlalarda dolaştırması mümkün olmazdı. Ama bu durum burada dağlarda geçen zamanda azalma gösterdi; uzun süre barış ve bereket dönemi yaşandı, seyahat yolları hiç sakin kalmadı, arazi spekülatörleri olan şehirliler kervan ticaretinden iyice zengin oldular; yükleri indirme, yer değiştirme ve rehberlik hizmetleriyle elde edilen paralar büyük gelir sağladı; mallar Marduk ülkesinden yola çıkıp Jardên'in doğusundaki yol üzerinde bulunan Şam şehri üzerinden bütün bu bölgeyi geçerek büyük denize ve oradan da bataklık diyarına veya karşı yönde taşınıyordu; kendine bağlı köleler ve borç yüzünden esaret hayatı sürenlerin çalışmalarıyla elde ettiği ve ticari gelirin dışında sağladığı paraları onun servetini dağ gibi yığdı, öyle ki İşullanu'nun oğullarının Laban'a kredi vererek kendisine bağımlı yaptıkları gibi, bağımsız köylüleri de bağlamak istiyordu; çünkü mera alanları iyice azalmıştı ve sonunda bu toprak Yakup'u taşıyamaz hâle geldi, tıpkı bir zamanlar Sodom'daki derin vadi meralarının Abram'ı ve Lut'u birlikte taşıyamaz hâle geldikleri gibi. Bölünmek zorunda kaldı; sürülerinin daha büyük bölümü sözleşme gereği burada kalamazdı, bu yüzden beş günlük seyahat uzaklığında olan daha kuzeydeki bölgeye yolladı; Yakup bundan önce, Şekem'in su kaynakları bakımından zengin bölgesinde yerleşikti, orada Lea'nın oğulları Ruben'den Sebulun'a kadar hepsi çobanlık yapıyorlardı; bu esnada sadece Bilha ve Silpa'nın dört çocuğuyla Rahel'in iki çocuğu babalarının yanında kalıyorlardı, tıpkı takım yıldızlar kuşağındaki burçlar gibi, bunlar da altışar kişilik gruplar hâlinde bir gözüküyorlar, diğer altısı ise gözden kayboluyordu, örnek ve mukayese edilmekten dolayı, onlar Yusuf'a tahammül edemiyorlardı. Uzaktakilerin buraya gelmediklerini söylemek istemiyoruz, eğer Hebron'da önemli bir iş olursa geliyorlardı; örneğin, hasat zamanında bu çok önemliydi. Ama çoğu zaman dört veya beş seyahat günü uzakta kalıyorlardı. Bu da aynı derecede önemliydi ve

işte bunun için, küçük oğlan Yusuf'un, bayan hizmetçilerin çocuklarının yanında olduğu söylenirdi, işte açıklama bu.

Yusuf, kardeşlerinin tarlada ve merada yaptığı işleri her gün yapmıyordu –bunu o kadar ciddiye almayın. O her zaman sığır çobanı değildi veya tarlayı kış ekimi için hazırlamıyordu; toprak yağan yağmurla yumuşamışsa, arada sırada, aklına eserse, keyfine göre o işi de yapıyordu. Babası Yakup ona az sonra kendi özelliğini verecek olan yüce işlerle uğraşması için çok boş zaman bırakıyordu. Nasıl bir özellikti ona verilecek olan, onun yardımcılığı mı yoksa onun kâhinlik mi? Bu, onun kardeşlerine rezalet bir şeymiş gibi geliyordu, çünkü en küçük kardeşleri olarak kendilerinin yardımına ve bakımına muhtaçtı, yeterince haşindi, gerçi onların hafif işlerine koşuyordu ama ortalarına aldıklarında hiçbirisine benzerliği yoktu ve oğullarından oluşan bu grup onu kendilerinden birisi olarak saymıyor ve ona anlayış göstermiyorlardı, aksine onu babalarının vekili veya resul olarak görüyorlardı, onu kendilerini gözetleyen bir casus olarak kabul ediyorlar ve yanlarında bulunmasını hemen hiç istemiyorlardı, ama keyfine göre evde kalacak olursa, buna da ayrıca kızıyorlardı.

Ders

Ne yapıyordu orada? İhtiyar Eliezer ile birlikte Tanrının ağacı, kuyunun yakınındaki ulu çitlembik ağacının altında oturuyorlar ve bilimle uğraşıyorlardı.

İnsanlar, Eliezer hakkında, onun yüzünün Abram'ın yüzüne benzediğini söylüyorlardı. Aslında bunu kimse bilmiyordu, çünkü onlardan hiçbirisi Kaldeli adamı görmemişti, asırlar öncesinden onun dış görünüşünü gösteren ne bir resim ne de bir simge ellerine geçmişti ve onun Eliezer'le olduğunu iddia ettikleri benzerlik belki tam tersine anlaşılmalıydı: İnsan, Tanrının dostu ve ilk gezgin adamın şahsıyla ilgili bir imaj sahibi olmaya çalışırsa, bu takdirde Eliezer'in hatları bu konuda ona yardımcı olmaya elverişlidir: Sadece şahsiyetinin ve davranışının onunki gibi büyük ve asil olduğu için

değil, aynı zamanda ve daha çok, genel olarak bir parça bilinen ve ilahî açıdan hiçbir şey ifade etmeyen özellikleri olduğu için, ilkçağda önünde saygıyla eğilinen ama bilinemeyen bir varlığa onun imajı kaydırılıvermişti. O, Yakup'un yıllarında, bugünkünden biraz daha yaşlıydı ve ona benzeriyordu, yarı bedevi gibi, yarı Sinear halkına göre giyinmişti, saçaklı farbalalı elbisesi, kemerinde yazı takımı vardı. Başındaki örtüden açıkta kalan alnı, belirgin ve kırışıksızdı. Henüz kara olan kaşları, geniş ve biraz derince olan burun diplerinden başlayıp dar ve düz bir yay çizerek şakaklarına doğru uzanıyordu, gözlerinin üst ve alt kapaklarında hemen hemen hiç kirpik yoktu, bunlar dudak gibi şiş ve kalındı, bunların arasından siyah gözleri biraz öne fırlak şekildeydi. Enli sırtı olan ve delikleri dar burnu ince bıyığına doğru iniyordu, bıyıklarının uçları ağzın köşelerinden aşağıya doğru inerek yüzünün alt kısmındaki sarımtırak sakalına değiyordu ve alt dudağımn bir köşesinden diğerine kadar olan sakalıyla kırmızımtırak bir yay oluşturuyordu. Yanaklarındaki sakalın başlangıcı, sarımtırak cildinde yer yer boşluklar bırakıyordu ve tamamen düzgün ve bakımlıydı, görenlerin üzerinde, sanki bu sakal onun kulaklarına bağlanmış gibi bir izlenim bırakıyor ve sanki oradan çıkarılabilecek gibiydi. Evet, dahası da var, yüzü bütünüyle çıkarılabilecek bir maske gibiydi ve onun asıl yüzünün bunun altında bulunduğu sanılıyordu: Çocuk yaştaki Yusuf için bazı anlarda bu böyle görünüyordu.

Eliezer'in kimliği ve soyuyla ilgili yanıltıcı haberler dolaşıyordu etrafta, tabii daha aşağılarda da bunlara rastlanabilir. O Yakup'un evinde kâhya ve en kıdemli köleydi, okuma ve yazma bilirdi ve Yusuf'un öğretmeniydi, burada bu kadar yeterlidir.

Vahiy inen ağacın altında beraberce otururlarken "Söyle bana, gerçek kadının oğlu, bütün bitkiler ve hayvanlardan sonra, Tanrı son olarak insanı, hangi üç sebepten yarattı?" diye ona sordu.

Buna Yusuf'un şu cevabı geldi:

"Çalışmalar sırasında Kendisine hiç kimsenin katkısı olduğunu söyleyememesi için Tanrı en sonunda insanı yarattı, bu birincisi;

ikincisi, 'insanın yeşil leş sineği bile benden önce (yaratıldı)' diyerek kendi gururunu kırmaması için; üçüncüsü, kendisi için bütün hazırlıkların yapılmış olduğu yemek şölenine misafir olarak hemen oturabilmesi için."

Bu yanıtlar Eliezer'i memnun etti ve şöyle söyledi: "Bunu sen söylüyorsun" ve Yusuf gülüyordu.

Ama daha bu ne ki! Onun hafızasını ve zekâsının keskinliğini ölçen birçok alıştırmanın sadece bir örneği, delikanlı bunlarla ilgili olarak daha çok ders alacaktı, ilk-vızıltı ve mini tarih konularını Eliezer ona bu en zarif yaşta iken anlatıyor ve Yusuf da bunları başkalarına güzel bir dille anlatarak, zaten onun güzelliğine delicesine hayran olan halkın büyülenmesine neden oluyordu. Kuyu başında babasını da bu şekilde etkilemiş ve vahiy yoluyla gelen haber ve Tanrının adıyla ilgili olayla onun dikkatini başka bir yere çekmeye çalışmıştı; İşhara, yani bakire ilahenin ona neler sorup anlattığını açıklamıştı. Çünkü bu ilahe hakikat olanı ve değiştirilmemiş olanı eskiden öğrenmemişti, ilahe ona çağrıda bulunmuş ve o da kendi gayretiyle gökyüzüne çıkmıştı, ilahenin bakireliğine bir zarar gelmemişti, çünkü ilahe Semhazay, yani şehvetle arzulanan erkek küçük bir oyun oynamıştı. Gökyüzündeki makamında Tanrı bu bakireyi fazla önemsemeden yanına kabul etmiş ve ona şöyle buyurmuştu: "Sen günahtan kaçıp kurtulduğun için sana, yıldızlar içinde senin yerini göstermek istiyoruz." İşte böylece bakire kız, başak burcunun simgesi oldu. Semhazay, yani haberci ise bir daha yüce makama çıkamadı ve İshak'ı oğlu Yakup'un Beth-el'de Tanrı katına çıkan semavi merdiveni gördüğü rüyaya, yani o âna kadar, burada tozlar içinde kalması gerekti. Ancak işte bu semavi merdiveni kullanarak yeniden gökkubbedeki yurduna dönebilmişti, derin utanç içindeydi, çünkü ancak bir insanın rüyasındaki bir hadise sayesinde yukarı kata çıkma olanağı bulmuştu.

Buna bilim demek mi gerek? Hayır, yarı yarıya bile hakikat değil ve akla takılan bir süs takısı, ama daha zor ve ilahî kesinliği olan hadiseleri kabul etmeye ve algılamaya, ruhen hazırlık olsun diye

yapılan uygun bir yöntemdi. Yusuf, işte böyle öğrendi Eliezer'den evreni, yani semavi olan, üç parçalı evreni, bu parçaların en üstünde gökyüzü, burçları oluşturan semavi topraklar ve güneydeki gökyüzü denizi, bu mükemmel üç katın birleşimiyle evren oluyordu; çünkü bunun tam benzeri yeryüzünde bulunuyordu, burada da üç bölüm vardı –gökyüzü atmosferi, yeryüzü âlemi ve yer âlemindeki okyanustan oluşuyordu. Bu dünya âlemini böyle öğrenmişti Yusuf, bir şerit gibi düzgün yer yüzeyi dairesi etrafında bulunuyordu, ama onun alt tarafı da vardı ve büyük Tufan zamanında yeraltı suları bütün yarıklardan çıkarak gökyüzündeki semavi denizin aşağıya dökülen sularıyla birleşmek istemişti. Ama bu yeryüzü toprakları görüldüğü gibi tamamen sımsıkı basılmış ve sertleşmiş, yukarıdaki semavi topraklar ise iki ucu sivri olan bir dağlık âlemdir, bunlar güneş ve ay zirvesi, Horeb ve Sina'dır.

Güneş ve ay, diğer beş adet dolaşanla, yani gezegenle birlikte yedi rakamını oluşturur, bunlar emir taşıyıcılardır, çeşitli kapsamları olan yedi yörünge içinde burç yıldızlarının oluşturduğu kuşağın yanında dolaşır dururlar; böylece yedi basamaklı yuvarlak kuleye benzer bir yapı arz ederler, bu kulenin dairesel terasından en üst kattaki kuzey gökyüzüne ve Tanrı katına ulaşılır. Tanrı oradadır ve onun ateş saçan taşlardan oluşmuş kutsal dağı nurlar içinde ışıldar, tıpkı karlar içindeki Hermon'un* kuzeydeki topraklar üzerinde ışıltılarını saçması gibi. Her yerden ve bu ağacın üstünden de görülen, çok uzaklardaki beyaz ışıklarla parıldayan Tanrı dağının üstünde, Eliezer dersinde bunu işaret ediyordu ve Yusuf göksel ile yersel olan şeyi birbirinden ayırt edemiyordu.

Rakamdaki sır ve mucizeyi de öğreniyordu, altmış, on iki, yedi, dört, üç ve ölçüdeki ilahî oran ve hepsinin birbirine uygun ve benzer oluşları insanı hayran bırakıyor ve bu büyük uyum ve düzen bir ibadet şekline dönüşüyor.

* Hermon: Suriye ve Lübnan sınırında dağ kütlesi –yn.

On iki rakamı gökyüzündeki burçlardı ve onlar büyük yörünge dönüşündeki istasyonları oluşturuyordu. Bu, on iki ay ve her ayın otuz gününü ifade ediyordu. Ama bu büyük dönüşle uyum hâlinde olan küçük dönüş vardı, çünkü o da on iki parçaya bölünebiliyordu, böylece bir zaman dilimi, güneş kursundan altmış kez büyüktü ve bu iki saati karşılıyordu. Günlerden bir aylık süre oluşuyordu ve bu süre de tıpkı diğerleri gibi mantıklı bir şekilde bölünebiliyordu. Çünkü güneş kursunun çapı, kendi görünen yörüngesi içinde eşit günlerden oluşuyordu, tıpkı bir yıldaki günlerin sayısı gibi, yani 365 kez gün vardı ve bugünlerde güneşin doğuşu, içinde bulunulan ânda güneşin en tepe kenarı ufkun üzerinde görünüyordu ve güneş kursu mükemmel şeklini alıncaya kadar devam ediyordu; bir çift saatin altmışta birini teşkil ediyordu. Bak, bu çift dakikaydı; tıpkı yaz ve kıştaki büyük turda olduğu gibi gündüz ve gece küçülüyor; böylece on iki çift saatten oluşan on ikişer saatlik gündüz ve gece ve altmış dakikadan, gece ve gündüzün birer saatleri oluyor.

Bu muydu düzen, uyum ve iyi oluş?

Dikkat etmeye devam et sen, Dumuzi, hakiki oğul! Duyuların ve aklın açık, keskin ve iyi olsun!

Dolaşan ve emirlerin aracılığını yapan kişi sayısı yedidir ve her birine bir gün düşer. Ama bu yedi rakamı ayların da sayısıydı, çünkü o tanrıların yolunu kardeşlerine açar: Yani onun dörtte birinin rakamsal karşılığı yedi gün oluyordu. Güneş ve ay, iki adettir, dünyadaki her şey hayattaki her şey de iki adettir, tıpkı evet ve hayır gibi. Bunun için uydular, iki ve beş adettir, burada beş sayısının yer alması nasıl oluyor! Bu sayı, on iki sayısıyla çok güzel bir ilişki hâlindedir, çünkü beş kez on iki, kutsal sayılan altmış sayısını verir, bu sayının içinde en güzel olanı ise kutsal yedi rakamıdır, çünkü beş ve yedi on iki rakamını oluşturur. Hepsi bu kadar mı? Hayır, bu sıralama ve düzenlemede beş günden oluşan uydu haftası kazanılmıştı ve bu tür hafta sayısı yılda yetmiş iki kez bulunmaktadır; beş rakamı ise yetmiş iki sayısını katlamak için kullanılırdı ve bundan da kutsal üç yüz altmış rakamına ulaşılır –bu toplam, yıldaki sayı ve güneşin

yörüngesinin bölünmesindeki sonuç rakamıdır ve bu büyük yörüngedir ve güneş kursuna işlenmiştir.

Harika bir şeydi bu.

Uyduları da üç ve dört olarak sıralamak mümkündü, her iki taraftan verilmiş yüce bir yetki. Çünkü burçlardan yönetici olanların sayısıydı; güneş, ay ve İştar. Bu sayı aynı zamanda dünya sayısıydı, evrenin yukarıdaki ve aşağıdaki bölümleriydi. Öte yandan dört sayısı dünyanın yörelerinin sayısıydı ve bugünün zamanlarına uygun düşüyordu; bu aynı zamanda her bir uydunun hâkim olduğu bölümlerin sayısıydı, güneşin yörüngesini dörde böler; üstelik ayın ve İştar yıldızının da rakamıdır, bunlar dört durumu gösterirdi. Peki üç rakamıyla dört rakamını çarpınca, ne sonuç elde ediliyordu? Bundan on iki sayısı elde ediliyordu.

Yusuf gülüyordu. Ama Eliezer ellerini yukarı kaldırdı ve şöyle konuştu:

"Adonay!"

Ayın günlerini kendi durumunun sayısıyla, yani dörtle bölersek elde edilen sayı yine yedi günden oluşan bir haftayı göstermez mi? Bu onun parmaklarıydı.

Genç Yusuf, bu ihtiyar adamın gözetimi altında tıpkı toplarla oynar gibi yukarıdaki şeylerle oynuyordu ve hem eğleniyor hem de bilgi kazanıyordu. Tanrının insana akıl vermiş olduğunu anladı, çünkü o tamamen uygun düşmeyeni düzeltsin ve kutsal olan 360 günü, güneş yılıyla dengeleyip sonuna beş günü eklesin diye düşünmeyi akıl etti. Bunlar kötü ve ciddi günlerdi, kış gecelerinin imzasını taşıyan canavar ve kaçış günleriydi; bunlar geçince, ilkbahar görülür ve bereketli zaman her yere hâkim olurdu. Beş sayısının burada kötü bir görünümü vardı. Ama on üç rakamı da çok fenaydı, peki niçin acaba? On iki kamerî ayın sadece 354 gün ettiği ve zaman zaman artık ayları buna eklemek gerekiyordu da onun için, bunlar on üçüncü burç olan Karga burcuna denk geliyordu. Onun artık günleri on üç olarak uğursuz rakamı meydana getiriyordu, zaten karga da uğursuz bir kuştur ya. Bunun için az kalsın Benoni-Bünyamin ölecekti, çünkü doğum geçidi, tıpkı dünya dağının zir-

veleri arasındaki oyuk yoldaki geçit gibiydi; alt dünyanın kudretine karşı yapılan mücadelede neredeyse boğulup ölecekti, çünkü o Yakup'un on üçüncü çocuğuydu. Ama yedek kurban olarak Dina kabul edilmişti ve Dina mahvolmuştu.

Gerekli olanı anlamak iyi bir şeydi ve bu sırada Tanrının mizacına da nüfuz ediliyordu. Çünkü Onun sayılarla olan mucizesi pek o kadar kusursuz değildi; insan aklını kullanarak eşitlemeyi başarıyordu; ama bunları düzeltme olgusunda lanet ve uğursuzluk öğeleri vardı. On iki bile, aslında hep öyle güzeldi ki bu sırada netameli, yani uğursuz oldu; çünkü onunla kamerî yılın üç yüz elli dört gününü güneş yılının üç yüz altmış altı günü üstüne eklenmesi gerekiyordu. Ama bugünlerin sayısı üç yüz altmış beş kabul edildiği takdirde, Yusuf'un da hesapladığı gibi, yine bir günün dörtte biri kadar eksiklik ortaya çıkıyordu ve bu uygunsuzluk dolaşımı şişiriyordu, öyle ki bunun sonucu olarak bin dört yüz altmış sayısı bütün bir yılı meydana getiriyordu. Bu, Köpek yıldızı dönemiydi; Yusuf'un zaman dilimleriyle ilgili bakışında insanüstü gelişim oldu, bu küçücük dairelerden başlayıp gitgide dev boyutlu dairelere ulaşıyor ve çok geniş kapsamlı, sınırlandırılmış yıllara varılıyordu. Bu da insanın tüylerini diken diken eden bir yayılma olayıydı. Gün dediğimiz şey bile kendi zamanlarıyla yaz aydınlığı ve kış geceleriyle küçük bir yıl oluyordu ve bugünler büyük dolaşım içinde yer alıyordu. Ama bu sadece mukayese edildiği takdirde büyüktü ve bunun bin dört yüz altmışı Köpek yıldızı yılını oluşturuyordu. Dünya ise muhteşem yörüngelerden kesinlikle veya belki kesinliği kuşkulu ama büyük yıllardan oluşur –bu yılların her birisinin de kendine özgü yazı ve kışı vardır. Bütün yıldızlar, kova veya balık burcunda oldukları zaman bu başlar ve aslan veya yengeç burcunda iken ötekisi başlar. Her kış bir fırtınayla başlar ve her yaz da bir ateş dalgasıyla, öyleyse bütün dünya dönüşleri ve büyük dönüşler, başlangıç ve bitiş noktaları arasında oluyor demektir. Bunların her birisinin kapsamı dört yüz otuz iki bin yıl eder ve daha önce yaşanmış olanların tıpkısının tekrarıydı; çünkü yıldızlar aynı pozisyona geri dönmüşlerdi, büyük ve küçük olanda aynı etkiler görülmüştü. Bunun için dünyanın dolaşım devirlerine 'hayatın yenilenmesi' ve tabii 'ya-

şamış olanların tekrarlanmaları', yine tabii 'sonsuz yinelenme' adı verilirdi. Onun adı bundan başka 'Olâm', 'Eon= Sonsuzluk' idi; Tanrı ise bu sonsuzlukların Efendisiydi, El olâm ise sonsuzluklar içinde yaşayan, Hay olâm. O idi insanın yüreğine sonsuzluk olgusunu veren, yani sonsuzlukları düşünme yeteneğini veren ve bir anlamda da kendisini Yaratana doğru yüceltsin diye...

Bu, insanın göğsünü kabartan bir dersti. Yusuf seçkin bir dille konuşuyordu. Çünkü daha neler neler biliyordu Eliezer, boşuna değildi bunlar! Öğrenmeyi büyük ve insanın ruhunu okşayan bir zevk hâline getiren sırlar, yeryüzünde tapınaklarda ve inşaat şantiyelerinde küçük sayıda insanın bildiği sırlar olduğu için, bilenler bir elin parmakları kadardı. İşte Eliezer bunları biliyor ve öğretiyordu, Babil'de kullanılan çift arşın, bir sarkacın uzunluk ölçüsüydü, bu sarkaç bir çift dakikada altmış çift salınım yapardı. Yusuf bunu hiç kimseye anlatmadı, oysa geveze birisiydi; çünkü altmış sayısının kutsiyeti yeniden ortaya çıkmıştı, bu rakam güzel altı sayısıyla çoğaltılmıştı ve bundan da çok daha kutsal olan üç yüz altmış sayısı elde ediliyordu.

Uzunluk ölçülerini ve yol ölçülerini öğrendi ve kendi yürüyüşünden ve güneşin ilerleyişinden, yükselişi ve azalışıyla ölçülemeyecek olanları da bunlardan türeterek hesaplıyordu, tıpkı Eliezer'in ona kesin olarak öğrettiği şekilde, çünkü insan küçük bir evrendi, bu evren büyük evrene tıpatıp benzerdi ve dolaşımla ilgili bütün kutsal sayılar, kendi rollerini ölçülen mekân ve zaman içinde oynuyorlardı. Böylece mekân kavramı oluştu.

Böylece boş mekân oldu ve bununla da ağırlık kavramı oluştu; Yusuf altın, gümüş ve bakırın değerlerini ve ödemeye bağlı ağırlıklarını orada yaygın olan kraliyet, Babil ve Fönlerin normlarına göre öğrendi. Ticari hesaplarla da uğraştı, bakır paraları gümüş para değerine çeviriyordu, bir öküze karşılık zeytinyağı, şarap ve buğday değişimini hesaplıyordu ve bunu metal değerleriyle de denkleştirebiliyordu; aklı öylesine çabuk çalışıyordu ki, Yakup ona kulak verdiğinde ağzını zevkle şapırdatıyor ve şöyle konuşuyordu:

"Bir melek gibi! Tam bir Arabot'un meleği gibi!"

Bütün bunların yanı sıra Yusuf hastalıklar ve tedavi maddeleri konusunda ve göksel üç rakamına göre katı, sıvı ve hava şeklindeki maddelerin bileşiminden oluşan insan vücudu hakkında en gerekli bilgileri öğrendi. Vücudun parçalarını burçlardaki simgelere ve uydulara kadar bir sistem oluşturacak şekilde öğrendi; böbrek yağının değerinin çok yüksek olduğunu, çünkü bunun etrafında bulunan organın üreme organıyla ilişkisi olduğunu ve hayatın kudretinin bulunduğu yeri teşkil ettiğini, ruhi durumla ilgili heyecanların çıkış noktasının karaciğer olduğunu öğrendi; bunları kilden yapılmış bir model üzerinde bölümler hâlinde ve tekrarlayarak anlatma metoduyla akılda daha iyi kalacak şekilde öğrendi; bu sisteme göre iç organlar, aşağı yukarı, bir hastalığın ön belirtilerini bir ayna gibi tanımayı sağlıyordu. Sonra dünyadaki halkları öğrendi.

Bunlar yetmiş veya olasılıkla yetmiş iki halktı, çünkü bu rakam yılın beşli haftalarının sayısıydı ve onlardan birkaçının yapısı, yaşamak ve ibadet yapmak için elverişli değildi. İlk sırada en kuzeyde Magog ülkesinde oturan barbarlardı, Hermon tepelerinin oldukça uzak üst tarafında ve Toroslar'ın kuzeyinde Hanigalbat[a] ülkesinin üstündekiler için geçerliydi bunlar. Ama en batıdaki Tarşiş[b] denilen ülke de iğrençti, her türlü korkunun yer aldığı bu topraklara Sidonlu erkekler, Büyük Yeşil denizi boylamasına bitmek tükenmek bilmeyen, günlerce süren gemi yolculuğundan sonra ulaşmışlardı; Kittim'e yani Sicilya'ya da bu Sidon ve Gebal halkı göz dikmiş ve bu yolla oraya girmişler ve orada evler yaparak yerleşmişlerdi. Onlar yeryüzünü tanıtmak için çok şeyler yapmışlardı: Eliezer'in buralardan öğretecek konu çıkarması için değildi bunlar, aynı zamanda bu dış bölgelerde oturanları ziyaret etmek ve onlara erguvan rengi kumaşlar ve sanat eseri el örgülerini dil dökerek satmak için gidiyorlardı. Rüzgârlar vardı, onları kolayca Kıbrıs'a ve-

[a] Hanigalbat: Asurluların Mitanni ülkesine verdikleri ad –yn.

[b] Tarşiş: Tartessus veya Tartessos ülkesinin adlarından biri –yn.

ya Alaşya'ya ve Dodanim, yani Rodos'a götürüyordu. Çok büyük tehlikelerle karşılaşmadan oradan Murzi ülkesine ve Mısır önlerine çıkıyorlardı, oradan da ticaret zihniyetine uygun bir şekilde denizin tatlı akıntısıyla gemilerini memleketlerine geri getiriyorlardı. Fakat Mısır halkı kendilerini ilme vermiş itaatkâr insanlardı, Nil nehrinin üst taraflarında zencilerin yaşadıkları yerler vardı. Onlar cesaretlerini toplayıp gemilere gelmişlerdi ve Kızıl Deniz'in en aşağı kısmında günlük ağacının yetiştiği ülkeler keşfetmişlerdi, bu Anka Kuşu'nun yaşadığı Föniks ülkesi Punt'tu*. En güneyde müşterilere göre Ophir, yani altın ülkesi vardı; yukarıdakilere gelince, Elam'da bir kral vardı, ona hiç kimse cesaret edip de kendi üstünde bulunan ilahî yöne doğru bakmak için bir girişimde bulunup bulunmadığını soramamış. Olasılıkla hayır.

Eliezer'in Tanrının ağacı altında Yusuf'a bellettiği şeylerin sadece kısa bir özeti bunlar. Ama genç adam, ihtiyar Eliezer'in talimatına göre her şeyi yazıyor ve okuyordu, başını omuzları üstünde dik tutarak, kendi kendine, ezberleyinceye kadar okuyordu. Her şeyin temelinde, elbette okumak ve yazmak bulunur ve her şeye refakat eder; yoksa her şey bir kulaktan girer ötekinden çıkar ve unutulup gider. Bunun için Yusuf, ağacın altında dizlerini ileriye çıkaracak şekilde çömelerek oturur, kucağına yazı takımını yerleştirir, kil tablet üzerine sivri uçlu çividen kalemiyle harfleri ve işaretleri bastırarak yazardı veya hasır otu lifleriyle yapılmış ve yapıştırılmış yaprakları, düzgünleştirilmiş koyun ve keçi derisini alır, üzerlerine kamıştan yapılan sivri uçlu divitle, hokkadaki kırmızı ve siyah Çin mürekkebini kullanarak kargacık burgacık harflerle yazardı. Farklı olarak, hem ülkenin hem de insanların kullandığı yazıyla, günlük konuşma tarzında ve lehçeleri kullanıp yazardı ve ticari mektupları ve cetvelleri Fenikelilerin örneklerine göre, çok temiz bir şekilde bu yazı yapraklarına işlerdi. Tanrının yazısıydı bu, resmî-kutsal Ba-

* Punt: Eski Mısır'da geniş anlamıyla Gardafui burnunun ötesindeki Somali kıyılarını ifade eden kelime –yn.

bil yazısı, Kanun yazısı, ders ve masalların yazısıydı, bütün bunlar için yeterince kil ve çivi uçlu kalem vardı. Eliezer'in elinde bunlardan çok sayıda ve güzel örnekler vardı, yıldızlarla ilgili, aya ve güneşe hitaben yazılmış övgüler, takvimler, hava olayları, vergi listeleriyle ilk zamanlarda şiir şeklinde yazılmış kapsamlı hayvan öyküleri, bunlar biraz uydurma öykülerdi ama yine de insanın aklında gerçekten yer eden süslü cümlelerle yazılmıştı. Bunların konuları dünyanın ve insanların yaratılışı, Marduk'un canavarla savaşı, İştar'ın krallık yönetimindeki hizmetlerinden Tanrı katına yücelişi ve cehenneme gidişi, doğum otu ve hayat suyu, Adapa'nın, Elana'nın ve ünlü Gılgamış'ın şaşırtıcı yolculukları, Gılgamış'ın vücudunun ilahların etinden olduğu, ama onun sonsuz hayata kavuşmak için yaptığı girişimlerin hiçbir işe yaramadığı gibi şeylerdi. Yusuf bütün bunları işaret parmağıyla takip ederek okuyordu ve eğilip bükülmeden, eğitildiği gibi sadece gözkapakları aşağıya doğru inmiş vaziyette bunların kopyalarını yazıyordu. Etana'nın[a] kartalla kurduğu dostluğu ve onun kendisini Anu'nun gökteki katına taşıyışını okumuş ve yazmıştı; gerçekten onlar gökyüzünde öyle yükselmişlerdi ki alt tarafta kalan topraklar bir pasta gibi ve deniz bir ekmek sepeti gibi görünüyordu. Ama her ikisi de iyice gözden kaybolunca Etana'yı maalesef bir korku aldı ve kartalla birlikte derinliklere düştü –utanç verici bir son. Yusuf, böyle bir şey olsaydı, kendisinin kahraman Etana gibi değil ondan daha başka davranacağını ümit ediyordu; orman adamı Engidu[b] ile Uruklu bir fahişenin öyküsü, onun bu öyküsünden daha çok hoşuna gitmişti, Uruk[c] şehrindeki bu kadın o adamı terbiye etmiş, eğitmiş ve medeni bir insan hâline getirmişti: Hayvan gibi yaşayan bu adama, nasıl yemek yiyeceğini ve içeceğini, kendisine zeytinyağını nasıl sürüp bakacağını ve elbise-

[a] Etana: Tufan sonra I. Kiş (Sümer) hanedanının 13. efsanevi kralı –yn.

[b] Engidu (Enkidu): Babil mitolojisine göre, kral Gılgamış'ın kibrini azaltmak için tanrılarca yaratılan vahşi insan –yn.

[c] Uruk: Aşağı Mezopotamya'da Sümer medeniyetinin önemli merkezi –yn.

ler giymesini, kısaca onu bir insana ve şehirli bir vatandaşa benzetmişti. Bu, adamın ilgisini çekti, ona bağlandı ve bu kadının bir bozkır kurdunu nasıl ehlileştirdiğine hayran kaldı; kadın bütün bunları onunla altı gün ve yedi gece süren bir aşk yaşammdan sonra onu öğretilebilir konuma getirmişti. O bu satırları yüksek sesle okuduğunda, onun dudaklarından Babil dili çok etkileyici mat bir tonlamayla harika bir şekilde dökülüyordu, öyle ki Eliezer bu öğrencisinin elbisesinin eteğini öptü ve şöyle bağırdı:

"Çok yaşa sen, sevimli kadının oğlu! Senin ilerlemelerin çok pırıltılı bir şekilde ve sen bir prensin yanında bir Mazkir görevi alacaksın ve büyük bir kralın danışmanı olacaksın! Kendi imparatorluğuna vardığında beni hatırla!"

Daha sonra Yusuf tekrar dışarı çıktı ve dolaşa dolaşa tarladaki veya meradaki kardeşlerinin yanına gitti, genç bir köle gibi onların hafif işlerini yerine getirecekti. Ama onlar dişlerini göstererek şöyle konuştular:

"Bakın, parmakları mürekkepli züppe, oradan geliyor ve Tufan'dan önceki yazıtları okumuş! Zahmet olmazsa şu keçileri sağsaydı yoksa pusuya yatıp bizleri mi gözetlemek istiyor, bizim hayvanlardan birisini kesip etini tenceremize atıp atmadığımızı mı gözetlemek istiyor? Ah, canımızın istediği gibi onu bir güzel dövsek ne iyi olurdu, hiç olmazsa eli boş geri dönmezdi, ama ne yazık ki Yakup'un korkusundan dolayı bu nasıl olacak acaba!

Vücut ve Akıl

Yusuf ile kardeşleri arasındaki ilişkinin ağır bir şekilde kararmasının, yılların akışı içinde gelişme göstermesinin, küçük bir sebebi genelleştirerek günlük sürtüşmelerden aleni kavgaya dönüşmesinin tek sebebi eskilere dayanmaktaydı; bunlar, ilk ve son sebepler olarak kıskançlık ve gururdu; adaleti seven kimse, bundan dolayı mı, şundan dolayı mı, şahıslar açısından bakılacak olursa, onun mu yoksa bu grubun mu suçlu olduğu konusunda karar vermekte zorlanacaktır; Yusuf'a karşı hep birlikte daima tehdit edici

şekilde davranan kardeşleri mi asıl suçu üstlenecekti, ayırt edilmesi çok zor bir konuydu. İşte bu adalet, bunun samimi olarak arzu edilmesi, ancak bir tarafı tutmaktan vazgeçilmesi durumunda belki belirlenebilir; burada birinci kötülük olarak kibirlenmenin belirlenip uğursuzluğun kaynağı olarak ayıplanması gerekir; ama daha sonra adalet yeniden kurulacaktır ve dünyanın hiçbir yerinde burada ve eskiden olduğu gibi, hiç bu kadar kibirlenilecek bir sebep –ve bununla birlikte kıskançlıktan dolayı– böyle bir şey pek olmamıştı.

Güzellik ile bilimin yeryüzünde birbiriyle buluşması nadir olaylardandır. İyi kötü, bilgelik çirkin bir şey, güzellik ise aptallık olarak tanımlanır ve insanlar buna alışıktır; güzelliğe ait olanı aptallık olarak nitelemenin rahat bir vicdanla yapıldığını tasavvur etmek zordur; çünkü güzellik için gerekli olan şeyler yalnızca yazı, akıl ve bilgelik değildir, aksine güzellik, bu özelliklerle bizzat kendisi tehlikeye düşer, bunlarla tanınmayacak bir hâle getirilir, tahrip ve yok edilir. Bu uçurumun ibret olacak şekilde kapatılması akıl ve güzellik arasına kurulacak köprüyle olur, bir tek şahısta her iki özelliğin birleşmesi, bir gerilimin baş göstermesi olarak görülüyor, bu gerilimi insanın doğasında bulunan bir şey olarak görmeye alışılmıştır ve bu bağlamda ister istemez onun ilahî bir olgu olarak düşünülmesi gerekiyor. Böyle bir olayı, tarafsız bir göz, ilahî bir gerilimsizlik olgusu olarak görmesi için, son derece temiz bir kalple bakması gereklidir; oysa bu olayın tamamen bu yüzden yapılmış olması, insanın kalbinde çok acı duyguların ortaya çıkmasına neden olur, kendisini onun nuru altında küçülmüş ve karanlıkta kalmış hisseder.

Burada durum böyleydi. İnsanın kalbinde hoş duyguları hareketе geçiren ve tek kelimeyle onun güzelliği adı verilen hoşgörü, Rahel'in ilk-doğan çocuğunda sarsılmaz bir şekilde kendisini hissettirdi; bizim bu coşkuyu tamamen takip edip edemeyeceğimizi bilmiyorum ama –onun güzelliği erken çağlarda ve ülkenin her tarafına bir atasözü gibi yayılmış ve dillere destan olmuştu. Akıl ve sanat, onun güzelliğiyle neşe içinde hırsla birlikte bulunuyor ve onun mührünü taşıyordu, yani güzelliğin mührüyle damgalanmıştı; öyle

ki güzellik ile akıl arasında hiçbir çelişki, hemen hemen hiçbir fark yoktu. Söylemiştik, güzelliğin doğasındaki gerilimin ilahî bir şekilde kaldırılmış olduğu anlaşılıyor. Bunu gerçekten böyle anlamak gerekir. O ilahîliğe doğru giderek çözümlenmedi –çünkü Yusuf bir insandı, ayrıca yanılabilen birisiydi, bunu her zaman çok daha iyi bilecek bir sağduyuya sahipti; ama bu güzellik Tanrının bünyesinde, yani ayın bünyesinde ortadan kalkmıştı.

Bir sahneye tanık olduk; Yusuf'un bu sihirli gök varlığına karşı gösterdiği ilgi, fizikî-akılcı ilişkileri açıkça ortaya koyan bir sahneydi –babasının arkasında, anlaşılacağı gibi, babası oraya gelmiş, acele yapılacak bir şey de yoktu, sadece onun çıplaklığını hafifçe eleştirmişti, onun çıplak güzelliğini orada, gözleri sevgi dolu bir şekilde süzmüştü. Genç ona sadece güzellik sihri düşüncesiyle ayın varlığına bağlanmıştı: Onun bilgelik ve yazı yazma yeteneği de ona aynı şekilde bağlanmıştı; çünkü ay, Thot'un gökyüzündeki simgesiydi: Beyaz Habeş maymununun da, işaretleri bulanın da, ilahların konuşmacısı ve kâtibinin de, yazan herkesin koruyucusunun da, onun sözlerini kaydedenlerin de. Güzellik ve yazmanın sihri bir arada ve bir bütün olarak bulunuyordu; işte bu o zamanlarda kendisini büyülemiş, başını sarhoş edip coşturmuştu ve onun tek başına uyguladığı bu külte damgasını vurmuştu –biraz sapkın, karmaşık ve yozlaşmaya açık olan bu kült, babasını huzursuz yapmaya yeterli olmuştu, ama işte bu yüzden de sarhoşluk âlemine kolayca geçilebiliyordu; vücut organlarıyla algılanan hisler ile akıl ve mantıkla algılanan hisler, bunun içinde nefis bir şekilde birbirine karışıyordu.

Her insanın hiç kuşkusuz az veya çok bilinçli olarak, kendi gizli coşkusunun kaynağını oluşturan çok sevdiği bir hayali veya düşüncesi vardır, onun yaşam algılaması bundan beslenir ve hep hayatta kalır. İşte Yusuf için bu cazip fikir, yani vücudun ve aklın, güzellik ve bilgeliğin birlikte yaşamaları ve birbirlerini karşılıklı olarak güçlendirdikleri bilinciydi. Kaldeli gezginler ve esirler ona, insanın yaratılması amacıyla Bel'in kendi kafasını nasıl kestirdiğini, kanının toprağa nasıl karıştığını ve bu kanlı toprak parçasından canlı varlık-

ların nasıl yaratılmış olduğunu anlatmışlardı. Yusuf buna inanmıyordu; ama kendi varlığını hissetmek ve gizli bir şekilde bundan memnun olmak istediğinde, bu yere ait olan parçanın ilahî olanla kanlı bir şekilde karışımını hatırlıyordu, kendisinin de böyle bir bileşkeden olmuş birisi olarak, aslında kendisini şanslı hissediyordu ve gülümseyerek şöyle düşüncelere kapılıyordu: Vücudun ve güzelliğin bilinci düzeltilmeli ve güçlendirilmeliydi, bunu ancak akıl bilinci sağlar ve birbirini şu veya bu şekilde takviye ederdi.

Onun inandığı şey, Sinear halkının 'Mummu'* diye adlandırdıkları, kaos hâlindeki sular hakkında düşünceler üreten ve bu kelimeyle dünyayı yaratmış olan Tanrı fikriydi. O şöyle düşünüyordu: Düşünülsün! Bu kelimeyle, bu serbest ve yabancı kelimeyle dünya meydana gelmişti ve bugün de hâlâ bu böyle –bir şey mevcutsa, hakikatte o ilk önce de mevcuttu, eğer ona insan varoluş kelimesini vermiş ve onu böyle adlandırmışsa. Hoş ve güzel bir başın da, bu sözcükle ifade edilen bilgeliğin önemine inanmaması mı gerekiyordu?

Çeşitli ve hemen belirtilecek olan nedenlerden dolayı ortaya çıkan bu tür eğilimler, Yakup'un eğilimi derinden ve etkin bir biçimde Yusuf'u Lea'nın ve hizmetçilerin oğullarından ayırmasına sebep olmuş ve onu izole etmişti ve burada kibir, orada kıskançlık olması için yalnızlığa terk edilme, içinde ne kadar da mikrop taşıyordu! Bizim çivi yazıcısı buna direniyor. Bugün her çocuğun adlarını doğuş sıralarına göre ezbere bilmesi, bu kardeşler ve soyun vârisleri, toptan ele alındıklarında normal delikanlılar olarak belirtilebilir. En azından içlerinden birkaçı, örneğin Yehuda'nın karakteri karışık ve rahatsız ediciydi, Ruben ise özü sözü bir olan dürüst birisiydi ama henüz çiğlik yapıyordu. Birincisi bunlar güzellikten pek nasiplerini almamışlardı, yaş itibariyle Yusuf'a daha yakındılar, Yusuf on yedisinde iken onlar yirmili yaşlardaydılar, onlar iri yapılı insanlar oldukları hâlde, özellikle Lea'nın çocukları, hepsinin önünde Re'uben, ama Şimon, Levi ve Yehuda birer atlet vücuduna sahiptiler;

* Mummu: Tiamat'ın oğlu –yn.

söz ve bilgelik konusunda hemen hiç haberleri yoktu, aralarından bu şerefe sahip olacak bir kişi bile çıkmamıştı. Bilha'nın çocuğu olan Naftali'nin daha erken yaşlarda, 'güzel konuşma yapmaktan anladığı' söyleniyordu, ama bu yargının halk arasında yaygın şekliyle ağırbaşlı ifadeler olduğu ve Naftali'nin hitabet yeteneği nereden bakılırsa bakılsın sadece daha alt düzeyde bir dil becerisiydi, bu da bilimsel olarak temelsizdi ve yüksek düzeydeki hitabet sanatıyla hiçbir alakası yoktu. Çobanlık ve arada sırada, ikinci derecede tarlada çift sürme işi olan rençperlik –saygı duyulan iki özelliği olan sol eliyle yazma ve çivi yazısını okuma yeteneğini babalarının izniyle çok iyi kullanarak hava atan Yusuf'a, diğer kardeşleri iyiden iyiye düşman kesilmişlerdi. Kendi aralarında Yusuf'a bir ad takmadan önce, ona büyük bir kin besleyerek onu: 'Rüyalar âlemindeki hayalperest' olarak nitelendiriyorlar ve ona, alay ederek Noah-Utnapiştim, yani doğuştan akıllı, Tufan öncesindeki tablet ve taşları okuyan kişi adını vermişlerdi. O onlara, kendince cevap vermek için şu adı takmıştı: 'Köpek kafalılar' ve 'iyi ve kötüyü bile bilmeyen cahiller' diyordu onların yüzlerine karşı, kendisini sadece Yakup'un öfkesi kurtarıyordu, o olmasaydı, onun dayaktan çoktan moramadık yam kalmayacaktı. Bunu görmek istemezdik doğrusu; ama onun güzel sözleri bizi yanıltmayacaktı, verilen cevap, alay etmeden daha az ölçüde yadırganmalıydı. Tam tersi oldu: Çünkü eğer kibirden korunamıyorsa bilgelik ne işe yarar ki?

Peki, bütün bunlara karşı baba Yakup nasıl bir davranış sergiliyordu? O bir bilim adamı değildi. Tabii Güney Kenan lehçesinin yanı sıra Babil dilini de konuşuyordu, hem de birini ötekinden daha iyi biliyordu, ama Mısır dilini bilmiyordu; şundan dolayı, çünkü o, Mısır'a özgü hiçbir şeyi hoş görmüyordu ve onlardan nefret ediyordu, biz zaten bunu onda fark etmiştik. Bu ülke hakkında bildiği şey, Mısır'ın angaryada çalışan ezilmiş insanların ve ahlaksızlık yapanların ülkesi olduğunu zannediyordu. Orada, açıkça hayatı belirleyen devlet görevi yürütmek, onun kendisine miras kalan bağımsızlık ve kendi sorumluluğuna sahip olma anlayışına ters düşü-

yordu ve orada olağanüstü abartılarak uygulanan hayvan ve ölüler kültü, onun nazarında bir çılgınlık ve nefret uyandıran bir seremoniydi –birisi ötekinden daha üst düzeydeydi, çünkü yeraltındakilere yönelik bütün işler, çok daha erkenden, kişi daha yeryüzünde sağken başlıyordu, daha tohum hâlindeyken, tarlada verimli olacakken çürüyüp giderken başlıyordu; bunlar da onun nazarında fuhuş yapmayla eşdeğer tutuluyordu. O, aşağıdaki bataklık ülkesine 'Keme' veya 'Mizraim' adını vermiyordu, orasına 'Şeol'*, yani Cehennem, Ölüler Diyarı adını vermişti; oradaki dinî ve ahlaki sapıklık, abartılmış bir şekilde görünüş arz ediyordu; işitildiğine göre, bütün kâtipler de bu ülkede bulunuyormuş. Bununla ilgili diğer bilgileri o, ihtiyar kölesi Eliezer'e bıraktı. Gerisini ona bıraktı; çünkü hizmet personelimizin becerileri bizim becerilerimizdir. Yakup'un taşıdığı şeref ve haysiyet bu tür olaylarla ilgilenmemesini gerektiriyordu. Bu özgürce, ilk olanı yapma özelliği kişisel bir yapı arz ediyordu; onun algılama gücünün ve deneyiminin verdiği bir kudret üzerine inşa edilmişti, bu tecrübelerin hepsi, mantıklı ve önemli yaşantılarından edinilmişti, hepsi de bir sürü hikâye olmuştu; bu onun doğal akıl yürütme gücünden kaynaklanıyordu, bunu her birey algılayabiliyordu ve bu güç, etrafa yayılıyordu ve ona ulaşan vahiyler, rüya âlemine cesurca girişi ve doğrudan Tanrıya iman, bir adamın omuzlarına yüklenmiş çok ağır bir yüktü, bütün bunları yazı bilimi kolayca yozlaştırabilirdi. Eliezer'in bizzat kendisinin de hayatında anımsayamadığı olayların bulunduğunu karşılaştırmalarla göstermek hoş bir şey olmazdı. Ama Tanrı katına çıkışı ifade eden rüya veya Tanrının yardımıyla doğal alanda keşifler ve buluşlar yapmak, sempati sihrinin yapılması, alaca davarların doğuşu aslında onun konusu olmalıydı, değil mi? Asla ve hiçbir zaman!

Yakup, Yusuf'un yazıyı bilen bu köleden edebiyat eğitimi almasına izin vermişti ve derslerin bu genç üzerinde tehlikeler doğurabi-

* Şeol: Eski Ahit'te ölen her kişinin gideceği belirtilen karanlık âlem; bölgesel yeraltı âlemi –yn.

leceğini ve onunla kardeşleri arasındaki ilişkiyi zora sokacağını bildiği hâlde, buna niçin memnuniyetle seyirci kalmıştı? Bunun iki sebebi vardı, her ikisini de sevmiş olması bunun nedenleriydi, birisi onun geleceğe yönelik sevgisi, diğeri eğitime verdiği önemdi. Lea, yani şu hor bakılan kadın, söyledikleri şeyi çok iyi biliyordu, hani Yusuf'un doğuşu sırasında kendi kendine ve kendinden doğan oğullarına ilişkin olarak sezinleyip söylediği sözleri, yani onların hepsinin Yakup'un nazarında hiçbir değeri olmayacağını ve hava gibi uçup gideceklerini söylemişti. Doğru ve gerçek karısının ona bu çocuğu dünyaya getirdiği günden itibaren, başak burcu ilahesinin bahşettiği ve Dumuzi denilen bu çocuğu, Yakup artık öne çıkarmıştı: En son gelene öncekilerin önünde, onların başında ve en üstte bir yer vermişti, tabii bu sadece Rahel'in ilk çocuğu, ilk doğumunu yapmış oluşu buna neden olmuştur. Re'uben'in Bilha'yla yaşadığı bu iğrenç olay gerçekten yeterince öfkelenmesine sebep olmuştu ama bu oyun arkadaşlığı biraz da amaca uygun bir şekilde kurgulanarak anlatıldığından öfkesini kuvvetlendirmişti. Yusuf bundan habersizdi veya yarı yarıya haberi vardı, ama o zamanlar Yusuf bu kötü olayı çocukça kelimelerle babasma açıkladığında, Yakup'un ilk aklına gelen şey şuydu: Şimdi artık büyüklere beddua edebilirim ve meydan küçük oğluma kalır! Böyle düşünebileceklerini tahmin ederek Ruben'e gidenlerin kinleneceklerinden korkup girişimde bulunmadı; Yusuf'u suçlu konumuna getirir endişesiyle bu fırsatı son madde üzerinde kullanmaya cesaret edemedi. Daha çok her şeyi oluruna bıraktı, beklemeye aldı, en sevdiği oğluna şeref yerini, miras yerini ve seçkinlik yerini açık bıraktı. Çünkü burada söz konusu olan şey Abram'ın kutsamasıyla ilgiliydi, bu mirasçının seçilmesi söz konusuydu, bu kutsama şu anda Yakup'un üzerindeydi, bunu Kör olan peygamberden Esau'nun yerine kendisi almıştı ve bu emanetin devredilmesi ve yanlış yere gitmemesi için, doğru ve haklı şeylerin olmasını arzu ediyordu. Bu durumda en uygun yapıyı kurmak gerekiyordu, böylece bu yüce mirasın sahibi Yusuf olmalıydı, hem akıl hem

fizik, yani etiyle bunu almak için en uygun kişi olarak görünüyordu, fiziken hantal ve aklı havada Ruben buna uygun değildi; Yusuf'un bu yüce özelliğe sahip uygun kişi olduğunu artık her çareye başvurarak dışarıya, diğer insanlara, kardeşlerine de açıkça bildirilmesi gerekiyordu; farklılığı yaratan bir diğer şey de, bilimdi. Zamanlar değişti: O âna kadar Abram'ın ruhani mirasında bilgi sahibi olma özelliği gerekli görülmemişti, Yakup'un kendi şahsında da bu kaçınılmaz bir şey değildi. Ama gelecekte, kim bilir, belki de, gerekli olmasa da kesinlikle faydalı, aranan ve arzu edilen bir değer olacaktı, o hâlde kutsallığın taşıyıcısı olacak insanın aynı zamanda okumuş-eğitimden geçmiş birisi olması gerekiyordu. Büyük veya küçük –her durumda bu bir tercih nedeniydi ve kardeşlerinin Yusuf'un önünde yeterince tercih ettirici özellikleri yoktu.

İşte bu Yakup'un onay vermesindeki sebeplerden birisiydi. Diğer sebep ise onun baba yüreğindeki endişesinin derinliklerinde yatıyordu, bu da çocuğun sağlıklı bir ruha ve sağlıklı dinî yapısına ilişkindi: Biz, Yakup'un, akşamleyin kuyu başında, sevgili oğluna çok zarif bir ihtimamla ondan yakında yağmur yağma olasılığının bulunup bulunmadığını sorduğunda oradaydık, bu sırada Yakup eliyle Yusuf'un başını tutuyordu. O soru sormayı pek sevmezdi aslında. Ama onun tek arzusu, onlar için hayati önemi olan gelecekte havanın nasıl olacağı konusunda bir şeyler duyup öğrenmekti, buna ancak oğlunun ruhi yapısının kudretiyle sahip oldu. Yakup onun bu ruhi yapısına biraz hayranlık duymakla birlikte, yine de antipati yaratacağını endişeyle görüyordu.

Yusuf'un yapısında onun kolayca vecde geldiğini, ama bu konuda tam bir erişkin gibi değil, yarım yamalak buna kâdir olduğunu anlamıştı, ama sonra da Yusuf gerçekten bir peygambere özgü kasılma hâline geçmişti ve Yakup'un bir baba olarak, kötü-kutsal şeklindeki çift anlamlı eğilimlerle dolu davranışında Yusuf'un lehine bir yönelme oldu. Kardeşleri, –ah, hayır, bunların içinden hiçbirisinde bu tür seçkinliği gösteren en ufak bir işaret gün ışığına çıkmamış-

tı, onlarda Tanrıyı içinde hissediş ve Ona yönelişle ilgili bir durum yoktu, buna Tanrı şahit. Onlarla ilgili olarak yapacak bir şey yoktu, onları kötü veya kutsal olarak değerlendirmek, vecd hâli, onların yapacağı iş değildi ve Yusuf işte bu bağlamda onların içinde önemli kişiydi, sakıncalı gibi görünse de, bu bir yandan Yakup'un planlarına uygun düşüyordu: Bu bir takdir olarak anlaşılmalıydı, geleceğin mirasını alacak seçimde birçok farklı tercih nedeni vardı.

Buna rağmen Yakup, bu gözlemleri sırasında pek rahat değildi. Çünkü bu topraklarda insanlar vardı, –bir baba yüreği için arzu edilmeyen şey Yusuf'un da onlardan birisi olmasından korkmasıydı. Onlar kutsal çılgınlar, ağızlarından salya akan kudurmuş insanlar, Tanrı uğruna divane olanlar, bunlar kendi yeteneklerine göre kehanette bulunup fal bakarak geçimlerini sağlıyorlardı, –etrafta dolaşan veya müşterileri tarafından mağaralarda ziyaret edilen münzevi, sözde kâhinler, gaipten haberler verir veya kayıpların yerlerini belirterek yiyecekleri kabul edip paraları ceplerine indirirlerdi. Yakup bunları, Tanrıya inancından dolayı istemiyordu ama, aslında hiç kimse onları istemiyordu ve onların yakınlarına gitmekten sakınıyorlardı. Bunlar kirli adamlardı, ahlakları bozuk ve çılgındılar; çocuklar onların arkalarından koşar ve şöyle bağırırlardı: "Aulasaulalakaula", çünkü onlar kehanette bulunurlarken böyle seslere benzer şeyler söylerlerdi. Vücutları yara bere içinde ve özürlüydü, çürük şeyler yerlerdi, boyunlarında bir boyunduruk la veya şakaklarında bir çift demir boynuzla etrafta dolaşırlardı; bazıları çırılçıplak dolaşırdı. O şeyler kendilerine benzerdi: Boynuzlar ve çıplaklıkları. Onların böyle olmalarının ve yapmalarının nedeni gayet iyi biliniyordu: Göktanrısı Baal'in pislikleri ve tapınma denilen orospuluklardan başka bir şey değildi, bu topraklardaki çiftçi halkın verimliliğin artması için yaptıkları büyüler ve Melech'in, yani Boğa Kralın ayakları dibinde kendilerinden geçmiş bir hâlde cinsel kurban verirlerdi. Bu bir sır değildi; herkes bunun neden ve hangi bağlantıyla yapıldığını bilirdi; sadece etraflarında bulunan insanlar vicdanen rahat bir şekilde saygınlık gösterir, hiçbir şekilde duyarlılık göstermezlerdi, bunlar Yakup'un hafızasında yer alan

belgelerdi. Bir işin olması için yapılan kutsal ok atma veya kaderkısmet ibadetlerine karşı değildi ve kuşların uçuşlarına veya kurbanın yakılması sırasında çıkan dumana bakarak yapılan kehanetlere de saygı duyuyordu. Ama Tanrı inancının ortadan kalkıp onun yerine şehvet gösterilerinin görüldüğü yerde, onun 'çılgınlık' dediği şey başlıyordu; onun ağzındaki son derece ağır bir sözdü bu, onun bunu reddedişini belirten en ağır sözdü. O çılgın 'Kenan'dı, onun dedesiyle çadırda yaşadığı karanlık bir hikâyesi vardı, Kenan ayıp yerleri de açık bir şekilde, çırılçıplak bu ülkenin Baal'ini taklit ederek edepsizce gidiyordu. Çıplaklık, şarkılar söyleyerek halay çekmeler, işret âlemleri, rahibelerle yapılan fuhuş, Şeol-kültü ve 'Aulasaukaulala' seslenişleri ve çılgınca saçma gerilmeler ve kehanetler; bütün bunlar 'Kenan'dı, yapılan her şey bununla alakalıydı, hepsi birdi ve Yakup'un önünde bunlar bir çılgınlıktı.

Yusuf'un çocukça bir yaklaşımla gözlerini döndürerek ve dalgın bir hâlde yaptığı konuşmaların yukarıda anlatılan pis olaylarla ilişkilendirilmesinden son derece korkulduğunu düşünmek gerek. Doğrusu Yakup da hayal kuran, dalgın duran bir insandı ama ciddi olarak! Rüyasında, yani dalgın hâlde iken Tanrıyı yüce bir kral olarak ve Onun meleklerini görmüştü ve orada muhteşem bir harp melodisi etrafa yayılmış ve Yakup bunları işitmişti elbette. Ama sefalet ve onur kırıcı bir durumdan dolayı böylesine bir isyanla her türlü fenalığın göz kamaştırıcı bir şekilde örtbas edildiği durum, mantıki ölçü ve imanlı bir terbiye ve nezaketle nasıl ayırt edileceği açıkça belli oluyordu. Bu, babalarının saygı duyulan ilahî verileri ve bağışlamaları, ne yapacakları belli olmayan çocukların içinde çok hassas sapmalara yol açacağının verdiği endişe ve sıkıntı değil miydi? Ah, babaya ait bir özelliğin, oğlunun yapısında biraz tedirgin edici şekilde de olsa bir gençleşme hâlinde görmek ne kadar hoş bir şeydi! Allahtan ki Yusuf henüz çok gençti; onun bocalaması, zamanla durup sağlamlaşacak, güçlü ve kalıcı bir saygınlığa ulaşacak, Tanrının sayesinde olgunlaşacaktı. Ama bu delikanlının çıplak tapınma eğilimi herkese örnek olacak bir vecd hâliyle hiç alakası yoktu, şu hâlde bu

bir vazgeçmeydi, Baal ve Şeol, ölüm büyüsü ve yeraltına özgü akılsızlıktı; baba Yakup'un ahlaki değerlere ve geleneklere bağlı keskin zekâsından bu durum kaçmıyordu ve işte bu yüzden sevgili oğlunun üzerinde yazmayı bilen kişinin etkili olmasına razı oldu. Yusuf'un öğrendikleri şeyleri, bu işin uzmanının yönetimi altında düzenli bir şekilde yazıya geçirmesi, çok iyi bir şeydi. Yakup'un buna ihtiyacı yoktu; onun yüce hayalleri ve rüyaları saygınlık dolu ve ölçülüydü. Yusuf'un rüyalarını ve hayallerini de böyle hissediyordu ihtiyar adam, yazıyla ve mantıkla çok iyi bir eğitimden geçmeye ihtiyacı vardı –bu ondaki tereddüdün sağlamlaşması için hayırlı katkıda bulunabilecekti ve böyle yetişen eğitimli bir kişinin, çıplak koşan boynuzlu adamlarla ve ağızlarından salyaları akan kudurmuş insanlarla hiçbir benzerliği olmayacaktı.

Böyleydi Yakup'un düşünceleri. Ona göre, sevgili oğlunun bünyesindeki karanlık unsurlar, onun eğitilerek bilgilenmiş konumu içinde çözülüp arılaşacaktı; şu hâlde, görüldüğü gibi onun bu tür düşünceleri, Yusuf'un çocukluk çağındaki yatırımla uyuşuyordu, vücudun bilincinin düzeltilmesi ve aklın bilinciyle de doğrulanması gerekiyordu.

İKİNCİ BÖLÜM

İBRAHİM

En Yaşlı Köle Hakkında

Gerçekten, Eliezer gibi Abram görünüyor olmalıydı –belki de tamamen başka, değişik, belki küçük, fakir, huzursuzluktan dolayı sarsak ve içine kurt düşmüş biriydi; Yusuf'un öğretmeni olan Eliezer'in söylentilere göre Ay Gezginine benzediği, bu âlim başkölenin şu andaki şahsiyetiyle hiçbir alakası yoktu. İnsanlar yaşadıkları zaman içinde konuşuyorlardı ama geçmiş zamanı ifade ediyorlardı ve bunu ötekinin yerine koyarak tercüme ediyorlardı. Onun adı Eliezer'di, yüzüne bakılınca Abram'a 'benziyordu' ve bu söylentiler, doğduğu yer ve soyu incelendiğinde, onun görünüşü de bu ifadeye kolayca uygun düşebiliyordu. Çünkü büyük olasılıkla o, İbrahim'in oğluydu. Eliezer'in köle olduğu ve Babil Nemrud'unun Abram'a ihsan ettiği kişi, yani oradan çıkıp gitmesini emrettiği kişi olduğunu bilmek istiyorlardı, bunun o kişi olması kesinlikle mümkün değildi; İbrahim, onun himayesi altında Sinear'dan göç etmişti, onun Yüce Tanrıyla şahsen hiçbir teması olmamıştı; Tanrı onunla ilgilenmemişti; problemler sırasında çok sakin ve derin düşüncelere dalmış bir hâldeydi; bu hadiseler, Yakup'la aynı inançta olan atalarının bu ülkeden sürülmesine sebep olmuştu; onunla Kanun Yapıcı arasında geçen kişisel çatışmalarla ilgili bütün haberler, onun şehit olması, hapishanede kalışı, kireç ocağında yapılan ateş denemesine maruz

kalmasıyla ilgili bütün bu hikâyeler; burada bunlardan sadece bir kaçına değinilmiştir ve bunları Eliezer de Yusuf'a anlatıyordu, –eğer serbest bir kombinasyon yoksa, bunlar çok daha önce olup bitmiş hadiselerdi, en uzak geçmişte yaşanmış, daha yakın geçmişe taşınmış, sadece altı yüz yıllık hikâyelerdi. Abram'ın yaşadığı dönemde, bu kuleyi onartan ve daha da yükselten kralın adı Nemrud değildi, bu sadece bir mevki ve hiyerarşik derecenin simgesiydi, onun adı Amrafel* veya Hammurapi idi ve asıl Nemrud ise Babil'deki Bel'in babasıydı, yani bu şehri ve bu kuleyi yapmış olan kişiydi ve sonra o, tanrıların kralı unvanını aldı; oysa o, bu unvandan önce, sadece insanların kralıydı, tıpkı Mısırlıların Usir'isi gibi. Bu İlk-Nemrud'un varlığı bu durumda Usir'in yaşadığı devirden önceki zamana isabet eder, buna göre Abram'ın yaşadığı zamandaki Nemrud ile, tarihî boyutunu ölçmenin ve arasındaki mesafenin ölçülemezliğinin algılanması gerekir; onun döneminde ne tür hikâyeler olmuştu: Onun yıldızlara bakan kâhinleri onun hakimiyetini son derece tehlikeye sokacak bir oğlan çocuğunun doğacağını haber vermişlerdi, bunun üzerine kral bütün doğan erkek çocukların öldürülmesine karar vermişti ama Abram'ın bir oğlunun, önlem olarak çocuk öldürme eyleminden kurtulduğunu ve onun bir mağarada bir melek tarafından bakılıp büyütüldüğünü, bu meleğin parmak uçlarından çocuğun süt ve bal emmesini sağladığını ve böyle devam ediyor –bu bilimsel olarak kabul edilemiyor. Kral Nemrud figürüyle benzerlik arz eden başka bir olay, Edom'un, yani Kızıl Adamın hikâyesinde görülüyor ama bu, yaşanan zamanda olmuştur, ama hep daha eski geçmişte yaşanan olayların derinliklerine gider ve ilahî olgu içinde kaybolur, bu da yine insandan yola çıkan başka bir zaman derinliğinde doğmuştur. İbrahim'in hikâyesinde benzeri şeylerin bulunduğunu, zamanı gelince dikkatlerinize sunacağız. Şimdilik Eliezer'le ilgili olayda kalsak iyi olur.

* Amrafel: Sinear kralı. İbrahim zamanında, yeğeni Lut'un zarar gördüğü bir çapula katılır. Hammurabi ile karıştırılırsa da tarihler birbirine uymaz –yn.

O hâlde bu Eliezer, 'Nemrud'un Abram'a bahşettiği kişi değildi –bu bir hikâye olarak değer taşır. Bütün olasılıklara göre o, Abram'ın hakiki oğluydu, esir bir kadından olmuştu ve Damaşki'de dünyaya geldiği sanılıyor; bu yer, İbrahim'in soyundan gelenlerin orada kalışları sırasında hızlı gelişme gösteriyordu. Abram daha sonra ona hürriyetini vermişti; onun ailevi hiyerarşideki konumu İsmail'inkine göre biraz daha alt kademedeydi; İsmail, Hacer'in oğluydu. Kaldeli uzun süre çocuksuz kalmıştı, oğulları olan Damasek ve Elinos arasında, sonuncusunu ilkin kendi mirasçısı olarak görmüş olmalıydı, ama önce İsmail daha sonra onun hakiki oğlu İshak dünyaya gelinceye kadar. Ama daha sonra da Eliezer İbrahim'in soyundan gelenler arasında önemli bir kişi olmuştu ve İshak için bir gelin bulup onun adına Naharina'ya giderek dünür olma şerefine sahip olmuştu.

Bildiğimiz gibi o, sık sık ve seve seve Yusuf'a bu yolculuğunu anlatırdı –evet, burada o sözcüğünü, bile bile, iyi niyetle yazıp kullandık ama, aslında bu işi yapan kişi, 'o' ile anlatılan kişi değildi, yani Abram'ın Eliezer'i, Yusuf'la konuşan kişi değildi. Bizi yanlış anlaşılmaya sevk eden şey, onun doğallıkla kullandığı ve sıra bu kıza talip olma yolculuğunu anlatmaya gelince kendisini ilk-Eliezer'le özdeşleştirip 'ben' anlatıma geçiyor, böylece öğrenci de yanılıp dilbilgisinin düşürdüğü yanıltıcılığı kabul ediyor. O gerçi gülümsüyordu ama, bu sırada başını da sallıyordu ve bu gülümseyişin herhangi bir şekilde eleştiri anlamına mı geldiği bilinmiyordu, başını sallaması belki sadece zorunlu olarak ifade edilen hoşgörü anlamınaydı. İyice bakılınca, biz onun gülümsemesine, başını sallamasından daha çok inanıyoruz ve onun Eliezer'in konuşma tarzına ilk-Eliezer'inkine göre biraz daha uyanık ve keskin bir davranış da olduğunu kabul ediyoruz. İlk-Eliezer, Yakup'un yarı yarıya erkek kardeşiydi.

Aklımıza yatmış ve açıkça belirlenmiş bir şekilde Eliezer'in adını kullanıyoruz, çünkü bu işi yapan kişiydi. İshak, hakiki oğul, kör ve endişeli olmadan önce, kuvvetli duygulara sahip olan bir adamdı, tek başına Bethuel'in kızıyla işleri hallediyordu. Bu kadın, Sahar

gibi uzun süre çocuk doğuramadığı için, mecburen başka bir yola başvurması ve kendisinin bir mirasçısının olması gerekiyordu; Yakup ve Esau görünmeden önceki yıllarda, güzel bir kızdan bir oğlu dünyaya gelmişti, işte buna o daha sonra hürriyetini vermişti ve ona Eliezer adını takmıştı. İşte günün birinde hürriyetini almış bir oğlan tipi ortaya çıktı ve o, Eliezer olarak anılıyordu. Evet, İshak, Eliezer yüzünden haddinden fazla af dilemek zorunda kalmıştı. Eliezer, İbrahim'in inandığı ailenin konaklarında bulunmuştu ve orada evin kâhyası ve başkâhya rolünü oynamıştı ve büyük olasılıkla hakiki kadının oğlu için gelin bulmak üzere gönderilmişti ve bu aile reisi ona bir kadın vermişti, bu kadından onun iki oğlu, Damasek ile Elinos oldu. Kısacası bu, Babil'deki Nemrud gibi bir kuruluştu ve genç Yusuf bu kuruluşu ders alırken seyrettiğinde, onunla birlikte kuyunun yakınındaki vahiy ağacının altında ve yapraklarının gölgesinde otururken, bu genç çocuk kollarını dizlerinin etrafına sarmış bir hâlde, bu bilgileri anlatan ve 'İbrahim'e benzer gördüğü' ihtiyar adamın yüzüne bakıyordu, bu adam rahatça ve harika bir şekilde, olayı, ben şeklinde anlatıyordu ve bu onda sık sık acayip duyguların oluşmasına neden oluyordu. Onun hoş ve güzel gözlerinin bakışı, anlatanın yapısında kırılıyor ve onun içinden geçip birçok Eliezer tipinin bulunduğu ve hepsinin de yakınında oturan kişiler gibi, ben diye anlatmaya başladıkları bir perspektife ulaşıyordu, muhteşem gölgeli bu ağacın alacakaranlığında oturulduğu için, Eliezer'in arkasında güneşin etkisiyle kızgın topraktan titreşimler hâlinde oynaşarak havaya yükseliyordu, bu yüzden onun bu perspektifindeki kişiler karanlıkta değil, aksine bu ışık içinde kayboluyorlardı...

Küreler dönüyordu ve bir hikâyenin ilk kez nerede meydana geldiği, gökyüzünde mi yoksa yeryüzünde mi olduğu asla belirlenemiyordu. Bütün hepsinin birbirine uygun şekilde ve aynı zamanda hem burada hem orada eşzamanlıymış gibi meydana geldiğini ve sadece bizim gözlerimizin onları, sanki yukarıdan aşağılara, buralara inmişler ve yeniden gökyüzüne doğru yükseliyorlarmış gibi gördüğünü açıklayan kişi, gerçek olana hizmet ediyor. Hikâyeler gökten yere

geliyor, tıpkı bir Tanrının insan olması gibi, böylece dünyevi olmuş ve dünya vatandaşı kimliğine bürünmüş oluyor –bunun için bir örnek, Yakup taraftarlarının en çok sevdikleri ve gururla anlattıkları bir hikâyeyi yeniden anlatalım: Bunun adı krallar savaşı, yani Abram'ın kendi 'erkek kardeşi' Lut'u kurtarmak için, doğudan gelen ordularla yaptığı ve onları yendiği savaş. Son zamanlarda çalışan redaktörler, bilim adamları ve yayımcılar bu babaların hikâyelerine kesinlikle inanıyorlar ve onları hakikaten olmuş hadiseler olarak kabul ediyorlar: Yusuf'un bildiği gibi üç yüz on sekiz kişilik bir kuvvetle değil, Abram bu kralları tamamen tek başına ve uşağı Eliezer ile birlikte takip etmiş, yenmiş ve Şam'dan o zamanki adıyla Damask'tan daha ötelere kadar sürüp çıkarmışlardı ve gökteki yıldızların onların yanında savaşmış oldukları ve zafer kazanmasına yardımcı oldukları ve düşmanları bozguna uğrattıkları söylenir. Eliezer'in de bizzat Yusuf'a bu hikâyeyi böyle anlatmış olduğu görülüyor –genç Yusuf bunun başka şekilde anlatılanlarına da alışıktı. Ama hiç kimsenin aklından çıkmayan şey, kahraman bir karaktere de bürünen Eliezer'in şahsında yeryüzüne inen ve bu amaç için başkasını yanına alan kişi olarak çobanlar onu tanımlıyorlar. Eğer onları dinlerseniz bu olay böyledir –ve Yusuf da az veya çok bu izlenime sahipti– sanki iki Tanrı gibiydiler, bu efendi ve uşağı, devlerden oluşan muhteşem orduyla veya alçak Elohim ordularıyla savaşmışlar ve onları yenmişlerdi; bu olayın hiç kuşkusuz hakikate uygun olarak ve yerinde bir anlayışla ilahî bir sebebe dayandırılmış olduğu ve bu ilahî ortamda yeniden meydana geldiği anlamına geliyor. Ama bunun için, onun yeryüzündeki gerçekliği inkâr edilmek mi isteniyordu acaba? Tamamen tersine şunu söylemek daha doğru olur, bu hadisenin uhrevi bir hakikat oluşu ve gerçekliği, onun yeryüzüne ait bir hadise olduğunu kanıtlar. Çünkü yukarıda olan şey, aşağıya iner; ama aşağıdaki şey, gökyüzündeki ilahî bir örneği ve onun karşıt parçası olmaksızın yeryüzünde meydana gelmesi mümkün değildir. Daha önce yıldızlar âlemindeki yapısı, Abram'ın vücudunda et olmuştu ve ilahî temele dayanıyordu, bu temel üzerinde kendisine

dayanak ve destek buluyordu ve böylece Fırat'ın öte yakasından gelen haydutları zaferle darmadağın etmişti.

Örneğin, Eliezer'in bizzat yaşayıp anlattığı, gelin almak üzere yaptığı yolculukla ilgili bu olay da, böyle bir temele oturtulmuştu ve ondan destek ve yardım alınarak mı meydana gelmişti? İhtiyar bunu da kısmen değiştirerek ve tuhaf bir şekilde anlatıyordu ve bizim elimize de işte bu bir tuhaf değiştirilmiş şekli, belge olarak geldi. Bu belge şöyle açıklamada bulunuyor: Abram onu İshak için serbest bırakıp Mezopotamya'ya gönderdiğinde Eliezer, Beerşeba'dan Harran'a yirmi, en azından on yedi gün süre gerektiren bu yolculuğu, üç gün içinde gerçekleştirmişti, çünkü 'yer ona doğru koşarak üstüne geliyordu', deniliyor. Bu ancak mecazi olarak anlaşılabilir, çünkü şurası kesindir ki toprak kimsenin üstüne doğru koşarak veya zıplaya zıplaya gelmez; ama müthiş bir atiklikle ve sanki ayaklarına kanat takılmış gibi toprak üzerinde ilerleyen bir kişiye, bu gidiş böyleymiş gibi görünür. Öğretmenler de bu seyahatin bilinen şekilde, kervanla, hayvanla ve yükle yapılmış olduğunu söylemezler; akıllarına on deveyle yapıldığı gelmez. Tarihin üzerine düşürdükleri ışık çok daha fazla şeyleri ortaya koydu, Abram'ın kendi öz oğlu ve elçisi bu yolu tek başına ve sanki kanatlanmış gibi uçarcasına gerçekleştirmişti; bu öyle bir süratti ki, onun ayaklarına takılan kanatlar bile yeterli değildi bunu açıklamak için, onun başındaki örtüyü kanat gibi tasavvur eden girişimler de var... Kısacası, bu örneğin ışığında Eliezer'in yeryüzünde et ve kemik olarak yaptığı bu seyahat, Tanrı katından yeryüzüne inmiş bir hikâye olarak görülüyor, bu seyahati sırasında ayakları Tanrı katına özgü bir yapıya sahipti, öyle ki Eliezer daha sonra Yusuf'la beraberken sadece dilbilgisi şekillerini değil, aynı zamanda bu hikâyenin şeklini de bir parça karmaşık hâle getirmişti ve şöyle söylemişti, yer 'sanki ona doğru zıplaya zıplaya geliyor'muş.

Evet, bu saygıdeğer Eliezer'in kendi içinden geçip giden bakış, ışık içinde kayboluyordu, karanlığın içinde değil; eğer bu öğrencinin bakışı, derin anlamlar âleminde bulunarak onun görünüşü ve

yaşanan zaman içinde kırılıyorsa, diğer insanların kimliği de bunu eşzamanlı olarak yapıyorsa, –bunların ne gibi ayrıcalıklara sahip oldukları tahmin edilebilir. Biz burada Yusuf'un hayat hikâyesine bakarak hemen şuna dikkatleri çekmek isteriz ki, bu tür izlenimler en kalıcı ve en etkileyici olanlardı, Yusuf bu izlenimleri ihtiyar Eliezer'den ders alırken edinmişti. Çocuklar kesinlikle çok dikkatlidir ve her ne kadar öğretmenleri onları azarlayarak böyle, yani dikkatsiz olarak nitelerseler de; onlar yalnız değişik olanlara, belki daha önemli şeylere, yani öğreticinin anlattığı konularla hedeflediklerinden çok daha başka şeylere dikkat eder. Yusuf'un da durumu böyle gözüküyordu, sanki onun bakışlarında dikkatsizlik varmış gibi, kendinden geçmiş gibi bir görünüm vardı, çocukların bu dikkatleri aslında çok önemlidir –ama onun hayırlı bir şey için mi olup olmadığı konusu, tabii başka bir sorun.

İbrahim Tanrıyı Nasıl Keşfetti

'Başka insanlar'dan söz ederken geçici olarak ve temkinli bir şekilde İbrahim'i ima etmiştik, yani elçi Eliezer'in Efendisini, Eliezer onun hakkında neler biliyordu? Çok çeşitli şeyler ve çok değişik türden şeyler. Ondan söz ederken hep çift dil kullanır, bir böyle ve sonra yeniden tamamen başka. Birincisi, Tanrıyı keşfeden bu adam Kaldeliymiş, Tanrıyı keşfedince, O sevinçten parmaklarını öpmüş ve şöyle bağırmış: "Bugüne kadar hiçbir insan beni Efendi, Yüce İnsan diye adlandırmamıştı, artık bundan böyle bu Benim adım olacak!" Bu keşif son derece zahmetli, hatta acılar içinde yolda meydana geldi; İlk-baba da en az onun kadar acı çekmişti. Onun bütün zahmetleri ve amacı kendine özgü bir tasarım tarafından belirleniyor ve yönlendiriliyordu: İlahî Makamca yüce önemi olan, insanın kime veya neye hizmet ve kulluk edeceği tasarısı. Bu Yusuf'u etkiledi, o meseleyi hemen anlamıştı, her şeyden önce önemseme açısından. Tanrının ve insanların önünde, herhangi bir şekilde önem ve saygınlık kazandıracak bir şeyin veya bir şeylerin yapılması veya sunulma-

sı zorunluydu; İlk-baba bu sorunu çok önemsemiş olmalıydı, insan kime hizmet ve kulluk etmeliydi ve buna onun verdiği ilginç cevap şuydu: Sadece En Yüce Varlığa. Gerçekten çok ilginç! Bu cevabın içinde, sanki bir gururlanma ve çok heyecan içinde bulunduğunu belirten özgün bir duygu dile geliyor. Oysa bu adam kendi içinden şöyle konuşabilirdi: "Ben O'yum ve bir işe yaramaya devam ediyorum ve benim içimde bu insan! Benim kuzeyde yaşayan bir geyiğe veya bir puta veya toteme hizmet etmem yeterli, bu bir şeyi değiştirmez." Böylesi onun için daha rahatlatıcı olurdu aslında. Ama o şöyle söylüyordu: "Ben, Abram ve benim içimde bu insan, kesinlikle En Yüce Varlığa hizmet ve kulluk edebilir." İşte her şey bununla başladı (Yusuf'un hoşuna gitti bu).

Şununla başladı, Abram sadece Ana Dünya'ya bu hizmetin ve kulluk etmenin doğru ve haklı olacağını düşünüyordu, çünkü meyveleri getiren ve yaşamayı sağlayan oydu. Ama onun gökyüzünden inecek yağmura ihtiyacı olduğunu fark etti. Böylece gökyüzünü gözleriyle taradı, güneşi bütün ihtişamıyla seyretti, onun rahmet ve korkunç kudretini algıladı ve onun için bir karar verme aşamasına geldi. Ama güneş de battığı için, onun bu En Yüce Varlık olamayacağından emin oldu. Bundan sonra bakışlarını Aya ve yıldızlara çevirdi –hem de büyük bir ümit ve yaklaşımla. Büyük olasılıkla bu onu bıkkınlığa sevk etti ve bu yüzden gezme isteğinin içinde belirmesine neden oldu, onun Aya, yani Uru* ve Harran'ın bu ilahına olan sevgisi, aşırı ve abartılı devlet törenleri, güneş prensibi, Şamaş-Bel-Marduk ayinleri, Sin'in zarar görmesine neden olan Babil Nemrud tapınmaları yüzünden incinmişti: Evet, işte Tanrının kurnazlığı buydu; Tanrı, Abiram'ın içinde kendisini göklere çıkaracak derecede gururlanmasını ve onun aracılığıyla kendisine bir isim bulmasını düşünmüştü ki, Abram kendi ay sevgisiyle içinde ilk kar-

* Uru: Karanlık kralı (Malka d Hşuka). Sabii geleneğine göre karanlık ve kötülük âleminin tanrısıdır. Kutsal metinlerde onun başı aslan, gövdesi ejderha, kanatları kartal, sırtı kaplumbağa ve elleriyle ayakları bir canavar şeklinde tasvir edilir –yn.

şıtlığı ve huzursuzluğu yaşadı ve bunu kendi amaçları için kullandı ve kendi hayat yolunda gizli bir çıkış noktası hâline getirdi. Çünkü Çoban yıldızı doğunca, çoban ve sürüsü ortalıktan kayboluyordu ve Abram bundan şu sonucu çıkardı: "Olamaz, onlar da artık benim için saygın ilahlar değil." Yorgunluktan ruhu daralıyordu ve bundan bir sonuç çıkardı: "Onların üstünde ve onlar gibi yücelerde, bir Yönlendirici ve İlah var mıydı acaba, nasıl oluyor da bu yıldızların bir kısmı doğuyor, diğerleri batıyor? Benim için insanlara hizmet ve kulluk etmek pek şık bir durum değil, onların üstünde olan biri varken." İbrahim'in ruhu ve inancı, bu hakikate öylesine yalvarış dolu ve içler acısı bir durum sergiliyordu ki, Yüce Varlık Tanrı bundan çok etkilendi ve şöyle buyurdu: "Ben sana arkadaşlık, yoldaşlık yapanlardan daha çok sevinçlere gark edecek şekilde kutsayıp nurlandıracağım!"

İşte böyle keşfetmişti İbrahim, sıkıntı ve bunalımdan yola çıkarak En Yüce Varlığı, Tanrıyı öğrenerek şekillendirmiş ve aklında oluşturmuş, bununla bütün katılanlara büyük bir iyilik yaparak kanıtlamıştı: Öğretisiyle kendisine inandırıp bağlananlar ve kendisi, sadece bu Tanrıyı tanıyorlardı. İnsanın kendi içinde bilerek gerçekleşmesini hazırlamak suretiyle Tanrı bu yeni inanca bağlanıp iman edenlere tek tek isim vererek kendisini belli ediyordu. Haddinden fazla büyüklüğü ve korku veren kuşkulu olguyu, Bir Tanrıya ve huzur veren Bilinene dayandırıyordu, bu her şeyi belirleyenin, her şeyin Ondan geldiğine, iyilik ve kötülüğün, aniden ve dehşet veren olayların ve de rahmet ve bereket veren düzenlemelerin ve daha birçok gizli hadisenin Ondan geldiğine inanıyor ve inandıracak şekilde öğretiyordu. İbrahim güçleri toplayıp bir kudret hâline getirmişti ve bunları Tanrı adına yapmıştı; bu sadece bir kutlama günü için değil, her zaman ve her an geçerli olacaktı, zaten Tanrı olan Marduk'un, Anu ve Şamaş'ın ve başka bir mabette başka bir Tanrıya her türlü güç ve şereflendirme, onların hoşlarına gidecek tarzda bestelenmiş ilahilerle terennüm ediliyordu. "Sen Teksin ve En Yücesin, Sen olmadan mahkeme kurulamaz, hiçbir karar verile-

mez, yerde ve gökte hiçbir Tanrı sana karşı gelemez, Sen onların hepsinden yücesin!" Bu, huşu içinde bağlılığı ifade eden ve o anda insanın yürekten bağlılığından kaynaklanan ve sık sık söylenen ve terennüm edilen duaydı Nemrud'un ülkesinde; ama İbrahim gerçekte bu duanın ancak Birine söylenebileceğini ve artık tamamen Bilinen bu yaratana yöneltilmesine gerek olduğunu, çünkü her şeyin Ondan geldiğini ve her şeyi sadece Onun kendi kaynağından çıkarıp bilinir hâle getirdiğini bulmuş ve açıklamıştı. Onun içinde yetiştiği insanlar çok korkuya kapılmışlardı. Ama daha sonra şükranlarında ve yalvarışlarında bu Kaynağı eksik etmeyeceklerdi. Kötü ve günah işledikleri bir durumda affedilmeleri için günah çıkarıyorlarsa, onların bu sıkıntılı durumla ilgili yaptıkları duaların başında, liste hâlinde bütün İlahların adını söylüyorlardı ve her bir İlahın adını tek tek ve itinayla anıyorlardı, onların da yardımlarını esirgememelerini sağlamak istiyorlardı ve onları, bu felaketi başlarına gönderen ve bu işlerin sorumlusu olarak tutuyor ve inanıyorlardı; çünkü hangi Tanrı bunu yapmıştı bilmiyorlardı. İbrahim bunu biliyordu ve onu öğretiyordu. O Onu sadece ve daima O kelimesiyle, yani Yücelerin En Sonuncusu, sadece Onun insanın hakiki Tanrısı olabileceğini ve sadece Onun insanın sıkıntılı feryatlarını ve övgülerini duyup değerlendireceğini öğretiyordu.

Yusuf, çok gençti henüz, İlk-babanın Tanrıyla ilgili kararlarında ifade etmiş olduğu cesaret ve manevi gücü, bunların karşısında birçok kişinin dehşete kapılıp panikledığini ama onun bunları cesaretlendirmek istediğini çok iyi kavramıştı. Abram'ın Eliezer gibi uzun boylu ve güzel bir yaşlı olup olmadığını veya belki de kısa, ince ve eğri büğrü bir yapıda olup olmadığını bilmiyordu ama –her durumda o cesurdu ve bu iş için gerekli olan cesarete sahipti ve Tanrıya özgü birçok şeyin onun üzerine bahşedildiği, bütün gazap ve bağışlamaların tamamen onun doğru yolunda gitmekle çözümleneceğini, insanın nefsini tamamen Ona vermesini, ancak böyle, tek ve bütün olarak Yüceler Yücesi Tanrıya bağlanabileceğini de gerçekten kavramıştı. Bizzat Lut ona solgun bir yüzle şunları söylemişti:

"Ama eğer Tanrın seni terk ederse, işte o zaman tamamen terk edilmiş olursun!"

Buna Abram şöyle karşılık vermişti:

"Doğrusu öyle, söylediğin gibi. Ondan sonra gökte ve yerde benimkine benzer kapsamda hiçbir terk edilme olmayacak –o kusursuzdur. Ama şunu da göz önünde bulundur, eğer ben Onunla barışırsam ve O benim koruyucu kalkanım ise, benim elimde hiçbir eksiğim olamaz ve ben düşmanlarımın büyük kapılarını elime geçireceğim!"

Bunun üzerine Lut'a cesaret gelmişti ve ona şöyle söyledi:

"Öyleyse ben senin kardeşin olmak istiyorum!"

Evet, Abram, özgüvenin verdiği mutlu bir ruhi durumla Tanrısını ifade etmesini bilmişti. Adı Abirâm idi, anlamı ise şuydu: 'Benim babam yücedir' veya haklı olarak da şu anlama gelir: 'Yüce Varlığın Babası'. Çünkü bir bakıma İbrahim, Tanrının babasıydı. İbrahim Onu keşfetmiş; düşünüp bulanların ilkiydi, muhteşem özellikleri Ona atfetmişti, ama zaten onlar Tanrının başından beri sahip olduğu özelliklerdi, Abram Onun yaratıcısı değildi. Ama bir bakıma Onun bu özelliklerini bilen, tanıyan, öğreten ve düşünce âleminde gerçekleştiren o değil miydi? Tanrının muhteşem özellikleri İbrahim'in dışında zaten nesnel olarak mevcuttu, aynı zamanda onlar onun içinde de mevcuttu ve Onun tarafından verilmişti; onun kendi ruhunun kudreti belli anlarda Onun bu özelliklerinden farklılık göstermezdi, onlar birbiriyle karşılaşıp kucaklaşıyor ve eriyip onlarla bir vücut oluyordu; işte bu, Tanrının daha sonra İbrahim ile yapacağı sözleşmenin başlangıcıydı ve içerisindeki bir gerçeğin bağlayıcı şekilde onayıydı; bu, Abram'ın Tanrı korkusunun özel bir damgalamasının başlangıcıydı aynı zamanda. Çünkü Tanrının büyüklüğü, gerçi son derece nesnel bir şeydi ve onu aşıyordu, ama aynı zamanda bir ölçüde onun kendi ruhi büyüklüğüyle uyumluydu ve onun yarattığı bir şeydi, bu durumda Tanrı korkusu kelimenin geçerli anlamıyla tam bir korku olgusu değildi, sadece titreyiş ve sarsılma değil, aynı zamanda dayanışma, gizlilik ve dostluktu, bunların hepsi bir aradaydı; gerçekten de İlk-baba arada sırada Tanrıyla bir nevi yarenlik ederdi, bu durum hem gökyüzünde

hem yeryüzünde şaşkınlık yaratmış olmalı, bu sırada birbiriyle buluşup kucaklaştıkları bu ilişkiyi öne çıkarmıyorlardı. Örneğin Sodom ve Amorra'nın batışı esnasında İbrahim, Efendisine dostça bir tavırla yaklaşmıştı; bu olay, Tanrının dehşetli kudretinin ve büyüklüğünün bu ahlaksızlar üzerine inmesinin hiç de uzakta olmadığının ifadesiydi. Ama tabii, Tanrı ahlaksızlığın olduğu yeri böyle cezalandırırdı, "Dinle Tanrım" demişti o vakitler Abram "öyle veya böyle, şu birisi veya bu diğeri! Eğer sen bir dünyan olsun istersen, adaleti talep edemezsin, ama sen adaletle ilgili bir şey yapmak istiyorsan, o zaman dünyayla işin bitmiştir. Eğer dünyaya ve dünyada adalete sahip olmak istersen ipi iki ucundan tutmalısın. Eğer biraz daha ağırbaşlı olmazsan, bu dünya mevcut olamaz." İbrahim o zamanlar Tanrıya kurnazca yaklaşıp onu eleştirmişti: Su baskınından vazgeçmişti ama bu kez ateş seliyle geliyor. Tanrı bu iki şehirle ilgili herhâlde daha başka bir felaketi öngörmemiş olmalıydı, Sodom'da kendi elçisinin başına gelenlerden veya neredeyse başına gelmek üzereyken böyle bir şey yapmıştı ve iyi olmasa da bunu herkes anlayışla karşılamıştı; bundan önce o iyi niyetle hiç sesini çıkarmamıştı.

Bu susma devasa bir olgunun ifadesiydi, bu hem Tanrının dıştan algılanmasına, hem de Abram'ın ruhi büyüklüğüne aitti, bunların kendine özgü ürünü belki de: Bu olguydu, yani zevk ve sefa olgusu, Tanrının büyüklüğünde bir karşıtlık gösteriyordu ve bu yaşayan Tanrı adamı, iyi değil sadece başka koşul altında iyi oluyordu, ama bunun dışında öfkelendiği de oluyordu, onun bu canlılığında kötülük de bulunuyordu ve bu sırada kutsanmış birisiydi, kendisi bizzat yüce birisiydi ve bu kutsallığın bir talebi vardı!

Ne kadar dehşetli bir şey! Tiamat'ı paramparça eden, kaos kargaşasını yaratan canavarı parçalamış olan Oydu, Yaratılış sırasında ilahların Marduk'u sevinç sesleriyle selamladıkları ve Abram'ın hemşerilerinin her yeni yılın ilk günü tekrarladıkları sevinç çığlıklarını Ona, kendi Tanrısına layık görmüştü. Düzen ve bu insanın yüzünü güldüren güven, Ondan kaynaklanıyordu. Erken ve geç yağmurların düzenlenen zamanlarda yağması Onun eseriydi. Kor-

kunç denize, ilk Tufan'ın bu kalıntısına, çok başlı canavar Leviathan'a* kalacağı yerin sınırlarını göstermişti, öyle ki o bu sınırları en şiddetli öfke hâlinde bile aşamayacaktı. Güneşin, yaratıcı ve gösterici özellikle doğmasını, en üst noktaya yükselmesini ve akşamleyin karanlık cehennem âlemine gitmesini buyurdu; Ay'a hep eşit şekilde durumunu değiştirerek zaman ölçülmesini sağlamasını buyurdu. Yıldızları yaratıp yaydı ve onlardan değişmeyecek simgeler yaratmak üzere gruplar oluşturdu ve yılı mevsimlere ayırıp o ölçüye göre insanların ve hayvanların beslenerek yaşamalarını düzenledi. Hiç kimsenin bulunmadığı yerden kar yağdı ve yeryüzünü nemlendirdi, bu toprakların oluşturduğu düzlemleri, Tanrı, suyun üstünde sabit kalmasını sağladı, öyle ki bu hiçbir şekilde veya çok nadiren salınır ve sarsılır. Ne kadar lütuf, bolluk, bereket ve yardım etme sahibiydi ve bunları karşılık beklemeden sunmuştu!

Şuna bakın bir kez. Bir düşmanı öldürüp yok eden bir adam, bu zaferiyle, düşmanının özelliklerini kendi özelliklerine katmış oluyor, Tanrı da böyle, daha önce kaos canavarını parçalayıp kendi varlığım onun özelliğiyle birleştirerek ancak bu suretle mükemmelliğe ulaşmış ve bu eylemiyle canlılığındaki muhteşem itibarı tamamen sağladığını gördüğümüz olayda olduğu gibi. Işık ile karanlık, iyilik ile kötülük ve yeryüzündeki dehşet ile iyilik eylemi arasındaki savaşım Nemrud halkının inandığı gibi değildi; onlar Tiamat'a karşı Marduk'un yaptığı savaşın devamı olarak görüyorlardı bunu; karanlık, kötülük ve ne zaman olacağı kestirilemeyen korkunç ve dehşet olgusu, yer sarsıntısı, çatırdayan şimşek, güneşi bile karartan çekirge sürüleri afeti, yedi kötü rüzgâr, Abubu toz fırtınası, eşekarıları ve yılanlar, hepsi Tanrıdandı ve salgın hastalıklara şifa veren de O idi; O, hem hastalık verici hem de şifa veren bir hekimdi bundan dolayı. O sadece iyilikler bahşeden değildi, O bir bütündü, hepsiydi. O kutsaldı! Yaptığı bereket ve hayırların önünde değil canlılık ve üst canlılık önünde kutsaldı; muhteşem oluşu ve dehşet-

* Leviathan: Fenike mitolojisinde canavar –yn.

li oluşu önünde de kutsaldı, ama aynı zamanda ürkütücü, tehlikeli ve öldürücüydü. Ona karşı yapılan davranışta en ufak bir saygısızlık ve hata yapmak, korkunç sonuçların doğmasına yetebilirdi. O kutsaldı, –ama O kutsallığı da istiyordu ve bunu sadece yalın Varlığıyla talep ediyordu ve kutsallaşan birisine tehlikeli olan birisinden daha büyük değer ve anlam veriyordu; dikkatli olma olgusu, bununla ilgili uyarıda bulunuyordu, bu şekilde dindarlık, sufilik oluşuyordu ve Tanrının yaşayan muhteşem görünüşü hayatın ölçüsü, suçluluk hissetmenin kaynağı, Tanrı korkusuna dönüşüyor ve bunlar Tanrının Yüceliği önünde arılaşmış bir dönüşüm oluyordu.

Tanrı oradaydı ve İbrahim onun önünde dönüşüm hâlindeydi ve ruhunda Onun dıştan yakınlığıyla kutsalhk oluşmuştu. Bunlar iki taneydi, bir Ben ve bir Sen, aynı anda 'Ben' diyordu ve ötekine 'Sen' diyordu. Abram Tanrının özelliklerini kendi ruhunun enginliği sayesinde belirlemişti –buna sahip olmasaydı bu özellikleri de belirleyememiş olacaktı ve onlara ad vermeyi bilemeyecekti ve onlar karanlıkta kalacaktı. Bunun için Tanrı, kudretli bir şekilde bir Ben dedi –Sen'i İbrahim'in ve dünyanın dışında saydı. O, ateşin içindeydi ama ateş değildi, –işte bundan dolayı ateşe tapınmak son derece büyük hataydı. Tanrı dünyayı yaratmıştı, bu dünyada elbette fırtına gibi veya Leviathan kaosu gibi şeyler olacaktı. İşte bunları kendine özgü dış görünümünden yola çıkarak bir fikir, bir tasavvur sahibi olmak gerek veya bir tasavvur oluşturulamıyorsa, o takdirde bir fikir oluşturmak gerek. O, bütün yaptığı bu işlerden, onların büyüklüklerinden zorunlu olarak çok daha büyüktü ve gerekliydi ve bu işlerinin dışında yine aynı şekilde gerekliydi. Mekâna, Makom adını vermişti, çünkü dünya mekânıydı O, ama dünya Onun mekânı değildi. O İbrahim'in içindeydi, İbrahim Onu içinde tanımıştı. Ama işte bu olgu, İlk-babanın Ben diye ifadesini güçlendirip anlamını doldurıyordu ve hiçbir zaman bu, onun Tanrının varlığıyla dolu, cüretli Ben kavramında sevinç yaratmıyor ve Tanrının bünyesinde kaybolup gitmek, Onunla bir vücut olmak ve artık hiçbir şekilde İbrahim olmamak anlamında değildi, aksine ona çok dürüst ve mert ve açık-seçiklik kazandıran öğeler veriyordu. Onunla kendisi arasına müthiş bü-

yüklükte bir mesafe bırakıyordu; elbette, çünkü İbrahim sadece bir insan, topraktan yaratılmış biriydi, ama o, bilgiyle Ona yürekten bağlıydı ve Var-Olan birisiydi. İşte bu temel üzerinde Tanrı İbrahim ile sonsuza kadar geçerli bir birleşme, akit yapmıştı, her iki taraf için ümit verici bir sözleşmedir bu, Tanrının büyük bir kıskançlıkla hazırlanan bu sözleşmede, şu anda bütün her yerde çok olan başka ilahlara en küçük bir bakışla bakmayı bile kesinlikle reddediyordu ve sadece kendisine saygı ve iman edilmesini istiyordu. Şunu da belirtmek gerekiyor: İbrahim ve Onunla yaptığı sözleşmeyle daha önce mevcut olmayan bazı şeyler dünyaya gelmiş oldu, bunları dünyadaki halklar da hiç bilmiyor, tanımıyorlardı: Yapılan bu sözleşmenin bozulması, delinmesi olasılığı, Tanrının terk edilmesi olasılığıydı, bu olasılığa lanet olsun.

İlk-baba, Tanrıyla ilgili öğreteceği çok şeyi vardı, ama Tanrının varlığını betimlemek üzere anlatacak hiçbir şey bilmiyordu –başkalarının kendi ilahlarından anlattıkları ve bildikleri anlamda. Tanrının hiçbir öyküsü, anlatılan hikâyesi yoktu. Belki de bu, en çok dikkatleri çeken, değerli şeydi: Abram'ın Tanrının varlığını ta baştan beri hiçbir olay ve hikâyeye dayandırmadan ortaya koyma ve 'Tanrı sözünü söyleyerek onu ifade etme cesareti, en yüce şekilde takdir edilecek durumdu. Tanrı bir şeyden olmamıştı, hiçbir kadın tarafından doğurulmamıştı. Onun tahtının yanında hiçbir kadın, hiçbir İştar, Baalat ve Tanrının Anası yoktu. Şu hâlde bu nasıl olabilmişti? Bunun için, bunu anlamak için onun akıl ve mantığıyla yaklaşmak gerekir, yani Tanrının yaratılmış bünyesinin nasıl olduğunu görebilme imkânı veren hiçbir tasarım yoktu. O, cennette ölüm ve bilgilenme ağacını yasaklamıştı ve insan bu ağaçtan yedi. Çocuk yapmak ve ölüm, insanındı, Tanrının değil ve hiçbir tanrıça yan tarafında Onu görmemiştir, çünkü Onun tanınmasına ihtiyacı yoktu, aksine Baal ve Baalat birlikte ve aynı anda vardı. Onun çocukları da yoktu. Çünkü Ona hizmet eden ne bu melek ve Zebaot, ne de şu devler Ondan olmuştu; bu devler daha çok, birkaç meleğin cazibeleriyle baştan çıkarılmış olan insanların kızlarıyla birleşmelerinden doğmuşlardı. O tek başınaydı ve bu Onun yüceliğinin bir simgesi,

bir işaretiydi. Ama Onun bu insanla bir sözleşme yaparken büyük bir kıskançlık duymasını açıklamak için karısı ve çocukları olmayan Tanrının yalnızlığının buna nasıl bir katkısı olabiliyordu, bu belki de Onun hiçbir hikâyesi olmayışına bağlıydı ve Ondan söz eden, anlatan hiçbir şey yoktu.

Ama yine de bunu koşullu olarak bir parça anlamak mümkündü ve sadece geçmiş zamanla ilişkili olarak hiçbir şekilde gelecekle de ilişkilendirilmeden ileri sürülebilir ki, 'anlatmak' sözcüğü gelecekte olacaklar için kullanılabilir ve gelecek anlatılabilir, bu geçmiş zaman anlatım şeklinde bile olabilir. Buna rağmen Tanrının hiç kuşkusuz bir hikâyesi vardı, ama bu geleceğe, Tanrı için öylesine müthiş ve güzel bir geleceğe aitti ve Onun her zaman muhteşem olan şu andaki varlığı, gelecekle eşit değildi; geleceğin Ona tam eşdeğerle gelmeyişi, Tanrının kutsal kudretine ve yüceliğine, her şeye rağmen gerçekleşmemiş ümitler, beklentilerden oluşan acılar, ıstıraplar zincirinin kendisine yönelmesini sağlıyor, doğrudan bir ifadeyle söylemek gerekirse, Tanrının insanla yaptığı bu sözleşme ve Onun bu sözleşmeyle ilgili kıskançlığını tamamen anlamak için, Onun varlığının inkâr edilmemesi gerekiyordu.

Sonra bir gün geldi, bu en geç olan ve en sonda bulunan gündü ve o gün Tanrının gerçekleşeceğini söylediği gündü. O gün son ve başlangıç, yok oluş ve yeniden doğuştu. Bu ilk veya belki de ilk olmayan dünya, aklın almayacağı kadar büyük felaketler içinde toz yığını hâline geliyor ve ardından kaos ve ilk sessizlik yeniden doğuyordu. Ama sonra belki de, Tanrı işine, mucizeler yaratacak şekilde yeniden başlayacaktı –Yokedenin Efendisi, Doğuşun Efendisi. Tohu ve Bohu'dan, çamurdan ve karanlıktan yeni bir evrenin yaratılmasını emreden sesi duyulacaktı ve daha öncekinden daha da güçlü bir şekilde, Onu seyreden meleklerin sevinç nidaları etrafta çınlayacaktı, çünkü gençleştirilmiş, yeni yaratılmış dünya her bakımdan eskisinden daha üstündü ve onun içindeki Tanrı, bütün düşmanlarına zafer kazanan komutan edasıyla gurur duyuyordu!

Bu şu demekti: Günlerin sonunda Tanrı kral olacaktı, kralların kralı, insanların ve ilahların üstünde kral. Bu durum bugün de böyle

değil mi? Şüphesiz, sessizlikte ve Abram'ın bilgisi içinde. Ama herkes tarafından kabul ve anlayış görmemiş bir hâlde, tamamen gerçekleşmemiş bir hâlde. Son ve ilk gün, yok oluş ve yeniden hayata başlayış gününün gerçekleşmesi, sadece sınırsız büyük âlemin kralı olan Tanrının elinde mahfuzdur; henüz şu anda içinde bulunduğu kötülükler grubu içinden yeniden doğup bütün sınırsız haşmetini herkesin gözleri önünde gösterecek. Hiçbir Nemrud utanmazca yapılan kat kat kuleleriyle Ona karşı gelemeyecek, hiçbir insan Ondan başkasının önünde diz çökmeyecek ve hiçbir insanın ağzından başka birine saygı sözü çıkmayacak. Bunun anlamı ise şuydu: O âna kadar hakikat olan ve sonunda gerçekten Tanrı bütün ilahların üzerinde Hâkim ve Kral olmuş olacaktı. Birbirleri karşısında sıralanan on bin trombonun tantanalı sesleri, alevlerin tatlı nağmeleri ve gümbürtüleri içinde ve şimşeklerin çaktığı dolu yağan bir havada yüce haşmeti ve dehşetiyle alınlarını yere değdirerek, secde eden dünyanın üzerinden geçerek tahtına doğru ilerleyecek, hakimiyeti, herkes tarafından görülecek şekilde sonsuza kadar Kendi Hakikati olan durumdan, gerçekleşme konumuna geçirecek.

Ey Tanrının ilahlaştığı gün, söz veriliş, beklenti ve gerçekleşme günü! O gün, bunu açıklamakta yarar var, belki de İbrahim'in de ilahî yüceliğe eriştiği gün de olabilirdi, Onun adı o andan itibaren kutsanmış bir kavramla ifade edilmeliydi, bu adla insanların nesilleri Onu selamlamalıydı. İşte bu, vaat edilişti. Ama bu şimşeklerle, tantanalar içindeki gün, yaşanan zaman değil, aksine en son gelecekte yaşanacak zamandı ve o güne kadar bir bekleyiş olacaktı: İşte, Tanrının bugünkü yüzüne bu ıstırap zincirinin getirdiği şey buydu, bu henüz-değili taşıyordu ve bekleyişin ifadesiydi. Tanrı kötü çetelerin içindeydi. Tanrı acı çekiyordu. Tanrı tutsaktı. Henüz sayıları çok olmayan, aksine çok az olan bu dünyadaki ıstıraplı bekleyiş içinde bulunanlar için yapılacak şey, Onun yüceliğine ibadetle teselli bulmaları ve ıstıraplarını azaltmalarıdır; bu, onların her şeye karşı, Nemrud'a ve onun utanmazca edindiği büyüklüğüne karşı bir direniş ve hakaret etme olgusunu yerleştirecekti. Hayır, Tanrının, Usir, yani

Mısırlılar ülkesinin sabırlı ilahı gibi, parça parça edilip gömülen ve yeniden doğan ilahı Usir gibi veya Adon-Tammuz gibi bir hikâyesi yoktu. Adon-Tammuz için, yani koyun ağıllarının efendisi için derin uçurumlarda flütler acı acı nağmeler çalardı, çünkü erkek domuz onu parçalanmış ve o yeniden doğmak için yeraltına inip tutsak olmuştu. Tanrının kanuna ve verilen söze göre kendilerini yenilemek ve tekrar gülüp çiçekler açmak için kederler içinde kurumuş ve acılar içinde donup kalmış olan tabiatın hikâyeleriyle ilgileneceği günler henüz çok uzaklarda olmalıydı ve bunu düşünmek bile yasaklanmıştı sanki; ölüm ve soyun devamı için, Melek-Baal'in bozulan kutsallığı ve onun Sur'a hizmetinin rezilane durumu, yani bu olayda erkekler bu menfur yaratığa gözlerinin siyahını aktararak, çılgınca ve utanmadan ölümle alay ederek tohumlar sunarlardı. Allah esirgesin, Onun bütün hikâyeleri olmuş olsaydı ne yapardık acaba! Ama Onun kötü çeteler içinde olması ve bekleyiş hâlinde olan gelecek zamanın Tanrısıydı, buna rağmen Onunla acı çeken ilahlara inananlar arasında belli bir benzerlik vardı ve işte bunun için Abram, Sihem'de, Baal ve El elyon tapınaklarının görevlisi Melkisedek ile bu sorun üzerinde uzun uzun görüşmeler yapmıştı; Adon ile İbrahim'in Efendisi arasında varlıklarının eşitliği hangi noktaya kadar mevcuttu ve bunun olup olmadığı konularını irdelemişlerdi.

Ama Tanrı parmak uçlarını öpmüştü ve meleklerin gizli öfkelerine rağmen şöyle buyurmuştu: "İnanılacak gibi değil, topraktan yaratılmış bu kişi, Beni ne kadar geniş kapsamlı tanıyor! Onun aracılığıyla Bana bir isim yaratmaya çalışma sakın! Hakikaten Ben onu kutsamak istiyorum!"

Elçinin Efendisi

Eliezer öğrencisine İbrahim'i dili döndüğü kadar böyle bir adam olarak betimledi. Ama farkına varmadan dili konuşma sırasında bir atlama yaptı ve onunla ilgili başka bir şeyi, başka bir üslupla ifade etti. Konu yine Abram'dı, Ur'lu veya aslında Harranlı adam, onunla ilgili olarak saygın kişinin, bu yılanınki gibi çatallı

dili şunları anlatıyordu –bu dil onun Yusuf'un ata dedesi olduğunu belirtti. Burada sözü edilen, daha önce incelediğim Abram değildi –şu anda bu dilin ifade ettiği İbrahim, Sinearlı Amrafel'in huzursuz bir vatandaşıydı; ihtiyar Eliezer ve genç oğlan, hiçbir insanın dedesinin, babasının kendisinden yirmi göbek önce yaşamış olduğunu kabul edemeyeceğini biliyorlardı. Ama bu belirsizlikten çok daha fazla, aralarında geçen belirsiz konular olmuştu ve bunları görmezlikten gelmişlerdi, çünkü şu anda dilin söz ettiği İbrahim, arada sırada, bir orada bir burada değişerek, kararsız birisiydi ama eski devirde yaşamış olan ve Sinear'ın tozlarını ayaklarından silkeleyip atan kişi değildi, aksine bu daha çok, onun çok arka planda görülür hâle gelen ve ikisinin gözleri önünde sisler içinden gelmiş gibi görünen bir figürdü; öyle ki delikanlının gözleri hayal gibi beliren bu kişinin ruhuna indi, tıpkı 'Eliezer'in anlattığı gibi –çok daha belirginleşerek fark edilen doğal bir görüntü hâlindeydi; çünkü onu aydınlatıp gösteren şey ışıktı.

Sonra şu bilinen hikâyeler görünmeye başladı, bunlar ikinci yarımküreye ait hikâyelerdi, bunlarda Efendi ve uşağı üç yüz on sekiz adamıyla değil, aksine tek başına, ama yüce ruhların yardımlarıyla Damaşki üzerine saldırmıştı ve Eliezer, yani Elçinin yüzüne doğru 'toprağın zıplaya zıplaya geldiğini' ifade ettiği olay yaşanmıştı; İbrahim'in doğumuyla ilgili olay, erkek çocukların öldürülmesi nedeniyle, onun mağarada geçen çocukluğu ve meleklerin ona orada nasıl süt emzirdikleri, annesinin onu ararken nasıl yanlış yerlere gittiği hakkmdaki hikâyeler buradaydı. Bu hikâyede hakikat payı vardı, herhangi bir yerde –doğru bir şekilde olmuştu. Anneler yanılır ve hep arar; onların pek çok isimi vardır, ama onlar hep tarlalarda şaşırıp yollarını bulamazlar ve hep zavallı yavrularını ararlar, bu çocuk ise kandırılarak aşağı tarafa götürülmüş, öldürülmüş ve parçalara ayrılmıştır. Bu kez Amatla veya Emtelay adında bir kız çocuğu konu olur, Eliezer'in kullandığı ve telaffuz ettiği bu isimler belki rasgele verilmiş veya hayalî olabilir; en iyisi, anneye, yani süt veren, emziren meleğe dikkat ediniz, işte bu melek bu hi-

kâyeye çok daha büyük bir itibar kazandırıyor; yılan dilinin anlattığına göre, onun görünüşü bir keçi şeklindeymiş. Bu, Yusuf'un da oldukça garibine gitmişti ve dinlerken gözlerindeki ifadeye de etki ediyordu; onun, yani Kaldeli bebeğin annesinin adı 'Emtelay'dı; çünkü bu annenin tek anlamlı olan adı: 'Benim Yüce Varlığımın, Yavrumun Annesi' demekti, bir başka meşru ama değersiz ve kötü anlamı ise 'Tanrının Annesi' demekti.

O böyle konuştuğu için, bu şerefli insan Eliezer'e bir uyarı gelmiş miydi? Hayır. Hikâyeler, yukarıdan aşağıya, tıpkı Tanrının insan kılığıyla inmesi gibi yeryüzüne iniyor ve yeryüzüne ait oluyordu; böylece onların yukarı âlemde oynanmasına ve yukarıdaki şeklinin anlatılabilir olmasına son verilmemiş oluyordu. İhtiyarın iddia ettiğine göre, Abram'ın yaşlıyken kuma olarak getirdiği Ketura'dan olan oğulları: Medan, Midyan ve Yaksan, Simran, Yesbak gibi adları vardı, –bu oğlanların 'şimşek gibi parıldadıkları' ve Abram'ın onlara ve annelerine demirden bir şehir inşa ettiği, öyle yüksek ki bunun içine hiçbir şekilde güneş girememiş, sadece mücevher taşlarının şehri aydınlattığı söylenirmiş. Onu dinleyen kişinin, yani bu delikanlının olayı fark edemeyecek kadar algılama zorluğu içinde olduğu anlaşılıyordu; çünkü cılız aydınlatılmış şehir ile alt dünya, yani yeraltı âlemi ima ediliyordu; Ketura bu anlatımda bu âlemin kraliçesi olarak ortaya çıkıyordu. İtiraz kabul etmeyen bir betimleme! Çünkü Ketura, gerçi kötü bir Kenanlı kadındı, Abram yaşlıyken onunla evlenme şerefine nail olmuştu; ama o kadın, çöldeki birçok Arap kabilesinin babalarının ve beylerinin annesiydi, Mısırlı kadın Hacer gibi, o da böyle birisinin annesiydi; eğer Eliezer onun oğullarının şimşekler gibi parıldadığından söz etmişse, bunun anlamı sadece şuydu, onlar her iki gözüyle bakıyorlardı, yani bir gözüyle değil, o hâlde bunlar: Bedevi reisleriydi, evleri barkları yoktu ve yeraltı âleminin prensleri ve oğulları olarak, tıpkı hakiki karısından olmayan oğul İsmail gibi birileriydi.

İhtiyar bazı anlarda, İlk-babanın karısı Sara'dan da garip bir ifadeyle söz ediyordu. Onu 'Erkekliği Yokedilenin Kızı' ve 'Gökyüzü Âleminin En Yüce Kadını' olarak adlandırıyordu. Buna ek ola-

rak, onun bir mızrak taşıdığını söyleyerek, onun ilk başlangıçta adının Saray, yani 'Bayan Kahraman' olduğunu ve Tanrı tarafından onun adına Sara denmişti, anlamı da sadece 'Hanımefendi'ydi ve daha alt değere indirilmişti. Benzerini onun kocası ve kardeşi de yaşamıştı; çünkü Yüce Baba ve Yücelerin Babası anlamına gelen 'Abram' daha sonra düşürülerek 'İbrahim' olmuştu, anlamı düşürülmüştü, yani karınca sürüsü gibi çok, iman etmiş-canlı olan ve onun soyundan gelenlerin tümünün babası anlamına geliyordu. Acaba bunun için mi Abram olmaktan vazgeçmişti? Asla. Bu sadece yarımkürenin dönüşü nedeniyle böyleydi; Abram ve İbrahim olarak çok ince bir ayrımla, bu çatallı dil, onu telaffuz ediyordu.

Bu ülkenin babası olan Nemrud, onu yiyip tüketmek istemişti, ama bu açgözlülüğünü gizliyordu; bu çocuk mağarada bir keçi melek tarafından beslendi ve büyüyüp gelişti, bu açgözlü krala ve onun sahte ilah tantanasıyla oynayıp dalga geçmeye başlamıştı; söylenebilir ki, artık başının üstünde orağın gölgesini hissetmeye başlamıştı. Kendisini bir anlamda onun yerine koymadan önce, çok acılar çekmişti. O tutsak edilmişti, onun bu tutsaklık zamanında, hapishane çukurunun bekçisini Yüce Tanrıya inanması ve bu dine dönmesi için neler yapmış olduğunu dinlemek çok hoştu. Onun cehennem gibi alevler içinde yakılarak kurban edilmesi gerekiyormuş, kireç ocağına atılmış veya –Eliezer'in belli-belirsiz anlatışına göre– odun yığını içinde yakılmış. Bu da hakikatin damgasını taşıyordu, çünkü Yusuf şunu çok iyi biliyordu ki bugün bile birçok şehirde 'odun yığını şenliği' yapılıyor. Hiçbir sebep olmadan, gerçek dışı olan şenlik kutlaması hiç yapılır mıydı? Yeniyıl ve yaratılış günlerinde, yani dinî karnaval alayında, birisinin veya bir meleğin parmaklarından bebeğin emzirilmesi gibi asla olmamış bir şey, hiç gösterilebilir mi? İnsan bunu hiçbir şekilde tasavvur edemez. O zaten doğuştan akıllıydı, şu kutsal ağaçtan bir şey yediğinden beri, bu bakışta onun bir Tanrı olabileceği konusunda pek fazla eksiklik yoktu. Bütün bu akıllılığa rağmen nasıl oldu da ortada olmayan bir şeye ulaşmıştı? Şu hâlde odun yığılarak yakılması olayı, böylece doğruluğunu kanıtlamıştır.

Eliezer'in anlattığına göre, İbrahim Şam, yani Dimaşki şehrini kurmuştu ve o şehrin ilk kralıydı. Işıl ışıl parıldayan bir ifade, çünkü şehirler insanlar tarafından kurulamaz ve bu şehrin ilk kralı olarak isimlendirilen varlığın insan yüzlü olmaması gerek. Kiryat Arba denilen Hebron da bir insan tarafından kurulmamıştı, aksine, halkın anlattığına göre, Arba veya Arbaal denilen bir dev tarafından kurulmuştu. Eliezer ise buna karşılık inatla, Abram'ın Hebron'u da kurmuş olduğuna inanıyordu ve bu halkın görüşüne karşı bir iddia olamıyordu ve olamayacaktı; çünkü İlk-babanın dev gibi cüssesi olmuş olduğu söyleniyordu, o hâlde bundan yola çıkarak onun, Eliezer'in ileri sürdüğü gibi, millerce uzunluğu olan adımlar atmış olduğuna inanmak gerekiyordu.

Ne kadar harika bir şey bu, Yusuf'a bir bakıma hayalmiş gibi gelen, karmaşık anlarda, bir şehrin kurucusu olan atasının görünüşü uzaktan da olsa kolayca seçilebiliyordu ve Babil şehrini ve kulesini kuran ve sonra oranın Tanrısı olan Bel'in görünüşüyle ne kadar uyuşuyordu, Bel daha sonra bir kez insan olmuştu ve Bel mezarına gömülmüştü. İbrahim ile olan hadise ise tersineydi herhâlde. Ama burada 'tersine' ne anlama geliyor ve onun ilk önce ne olduğunu ve bu hikâyelerin ilk kez nerede yaşandığını, yukarıda mı yoksa aşağıda mı olduğunu kim bilebilir ki? Bir yukarıda bir aşağıda olan salınımın şu andaki durumudur bunlar, iki yarımkürenin birleşmiş olduğu ve "hepsi bir arada" diye ifade edilen bir sözcüğün anıtıydı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YUSUF VE BÜNYAMİN

Adonis Korusu

Yakup'un çadırdan küçük evleri, ahırları, ağılları, mutfağı ve kilerinden oluşan seyyar konaklama yerinden şehre doğru yarım saatlik bir yolla gidilince, tamamen kalın ve sağlam gövdeli, eğri büğrü dallarıyla bir orman gibi etrafı dolduran mersin ağaçlarının bulunduğu derin bir vadiye ulaşılıyordu, burası Astarot-İştar'ın veya daha çok onun oğlu, erkek kardeşi ve kocası olan Tammuz-Adoni'nin korusu, Hebron halkı tarafından kutsal yer sayılıyordu. Yazın son derece şiddetli sıcakların verdiği acımasızlığa rağmen, hava hoştu ve insanın genzini gıcıklayan kokularıyla bu balta girmemiş ormanda çok güçlükle, patika şeklinde, eğri büğrü rasgele açılmış yollardan dolaşa dolaşa bu çukurluğun dip noktasına varılıyordu. Burada ağaçların köklerinden sökülüp atılmasıyla açık bir alan yapılmıştı, kutsal mekân da işte buradaydı: Adam boyunu aşan dört köşe bir taş koni, erkeklik organı şeklinde kazınmış simgelerle süslüydü ve bu açıklığın tam ortasına dikilmişti. Bu üreticilik sembolünün kaidesi üstüne adaklar konulmuştu, içleri toprakla dolu toprak kaplardan tohumlar beyaz-yeşil filizler vermişti ve bir tür sanat eseri eşyalar da vardı: Tahta çıtaların uçları tutkalla yapıştırılarak kare şeklinde yapılan bir şeyin üzerini keten bezle kaplamışlar, bu-

nun bir yerine de acemice çizilmiş yeşil renkte bir insan figürü koymuşlardı; çünkü bunu sunan kadınlar bir cenazenin resmini bu keten bezin üstüne çizmişler ve üstünü verimli toprakla örtmüşler ve içine buğday tohumu ekmişlerdi, ekili kısmı ıslatmışlar ve filizleri düzgünce kesmişler, böylece insan figürü, yeşil bir zemin üstünde, yemyeşil göz alıyordu.

Yusuf buraya sık sık Bünyamin'le gelirdi, Bünyamin onun öz kardeşiydi, sekiz yaşında; kadınların gözetiminde gelişmeye başladı ve adımları aynı anneden ilk-doğan kardeşinin adımlarına uyduruyordu –artık çırılçıplak koşmayan, aksine dizlerine kadar inen, etekleri işlemeli kısa kollu, lacivert veya pas kırmızısı yün kumaştan uzun bir gömlek giyiyordu. Onun güzel gri gözleri vardı, büyüklerine büyük bir güvenle bakıyordu, saçları sık ve metal görünümlüydü, alnının ortasından ensesine kadar ayna gibi parlayan bir miğfer gibi başını kaplamıştı, kulaklarının etrafı açılmıştı, kulakları burnu gibi küçük ve sağlıklıydı; eğer beraber giderlerse, kardeşinin elinden minicik parmaklı elleriyle tutardı. Sıcakkanlı, sokulgan yaratılışlıydı, Rahel'in sevimliliği onun içinde yaşıyordu. Ama onun bu küçük yapısı üstünde gölge gibi duran, çekingen bir hüzün vardı, çünkü henüz bilinçlenmediği bir durumda iken, annesinin ölüm şekli ve ölüm saati onun ruhuna işlenmiş olmalıydı ki bunu sezinliyor gibi bir hâli vardı, suçsuz yere suçlanma şeklindeki trajik bir duyguyu içinde taşıyordu ve bu, Yakup'un ona karşı davranışıyla gelişiyordu; Yakup'un zarif ama içindeki acıyla dolu çekingenliğinden gelen bir davranıştı, yani baba onu arayıp görmek yerine, onunla karşılaşmaktan kaçınıyordu, ama zaman bu küçüğü uzun uzun ve canü yürekten bağrına basıyordu ve onu Benoni diye çağırıyordu, bu adı onun kulağına Rahel fısıldamıştı.

Küçük oğlan kadınların eteklerinden kaçıp kurtulunca babasıyla sıkılmadan doğru dürüst geçinemiyordu. Bundan dolayı öz kardeşine daha içten bağlanıyordu, ona çok hayrandı ve birisi kaşlarını yukarı kaldırarak ona gülümsese bile, o kardeşine bakıp dururdu, çünkü gerçekten yapayalnız kalmış birisiydi, böylesine bir bağlılık

onun için büyük bir ihtiyaçtı, Yusuf da bu küçük kardeşine kendi çapında doğal bir aidiyet duygusu besliyordu, onu güvendiği birisi ve arkadaşı gibi kabulleniyordu –öyle ki aralarındaki yaş farkını çok az önemsiyordu ve bu durum onu çok daha fazla ağırlaştırıyor ve aklını karıştırıyordu ama küçük çocuk bu ilgiden gurur duyuyor ve mutlu oluyordu. Evet, akıllı ve harikulade olan "Yossef" (böyle söylüyordu Benoni kardeşinin adını) ona her şeyi anlatıyor ve sırlarını güvenle söylüyordu; bunlar onun çocuk olarak saklayabileceği kapasitenin üstündeydi ve böylece bu küçük anne katilinin üzerindeki hüznün gölgesi daha da artıyordu.

El ele tutuşarak Yakup'un tepedeki zeytinliğine gidiyorlardı, burada hizmetçi kadınların oğlanları mahsulleri toplamış cendereyle yağ çıkarıyorlardı. Onlar Yusuf'u oradan uzaklaştırmışlardı, çünkü o, ahırın avlusunda otururken karşısında duran Eliezer'le bir hesap görüşmesi yapan babasına şikâyette bulunmuştu, yani kardeşlerinin zeytinleri çok uzun zaman ağaçlarda bırakarak aşırı olgunlaştırdıklarını ve bundan dolayı da çok ince ve güzel yağ çıkarılamayacağını, ayrıca ve özellikle zeytinleri kendi görüşüne göre değirmenlere çok sert fırlattıklarından gıcırtılı seslerle sıkma işlemini yaptıklarını, oysa onların daha özenle işlem yapmalarının daha iyi olacağını söylemişti. Onlar azarlandıktan sonra, Yusuf'u Dan, Naftali, Gad ve Aşer kollarını uzatıp ağızlarını yamultarak bu ispiyoncuyu veya iftiracıyı yollarından çekilmesi için kovmuşlardı, ama Yusuf, Bünyamin'i yanına çağırmış ve kendisine şunları söylemişti:

"Gel, haydi biz kendi yerimize gidelim."

Yolda giderken şunları söyledi:

"Ben şunu belirttim: 'Hemen hemen bütün ağaçlardaki' –iyi, bu konuşmamn gelişine uygun ama bir parça abartılı bir ifadeydi. Eğer ben 'pek çok ağaçta' ifadesini kullanmış olsaydm, bunu hak ederdim, çünkü ben bizzat yaşlı, üç gövdeli hani şu etrafı duvarla çevrili olan ağacın tepesine çıkmıştım ve yere serili bezin üstüne topladıklarını atmak istiyordum, oysa kardeşlerim zeytinlere taş atarak düşürüyorlardı, ne kadar yazık, sopalarla dallara vurarak düşürüyor-

lardı, bunları kendi gözlerimle gördüm, yaşlı ağaçtakilerin de aşırı olgunlaşmış olduklarını da gördüm, –diğerleri hakkında hiçbir şey söylemek istemiyorum. Ama onlar ben doğru söylemiyormuşum gibi yaptılar; sanki, taş atılarak bu kutsal meyvelerin zedelenmesi ve yarılmasıyla çok iyi ve ince zeytinyağı elde edilebilecekmiş gibi yaptılar. Bunu şikâyet etmeyip seyirci mi kalmalıydım?"

"Hayır" dedi Bünyamin daha sonra, "sen bunu onlardan daha iyi biliyorsun ve babamın bu durumdan haberi olması için ona gitmek zorundaydın. Bana göre, senin onlarla kavganda sen haklısın, küçük Yossef, çünkü o zaman sen babamın sağ kolu olan kardeşi çağırmıştın."

"İri yarı Ben'i" dedi Yusuf, "haydi şimdi hoplayıp tarla setlerinin üstünden kuş gibi uçarak atlayalım, bir, iki, üç–"

"Tamam, yeter" diye cevap verdi Bünyamin. "Ama beni yalnız bırakma! Beraber olunca daha neşeli ve daha güvenli oluyor, ben daha çok küçük bir çocuğum çünkü."

Koşuyorlar, hopluyorlar ve ilerleyip gidiyorlardı. Bünyamin'in eli onun elinde çok ısınıp terleyince, Yusuf onun bileğinden tutuyordu, boşta kalan elini sallayarak rüzgârda kurutuyordu. Bu serinletmeyi yaparken öyle çok gülüyordu ki, ayakları hep bir yerlere takılıp tökezliyordu.

Mersin ağaçlarının bulunduğu derin vadiye gelince birbirlerinin ellerini bırakıp, peş peşe gidiyorlardı, çünkü dar patikada böyle yürümek gerekiyordu. Bu yol sanki bir labirente dönüştürüyordu burasını, içine girilince dönüp dolaşılıyor ve bu suretle onlar biraz da eğleniyorlardı; çünkü bu yılan gibi dolaşan geçidin ne kadar sürede çıkışa ulaştıracağını düşünmek insanı heyecanlandırıyordu, sonunda artık geçilmesi imkânsız bir yere varılıyordu ve bir kez daha acaba dağın yukarısına mı yoksa aşağısına mı yolun gideceği, acaba ilerleme olasılığı var mı veya yoksa geri mi dönmeli, ayrıca çok daha ileri gitme tehlikesi de olabilir, yanlış yerlere varılabilir ve tekrar tekrar çıkmaz yollara girilebilir. Yol boyunca hem çaba gösteriyorlar hem de gülüşüp konuşuyorlardı ve bir yandan da yüzleri-

ni, dalların çarpıp yaralamasından ve çizmesinden koruyorlardı. Yusuf ilkbaharda beyaz çiçekler açan küçük dallardan koparıp bir demet oluşturuyordu, daha sonra bunlardan bir şey yapacaktı; çünkü taçlar için gerekli olan ve hep yeşil kalan mersin yaprakları buradaydı, bunları Yusuf saçlarına takmayı severdi. Başlangıçta Bünyamin'de burada aynısını yapmak istedi, kendi tarafında olanlardan topladı ve kardeşinden kendisine de bir taç yapmasını rica etti. Ama Yusuf'un buna pek yanaşmadığını fark etti, eğer o da mersin yapraklarıyla süslenecek olursa, doğrusunu söyleyecek olursak, bu olmazdı, çünkü bu süsleme kendisine aitti ve küçük kardeşi bunun arkasındaki sırrı algılar gibi oldu, bu onun kafasında olan bir sır gibiydi, bu sırrı Yusuf kendisine saklamıştı: Çünkü ona, yani küçük kardeşine karşı sırlarını pek fazla gizleyemiyordu. Benoni'nin tahminine göre Yusuf, henüz açıklayamadığı ama gözden kaçmayacak derecede mersin yaprağıyla süslenme konusunda kıskançlık duyuyordu, belki bu irsî bir seçkinlik, ismen ilk-doğan şerefine sahip, kutsallık vasfını taşıyan kişiyle ilgili bir simge, bir sır mıydı, diye fikir yürütüyordu; bilindiği gibi bu, babasının ona vereceği bir kutsamaydı ve bu onun saçının ortasının üstünde hâle gibi süzülüyordu –ama yine bu anda her şey bu demek değildi.

"Sakin ol, küçüğüm!" demek istiyordu Yusuf, onun başındaki serin miğfer gibi saçını öperek. "Ben eve gelince sana meşe yapraklarından bir taç öreceğim veya kırmızı boncuklu üvez yapraklarından taç yapacağım –ne dersin buna? Bu daha güzel olmaz mı? Mersin yaprağı senin neyine? Sana o yakışmaz. Ne ile süslendiğine insan dikkat etmeli ve seçtiği takı kendisine uygun olmalı, yakışmalı."

Buna Bünyamin şöyle karşılık verdi:

"Haklısın, doğru söylüyorsun, seni anlıyorum Yosefya, Yaşup, benim Yehosif'im. Sen ölçüsüz derecede akıllısın ve senin söylediklerini, ben söyleyemem. Ama sen bir şey söylersen, ben o şeyi görüyorum ve kendimi senin düşüncelerine kaptırıyorum ve böylece onlar benimle özdeşleşiyor ve ben de böylece akıllı oluyorum, sen beni böyle bir konuma getiriyorsun. Bir seçim yapılması gerek-

tiğini çok iyi anlıyorum ve her süsün herkese yakışmayacağını da. Görüyorum, sen bu sırada dikilip kaldın ve beni öyle iyi bilgilendirdin ki, ben de öyle oldum. Ama sen bizzat yoluna devam etsen de, bu kardeşini belirgin bir şekilde rahat bıraksan da, ben senin ardından geleceğim, bu küçük kardeşine inan, sen ona bazı şeylerini güvenle söyleyebilirsin."

Yusuf susuyordu.

"İnsanlardan bununla ilgili oldukça çok şey duyup öğrendim" diye sözlerine devam etti Bünyamin, "mersin ağacı gençlik ve güzellik simgesiymiş, –öyle söylüyor büyükler, ben söylesem, bu seni gülümsetirdi ve beni de, çünkü bunlar ne biçim sözler, sesleri ve anlamlarıyla bana kadar ulaştılar. Ben tabii gencim, yani küçük bir çocuğum, henüz genç değilim, aksine henüz yeni yeni yetişen küçük yaramaz bir çocuğum: Genç olan sensin ve güzel olan da, işte bu dünyada konuşulan ve seslendirilen şey bu. Buna karşılık ben, güzel değil maskaranın birisiyim, –şu bacaklarıma bir bak, diğer organlarıma göre bacaklarım çok kısa, yeni doğmuş bir bebeğinki gibi kocaman bir göbek bağım var, yanaklarım tostoparlak, sanki hep zurna üflüyormuşum gibi, şu başımdaki saçlara bak, yılan derisinden yapılmış bir kasket gibi. Eğer mersin ağacı gençlik ve güzellik olgusunu simgeleştiriyorsa, o takdirde bu ağaç tabii sadece seni simgeler, onu benim takmam bir yanılgı olur. Bunun eksikliğini ve bu konularda zararlı şeyler yapmanın doğru olmadığını çok iyi biliyorum. Görüyor musun, sen de benden bir şeyler edindin, sen daha konuşmaya başlamadan önce ben de bazı şeyleri seziyorum, ama tabii hepsini değil, bunun için sen bana yardımcı olacaksın."

"Küçük adam" dedi Yusuf ve kolunu onun omzuna koydu. "Senin yılan derisinden kasket gibi saçların benim için sorun değil, küçük karnın ve yanakların da öyle. Sen benim güvendiğim, sağ kolumsun, küçük kardeşimsin ve benim etimdensin, çünkü ikimiz de aynı sonsuz derinlikten geldik, bu derinliğin adı 'Apsu'dur, ama biz ona anneciğim, tatlım deriz, Yakup'a hizmet ediyordu. Gel, o taşın yanına doğru inelim ve dinlenelim."

"Öyle yapalım" diye cevap verdi Bünyamin. "Kadınların yaptıkları şu küçük bahçeye, çevreye ve toprak kaplara bakalım ve sen bana bu mezarı anlat, bunu dinlemeyi seviyorum. –Zaten anneciğim benim yüzümden öldü" diye ekledi yukarı doğru çıkarken, "benim adım bunun için yarım yarım eklenip ölümün oğlan çocuğu anlamında düzenlenmiş, hiç olmazsa bunun için bana mersin ağacı uygun düşebilirdi diye düşünmüştüm, çünkü insanlardan duyduğuma göre, mersin ağacı ölüm süsü imiş aynı zamanda."

"Evet, dünyada hep gençlik ve güzellik konusunda şikâyetler olur" dedi Yusuf "bunun sebebi, Aşera onu sevenlere ölüm getirir ve gözyaşı sunar. Bunun için mersin ağacı aynı zamanda ölüm çalısıdır. Şu dallardaki kokuyu içine çek bakalım –ne kadar keskin değil mi? Acımsı ve buruk bir hava verir mersin yaprağından yapılan süsler, çünkü o tam kurbanın süsüdür ve daha sonraya ertelenmiş birinin elde tutulan parçasıdır ve kendisi için mahfuz olan birini saklı tutmaktadır. Bu tam kurbanın adı, kutsanmış güzelliktir. Ama saçtaki mersin ağacı yaprağının anlamı ise bana dokunma otudur."

"Senin kolun şu anda benim boynuma dolanmıyor" diye dikkatini çekti Bünyamin, "sen onu benim üzerimden çektin ve küçük kardeşini tek başına gitmesi için bıraktın."

"İşte tekrar koydum kolumu!" diye bağırdı Yusuf. "Sen benim öz kardeşimsin ve ben sana evde cicili bicili bir çelenk yapacağım tarladaki bütün çiçeklerden, böylece seni gören herkes sevinçten gülecek –bu seninle benim aramızda burada kalacak, söz mü?"

"Tamam, çok iyi ve güzel bir şey bu senin yaptığın" dedi Bünyamin. "Bir dakika müsaade edersen, elbisenin eteğini dudaklarıma değdireyim!"

Aklından şunlar geçiyordu: 'Onun içinden gelen şey bu, görünüşe göre irsî olan seçilmişlik ve ilk-doğanın hikmeti budur. Benim ruhumu yeniden ve garip bir şekilde okşuyor ve tamamı kurban olandan bir şeyler içime karışıyor, benim dokunulmazlığıma da. O, tamamı kurban olandan ve kutsanmış gençlikten söz ediyorsa onun İshak'ı düşünmüş olması mümkündür. Nedense o bana mersin ağa-

cının bir ölüm süsü anlamına geldiğini de anlattı; bu beni biraz korkutuyor.'

Sesini yükselterek şunları söyledi:

"Az önce konuştuklarınla da, ne kadar güzel insan oldun bir kez daha, ama ben çılgınlık içindeyim, bu mersin ağacının kokusu benim burnuma bu ağaçlardan mı geldi yoksa senin sözlerinin içinden mi, bunu bilmiyorum. Bak, daha öncekilere göre, Tanrının verileri daha da çoğaldı. Bu çerçevenin içine iki verimlilik ilahı geldi ve iki kâsede filizler çıktı. Burada kadınlar vardı. Mağaranın önüne de küçük bir bahçe koydular, bunları yakından görmek istiyorum. Ama taşa dokunulmamış ve mezarın üstünden çekilip başka yere konmamış. Acaba güzel bir endamı olan Efendi, içinde mi, yoksa nerede ki?"

Yokuşun yan tarafında etrafı çalılarla çevrili kayalık bir mağara vardı, pek yüksek değildi ama bir adam boyunda ve düzgün olmayan bir taşla kapatılmıştı, Hebronlu kadınlar geleneksel bayramlarda burasını ziyaret edip bakıyorlardı.

"Olamaz" diye karşılık verdi Yusuf bu soruya, "o tip burada değil ve yıllardır görülmüyor. O Kiryat Arba'daki tapınakta muhafaza ediliyor, sadece gündönümünde yapılan bayramda, güneş kaybolmaya başlayınca ve ışıkları alt dünyaya göçünce, bu tip bulunduğu yerden dışarıya çıkarılır ve geleneklere uygun olarak kadınların ellerine verilir."

"Onu bu mağaranın içine mi gömüyorlar?" diye merakla sordu Bünyamin. İlk kez böyle bir soru sormuştu ve Yusuf onu bu konuda aydınlattı. Daha sonraları sanki bu öğretileni unutmuş gibi yapan küçük oğlan, sık sık onu yeniden dinlemek istiyordu, Yusuf'un Adonay hakkında, yani şu koyun çobanı ve onların efendisi; cinayete kurban giden ve dünyada herkesin ona ağıtlar yaktığı Adonay ile ilgili anlatacaklarını dinlemek istiyordu. Çünkü onun kulağı, Yusuf'un sözlerindeki vurgulama ve tonlamadaydı, onun konuşmasındaki ritmi algılıyordu ve sanki kardeşinin bu sırada aklından geçenleri ve sırları öğrenmek istiyor gibiydi –ona bunlar tıpkı denizde tuzun eriyip çözülmesi gibi geliyordu.

"Hayır, onlar onu daha sonra gömüyorlar" diye cevap verdi Yusuf. "Önce onu arıyorlar." O Astarot-Mals'ın dibinde oturuyordu, kaba şekilde yontulmuş siyahımsı taştan, en üst kısmının küçük bir kabarcıkla kaplanmış gibi görünen koninin dibinde oturuyordu, ince kemikli elleriyle topladığı mersin ağacı dallarından bir taç örmeğe başlamıştı.

Bünyamin ona yan taraftan bakıyordu. Şakaklarının altında, çenesinde karanlık bir parıltı vardı, bu onun sakalını tıraş ettiğini belli ediyordu: Zeytinyağıyla potasyum karbonatı karıştırıp sürüyor ve bir taş bıçakla kazıyarak tıraş oluyordu. Peki, ya sakalını uzatması gerekseydi, ne olacaktı? Sakalın onu çok değiştireceği düşünülebilir. Ama bu kadarcık sakalla pek büyük değişiklik olamaz; peki o zaman onun güzelliği, özellikle onun bu on yedi yaşındaki güzelliği ne olurdu? Onun da boynunda bir köpek başı tılsımı taşıması gerekirdi –ama önemli bir değişiklik olacağı söylenemez. Bu güzellik sakat bir şey aslında, bunu itiraf etmek gerekir. "Kadınlar onu arar-" demişti Yusuf, "çünkü o yüce, kutsal bir kayıptı. İçlerinden birkaçı bu şeyi çalılıkta saklar, ama onlar da o şeyi ötekilerle birlikte arar, nerede acaba; bilmezler ve kasten şaşkına dönmüş gibi yaparlar. Etrafta yollarını kaybedip, arayarak yana yakıla hep birlikte ağıt yakarlar ve her birisi de tek tek şunları söyler: "Neredesin, benim güzel İlahım, benim kocam, benim oğlum, benim renkli çoban kuşum? Senin yokluğunu hissediyorum! Başına ne geldi bu korulukta, bu dünyada, bu yeşillikler içinde?"

"Ama onlar elbette" diye söze karıştı Bünyamin "Bey'in parçalandığını ve öldüğünü biliyorlardı, değil mi?"

"Henüz değil" diye karşılık verdi Yusuf. "Bu bir eğlence. Daha önce keşfedildiği için, bunu onlar biliyorlar, bilmiyorlar çünkü onun yeniden keşfedileceği saat henüz gelmemişti. Bu bayramda her saatin belli bir anlamı var ve kadınların her biri tanrıçadır, tabii Onu bulmadan önce."

"Ama daha sonra Beyi buluyorlar, değil mi?"

"Bunu sen söylüyorsun. O çalıların içinde ve yan tarafı parçalanmış bir hâlde. Kadınların hepsi onun başında toplanırlar, kollarını kaldırarak çığlık atarlar."

"Sen bunları duydun mu, gördün mü?"

"Sen benim onları iki kez işittiğimi ve gördüğümü biliyorsun, ama bunları babama söylemeyeceğine söz vermiştin. Söylemedin değil mi?"

"Çenemi sımsıkı tuttum!" diye güven verici konuştu Bünyamin. "Babamı üzeyim mi? Zaten hayatımla onu yeterince üzdüm."

"Zamanı gelince ben de yeniden oraya gideceğim" dedi Yusuf. "Şimdi biz, daha önceki ve hemen gelecekte olacak şeyden oldukça uzaktayız. Eğer onlar zeytinyağını hazırlamışlarsa, bu dönüşüm hâlinin gündönümü zamanıdır. Çok güzel bir bayram bu. Bey açık yarasıyla boylu boyunca çalılıklar içinde yatar."

"Onun görünüşü nasıldı?"

"Sana betimlediğim gibi. Görünüş güzeldir, zeytin ağacından yapılmış, cilalı ve cam gibi, çünkü onun gözündeki yıldızlar siyah camdan yapılmıştı ve kirpikleri vardı."

"Genç mi?"

"Sana söyledim ya, o genç ve güzel birisidir. Ahşabın sarı rengindeki dalgalı lekeler, onun vücudundaki ince damarlara benziyor ve kalçalarındaki önlük çok renkli dokunmuştur, incilerle ve cam çizgilerle işlenmiş ve eteğinde mor renkli bir şerit vardır."

"Saçında ne var?"

"Hiçbir şey" diye kestirip attı. "Onun dudaklarını, tırnaklarını ve vücudundaki benlerini balmumundan yapmışlar ve Ninib'in dişinin açtığı korkunç yarayı, kırmızı bir balmumuyla yapmışlar. Kanayan bir yara."

"Kadınların ağıtlarının onu bulduklarında çok büyük olduğunu söyledin, öyle mi?"

"Çok büyük. Önce yitirilmiş olana yakılan ağıtlardı, şimdi ise bulunana yakılan, ta uzaklara yankılar yaparak yayılan büyük ağıtlardı. Etrafta kavallarla çalınan, Tanrı Tammuz için anma günü mü-

ziği duyuluyor, çünkü burada müzisyenler oturuyor ve bütün güçleriyle kısa flütlerini üfleyerek çalıyorlar, bunların ağlayan, inleyen nağmeleri insanların kemiklerinin içine işliyor. Kadınlar saçlarını açıp, bütün tavırlarında taşkınca hareketlerle Tammuz'la ilgili ağıt yakıyorlar: 'Ah, benim kocam, benim yavrum!' Çünkü her bayan bir tanrıça gibi kendisini farz ediyor ve her biri şöyle yakarıyordu: 'Hiç kimse seni benden daha çok sevemezdi!'"

"Ağlamam, gözyaşı dökmem gerekiyor, Yusuf. Benim gibi küçük bir çocuk için Efendinin ölümü çok üzücü ve acı bir şey, içim içime sağmıyor. Bu güzel delikanlı bu koruda, bu dünyada, bu yeşillikler içinde niçin öldürüldü de bu denli yas tutuluyor hâlâ?

"Sen bunu anlamazsın" diye cevap verdi Yusuf. "O sabırlı bir insandır ve kurban olmuştur. Oradan yeniden fark edilerek tanrısallaştırılmak için o, yücelerek uçuruma inmişti. Abram bıçağı tam öz oğlunun üzerinde kaldırdığı anda, bunu çok iyi biliyordu. Ama o bıçağı yere fırlattığında, karşısında onun yerine bir koç vardı. Bunun için, eğer biz bir koçu buraya getirir veya bir kuzuyu bütünüyle kurban edersek bu, insanın yerine bir simge, onun temsilcisi olarak kabul görür. Ama temsilcilikteki sır çok daha büyüktür; o insan, Tanrı ve hayvanın, yıldızlar âlemindeki makamda verilmiş bir karardır ve bir değiş-tokuş sırrıdır. İnsan, oğlunu nasıl hayvanın bünyesinde kurban ediyorsa, böylece oğlan hayvanın aracılığıyla kendisini sunmuş oluyor. Ninib lanetlenmiş birisi değildi, çünkü şunlar yazılıdır: Bir Tanrıyı keserek kurban etmek gerekir ve hayvanın anlamı oğlanın anlamıdır, bayramlarda olduğu gibi bu oğlan kendi saatini bilir ve ölümün mekânını yıkacağını ve o mağaradan göklere yükseleceğini de fark eder."

Küçük oğlan, "keşke bu fazla sürmese de şenlik bir başlasa! Şimdi Efendiyi yeniden mezara ve oradaki mağaraya mı yatıracaklar?" dedi.

Yusuf işini yaparken kalçalarını şöyle sağa sola hareket ettirdi. Burnundan soluyarak mırıldandı:

"Tammuz'un günlerinde flütler çalın,
Akik halka üstünde oynayın aynı zamanda!...
Onu yakarışlarla taşın yanına taşırlar" dedi sonradan, "ve müzisyenler flütlerdeki melodiyi daha güçlü şekilde çalıyorlar, öyle ki insanın yüreği parçalanıyor. Kadınların da kucaklarındaki cenaze simgesiyle meşgul olduklarını görüyordum. Onu suyla yıkadılar ve hint sümbülü yağıyla kutsayıp sürdüler, böylece Efendinin yüzü ve bereli vücudu pırıl pırıl oldu. Daha sonra yün ve keten iplerle bağladılar ve erguvan rengi bezlerle sardılar ve taştaki bir sandukanın içine sürekli çalan kaval sesleriyle birlikte ağlayıp sızlayarak, soktular:

"Yazık oldu Tammuz'a!
Yazık oldu sevgili oğula, benim ilkbaharıma, benim ışığıma.
Adon! Adonay!
Gözyaşlarıyla oturup kaldık,
Çünkü sen ölüsün artık, Tanrım, Kocam, Yavrum!
Sen bir ılgın ağacısın, su içmedin bahçende,
Tependen sürgün çıkmadı!
Bir filizsin sen, seni bir su kaynağına dikmediler,
Bir dal pirinçsin sen, kökleriyle sökülmüş,
Bir yeşilliksin, bahçede hiç su içmemişsin!
Yazık oldu, benim Damu'ma, yavruma, ışığıma!
Hiç kimse sevmedi seni benden fazla!"

"Sen bu ağıtın bütün sözlerini gayet iyi biliyorsun."

"Biliyorum" dedi Yusuf.

"Senin de yüreğini sızlattı, bana öyle geliyor" diye ilave etti Benoni sözlerine. "Sen bunları terennüm ederken, bir-iki kez benim de yüreğime dokundu, oysa şehirli kadınlar bildikleri gibi yapıyorlar, bu oğlun Adonay olmadığını biliyorlar, Yakup'un ve İbrahim'in Tanrısı."

"O oğul ve sevgilidir" dedi Yusuf, "ve kurban olandır. Bana dokunmadığını söylüyorsun. Ben senin gibi küçük bir çocuk değilim ve senin gibi sulu gözlü de değil."

"Hayır, aksine sen genç ve güzelsin" dedi Bünyamin alttan alarak. "İşte senin tacın artık hazır, bunu al ve sakla. Sen onun ön tarafını daha yüksek ve geniş yapmışsın, tıpkı alnındaki bir taç gibi, yeteneğini de kanıtladın böylece. Onu başına takacağın için çok memnunum, hem de bana yapmak istediğin üvez dalından öreceğin taçtan daha fazla. Demek bu güzel ilah dört gün orada sandukada kalacak, öyle mi?"

"Bunu sen söylüyorsun ve aklında iyi tutmuşsun" diye cevap verdi Yusuf. "Senin aklın gelişiyor ve yakında top gibi olacak ve seninle her şeyi konuşabilecek kapasiteye erişecek. Evet, o orada dört gün kalacak ve her gün şehir halkı mızıkacılarla çıkıp bu koruya gelecekler ve ona bakarak göğüslerini dövüp şu ağıtı söyleyecekler:

'Ah Duzi, Kralım, ne kadar yatacaksın orada!
Ah koyun ağılının Efendisi, cansız varlık, ne kadar yatacaksın orada!
Ekmek yemeyeceğim, su içmeyeceğim,
Çünkü öldü gençlik, öldü Tammuz!'

Tapmakta da, evlerde de böyle çığrışıyorlardı.
Ama dördüncü gün onlar gelir ve onu tabutun içine koyarlar."

"Bir kutuya mı?"

"Buna 'sanduka' sözcüğü de uygun düşer, aslında bu sözcük ona tam uyuyor, ama yine de bu durumda biraz şık olmadı. Eskiden ona 'sanduka' denirdi. Efendi onun içine tam uygun düşer; ahşaptan yapılmış, dağlanarak kırmızı ve siyah renk verilmiş ve tam içine yerleşiyor. Onu yatırır yatırmaz üstünü kapakla örtüyorlar ve etrafında halka olup ona adak adıyorlar ve yanına çöküp oturarak gözyaşları döküyorlar ve önüne taşı yuvarlayarak getirip kapatıyorlar ve mezardan ayrılıp evlerine dönüyorlar."

"Ağlama sesleri susuyor mu artık?"

"Bunu aklında iyi tutamamışsın. Tapınakta ağlamaya inlemeye devam ediliyor, iki gün boyunca ve bir de yarım gün. Ama üçüncü gün, karanlık basınca, fener alayı töreni başlar."

"İşte buna çok sevindim. Birkaç tane fener mi yakıyorlar?"

"Sayısız fenerler, her yerde" dedi Yusuf, "ellerinde ne kadar varsa, gökyüzünün altında evlerinin etrafında ve buraya gelen yolda ve bu koruluktaki malum yerde halka yaparak, her yerde fenerler yanıyor. Mezara gelirler ve bir kez daha yalvarıp yakarırlar, bu hem de en acıklı feryatlardır, kavallar da bundan önce hiç bu kadar ciğerleri parçalarcasına çalıp ağıta eşlik etmemiştir. 'Ah Duzi, ne kadar yatacaksın orada!' ve bu acı ve yas tutuştan dolayı kadınların göğüsleri uzun süre tırnak izleri taşır. Ama tam gece yarısı etrafı sessizlik basar."

Bünyamin kardeşinin koluna yapışır.

"Birdenbire sessizlik mi olur dedin?" diye sorar. "Her şey susar mı?"

"Hiç kımıldamadan dururlar ve çıt çıkarmazlar. Sessizlik devam eder. Ama tam o sırada uzaktan tek bir ses, sonra tek tek diğerleri yüksek sesle ve sevinçle şöyle bağrışırlar: 'Tammuz yaşıyor! Efendimiz yeniden dirildi! Ölümün evini yıktı, göçürdü! Efendimiz, ne büyük!'"

"Of, ne haber ama Yusuf! Onların şenlik saatinde oraya geleceklerini biliyordum, ama bu yine beni içten sarstı, etkiledi, sanki bunu daha önce hiç duymamışım gibi oldu. Bu seslenen kim?"

"O çok güzel yüzlü bir kız, özellikle bunun için seçilmiş ve her yeni yılda bir tane böyle belirlenir. Onun anne ve babasına derinden saygı gösterilir ve saygıyla kalırlar. Kolunda takılı uduyla müjdeci kız uzaktan gelir, udunu çalar ve şu şarkıyı okur:

'Tammuz yaşıyor Adon yeniden dirildi!
Büyüktür O, büyük, bu Bey Yücedir!
Ölümün kapadığı gözünü, açtı O.
Ölümün kapadığı ağzını, açtı O.
Zincire vurulmuş ayakları yeniden yürüyor,
Adımları altında fışkırıyor tüm yeşillikler.
Büyüktür bu Bey, Adonay büyüktür!'

Ama bu kız gelir gelmez ve şarkısını söylerken, herkes mezarın başına üşüşür. Örtü taşını sürüp çıkarırlar ve bak, sanduka boştur.

"Bu parçalanmış adam nerededir?"

"Artık orada değildir. Mezar onu tutmamıştı, üç gün olmuştu. O yeniden dirilmişti."

"Of! –Elbette, Yusuf, nasıl– özür dilerim, ama sen orada neler söylüyorsun? Lütfen, senin annenin bu oğlunu aldatma! Çünkü sen bana bir kez ve başka bir zaman, bu güzel tipin tapınakta yıllarca muhafaza edildiğini söylemiştin, peki buradaki 'yeniden dirilmek' ne demek?

"Küçük deli" diye cevap verdi Yusuf, "senin bunlara aklının ermesi, aklının top gibi dolu olması gerek, şu anda beynin henüz küçük bir kayık gibi gökyüzünün engin sularında yüzüyor. Bu benim sana söylediğim, zamanı gelince yapılan şenlik değil mi ve saat saat yapılan ve biri diğerini tanıyarak yaptıkları anda kutsadıkları bu törenlerle bu halk, kendilerini aldatmıyor mu? Mademki hepsi kesin olarak bu şeyin tapınakta muhafaza edildiğini biliyor ve buna rağmen Tammuz yeniden dirildi diyorlar. Senin hemen hemen, bu resim Tanrı değil demek istediğini, Tanrının resim olmayacağını da kastettiğini sanıyorum. Aman ha, onun o şey olduğunu kabul et! Çünkü o şey, yaşanan zamanın aracısıdır ve bu şenliğin de vesilesi. Tammuz ise, bu Bey, şenliğin Beyidir."

Bu sırada tacını başının üstüne koydu, çünkü tamamlanmıştı. Bünyamin gözlerini iyice açmış, onu seyrediyordu.

"Atalarımızın Tanrısı" diye bağırdı hayran kalarak, "benim önümde kendi becerikli ellerinle, kendin için mersin dallarından yaptığın bu alın tacı sana ne kadar da yakıştı! Bu bir tek sana yakışıyor ve eğer tacı kendin için saklamamış olsaydın, benim şu yılan derisinden kasket gibi olan saçlarıma bu taç takılsaydı ne kadar yakışıksız olacaktı, diye düşünüyorum ve ne kadar yanlış bir şey olacağını da anlıyorum. Bana hakikati söyle" diye devam etti sözlerine "ve bana şunu da anlat: Eğer şehir halkı bu sanduka ve mezarı boş bulduktan sonra yine gayet sakin ve neşeli bir şekilde evlerine geri dönüyorlarsa, nasıl bir şey bu?"

"Sonra sevinç sesleri başlıyor" diye düzeltme yaptı Yusuf, "ve mutluluk kutlaması başlıyor. 'Boş, boş, boş!' diye hep bir ağızdan bağrışıyorlar. 'Mezar boş, Adon yeniden doğmuştur!' Kızı öpüyorlar ve şöyle bağırıyorlar: 'Tanrı büyüktür!' Sonra herkes birbiriyle öpüşüyor ve şöyle bağırıyorlar: 'Tanrılaştı Tammuz!' Sonra burada fener ışıkları altında, Astarot'ta anıtın etrafında halay çekerler. Aydınlatılmış şehirde de her türlü sevinç gösterileri ve eğlenceler olur, bol bol yiyip içilir, zevk âlemleri yapılır ve bütün her yeri yeniyıl müjdesinin sevinç çığlıkları kaplar. Evet, ertesi gün de herkes birbirini iki kez öperek kutlar ve şöyle selamlar: 'O hakikaten yeniden dirildi!'"

"Evet" dedi Bünyamin, "işte böyle, bunu bana böyle anlatmıştın. Onu unutuvermişim, ben onların sessizce evlerine döndüklerini düşünmüştüm. Ne kadar güzel bir şenlik ve kutlama bu, saat saat! Bu Beyin başı bu yıl için de yüceldi, ama o, kendisini Ninib'in yeniden yeşillikler içinde vuracağı saati biliyor."

"Yeniden değil" diye öğretti Yusuf ona. "Bu hep bir kez ve ilk kez oluyor."

"Öyle olsun, sevgili kardeşim, öyle olsun. Kendimi acemice ifade ettim, yaramaz bir çocuğun diliyle. Bu hep bir kez ve ilk kez, çünkü o bu şenliğin Efendisidir. Ama iyi düşünülürse, bir kez, bu bayramın olması için, bunun ilk kez ve bir defa olmuş olması gerekiyor, Tammuz ölmüş ve bu güzel adam parçalanmış oluyor veya olmuyor mu?"

"Eğer İştar gökyüzünden ayrılıp yeryüzüne, oğlunu canlandırmak için inerse bu olay olur."

"Evet, tabii, yukarıdaki. Ama o nasıl oluyor da yeryüzüne iniyor? Sen buna olay diyorsun. O zaman bana bunun hikâyesini anlat!"

"Gebal'da bir kral varmış, derler" diye cevap verdi Yusuf, "üstü karlarla kaplı dağların eteklerinde yaşarmış, çok sevimli bir yüzü olan Nana adında bir kızı varmış, oradaki adıyla Astarot, bu kral kendi zevki için bir delilik yapıp kızın etini ve kanını arzu etmiş ve kral, sonunda bunun kendi kızı olduğunu fark etmiş."

Bu sırada Yusuf arkasındaki işareti gösterdi, bu yanında oturdukları anıta kazınmıştı.

"Kız bir çocuğa hamile kaldığı için" diye devam etti. "Kral, bunu yapan erkeğin kendi torununun babası olduğunu fark ettiği zaman, aklı karışmış, öfkelenmiş ve pişmanlık duymuş ve kızı öldürmek için hazırlanmış. Ama tanrılar, herhâlde Aşrat'ın bunu yapmış olduğunu bilerek hamile kızı bir ağaca döndürüvermişler."

"Hangi ağaca?"

"Bu bir ağaç veya çalıydı" dedi Yusuf sinirlenerek, "veya ağaç gibi kalın bir çalı. Ben onun yakınında değildim ki sana bunu söyleyeyim, kralın nasıl burnu varmış ve bu kral kızının sütannesinin küpeleri nasılmış. Dinlemek istiyorsan, dinle ve ağıldaki taşlar gibi çocukça sorular sorma bana!"

"Azarlıyorsan, ağlarım ben de!" diye şikâyetçi oldu Bünyamin. "O zaman beni teselli etmen gerek. Bunun için, beni azarlama, aksine inan, benim elimden, dinlemekten başka bir şey gelmez!"

"On ay sonra" diye Yusuf hikâyesini sürdürdü, "ağaç açılır ve bu sürenin sonunda ve bak, Adonay, yani bir erkek çocuğu içinden çıkar. Her şeyi düzenlemiş olan Aşera oğlanı görmüş ve onu herkesten kıskanmış. Bunun için oğlanı Yeraltı İmparatorluğu'nda tanrıça Ereşkigal'in* yanında saklamış. Ama tanrıça da onu herkesten kıskanmış ve şöyle demiş: 'Onu bir daha asla buradan dışarıya vermem, çünkü burası dönüşü olmayan ülkedir.'"

"Bu tanrıçalar onu niçin herkesten kıskanıyorlardı?"

"Herkesten ama birbirlerinden değil. Sormalısın ve her şeyi bilmelisin. Bir olaydan başkasına bir sonuç çıkarabilirsin, ama bunun için sadece birini söylemen yeter ve diğeri bu birinciden yola çıkılarak anlaşılır. Adon sevimli bir bayanın oğluydu ve Nana bile ha-

* Ereşkigal: Ninkigal ve Allatum olarak da bilinen, Eski Mezopotamya'da yeryüzü "Kigallu'nun hanımefendisi"; yeraltı dünyasının yöneticisi. Efsaneye göre Ereşkigal, tanrı Nergal tarafından yenilir. Nergal, yeryüzü ve yeraltı dünyasında onun saltanatına ortak olana kadar Ereşkigal'ı saçlarından tutarak tahtından uzaklaştırır –yn.

mile bırakılması sırasında burnunu bu işe sokmuştu, açıklamaya gerek yok herhâlde ne olduğunu anladın, bir kıskançlık nedeniyle o çocuk yaratılmıştı. Bunun için, Zevk ve Şehvet Tanrıçası Yeraltındaki İmparatorlukta, o çocuğu istemek için gözükünce, tanrıça Ereşkigal ruhunda sarsıntı yaratan korkuya kapıldı ve dişlerini sıktı. Kapıcıya seslendi: 'Ona geleneklerimizi uygula!' Bunun üzerine Tammuz'u almak için tanrıça Aştarti yedi kapıdan geçmek zorundaydı, her kapıyı geçişte kapıcının eline giysisinden bir parça bırakıyordu, başörtüsü, küpeler, kemer ve broş ve en son kapıda iç donunu bıraktı ve çıplak olarak tanrıça Ereşkigal'in önüne geldi. O zaman pençelerini hazırladılar ve birbirlerinin üzerine yürüdüler."

"Onun uğruna saç saça baş başa mı girdiler?"

"Evet, biri diğerinin saçlarını eline doluyor ve kavga ediyorlardı, kıskançlıkları öylesine büyüktü. Sonra tanrıça Ereşkigal, tanrıça Aştarti'yi Yeraltı İmparatorluğunda üzerine altmış kilit vurdurarak hapsetti ve ona altmış hastalık müptela etti; böylece yeryüzü, onun dönüşünü boşu boşuna bekleyip durdu ve fidanların gelişmeleri durdu, çiçeklerin açması önlendi. Geceleyin topraklar beyaz oldu, tarlalar tuz kustu. Hiçbir ot bitmedi, hiç ekin olmadı. Boğa ineği hamile bırakmadı, ne de erkek eşek dişi eşeğe isteklendi, ne de erkek kadını arzuladı. Ana rahmine kilit vurulmuştu. Zevk ve şehvetin terk ettiği hayat, hüzünle doldu."

"Aman, Yosefya, bu hikâyeyi bırak diğerlerine geç artık, bunu uzatıp gitme! Erkek eşeğin dişi eşeği arzulaması ve toprağın tuzlanarak kullanılmaz hâle gelmesini işitmek istemiyorum artık. Ağlayacağım, ondan sonra da benimle uğraşmak zorunda kalacaksın."

"Tanrının elçisi de bunları gördüğü zaman ağladı" dedi Yusuf ve gözyaşları altında durumu tanrıların Tanrısı Yüce Allah'a bildirdi. O konuştu: 'Çiçeklerin bağlanmış olması caiz değildir. Bu konuyla ilgilenip durumu düzelteyim.' Ve tanrıça Astarot ile Ereşkigal'in aralarına girdi ve şöyle bir düzenleme koydu, Adoni yılın üçte birini Yeraltı İmparatorluğu'nda, üçte birini yeryüzünde ve üçte birini canı nerede isterse orada geçirecekti. Böylece İştar sevgilisi olan bu çocuğu yukarıya çıkardı."

"Peki, bu küçük çocuk üçüncü üçte birlik bölümü nerede geçiriyordu?"

"Bunu söylemek zor. Çeşitli yerlerde. Onun etrafında çekemeyenleri çoktu ve kıskançlığın her türlüsü görülüyordu. Astarot onu seviyordu, ama ona Tanrılığından daha çok ilgi göstererek gözlerden uzak tutuyordu ve onu herkesten kıskanıyordu."

"İnsanların görünüşleri tanrılarınkine göre mi yaratılmış ve böyle benim gibi mi?" diye sordu Bünyamin.

"Tıpkı senin yaratılmış olduğun gibi" diye cevap verdi Yusuf, "bu açık ve seçik, ama ilahlar ve yarı ilahlarda bu pek açık değil. Birçokları Tammuz'un bir erkek hükümdar değil bir kraliçe olduğunu ifade ediyor. Ona Nana, yani tanrıça ama aynı zamanda Tanrı demek olan kelimeyi kullanıyorlar; bu, Tanrı onunla birliktedir veya onun yerine o vardır, çünkü İştar da bir kadın değil mi? Ben onun heykellerini, kabartmalarını gördüm ve bu tanrıça sakallıydı. Şu hâlde, ben burada niçin şöyle bir şey demedim: Ben 'Tanrının heykellerini gördüm, niye demedim? Yakup, yani babamız bu konuda bir tasvir yapamaz. İyi ki de böyle bir tasvir yapmadı, bu akıllıca bir tutumdur. Ama bizim konuşmamız lazım ve bizim konuşmalarımızın, çekinerek, beceriksizce yapılan bölümleri hakikati açıklamaya yetmiyor. İştar şafak yıldızı mı?"

"Evet, ve akşam yıldızı."

"O zaman o her ikisi birden. Bir taşın üstünde şu sözü okudum: 'Akşamleyin bir kadın ve sabahleyin bir erkek.' Bu durumda gerçeğe uyması için nasıl bir şey tasarlanır –ve nasıl bir konuşma durumu seçilebilir ki? Mısır'da tarlaları sulayan suyu gösteren bir Tanrı resmi gördüm, onun göğsünün yarısı kadın göğsü, diğer yarısı ise erkek göğsü olarak çizilmişti. Belki Tammuz bir bakireydi ve ölümün gücüne sahip bir delikanlıydı."

"Ölümün gücü, yaratılmışı değiştirmek için miydi?"

"Ölen erkek Tanrıdır. O Tammuz'dur, şu çoban, oradaki adıyla Adonis, ama yeraltındaki adı Usiri. Orada pala bıyıklıydı, keşke canlıyken de bayan olsaydı."

"Anneciğimizin yanaklarının son derece zarif olduğunu söylemiştin ve onu öpünce gül yaprakları gibi koktuğunu da. Annemle ilgili olarak onun bıyıklı oluşunu tasavvur etmek istemiyorum! Eğer benden bunu istersen, o zaman terbiyesizlik yaparım, dediğini yapmam."

"Deli sen de, böyle bir şey senden istemiyorum" dedi Yusuf gülerek. "Ben sana yeraltı diyarındaki insanlardan söz ettim ve onların hakkında basit halkın anlayamayacağı fikirlerimi söyledim.

"Benim tombul yanaklarım da onunki gibi zarif ve yumuşak" diye dikkati çekecek şekilde konuştu Bünyamin ve her iki elinin avucunu yanaklarına değirerek bunu gösterdi. "Ben henüz delikanlı olmadığım için, bunlar böyle, ben henüz küçük bir çocuğum. Sen, sen gençsin. Bunun için yüzündeki sakalı temizliyor, tıraş oluyorsun; bu senin bir adam olmana kadar sürecek."

"Evet, temizliyorum" diye cevap verdi Yusuf. "Ama sen öylesin. Senin, annelerinki gibi öylesine zarif yanakların var, çünkü sen Yüce Tanrının, Efendimizin henüz bir meleğisin, seni övüp bizim soyumuza, İbrahim'in kuşağına bağladı. Çünkü o bizim çok gayretli bir kan bağımız olan eniştemiz ve İsrael onun karısı. Ama İsrael acaba bir gelin kız mı yoksa bir damat delikanlı mı? Bu, herkes tarafından anlaşılamayan bir konum, bununla ilgili hiçbir tasavvur yapılamaz, çünkü o bilindiği üzere bir damat delikanlıdır, gelin için sünnet edilmiş, kutsanmış ve böylece muhafaza edilmiştir. Elohim'i kafamda canlandırdığımda, beni seven, bana eşlik edenlerden daha çok seven bir baba gibidir. Ama onun benim içimde sevdiği kişi ise anneciğimdir, bunu biliyorum, çünkü ben hayattayım, o ise ölüdür –o zaman anneciğim başka bir yaratılış konumunda yaşıyor. Ben ve annem birlik hâlindeyiz. Yakup ise, benim yüzüme bakınca Rahel'i anımsar, onu görür gibi olur, tıpkı bu ülkedeki halkın, Tammuz'a bakınca Nana'yı anımsayıp ona tanrıçam demeleri gibi."

"Ben de anneciğimi algılıyorum ve onu kastediyorum, eğer ben sana nazik davranırsam Yosefya, sevgili kardeşim Yehosif!" diye seslendi Bünyamin ve kollarıyla Yusuf'a sarıldı. "Bak, işte bu ye-

dek ve onun temsilcisi. Çünkü benim hayatım için bu yumuşak tombul yanaklı bayanın batıya gitmesi lazımdı, böylece bu yaramaz oğlan, en başlangıçtaki masum insan yetim kaldı. Ama sen benim için annemiz gibisin, sen benim elimden tutup koruluğa, dünyaya ve yeşilliklere götürüyorsun, saat saat Tanrı için yapılan bütün törenleri anlatıyorsun, her ne kadar her şeyi ve her yeşil olanı edinmeme izin vermesen de, aksine bir kaçını kendine ayırsan da, annem gibi bana taçlar örüyorsun. Ah, ne olurdu, sonu ölümle biten bu çetin yola keşke çıkmasaydı! Gövdesi açılan ve rahatça bu yavrucuğunu dünyaya salıveren bir ağaç gibi olsaydı anneciğim! Nasıl söylemiştin, ne cins ağaçtı bu? Benim aklım, bacaklarım ve parmaklarım gibi çok küçük."

"Gel bakalım, haydi, gidelim!" dedi Yusuf.

Gökyüzü Rüyası

Kardeşleri eskiden 'hayalci' demezlerdi ona, ama daha sonra o bu konuma geldi. Eğer onlar ona şimdilik sadece 'Utnapiştim' ve 'Tablet Okuyan' diye ad takmışlarsa bu, onların, buluş yetenekleri veya yaratıcı güçleri eksik olan gençlere verilen tiksindirici ad takmalar yerine, iyi kalplilikle ad verdiklerini gösterir. Onlar ona daha acımasız şeyler de söyleyebilirlerdi, ama akıllarına böyle bir şey gelmedi ve ona 'hayallerin hayalcisi' olarak ad takabildikleri için memnundular, eh bu da aslında yeterince sert bir ifadeydi. Ama henüz vakit o gün gelmemişti; babasını teselli etmek için hava tahminiyle ilgili dalgınlıkla yaptığı gevezelik, kardeşlerinin, bunun ne kadar önemli bir özellik olduğuna dikkatlerini çekmeye yetmemişti. Ayrıca o, onlara uzun zamandan beri gördüğü rüyaları rahatlıkla anlatmıştı. Ama çok derin anlamları olanları asla anlatmamıştı, ne onlara ne de babasına. Kendisini yerdirecek olanlar ise onlarla kıyaslandığında çok daha basit kalıyordu. Ama Bünyamin'e anlatılıyordu; gizli, baş başa kaldıkları saatlerde Bünyamin, hiç basit olmayan şeyleri de işitme olanağı buluyordu, oysa Yusuf bunları anlatmamak

için kendi nefsine hâkimdi. Onun gibi meraklı birisi olan bu küçük kardeşi çok dikkatle bunlara kulak veriyordu ve hatta içindeki mesajın nasıl olduğunu da bilmeyi talep ediyordu, bunu söylemeye zaten lüzum yok. Ama yine de bu mersin ağacında pek kolayca seçilemeyen ve insanı hüzünlendiren ağır bir sır vardı, onu dinlerken de içine korku ve sıkıntılar basmıştı ve bunu algılayamayışını onun çocukluğuna ve gelişmemiş olmasına bağlamıştı ve bunu da aşacağına inanıyordu. Yine de içinde oldukça bariz bilgi kırıntıları vardı ve bir rüyanın içindeki, göze batan aşırılık yüzünden bunu dinlemekten kimse vazgeçmeyecektir, tıpkı aşağıdaki ve sadece bir tek Bünyamin'in birkaç kez dinlediği rüya gibi. Ama bunu zorunlu olarak öğrenmek zorunda kalan ve işitmekten onur ve gurur duyan bu küçük çocuk, işte bunu bilen ikinci kişi olarak kendisini biraz sıkıntıya soktuğunu da açıklamak yerinde olacak.

Yusuf bu rüyasını gözlerini yumarak, hafif ve tekrar güçlenen bir sesle, ellerini yumruk yapıp göğsü üzerinde tutarak ve kesinlikle müthiş bir heyecan duyarak anlatıyordu, kendisini dinleyeni önce uyarmış ve kendisine bakıp telaşlanmamasını söylemiş ve her şeyi sessizce izlemesini istemişti.

"Hiç korkmayacaksın, çığlık atmayacaksın ve ne ağlayacak ne de güleceksin" dedi, "yoksa anlatmam."

"Öyle olayım!" diye cevap verdi Bünyamin her defasında. "Ben daha küçük bir çocuğum, ama aklım başımda, aptal değilim. Nasıl olacağımı biliyorum. Rahat olduğum sürece, onun bir rüya olduğunu unutmak istiyorum ve bunu keyifle dinleyeceğim. Ama korkuya kapılır veya heyecanla bunalırsam ve buz gibi olursam, her şeyin sadece bir rüya olduğunu aklıma getireceğim. Bu benim duygularımı ferahlatacak ve ben de hiçbir rahatsızlık çıkarmayacağım."

"Rüyamda" diye başladı Yusuf anlatmaya, "tarlada sürünün yanındayım ve koyunlarm arasında tek başımayım, koyunlar bir tepenin etrafında yayılıyorlardı, ben bu tepenin üstünde uzanmış yatıyordum. Yüzükoyun yatıyordum ve ağzımda bir saman çöpü vardı ve ayaklarım havadaydı. Ve düşüncelerim, ellerim ve ayaklarım gi-

bi uyuşuktu. İşte tam bu sırada üstüme ve bulunduğum yere, güneşi karartan bir bulut gibi bir gölge düştü ve çok güçlü bir hışırtı ve çağıldama sesi aynı anda bütün atmosferi sardı ve gözlerimi açıp şunu gördüm, benim üstümde kanatlarını dev gibi açmış bir kartal vardı, alnında boğanınki gibi boynuzları vardı ve kendisi de boğa kadar büyüktü, beni gölgesinin içine almıştı. Ve etrafımda kuvvetli bir rüzgâr gürlüyordu, çünkü o benim üzerimdeydi, pençeleriyle beni kalçalarımdan yakaladı ve beni yerden alıp kanatlarını çarparak yükseldi, tam babamın sürüsünün orta yerinden."

"Mucize bu!" diye lafa karıştı Bünyamin. "Korktuğum için değil, ama niye şöyle bağırmadın: 'Yardım edin, ey ahali!'?"

"Üç sebepten dolayı yapmadım" dedi Yusuf. "Birincisi, tarlada benim sesimi duyacak hiç kimse yoktu; ikincisi istemiş olsam bile bağıramıyordum, çünkü nefesim kesilmişti ve üçüncüsü istek değil ama içimde öyle büyük bir sevinç vardı ki, sanki ben bunu uzun zamandan beri bekliyormuşum gibi geldi bana. Kartal beni arkadan, kalçalarımdan yakalamıştı ve pençeleriyle beni öne doğru tutarak götürüyordu, başı başımın üstündeydi ve bacaklarım, yükselirken rüzgârın içinde aşağı doğru sallanıyordu. Arada sırada başını yandan bana doğru eğiyordu ve koskocaman gözüyle bana bakıyordu. O zaman metal gagasıyla bana şöyle seslendi: 'Seni iyice tutuyorum çocuk; umarım canını çok yakacak şekilde pençelerimle sıkmıyorum, değil mi? Senin etini acıtmasınlar diye onlara dikkat ediyorum, bunu bil, eğer bir şey olursa üzülürüm!' Ben sordum: 'Sen kimsin?' O cevap verdi: 'Ben Melek Amfiel'im, şu andaki görevim nedeniyle bana bu şekil bahşedildi. Çünkü senin yeryüzünde böylece kalman doğru değil çocuğum, daha yüksek mevkiye getirilmen gerekecek, alınan karar budur.' –'Ama niçin?' diye sordum o zaman.

'Sus sakin ol' dedi hışırdayarak yükselen kartal, 've gökyüzündeki bütün herkesin zorunlu olarak yaptıkları gibi, sormadan önce diline hâkim ol. Çünkü o muhteşem bir sevgi ve teveccühle verilen bir takdiri ilahîdir ve buna karşı hiçbir şekilde safsata yapılamaz ve itiraz edilemez, o zaman konuş ve sor, takdiri ilahî bütün kudretiy-

le ve şiddetiyle görülür ve dileriz kimsenin dili yanmasın mahşerde!' Onun bu sözleri karşısında sessiz kaldım ve sustum. Ama kalbim dehşetli bir sevinçle doluydu."

"Benim yanımda oturduğun için memnunum, bunun bir rüya olduğunu gösterdin" dedi Bünyamin. "Ama yerden bir kartalın pençesinde giderken biraz üzülmedin mi ve bütün bizleri düşünerek acı duymadın mı, örneğin benim gibi küçük bir çocuğu terk ederken üzülmedin mi hiç?"

"Ben sizleri terk etmiyordum" diye cevap verdi Yusuf. "Ben sizlerin elinden alındım ve bunu değiştiremedim, ama zaten bunu ben uzun zamandır bekliyormuşum gibi geldi bana. Rüyadaki şeyler güncelleşemez ki, sadece bir şey hariç, bu da kalbimdeki korkunç sevinç. Bu çok yüceydi ve öyle yüce bir şeydi benim bu yaşadığım olay, senin sorduğun şey benim için küçük bir şeymiş gibi de gelebilir."

"Sana bu yüzden kızmıyorum" dedi Bünyamin, "aksine sana hayret ve hayranlıkla bakıyorum."

"Çok teşekkür ederim, küçük Ben! Şunu da aklından çıkarma, yüceliklere çıkış sırasında benim hafızam da kapalıydı, çünkü kartalın pençelerinde yukarı doğru yükselmem, kartalın bana söylediğine göre, ara vermeden iki çift saat sürdü: 'Aşağıya bak dostum, karaya ve denize bak, nasıl oldular!' Oradan bu topraklar bir dağ gibi görünüyordu ve deniz bir akarsu gibiydi. Ve iki çift saatten sonra bana bu kartal tekrar şunları söyledi: 'Aşağıya bak, dostum, kara ve deniz nasıl görünüyor!' Oradan kara, bir fidan bahçesi gibi olmuştu ve deniz aynı şekilde bir bahçıvanın çukuru gibiydi. Ama iki çift saatten sonra Amfiel, yani kartal yeniden bana işaret etti, bak ve düşün dedi, oradan kara bir pasta kadar olmuştu ve deniz bir ekmek sepeti büyüklüğündeydi. Bu seyirden sonra o beni iki çift saat daha yukarıya taşıdı ve dedi ki: 'Aşağıya bak dostum, kara ve deniz nasıl kaybolup gitti!' Onlar kaybolmuştu, ben ise korkmuyordum.

Şeyakim denilen bulutlar âleminden geçirdi beni kartal ve kanatlarından sular damlıyordu. Etrafımız gri ve beyaz renkteydi ama

altın yaldız gibi parlıyordu, çünkü nemli bulut diyarı bölgesinden bu âlemin tek tük çocukları ve onlarla ilgili şahıslar ellerinde altından silahlarla sürüyle duruyorlardı, ellerini gözlerinin üzerine koyup bizi gözlemliyorlardı ve hayvanlar minderler üzerine kurulmuştu, onlar burunlarını yukarı kaldırarak bizim çıkışımızdan meydana gelen rüzgârı kokluyorlardı.

Yıldızlar âlemi olan Rakia'dan geçip gidiyorduk, orada binlerce kat daha güçlü güzel bir sesin uğultusu vardı kulaklarımda, çünkü etrafımızda sayıları bilinen yıldızların ışıkları ve uydular muhteşem bir müzikle dolaşıyordu ve arada sırada melekler ellerinde birçok sayıyla dolu defterlerle ateşten sütunlar üzerinde duruyorlardı, parmaklarıyla hızla önlerinden geçenlere yollarını gösteriyorlardı, çünkü onların etrafta şaşkın şaşkın dolaşmalarını önlüyorlardı. Ve birbirlerine seslenerek şöyle konuşuyorlardı: 'Yüce makam sahibi Tanrıya hamd olsun!' Biz önlerinden geçerken, hepsi sustular ve gözlerini aşağıya indirdiler.

Sevinçten içim içime sığmıyordu ve ben kartala sordum: 'Nereye ve daha ne kadar süreyle beni götüreceksin?" O cevap verdi: 'Bitmek bilmeyen yüksekliğe ve dünyanın kuzeyi yönünde en üst noktaya yavrum. Çünkü bu takdiri ilahîdir, ben seni dosdoğru ve geciktirmeden son yüce kata ve Arabot'un enginliğine ulaştırmam gerek, orada hayatın, barışın ve mukaddesatın hazine daireleri bulunmaktadır ve en üstteki kubbeli mekâna, Yüce Makamın tam ortasına gideceğiz. Orada senin her gün kullanacağın muhteşem bir araban var, orada Tanrının bahşettiği muhteşem taht var, senin onun önünde durman ve Arabot'un salonlarını açmak ve kapatmak için anahtarı kullanacak gücün olması gerekecek ve senin aklından geçen şeyler olacak.' Ben şöyle dedim: 'Fâni insanlar içinden gözde olarak seçilmiş olduğum için bütün bunlar. Hiç beklemediğim bir zamanda bunlar bana nail olmadı.'

Orada ürkütücü, buz kristallerinden yapılmış mazgal dişleri olan Yüce Makam savaşçılarıyla dolu bir kale gördüm, onlar kanatlarıyla vücutlarını ayaklarına kadar örtüyorlar ve onların bacakları

düzgün metalden, fakat ayakları, nasıl söylemeli, yuvarlak ve saydammış gibi görünüyordu. İşte bak, yan yana iki savaşçı, kollarıyla yılan şeklindeki kılıçlarına dayanmışlar, yüzlerinde sert ifadelerle ve kaşları arasında derin bir çizgi oluşturan çatık kaşlarıyla duruyorlardı. Kartal şöyle dedi: 'Aza ve Azael bunlar, Seraphim'in iki kişisi.' O sırada Aza'nın Azael'e şunları söylediğini duydum: 'Onun gelişini ve kokusunu ta altmış beş bin mil öteden algıladım. Ama söyle bana, bir kadından doğan bu kişinin kokusu ve duru beyaz bir damla tohumdan meydana gelen birisinin değeri ne olmalı ki en üstteki Yüce Makamın bulunduğu kata gelme izni olsun ve bizim aramızda bulunsun? Ve Azael korkuya kapılarak parmağıyla dudaklarını kapadı. Ama Aza şöyle dedi: 'Yapma öyle, çünkü ben de onlarla birlikte uçarak Yüce Mevlanın yüzünü görüp ona bir şey söylemek istiyorum, çünkü ben bir şimşek meleğiyim ve söz söylemem serbest.' Onlar da bizimle birlikte uçuyordu.

Ve kartal beni kalçalarımdan yakalamış bir hâlde hangi gök katlarından ve hangi makamlardan geçirdiyse, ateş saçan hizmetlilerle dolu grupların methiyeleriyle doluydu her yer, sonra bir anda bu methiyeler susuverdi, onların önlerinden geçip yukarı doğru uçarken yüksekliklerdeki çocuklardan her defasında birkaçı da bize katılıyordu, böylece süzülerek uçanlardan kocaman sürüler oluştu ve bize refakat ediyorlardı, kanatlarının hışırtılarını duyuyordum, tıpkı muhteşem bir çağlayanın sesi gibiydi.

Ya Bünyamin, inan bana! Sebul'da ateşten yapılmış yedi kocaman salon gördüm ve yedi melek ordusu duruyordu orada ve yedi ateşten sunak kuruluydu. İşte orada Yüceler Yücesi Mevlam, hani şu 'Kimdir nasıldır bu Tanrı?' adını taşıyan bu yüce prens, muhteşem görünüşü ve giysileri içinde, ateşe kurbanı sundu ve kurbanın dumanları sütun gibi sunaktan yukarılara yükseldi.

Çift saatlerin sayısını bilmiyorum ve toplam kaç mil yol kat ettiğimizi de söyleyemem, sonunda Arabot'un Yüce Katına ulaşmıştık ve muazzam bir balkona vardık ve onun zeminine konup ayaklarımızı bastık, nurdandı, yumuşacıktı ve tabanlarımda hoş bir şey-

ler oluyordu; bu, yukarılara kadar çıkıp benim her yanımı sardı, gözlerime kadar ve ben ağlıyordum. Burada önümüzden ve arkamızdan nur çocukları geçiyordu, bize refakat edip yol gösteriyorlardı. Ve beni almış olan ve beni elimden tutup götüren, güçlü ve beline kadar çıplaktı, ayak bileklerine kadar inen altından bir eteği vardı, bilezikleri ve boynunda takıları vardı, saçları üstünde yuvarlak bir miğferi vardı, kanatlarının uçları topuklarına değiyordu. Kalın gözkapakları ve etli bir burnuyla kendisine baktığımda bana gülümseyen kırmızı ağzı vardı, ama o başını çevirip bana bakmıyordu.

Rüyamda gözlerimi yukarı çevirdim: İşte o zaman silahlar, kanatların nurlu ışıkları içinde bütün enginliği ve sonsuz insan gruplarını kendi âlemleri, sancakları etrafında konuşlanmış bir hâlde gırtlakları patlarcasına methiye ve savaşım şarkıları terennüm ediyorlardı ve hepsi gözlerimin önünden süt, altın ve güller gibi akarak süzülüp geçiyorlardı. Ve korkunç yüksek tekerler gördüm, firuze rengi ispitleri göz alıcı ışıklar içindeydi, iç içe toplam dört teker hiçbir yere kıvrılmadan dosdoğru gidiyordu. Ve bütün bu tekerlerin ispitlerinin her tarafı tamamen gözlerle doluydu.

Bu yerin tam ortasında ise bir dağ vardı, ateş saçan taşlar göz alıcı kıvılcımlar saçıyordu ve bunun üstünde bir saray vardı, safirin nurlu ışıklarından yapılmıştı, oraya büyük bir ön grupla yanımda eşlik edenlerle birlikte girdik. Buradaki salonlar elçilerle, habercilerle, bekçilerle ve yöneticilerle doluydu. Ama biz ortadaki sütunlu salona girdik, bu salonun sonu ve arka bölgesini gözle kestirmek mümkün değildi, beni bu salonda boylamasına götürdüler ve her iki taraftaki sütunların önünde Herubimler duruyorlardı, her birisinin altı kanadı vardı ve her tarafları gözlerle kaplıydı. Mukaddes Makamın bulunduğu yere doğru, onların arasından geçerek ilerledik, ne kadar gittik bilmiyorum. Her taraf bu sütunların altında duranların ve grup grup konuşlanmışların şöyle haykırışlarıyla doluydu: 'Mübarek, mübarek, mübarektir Zebaot Efendimiz, onun şerefiyle müşerref olmuştur bu âlem!' O makamın etrafında bir sıkışıklık vardı, bu Seraphimlerden kaynaklanıyordu, iki kanatlarıyla ayaklarını, ikisiyle de yüzlerini kapatıyorlardı ama tüylerinin arasından etrafa dikkatle

bakıyorlardı. Beni alan, bana şöyle söyledi: 'Sende yüzünü ört, çünkü böylesi uygun düşer!' O zaman ellerimle yüzümü örttüm, ama ben de parmaklarımın arasından azıcık bakıyordum."

"Yusuf" diye seslendi Bünyamin, "Allah aşkına, sen O mübarek cemali gördün mü?!"

"Onu makamında safirin nurlu ışıkları içinde otururken gördüm" dedi Yusuf. "Gönüllerde kıvanç yaratan bir haşmetle yapısı tıpkı bir erkek insana benziyordu. Çünkü şakaklarından aşağı inen sakalında göz alıcı ışıltılar vardı, içinde kırışıklıklar vardı, derin ve iyi. Gözlerinin altında hafifçe yorgunluk ifadesi vardı, gözleri kahverengi ve ışıl ışıldı ve Onun yakınına geldiğimde bana müşfik bir edayla bakıyordu."

"Ben de" dedi Bünyamin, "Ulu Tanrının sana bakışını görüyor gibiyim."

"O, bütün dünyanın Babasıydı" diye cevap verdi Yusuf "ve ben yüzüm üstü yere kapanıp secde ettim. O sırada birisinin bana şunları söylediğini işittim: 'Sen ey insan çocuğu, ayaklarının üstüne kalk! Çünkü sen şu andan itibaren Benim makamımın önünde Metatron ve Tanrının Oğlan Çocuğu olarak duracaksın ve Ben sana anahtar, güç ve kudret vereceğim, Benim Arabot'umu açacak ve kapatacaksın, bütün gruplara emredecek bir amir konumuna geleceksin, çünkü Efendi senden hoşnuttur.' O zaman meleklerin arasında büyük orduların çıkardığı hışırdama ve uğultu gibi bir şey oldu. Kendileriyle konuştuklarını işittiğim, Aza ve Azael öne doğru çıktılar. Aza, yani Saraf şöyle konuştu: 'Bütün dünyaların Efendisi, bu yüce bölgelere gelen, burada bizim aramızda hizmet alan kimdir, nasıl birisidir?' Azael de buna şunları ekledi ve yüzünü iki kanadıyla örttü: 'O şu şeffaf tohum damlasından yaratılmadı mı ve haksızlıkları su gibi içenlerin soyundan birisi değil mi?' Ben Efendinin cemaline, Onun gözünden düştüğünü belli eden bir ifadenin yerleştiğini gördüm ve buna cevap olarak buyurduğu sözlerinde son derece yüce bir anlam vardı: 'Sizler kim oluyorsunuz da Benim sözlerimin arasına giriyorsunuz? Kime ihsan edeceksem ona ihsan-

da bulunurum ve kime acırsam ona merhamet ederim! Haklı olarak, tez elden onu hepinizin prensi ve gökyüzündeki bu âlemlerin yöneticisi yapmak istiyorum!'

Ordular içinde yeniden bir hışırtı ve uğultu oldu ve bir boyun eğme ve geri geri çekilmeye benzer bir şey oldu. Herubimler kanatlarını çarpıyorlardı ve gökler âleminin bütün hizmetlileri yankılar yapacak şekilde şöyle sesleniyorlardı: 'Yüce Makam sahibi Tanrıya hamd olsun!'

Efendimiz ise sözlerini abartıyor ve şöyle buyuruyordu: 'İşte bu çocuğun üstüne elimi koyuyorum ve onu üç yüz altmış beş bin kez mübarek kılıyorum ve onu büyütüyor ve yüceltiyorum. Ona bir taht yapıyorum, tıpkı Benimkine benzeyen, üstüne sırf ışıltı, nur, güzellik ve azametlilikle dokunmuş bir halı seriyorum. Bu tahtı yedinci âlemin girişine koyuyorum ve onun üstüne bunu oturtuyorum, çünkü Ben buna aşırı değer veriyorum. Gökyüzü âleminden gökyüzü âlemine onunla ilgili şu şöhret yayılsın: Dikkat edilsin ve bundan dolayı kederlenmeyin! Kutlu olsun Benim kulum, sahip olduğum bu âlemin bütün prensleri ve gökyüzü âleminin çocukları üzerinde kralın adına göre İlah adıyla anılan sekiz şiddetli ve dehşetlinin dışında, seni amir ve prens olarak atadım. Benden bir arzusu olan her melek, önce onun karşısına çıkacak ve onunla görüşecek. Ama Benim adıma onun söyleyeceği her söz tutulacak ve ona uyulacak, çünkü bilgelik ve akıl prensleri onun yanında bulunacak! Onunla ilgili diyeceklerim bu kadar. Verin bana şu elbiseyi ve şu tacı!'

Efendi benim üzerime müthiş güzel bir elbise attı, her türlü nurlu ışıltılarla dokunmuştu ve beni giydirdi. Muhteşem ışıltılı kırk dokuz taşlı ağır bir tacı aldı. Onu kendi eliyle, bütün gökyüzü âlemindeki sülalelerin önünde, benim başımın üstüne koydu ve beni benim unvanımla adlandırdı. İçişleri Prensi, Küçük Yahu. Çünkü O bunu abartarak değerlendiriyordu.

O zaman gökyüzü âleminin bütün erkek çocukları, meleklerin prensleri, şiddetli ve bütün ordulardan daha büyük olan Tanrının aslanları, bunlar Yüce Tanrının tahtı önünde hizmet ediyor, daha sonra ateş, dolu, şimşek, rüzgâr, öfke ve hiddet, fırtına, kar ve yağ-

mur, gündüz, gece melekleri ve dünyanın kaderini yöneten ay ve uyduların melekleri ürpererek geri çekildiler ve hepsi tir tir titriyordu ve gözleri kamaştığı için yüzlerini örtüyorlardı.

Ama Ulu Tanrı tahtından ayağa kalkmış ve her şeyi aşırı değerlendirerek emir vermeye başlıyor ve şöyle buyuruyordu: 'Bakın, vadide zarif bir sedir ağacı fidanı vardı, onu bir dağın üstüne diktim büyütüp yükselttim ve yücelttim, onu bir ağaç yaptım, altında kuşlar yuva kurdu. Ve insan sürüleri içinde orada günlerce, aylarca ve yıllarca bulunan bir oğlan çocuğu bütün yaratılmış olanlardan daha büyük ve Benim sırrım dahilinde, Benim teveccühümü, sevgimi ve rahmetimi kazanan birisi oldu! Ona Arabot'un büyük hollerinde bulunan tüm değerli şeylerin gözetmeni olmasını, hayatın tüm hazineleri üzerinde ve gökyüzünün bütün katlarında korunmakta olan şeylerin üzerinde gözetmenlik yapmasını emrettim. Bunun dışında onun makamı bütün kutsal hayvanların başlarındaki taçları bağlamak, dev süslü tekerleri süslemek, Herubimleri gayet süslü elbiselerle donatmak, ateş sütunlarının parlaklığını ve nurunu vermek ve Seraphim'i gururla sarıp örtmektir. Her sabah Benim makamımın bakımını yapacak ve Benim tahtıma azametimle çıktığımda, kudretimin zirvelerinin bütün etraftan görünmesini sağlayarak onu müthiş güzel bir elbiseyle donattım ve onu gurur ve şöhretle dolu bir kaftanla donattım. Başına ağır bir taç koydum ve ona Benim tacımın yüceliğini, ihtişamını ve parıltısını bahşettim. Onun tahtını Benimkinden daha büyük yapamadığım ve onun ihtişamını Benimkinden daha yüce yapamadığım için üzgünüm, çünkü Benimkiler sonsuz ve sınırsızdır! Onun adı ise Küçük Tanrıydı!'

Bu beyandan sonra müthiş bir gümbürtü oldu ve bütün melekler secde etti. Ama Efendimiz beni öylesine sevinç içinde bırakan bir seçilmişlik konumuna getirdiği için, etlerim alev alev yanan ateşe döndü, damarlarım ateşlendi, kemiklerim ardıç ağacı gibi yanıyordu, kirpiklerimden şimşekler çakıyordu, göz yuvarlaklarım ateş topları gibi dönüyordu, başımdaki saçlar alev dillerine döndü, bütün uzuvlarım ateşten kanatlar olmuştu ve uyandım."

"Yusuf, rüyandan bütün vücudum tir tir titriyor" dedi Bünyamin. "Çünkü çok etkileyici ve sen de hafifçe titriyorsun diye aklımdan geçiyor ve sen biraz solgunsun, bunu yüzündeki koyu parlaklıktan anlıyorum, koyun kırpma makasıyla nereye gitsen, bu parlaklık göze çarpıyor."

"Tuhaf" diye cevap verdi Yusuf, "kendi gördüğüm rüyadan niye titreyeyim ki?"

"Sen artık sonsuza kadar yüce katlarda kutsandın, bundan dönüş yok ve acaba seninkileri hiç aklından geçirmedin mi, örneğin buradaki benim gibi küçük bir çocuğu?" diye sordu Bünyamin.

"Bütün masumiyetinle sen böyle şeyler düşünebilirsin" diye karşılık verdi Yusuf, "bütün bu ilahî takdir ve teveccühle olan seçilmişlik benim aklımı öylesine allak bullak etmişti ki, geridekiler hakkında fikir yürütmek için pek zamanım kalmamıştı. Ama küçük bir konu hakkında ben sizleri düşünmüştüm ve sizleri de benim ardımdan getirtmeyi ve sizlerin de benimle birlikte yüceltilmenizi, babamın, kadınlarımın, kardeşlerimin ve senin de yüceltilmenizi kesinlikle aklımdan geçirmiştim. Bu konu bana tercih edilen muhteşem görev yanında küçük bir şeydi hiç kuşkusuz. Ama dinle, senin olgunluğun ve senin aklına olan güvenim aşkına sana nasihat vermeme izin ver Bünyamin! Sakın babama ve kardeşlerime benim bu rüyamdan boş bulunup bir şey söyleme, çünkü onlar benim hakkımda yanlış yorumlar üretebilirler!"

"Sözüm söz, böyle bir şey olmayacak!" diye cevap verdi Bünyamin o zaman. "Bunu cadaloz kadınlar yapar! Geveze kargayla bir yaramaz çocuk arasındaki farkı ne çabuk unuttun, oysa bunlardan birisi en önemli olandır. Rüyamda bile, böyle bir gevezelik yapmak aklıma gelsin istemem, bir zerre kadar olsa bile, hele senin rüyanda gördüklerinden asla. Ama sen Yusuf, kendini bundan böyle iyi sakın lütfen, ne olur benim hatırım için! Çünkü ben kendimi unutmam, senin güvenin ifadesi olarak müteşekkir olman yeter, bu beni rahatlatır. Ama bunu sen gördüğün için önünde bir engel yok ve bana göre sen bu rüyanın tamamıyla dopdolusun ve bana sadece rüya-

nın parıltısından ve muhteşem oluşundan bir şeyler bahşettin. Efendinin memnuniyetle seni nasıl da seçkin bir insan konumuna getirdiğini anlatmak seni huzursuz ediyor ve endişeye düşürüyorsa, bunun için sadece küçük kardeşini hatırla yeter! Ben naçizane bunu uygun buluyorum ve Aza ve Azael'e orada araya girip konuştukları için kızıyorum. Babam bunu öğrenseydi çok müteessir olur, hüzünlenirdi, ama kardeşlerimiz bunu inkâr edip reddederek tükürüp geçerlerdi ve kıskançlık içinde bunu senin yanına bırakmazlardı. Çünkü her ikimiz de biliyoruz ki onlar odun gibi insanlar."

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HAYALCİ

Renkli Elbise

Lea'nın oğlan çocukları daha önce öngörüldüğü gibi, ekin hasadı zamanında değil, aksine ilkbaharda dolunay gecesi hayvanları otlatmaktan ve diğer işlerden başlarını kaşıyacak zaman bulamadıkları için, Şekem'den Hebron'a geri dönmüşlerdi. Onlar güya babayla birlikte Pesah koyunu yemek ve onunla mehtabı seyretmek için gelmişlerdi, gerçekte ise bütün kardeşleri yakından ilgilendiren, heyecan verici bir haber almış oldukları için gelmişlerdi; bunun hakikat derecesine olay yerinde gözleriyle tanık olmak ve bunda bir değişiklik yapmanın mümkün olup olmayacağını anlamak için buradaydılar. Konu öylesine önemli ve korku vericiydi ki, bu kumaların oğulları telaşa kapılıp içlerinden birisini Hebron'dan Şekem'e dört gün yol teperek bu haberi uzaktakilere ulaştırması için oraya yollamışlardı. Tabii bu görev, canı tez Naftali'ye verilmişti. Aslında konu acele edilmesi ve hızla gidilmesinden çok, kimin yola çıkacağı sorusu önemliydi. Naftali eşeğe binip yola çıktı ve uzun bacakları eşeğin iki tarafından yere değecek kadar sallanıyordu, ama bunun önemi yoktu: Yol aşağı yukarı dört gün sürdü. Bilha'nın oğlu Naftali kendisine yakıştırılan kıvraklıkla ilişkili olduğunu bildiğimiz düşünceyi yerine getirdi; ağzı iyi laf yaptığı için, haberci rolü, alınan or-

tak karar sonucu ona verilmişti; hiç olmazsa son anda bu konuyu diğerlerine göre daha çabuk bir şekilde ancak o ulaştırabilirdi.

Ne olmuştu? Yakup Yusuf'a bir hediye vermişti.

Bu yeni bir şey değildi. Bu 'kuzusuna', 'pirinç tanesine', 'gökyüzü âleminin çocuğuna', 'başak burcu simgesi bakirenin oğluna' veya diğer şekillerde babasının kendi düşüncesine göre bu oğluna söylediği hitap sözlerine uygun olarak, ona başlangıçtan beri hep biraz özel ve daha ince düşünceyle alman hediyeler verilirdi: Şekerlemeler, güzel seramik oyuncaklar, uğurlu taşlar, mor renkli ipler, mayıs böceği nazarlıklar gibi şu veya bu hediyeler; bunlara kardeşleri kaşlarını çatarak bakar ve rahatsız olurlardı, bu yönden kendilerini ihmal edilmiş kabul ederlerdi; adaletsizliğe, öğretici mahiyette olan bu adaletsizliğe alışmak için boş vakitleri vardı. Ama bu sefer verilen hediye, insana korku veren ve aklını başından alacak kadar enfes bir şeydi; bu diğerleri nezdinde kafalarına indirilen bir yumruk gibiydi.

Olayın gelişimi şöyledir. Çadırda kalınacak bir hava vardı, mevsimin geciken yağmurları başlamıştı. Yakup öğleden sonra kendi 'kıl keçeden yapılmış evine' çekilmişti, onun keçesi kara keçi kılından yapılmıştı, dokuz direk üzerinde duruyordu ve gergin sağlam iplerle yere çakılı tokmak başlı kazıklara bağlanmıştı ve Tanrının rahmeti olan bu yağmurlardan içeridekileri çok iyi koruyordu. Çok geniş bir yerleşim alanı içinde onun çadırı en büyüktü ve zengin bir adam olarak kadınlara bir çadır vermişti ve kendisi tek başına kalıyordu, çadırı orta ana direkten çekilen bir perdeyle iki odaya ayrılmıştı. Bunlardan birisi özel eşyalarının bulunduğu depo işi görüyordu: Deve semerleri, heybeler, kullanılmayan halılar, kilimler yuvarlanmış bir hâlde ve diğer aletler etrafta dağınık bir şekilde duruyordu, ekin çuvalları, tereyağı tulumu, su ve hurmadan yapılmış palmiye şarabı dolu tulumlar kenarlara asılmıştı.

Diğer oda ise bu mübarek insanın oturma odasıydı ve yarı Bedevi yaşam tarzına uygun düzenlenmişti, zaten o burasının rahat oturulacak bir mekân olmasını ısrarla istemişti. Yakup bu odayı kulla-

nıyordu. Onun şehir hayatını reddedişi, kendisini rahat ettirecek şeyleri almasına engel teşkil etmiyordu; ama o, dünyanın önünde kendi felsefesine göre ve düşünce âleminde yer alan Tanrı yolundaki işleri dolayısıyla sadece kendisine mahsus bir mekâna çekilmek için burasını uygun bulmuştu. Bu mekânın ön tarafı adam boyu yükseklikte açıktı, tabanı tamamen keçeyle kaplanmış, onun üstüne de renkli el dokuması halılar yayılarak sıcacık bir yer hâline getirilmişti, bazı halılar çadırın duvarlarına asılmıştı. Yatacağı yerde, yorganı ve yastıkları vardı, yatak döşemesi metal ayaklar üzerinde sedir ağacından yapılmıştı. Çok sayıda süslü ayaklı yağ kandilleri vardı, kandillerin üstündeki açıklıktan fitil çıkıyordu ve bunlar burada hep yanıyordu, çünkü bu gönlü zengin ve kutsanmış mübarek kişinin karanlıkta uyuması uygun sayılmıyordu ve gündüzün bile kandillere yağ konuluyordu; kötü bir altanlam çıkarılmaması için deyime uygun olarak kandiller hep yanıyordu, yoksa Yakup'un ışığı sönmüş, işi bitmiş, deyimi söylenmiş gibi olurdu. Firavun inciri tahtasından yapılmış cilalı, mavi boyalı bir sandığın düz kapağı üstünde seramikten, üstü renkli desenlerle süslü, kulplu maşrapalar duruyordu. Köşede içinde kor bulunan bir maltız vardı, çünkü Yakup'un soğuktan titrer gibi bir hâli vardı. Kısa tabureler vardı ama üzerinde nadiren oturuluyordu, bunlar daha çok günlük kullanılacak eşyaların konulmasına yarıyordu: Küçük bir tütsü kabı duruyordu, bu kabın üstündeki minik pencere açıklıklarından insanı rahatsız etmeyen, hafif tarçın, günlük kokuları etrafa dalga dalga yayılıyordu; diğer taburenin üstünde buranın sahibinin zenginliğini kanıtlayan bir şey vardı: Fönyalı ustaların elinden çıkmış kıymetli bir sanat eseri olan, altından yapılmış, alt kısmı çok zarif işlemeli düz bir kâseydi bu cihaz, onun alt kısmından ellerinizle tuttuğunuzda, şarkı söyleyen bir kadın figürü ortaya çıkıyordu.

Yakup alçak bir taburenin yanında, bir minder üstünde giriş kısmının yakınında Yusuf ile birlikte oturuyordu, taburenin üst kısmı, bronzla kaplıydı ve burada dama-satranç oyunu çizgileri vardı. Oğlunu zaman geçmesi için bunu oynamak üzere yanına çağırmıştı,

daha önce burada onun karşısında Rahel oturur, onunla oynardı. Dışarıda zeytin ağaçları, çalılar ve taşlar, yağmur altında hışırtılı sesler çıkarıyordu. Tanrının bu rahmeti, vadideki ekinleri nemlendiriyordu, toprağın buna ihtiyacı vardı, güneşin sıcaklığına ilkbahardan biçilme zamanına kadar dayanması gerekiyordu. Çadırın orta direğinin ucuna bağlı gergi halatları, rüzgârla patırtılı gıcırtılı sesler çıkarıyordu.

Yusuf bu oyunda babasının kazanmasını sağlıyordu. Bile bile oyuna 'nazar' değiyor ve böylece aleyhte olan durum lehine dönüyordu ve Yakup bu sürprizden hoşlanıyor –çünkü o büyük bir dikkatsizlikle oynuyordu– ve sonunda onu yeniyordu. Kendisinin zihninin dağınık olduğunu itiraf ediyordu ve sonunda şansının yaver gittiğini, aslında kıvrak zekâsının olmadığını söylüyordu.

"Tam zamanında tuzağa düşmemiş olsaydın çocuğum" diyordu, "ben zorunlu olarak kaybetmek zorunda kalacaktım, çünkü aklım, dikkatim dağılıveriyor ve hiç kuşkusuz affedilmez hatalar yaptım, ama sen durumu iyi idare ettin ve kör talihi yenip tekrar düze çıktım. Senin oyun tarzın bana anneciğini hatırlattı, o da beni sık sık zor duruma sokardı. Onun düşünürken serçe parmağını ısırması ve ufak tefek kurnazlıklara ve hilelere başvurması gibi tavırlarını, sende yeniden yaşıyorum ve yüreğim sızlıyor."

"Çaresi yok ki?" diye cevap verdi Yusuf başını geri atarak, bir kolunu yana doğru uzatıp diğerini omzuna doğru götürerek gerindi. "Ben bu oyunu kaybedeceğim. Babası dağınık fikirler içinde iken bile oyunu kazandığı için, bu çocuk nasıl olur da buna tahammül edebilirdi, acaba o senin bütün dikkatini kendisi aleyhine mi toplamıştı? Bu hamle ile az sonra oyun bitmiş olacak."

Yakup gülümsüyordu. "Benim tecrübem" dedi, "oldukça eski ve benim okulum en iyisi, çünkü ben daha ufacık bir çocukken Yizhak ile oynamıştım, yani baba tarafından senin dedenle ve daha sonra sık sık Laban ile oynadım. Laban sevgili annenin tarafından deden olur, kırsalda Naharayim ile oynardım, o suyun öteki tarafındaydı ve aynı şekilde sağlam düşünceli bir oyuncuydu.

Tıpkı Yusuf'un yaptığı gibi o da Yizhak ile Laban'a birkaç kez bilerek kazandırmıştı, keyfi yerindeyse, yoksa böyle bir şey yapmazdı.

"Doğru" diye sözlerine devam etti, "bugün ben isabetli oynayamadım. Aklıma hep bir şey takıldı ve taşların pozisyonunu kurgulayamadım ve bak, bu bayramla ilgiliydi, bayram yaklaşıyor ve kurban gecesi de yakınlaştı, güneş battıktan sonra koyun keseceğiz ve Zofa çalılıklarını kana bulayacağız, ölüm meleği uğramadan geçip gitsin diye çadır kazıklarına kan süreceğiz. Çünkü kurbanın öteki dünyaya geçişi ve bağışlanışı gecesidir ve kazıklara bulaştırılan kan ise ilk-doğan erkek çocuğun kurban edilişine temsilen bir hayvanın kurban edildiğini, bunun Tanrı adına Onu memnun edip bağışlaması için yapıldığının bir işareti oluyor ve oradan geçenler bunu böyle algılıyor. Bu konuda çok kez düşünüyorum, çünkü insan bazı şeyler yapıyor ve bakın bir hele, ne yaptığını bilmiyor. Eğer bunu bilmiş ve düşünmüş olsaydı, kurbanın iç organlarının ters dönüp en altta olan şeyin en üste geçeceğini, böylece onun midesini bulandıracak bir şeye sebep olurdu. Bunun aynısını ben hayatta çok yaşadım, ilk kez şu olayla, Laban Sinear'da Fırat nehri üzerinde o zamanlar kendi ilk-doğan oğlan çocuğunu İlaha sunu olarak kesip kurban ettiği ve onu bir küpçüğe yerleştirip evinin korunması için temele gömdüğünde hissettim. Bunun ona hayır getirdiğini söyleyebilir misin? Hayır, tam tersine uğursuzluk, beddua ve felç geldi ve ben oraya gitmemiş olsaydım, oradaki ev ve ekonomik duruma bir parça hayat, canlılık sağlamamış olsaydım, her şey son derece acınacak, vahim bir durum arz edecekti ve karısı Adina tekrar doğurabilir konuma asla gelemeyecekti. Eğer ecdattan ona eski devirlerden hayırlı bir şeyler kalmış olsaydı, o bu küçük çocuğunu evin temeline gömmemiş olacaktı."

Yusuf, ellerini ensesinde birleştirmiş bir hâlde, "öyle mi dersin" diye cevap verdi. "Ve bunun meydana geliş şeklini bana böyle açıklıyorsun. Laban eskiden beri yapılagelen bir geleneği uyguladı ama bununla bir hata yapmış oldu. Çünkü bu gelenek Tanrıyı tiksindirdi ve bu konuda tasarılarını bizimle paylaştı ve böylece rahat-

lamış oldu ve Tanrı bu töreyi ortadan kaldırdı ve lanetledi. Bunun için, eğer Laban Tanrıya ve zamana inanmış olsaydı, algılayabilseydi, bu küçük yavrusunun yerine bir oğlak kesip kurban etmiş olacaktı ve kapısının eşiğine ve direklere onun kanını sürmüş olacaktı, böylece hoşnut olacaktı kendisi ve onun dumanı gökyüzüne doğru dimdik yükselip gidecekti."

"İşte yine aynı şeyleri söylüyorsun" diye cevap verdi Yakup, "ve benim düşüncelerimi önceden okuyuveriyor, ağzımdan lafımı alıveriyorsun." Çünkü ölüm meleği sadece hayvan kanının değil, aynı zamanda insan kanının peşindedir ve onun bu oburluğunu, kazıklara kanını sürdüğümüz kurban edilen hayvanın kanıyla ve güzelce yaptığımız ve sabaha kadar her şeyin tüketildiği kurban ziyafetiyle gideremeyiz, sürülerimizin itibarını koruyamayız. Düşünecek olursanız bu nasıl bir kızartmadır ki, kurban ettiğimiz bu kuzu, bütün sürünün günahlarını ortadan kaldırmaya yetiyor? Eğer Laban gibi bir çılgın olsaydık, acaba bizim ne kurban etmemiz ve yememiz gerekirdi? Eğer bir tören yapıp ziyafet veriyor ve bir şeyler yiyorsak, bunun anlamını biliyoruz demektir, yani alttakinin üste çıkması ve hepimizi tiksindiren ve kusturan bir olayı aklımızdan geçirmeyiz, değil mi?"

"Öyle yapalım ve yiyelim" dedi Yusuf düşünmeden, yüksek sesle ve ellerini birleştirmiş gibi bir hâlde öne arkaya sallandı. "Gelenekler ve kurban kavurmaları çok güzel ve bu bir çözüm yolu; böylece biz de bununla her türlü iğrenç ve pislikten memnuniyetle kurtulmuş oluyoruz; çünkü Tanrıyı anıyor ve algılıyoruz ve o zamanlara inanıyoruz! Bak, 'şu ağaca' diye bağırdı ve elini uzatarak çadırın içine işaret etti, sanki orada onun az önce söylediklerini görüyormuş gibiydi, "gövdesi ve yapraklarıyla tepesi ne kadar muhteşem, atalarımızın tarafından gelecek kuşaklar için dikilmişti. Kökleri yeryüzüne, taşlarla ve toprakla sımsıkı tutunduğu için, ta derinlere kadar indiği için onun tepesi ışıklar saçarak rüzgârda sallanıyor. Yukarıdaki neşe içinde bulunan bu tepenin bok içindeki köklerinden hiç haberi var mı acaba? Hayır, aksine onlar üzerinde

dışarı çıkıp Tanrıyla birlikte olmuş, eğiliyor ve köklerini düşünmüyor. Benim düşünceme göre, gelenek ve pislikle de aynı şeyler oluyor ve inanç dolu, imanlı bir gelenek bizim ağzımızı tatlandırıyor ve en altta olanlar rahat ve huzur içinde en altta kalıyor."

"Ne kadar hoş, şirin senin verdiğin bu misal" dedi Yakup başıyla da onaylayarak ve sakalını sıvazladı yukarıdan aşağı, "çok esprili ve çok isabetli bir örnekleme! Bu, endişelenmeyi ve aklını başına toplamayı ve huzursuz olmayı ortadan kaldırmaz ama, bunlar da gerekli, Abram'ın çektiği ve bizim de kısmen şu veya bu şekilde katlandığımız bu huzursuzluk, Tanrının tiksinip reddettiği ve bundan kurtulma tasarımını bizim ve bizimkilerle ortadan kaldırmak istediği şeyler, belki de bunlar gerçekleşti, inşallah. Söyle bakalım: Ölüm meleği kimdir ve onun öte tarafa geçmesi ne demektir? Ziyafet gecesi ay dolgun ve güzel görünüşüyle geçitten geçmiyor mu, yani onun yolunda bulunan kuzeydeki ayırım noktası olan yerden geçip öte yana dönmüyor mu? Ama işte bu kuzey noktası Nergal'in, yani Katilin; gece onundur, onun adına geceye hükmeden Sin'dir, bu ziyafet esnasında Sin, Nergal'dir ve öte yana geçen ölüm meleğidir ve bizim hoşnut ettiğimiz ise Kızıl olandır."

"Evet, öyledir" dedi Yusuf. "Bunu aklımızdan geçirmeyiz ama, ölüm meleği vardır orada."

"İşte insanın huzursuzluğu budur" diye devam etti Yakup, "satranç oynarken benim aklımı karıştıran buydu. Çünkü bu ziyafet şenliğini düzenleyenler yıldızlar âlemidir, Ay ve Kızılyıldız, bu gece birbiriyle yer değiştirir, birisi diğerinin yerine geçer. Ama biz bu yıldızlara ellerimizle öpücük yollayıp onların bu olaylarını neden kutlamayalım? Tanrı ve zamanla ilgili olarak bizler neden huzursuz olalım, biz onlara inanıyor, iman ediyor ve her ikisine karşı günah işlemiyoruz. Bizler bu iğrenç pislik alışkanlığını hâlâ bırakmayanların bizimle birlikte bunlardan kurtulmalarını mı sağlayacağız? Kendi kendime, bunun benim işim olmadığını ciddi olarak soruyorum ve vahiy ağacının altına gidip herkesi oraya çağırıp toplamak,

endişelerimi onlara bildirmek, Pesah bayramıyla ilgili kuşkularımı ve düşüncelerimi onlara söylemek istiyorum."

"Benim iyi kalpli babacığım" dedi Yusuf, ona doğru eğilerek ve satranç tahtasının yanındaki elini onun eline koyarak, "son derece isabetli bir duygu bu ve bunu zamanından önce yıkması için acele edip harekete geçirmemesini dileyelim. Çocuğun bunu kendisine sorulmuş olarak kabul ediyor ve müsadenle şöyle bir öneride bulunmak istiyorum: Bu bayramı koruyalım ve tarihî olayları hatırına onun üzerine hırsla gidip kurcalamayalım, bunun için belki zamanın akışında başka bir vesile olabilir ve bunu sen kavurma ziyafeti sırasında anlatabilirsin. Örneğin İshak'ın esirgenişi buna çok uygun düşerdi veya Tanrının bizlere büyük bir kurtuluş ve esirgeyiş lütfederek bizleri sonsuz övünçlere gark edeceği zamanın gelişini beklesek daha iyi olur diye düşünüyorum –işte o zaman Tanrının göstereceği bu hadise bir bayram için sebep teşkil eder ve biz de onu methiyelerle kutlarız. Bu deli oğlunun sözleri senin hoşuna gitti mi?"

"Merhem gibi geldi" diye karşılık verdi Yakup. "Çok akıllıca ve teselli edici, bunu ben zaten merhem gibi sözüyle özetledim. Çünkü sen bu geleneğin ve aynı zamanda gelecek için onların lehine konuştun, bundan dolayı kutlamayı hak ettin. Ve sabırla beklemeyi önerdin, sabırla beklemek ise bir şeyin yolda olduğunun ifadesidir ve benim inancım da buna memnuniyetle katılıyor; Yusuf-el, bu zarif soydan gelen Pirinç tanesi, –gel seni bir öpeyim!"

Yusuf'un güzel başını satranç tahtası üzerinden uzanıp avuçları arasına aldı ve öptü, buna sahip olduğundan dolayı deruni bir haz ve mutluluk duyuyordu.

"Şunu bir bilseydim" dedi Yusuf, "bana bu saatte bu akıllığının ve bu bilgelik ve zekâ keskinliğinin nereden geldiğini, bu görüşmede bunlarla karşılaşacağımı! Oyun sırasında fikirlerinin dağıldığından söz etmiştin, açıkça söyleyeyim ki, bende de en az seninkiler kadar karışıklık oldu: Oyun taşlarından uzaklaşıp başka bir tarafa doğru kayıyor ve Elohim biliyor bana neler olduğunu ve buna uzun süre nasıl dayandığımı."

"Senin fikirlerin nereye gidiyordu yavrum?"

"Ah" diye karşılık verdi delikanlı, "sen bunu kolayca tahmin edersin. Babamın kısa bir süre önce kuyu başında bana söylediği bir söz, günlerdir ve gecelerdir kulaklarımdan çıkmıyor; bu benim huzurumu bozdu, meraktan çatlıyorum, nereye gitsem nerede dursam aklımdan çıkmıyor, çünkü bu bir vaat etmeyi içeriyordu."

"Ne diyeyim ki ve sana hangi konuda söz vermem gerekir ki?

"Hadi, hadi, bunu biliyorsun sen! Senin yüzünden anlıyorum, bunu biliyorsun! Bir şeye niyet etmiş olduğunu söylemiştin, neymiş o? 'Sana bir şey hediye etmek –senin de alınca sevineceğin bir şey bu– niyetindeyim ve bu senin giyeceğin bir şey' dedin. Kelimesi kelimesine bu böyleydi. İşte buna takıldım, benim kulaklarımdan bir türlü çıkmak bilmiyor. Acaba babacığım bana vaat ettiği bu şeyle ilgili ne demek istiyordu?"

Yakup kızardı ve Yusuf bunu fark etti. Bu hafif, kırmızıya yakın bir kızarıklıktı ve yanaklarındaki yaşlılığın verdiği ince görünüme karışıyordu ve gözleri ılımlı bir şaşkınlıkla bulanıklaşıyordu.

"Nasıldı o, bu hiçbir şey" dedi savunmaya geçerek. "Boşu boşuna bu çocuk aklını takmış. Kesin bir görüş ve amaç ifade etmeyen, önemsiz bir laftı bu. Gönlümden geçen bu şeyi sana hediye etmezsem? Çünkü bununla sadece şunu söylemek istedim, uygun bir saatte sana herhangi bir süslü şey..."

"Yok ki, yok ki!" diye bağırdı Yusuf, fırlayıp ayağa kalktı ve babasına sarıldı. "Bu bilge ve iyi insan önemsiz bir şey söylemez, bu o zaman yeni bir şey olur! Sanki ben ona açıktan açığa hiç bakmamış gibi yapmıştım konuşurken ve sanki o boşluğa boşu boşuna konuşuyordu, oysa onun gözünde herhangi bir şey değil, belli ve güzel bir şey vardı –çok özgün ve gözalıcı bir şey– bunu bana uygun bulmuştu. Ama sen onu sadece benim için uygun bulmakla kalmadın, niyet ettin ve söz verdin. Benim olacak ve beni bekleyen şeyin ne olduğunu bileyim mi? Onu bilmeden önce, benim rahata kavuşacağıma ve sana da huzur verebileceğine, inanabilir misin?"

"Beni nasıl da sıkıştırıyorsun ve zorluyorsun!" dedi ihtiyar çaresizlik içinde. Sallayıp durma beni, ellerini de benim kulak meme-

lerimden çek, görenler de beni hırpalıyor zannedecek, –bunu belki bilebilirsin, niye olmasın, onu sana vereceğim, sözüm söz, aklımda bir tek şey vardı; bu, şu veya diğeri değildi. Öyleyse dinle, yere otur! Rahel'in *Ketônet passîm*ini biliyor musun?"

"Anneciğimin elbisesinin bir parçası? Bayram giysisi gibi bir şey mi? Tamam anlıyorum, sen bana annemin elbisesi..."

"Dinle, Yehosif! Anlamıyorsun. Bırak sana öğreteyim! Rahel için yedi yıl hizmet etmiştim ve Allah'ın izniyle onunla birlikte olacağım gün yaklaşmıştı, Laban bana şöyle dedi: 'Gelin kendisini örtsün, Nana'ya şükretsin ve kutsansın diye, kızıma bir tül peçe hediye edeceğim.' dedi Laban. 'Ben bunu uzun bir zaman önce, gözlerin önünü örtecek olan bu peçeyi bir gezgin adamdan satın almıştım ve onu sandıkta saklamıştım, çünkü o çok değerlidir. Yıllar önce bir kralın kızı bunu kullanmış, yani bir prensin çocuğunun bakirelik giysisi imiş, onun söyledikleri inandırıcıydı, öylesine güzel sanat işlemeleriyle hazırlanmıştı; üzerine tanrıların simgeleri üst üste hassas ve titizlikle işlenmişti. Ama o artık kızımın başına örtülecek ve onun Enitu'nunki gibi ve Etemenaki Kulesi'ndeki yatak odasına giden gökler âleminin gelininin örtüsü gibi olsun.' Onun bu sözlerinde yalan yoktu, çünkü Rahel bu elbiseyi aldı, eşsiz ve benzersiz olan muhteşem bir şeydi bu, düğünde otururken ben onun üstüne işlenmiş olan İştar'ın simgesini öptüm. Geline çiçeği sunduğumda, onun yüzündeki peçeyi açtım ve onu gören ellerimle algıladım. Lea'ydı o, şeytan hile yaparak onu gizlice benim yatak odama sokmuştu; aslında –Kim bu başa dokunduğunda yanlışlık yapmazdı ki?– şeytan işleri karıştırmıştı bir kez, onun için bunu atlıyorum. Ama ben bu sözümona olaydan mutlu olmuştum ve bu kutsal örtüyü orada bulunan bir sandalyenin üstüne koydum ve geline şunları söyledim: 'Bunu bizden gelecek kuşaklara miras olarak bırakalım ve sayısı bilinmeyecek olan sevgili kızların bunu giymesini sağlayalım.'"

"Anneciğim de bu örtüyü kendi zamanı gelince giymiş miydi?"

"Bu örtü değil, o bir ziynet eşyası. Rahatça giyilebilen, ayak bileklerine kadar inen, kolları olan, insanın kendi güzelliği ve zevki-

ne göre giyebileceği bir yapıdaydı. Anneciğin? O bunu giydi ve onun sahibi oldu. Onu güzel bir şekilde katladı ve sakladı, oradan yola çıktığımızda şeytan herif Laban tozlu kilidi kırdı ve parçaladı. O hep bizi takip etti ve Laban onu çaldırmadan nasıl uzun süre sakladıysa, biz de öyle yaptık."

Yusuf'un gözleri çadırın içinde dolaşıyor, sandığı arıyordu. Sordu: "Yakınımızda mı o?"

"Pek uzağımızda değil."

"Efendim onu bana hediye etmek istiyor mu?"

"Onu sana vermeyi uygun buldum."

"Uygun buldun ve söz verdin!"

"Ama az sonra! Hemen şu anda değil!" diye bağırdı Yakup huzursuzluk içinde. "Aklını başına topla yavrum, şimdilik sana verdiğim sözle oyalan! Bak, her şey askıda ve Tanrı bununla ilgili olarak henüz benim yüreğimde kesin kararını vermedi. Erkek kardeşin Ruben içeri geldi ve ben onu ilk-doğanın hakkından mahrum bırakmak zorunda kaldım. Şimdi sıra sende, ben sana bu hakkı vereceğim ve bu *Ketôneti* de? Buna şöyle cevap verilebilirdi: Hayır, çünkü Re'uben'den sonra Yuda geldi ve daha sonra Levi ile Şimon. Şöyle cevap verilebilirdi: Evet, çünkü Lea'nın ilk çocuğu lanetlendiği için düştü, sıra Rahel'in ilk çocuğuna geldi. Bu tartışmalı ve belirsiz; beklemek ve işarete bakmak zorundayız, bakalım nasıl açıklığa kavuşacak. Yeni bir şey giyinirsen, kardeşlerin bunu yalan yanlış yorumlayacaklardır, yani hayırlı ve seçilmiş kişi bağlamında, hırsla sana ve bana karşı başkaldıracaklardır."

"Sana karşı mı?" diye sordu Yusuf son derece şaşmış bir hâlde... "Kendi kulaklarıma bile inanamayacaktım, neredeyse! Sen baba ve bey değil misin? Homurdanacak olurlarsa, onlara çıkışamaz mısın ve sözlerinle onların üstesinden gelip şöyle diyemez misin: 'Kime ihsan edeceksem ona ihsan ederim ve kime merhamet edeceksem ona merhamet ederim! Sizler kim oluyor da benim sözüme itiraz ediyorsunuz? İçinizden ona bu mantoyu giydirmek istiyorum, onun annesinin *Ketônet passîm*ini! Ayrıca ben duydukları-

ma güveniyorum; onlar genç ve dürüsttürler. Bu baba konuşursa, ben çok dikkatle dinlerim. Sen geline şöyle dememiş miydin: 'Sayısız çocukların arasından ilk-doğanların bu peçeyi taşıyacakmış öyle mi?" Yoksa? Yoksa? Yoksa? Onu kimin taşıması gerektiğini de söylemiştin, değil mi?"

"Kes artık, yaramaz çocuk! Git ve beni tavlamayı bırak, senin deliliğin bana geçecek!"

"Babacığım! Onu görmek istiyorum!"

"Görmek mi? Görmek sahip olmak değildir. Ama görmek, sahip olmayı istemektir. Beni anlayışla karşıla!"

"Göremez miyim, benim olan ve bana vaat edilen şeyi? Şu hâlde şöyle bir şey yapalım: Ben burada bağlı olarak oturayım ve yerimden hiç kıpırdamayayım. Sen gidip bana bu bayramlık elbiseyi göster, onu eline al ve kendi önünde tut, tıpkı kubbeli çarşıda, Hebron'da tüccarın eşyaları müşteriye gösterdiği gibi yap ve onu aşağı doğru sarkıt bu zevk sahibi insanın gözleri önünde. Ama bu müşterin fakir ve onu satın alamaz. O zaman tüccar onu yeniden saklar."

"Öyleyse Tanrı adına bu olsun" dedi Yakup. Üçüncü bir kişi bizi böyle görseydi, senin benimle hırlaştığını zannederdi. Olduğun yerde kal! Diz çök otur, ellerini arkana koy! Senin olması gerekecek şeyi, bir kez bu durumda görmen gerekiyor belki."

"Zaten benim olan şeyi mi?" diye bağırdı Yusuf onun arkasından. "Ve benim şu anda sahip olmadığım şey!"

Gözlerini ovuşturdu kemikli elleriyle ve kendisini seyretmek üzere hazırladı. Yakup şişkin sandığa doğru gitti, sürgüsünü çekti ve kapağı açıp arkaya yasladı. Sıcak tutacak bir şeyler aldı içinden, bunlar en üstte ve biraz alt tarafta bulunuyordu, mantolar ve yorganlar, önlükler, eşarplar, gömlekler ve hepsini katlı vaziyette yere yığdı. Peçeyi, bulunduğu yeri bildiği için, bulup çıkardı ve sırtını döndü ve katları açılacak şekilde tuttu ve genişlemesine yaydı.

Delikanlı şaşkın şaşkın bakıyordu. Açık ve güzel ağzıyla havayı içini çekti. Kandil ışığında metal işlemeler ışıldıyordu. İhtiyarın huzursuz kolları arasında gümüş ve altın yaldızlar yıldız yıldız pa-

rıldıyor ve çeşitli renkler ortaya çıkıyordu; mor, beyaz, zeytin yeşili, pembe ve siyah simgeler ve resimler, yıldızlar, güvercinler, ağaçlar, tanrılar, melekler, insanlar ve hayvanlar ana dokuma fonunun mavimsi sisi içinde beliriyordu.

"Gökyüzü âleminin ışıkları!" sözleri çıktı Yusuf'un ağzından. "Ne kadar güzel bunlar! Tüccar babacığım, buradaki müşterine o yığınlardan ne göstereceksin? Bu kolunda aslanla olan resim Gılgamış, onu uzaktan tanırım! Ve orada, gördüğüm kadarıyla, birisi elini uzatmış ve bir gürzle savaşıyor. Bekle, bekle! Siz Zebaotlar, ne biçim yaratıklarsınız! Bunlar tanrıçanın maşukları, beygir, yarasa, kurt ve renkli kuş! Bakayım hele biraz daha bakayım! Tanımıyorum, farklılığı göremiyorum. Zavallı gencin gözleri ayrı olan odadaki gösterilen eşyaya bakmaktan sızlıyordu. Bu akrep-insan çifti, dikenli, sokucu kuyruğuyla değil mi? Emin değilim, bana öyleymiş gibi geliyor, anlaşılacağı gibi biraz gözlerim yaşardı da. Bekle tüccar, dizlerimin üzerinde biraz yakınına doğru kayayım, ellerim arkada. Ey Elohim, her şeyi daha güzelleştirin ve her şeyi daha açık ve seçik yapın! Ağaçtaki o sakallı cinler ne yapıyor? Ağacın meyve vermesini sağlıyor... Peki, orada ne yazılmış? 'Çıkardım elbisemi, giyeyim mi –onu yeniden?' Harika! Nana hep güvercinle birlikte, güneş ve ay... Ayağa kalkmam lazım! Ayağa kalkmam gerek tüccar, üst kısmını görmüyorum: Hurma palmiyeleri, onlardan bir tanrıça yiyecek ve içecek alıyor kollarını uzatmış... İzin verirsen dokunabilir miyim? Bu bedava umarım, onu kibarca elime alıp kaldırabilirsem, o zaman ne kadar hafif ve ağır olduğunu hissederim, tartılırsa, onun ne kadar ağır ve hafif olduğu anlaşılır... Tüccar, ben fakirim, bunu satın alamam. Tüccar, onu bana hediye et! Senin zaten öyle çok eşyan var ki –bu peçeyi bana bırak! Bir iyilik yap, onu bana ödünç ver, ben onu herkese senin çarşını övmeleri için göstereyim! Hayır! Kesinlikle olamaz! Yoksa kararsız mısın bir parça ve onu, benim giymeme zorla razı mı olursun? Hayır, ben yanılıyorum, onu tutmaktan ve germekten yoruldun, sallanıyorsun. Uzun süre zahmet ettin... Ver! Bu nasıl giyilir, nasıl üstüme dolanır ki? Böyle

mi? Yoksa şöyle mi? Ya da böyle mi? Hoşuna gitti mi? Bu renkli elbise, etek içinde çoban kuşu muyum? Anneciğimin peçeli tül elbisesi –oğluna yakıştı mı?"

Tabii o bir Tanrı gibi görünüyordu. Beklenildiği gibi etkileyiciydi ve onu ortaya çıkarma şeklindeki gizli dilek, Yakup'un direnişine uygun değildi. Yusuf, kurnazlık ve cazibe unsurlarının yer aldığı yöntemle bu elbiseyi ihtiyar babasının ellerinden kendi eline geçmesini sağlar sağlamaz üç dört el hareketiyle onu kendi elbisesi olarak rahatça kendi üzerinde denemeye koyuldu –başını örttü, omuzlarından doladı ve güzel yapısına yakışır şekilde eteklerini aşağıya doğru saldı, elbisedeki gümüş yaldızlı güvercinler pırıl pırıl ışık saçıyordu, renkli işlemeler kor gibi insanın gözlerini alıyordu ve elbisenin uzun dökümü Yusuf'u olduğundan daha uzun gösteriyordu. Daha uzun? Keşke bu işi burada böylece bıraksaydı! Ama onun yüzüne taktığı tantanalı peçe ona öyle yakışmıştı ki, onun halk arasındaki şöhretini neredeyse daha başka anlama da çekmesine vesile olacaktı ve böyle bir şey de ona fazlasıyla ağır ve dayanılmaz gelirdi, yani bu peçe onu öylesine hoş ve güzel yapmıştı ki, bu çok dehşet verici ve gerçekten ona Tanrı katına yakın bir görünüm katıyordu. En kötüsü de onun annesine olan benzerliğiydi, alnı, kaşlar, ağız şekli, bakışı ve bu elbise sayesinde hepsi çok daha fazla göze çarpar hâle gelmişti, –bu Yakup'un gözlerinin içine başka bir görüntüyü getirdi, sanki Laban'ın salonunda Rahel'i yeniden görme mutluluğuna erişmiş olduğu gün gibiydi.

Karşısında bu çocuğun şahsında Ana tanrıça gülümseyerek duruyor ve ona şöyle soruyordu: "Elbisemi giydim –onu tekrar çıkarayım mı?"

"Hayır, sende kalsın, sende kalsın!" dedi baba; ve Tanrı oradan uzaklaştığında, alnını ve ellerini yukarı kaldırdı ve dudaklarından çıkan dualarla ibadetini yapıyordu.

Becerikli Adam

Görünüşü heyecan vericiydi. Yusuf'u peçe içinde ve renkli giysiyle gören ilk kişi Bünyamin'di; ama Bünyamin yalnız değildi, o kuma kadınların yanındaydı, süslenmiş olan Yusuf onu orada buldu. Onların çadırına girmiş ve şöyle konuşmuştu:

"Merhaba, tesadüfen geliyorum. Hanımlar benim küçük kardeşim burada mı? Bak işte, buradasın Ben, hepinize merhabalar! Nasıl olduğunuzu ve nasıl yaşadığınızı şöyle bir görmek istiyorum. Ne yapıyorsunuz, ketenleri mi taraktan geçiriyorsunuz? Bu küçük güvercin de elinden geldiği kadar sizlere yardım ediyor mu? Biriniz biliyor mu şu ihtiyar Eliezer nerede?"

Turturra (yani 'Küçük Güvercin'; Yusuf, Bünyamin'i bazen Babilce sevimlilik ifadesi veren bu kelimeyle adlandırırdı) çoktan hayranlığını açığa vuran bir çığlık atmıştı. Bilha ve Silpa da bunu onaylamışlardı. Elbiseyi biraz gevşek bırakmış, bir parça eteklerini yukarı çekmiş ve kemerle sıkılamıştı.

"Üçünüz birden karga gibi ne bağırıyorsunuz" dedi, "ve ne var öyle gözlerinizi araba tekeri gibi açıp bakıyorsunuz? Anladım, benim elbisemi kastediyorsunuz, anneciğimin peçeli kostümü-*Ketônet*. Evet öyle, bunu ara sıra ben giyeceğim. Yizrael onu bana az önce hediye etti ve miras bıraktı, birkaç dakika önce."

"Yosef-el, tatlı Efendi, gerçek sevgili kadının oğlu!" diye bağırdı Silpa. "Bu giysiler içinde Lea'yı, Hanımefendimi ilk kez koynuna aldığı bu renkli peçeyi Yakup sana mı miras bıraktı? Ne kadar doğru ve akıllı bir davranış olmuş bu, çünkü senin yüzüne çok yakışıyor, insanın yüreği eriyor ve bunu başkasının giyebileceği düşünülemez. Belki Lea'nın çocuklarından birisi? Çünkü bu peçeyi Yakup, ilkin Lea'mn yüzünden kaldırmıştı. Veya benim Lea'nın kucağına doğurup verdiğim oğlum Gad veya Aşer? Kafa yorulacak olursa sonuçta insanın yüzünde alaycı bir gülümseme kalır."

"Yosefya! En güzel insan!" diye bağırdı Bilha. "Bu görünüşün içinde hiç kimse senden daha güzel olamaz! Senin yüzüne ilk defa

bakmaya çalıştım; özellikle benim gibi hizmetçi kız için, çünkü ben Rahel'in, yani senin annenin bir kız kardeş gibi sevdiği hizmetçisiydim ve Yakup'un koynuna annenin isteğiyle girip Dan ve Naftali'yi, yani senin kardeşlerini doğurdum. Kardeşlerin de seni annelerinin bayramlık elbisesi içinde gördükleri zaman senin ayaklarına kapanacaklar veya buna benzer bir davranışta bulunacaklar. Haydi çabuk doğru oraya git ve hiçbir şeyin farkında olmayan kardeşlerine kendini göster, onlar ne iyi ne kötü bir şey düşünür ve Efendimizin seni seçtiğini de henüz bilmezler! Senin dışarıda, araziye çıkıp kızıl gözlü oğlana, yani Lea'nın altıncı oğluna da, onların sevinç çığlıklarını kulaklarınla duyman ve kulağına Hozanna duası okunması için gözükmen iyi olur."

Yusuf'un bu kadınların hemen hemen açıktan açığa zehir saçan sözleriyle haince ifade ettikleri şeyleri anlamadığından ve algılamadığından söz etmek mümkün değildir. Onun mutlulukla doygun olması, çocukça ve bununla beraber mazur görülemeyecek kadar güvenmesi onu onlara karşı sağır yapmıştı ve bu uyarı için hiçbir şey algılayamaz konumdaydı. Onların konuşmalarındaki tatlı ifadelere memnun kalmıştı ve onunla ilgili sadece tatlı şeyler düşünüldüğünden emindi; öyle ki bunların içindeki anlamı çözümlemeye en ufak bir çaba göstermedi. Ama işte bu durum affedilemezdi! İnsanların iç dünyalarına karşı duyarsız olmak ve bu konuda hiçbir bilgi sahibi olmamak, gerçek karşısında tamamen yanlış bir durumun meydana gelmesine ve görüşün kapanmasına sebep olur. Âdem ile Havva zamanından beri, birden ikileşme olduğundan beri, kendisinden sonra birisini vârisi olarak belirlemek ve başkalarının gözünden kendi konumunu değerlendirmelerini izleyerek kendine ait gerçek durumunu öğrenmek, hiç kimseye yaşarken nasip olmamıştı. Diğer insanların duygusal yaşamları hakkında tahmin yürütme ve hayal gücü, kısaca onların duygularına katılmak sadece övülecek bir durum değil, çünkü Benin sınırlarını aşan bir şey bu, aynı zamanda varoluşun devamlılığı için kaçınılmaz bir çare. Bu kuralların hiçbirinden haberi yoktu Yusuf'un. Onun güvenme anlayışı

bir tür şımarıklıktı; çift anlamlı simgeler olmasına rağmen, bütün insanların onu kendilerinden çok sevdiğine ve onlara karşı saygı göstermesine gerek olmadığı düşüncesini onda yaratmıştı. Onun güzel gözleri uğruna kim böyle bir uçuk düşünceyi affedici bulabilir ki, bu onun en büyük zafiyetini kanıtlıyordu.

Bünyamin'in durumu biraz daha değişikti. Burada endişesizlik, benzerlerine uymayan bir durum arz ediyordu. Eğer o şu şekilde seslenıyorsa:

"Yehosif, gökler âlemine ait olan kardeşim! Uyanık olduğu zamanki gibi değil o, aksine rüyada gibi. Babam onun vücuduna muhteşem bir giysi giydirmiş, içinde her türlü ışık dokunmuş ve sana gurur ve şöhret dolu bir manto giydirmiş! Ah, buradaki küçük zavallı olan ben, buna vuruldum! Bilha'nın oğullarının yanına hemen gitme ve Silpa'nın çocukları bir süre daha bunu bilmesinler! Sağ kolun olan bu küçük kardeşinin yanında, burada kal, sana daha uzun süre hayranlıkla bakayım ve seni doya doya seyredebileyim!"

–böylece Yusuf bunun doğru olduğunu kabul etti; başka bir şey de yoktu. Aslında onun sözlerinden de Yusuf için uyarı teşkil edecek unsurlar vardı: Eğer bu güzel insan kardeşleriyle karşılaşmadan önce, akıllıca olmayan bir korkaklık söz konusu olsaydı, bu karşılaşma hadisesi biraz ötelenmiş olsaydı çok daha uygun olurdu. Yusuf, elbiseyi arayıp bulma konusunda idraki pek o kadar güçlü olmasa da, bu elbiseyle hizmetçilerin çocuklarının karşısına hemen çıkmayacak kadar da güçlü bir içgüdüye sahipti. Onun emrinde bulunan birkaç kişinin onu böyle dolaşırken görmeleri dışında, hepsi övünç ve sevinç çığlıkları atmışlar, elleriyle öpücük göndermişler, içlerinde hasetlik duyanlar da olmuştu. Ama bugün sadece ihtiyar Eliezer'e de görünmesi icap ediyordu, evet anlamında uzun uzun başını sallamıştı. Bu, hem sevinip onaylama hem de kaderle ilgili manevi bir irdeleme anlamına gelebiliyordu; ayrıca o, aynı anda ilahî ve hiçbir şey ifade etmeyen bir yüzle hatıralar dünyasına dalıp gitmeye başlamıştı, bunu peçeli elbise onda uyandırmıştı: Çünkü 'kendisi', yani Eliezer, bir zamanlar Rebeka'yı Harran'ın alt dünyasından dü-

nür olarak buraya çıkarmış ve onu üst dünyaya gelişi sırasında ve müstakbel eşinin ona yaklaşması sırasında bu peçeyi almış ve onun yüzüne dolamıştı. Sebebi neydi? İshak'm onu tanımasını kolaylaştırmak için. Gelin kendisini daha önce peçeyle kapadığından onu neresinden tanıyacak, yüzündeki peçeyi nasıl kaldıracaktı? "Kocaman bir şey, yavrum" dedi yine, hiç kıpırtı olmayan yüz ifadesiyle, sanki yüzünde bir maske varmış gibiydi, çıkarılırsa onun altında belki daha başka bir ifade olabilecekti, "İsrael sana bunu hediye etti mi, çünkü bu peçede hayat ve ölüm var, ama ölüm hayatın içinde ve hayat ölümün içinde, –kim bilir, sırdaş bunlar. Bu kız kardeş-anne-eş peçesizdi ve ölünce cehennemin yedinci kapısında başındaki örtüyü açmak zorunda kalmıştı; ama o ışığa geri dönünce, yaşamın işareti olarak tekrar peçe taktı. Şu tohum tanesine bir bak: Toprağa girer, böylece ölür, ondan bir ürün çıkar yeniden yaşar, hayata döner. Orak ölüm olduğu için, babayı erkeklikten edip hadım bıraktığı için, yani dünyanın yeni yönetimini sağladığı için, tohum yuvarlanıp ölümün olur, başak orakla biçilmeye yakın, yeraltı dünyasının kara ayında taptaze bir hayat olarak gelişir, orağın biçtiği üründen hayat olur. Böylece peçenin içinde, ölümdeki başını açma olayından sonraki hayat bulunur ve o anda ölüm ve idrak etme meydana gelir. Çünkü bu idrak etmede yeniden insan yaratma olgusu yer alır hayatta. Baban, annenin ölümüyle geriye bırakmak zorunda kaldığı bu peçeyle seni örttüğü için kocaman bir şey bahşetti: Işık ve hayat. Bunun için ona iyi sahip ol çocuk, onu kimse elinden çekip almasın ve ölüm seni fark etmesin!"

"Teşekkür ederim Eliezer!" diye cevap verdi Yusuf. "Çok teşekkürler, Abram ile kralları yenen ve yerin yüzüne doğru zıplaya zıplaya geldiği akıllı başkâhya! Her şeyi iç içe ve etkileyici bir dille anlatıyorsun, peçeden, oraktan ve tohum tanesinden söz ediyorsun, hem de hepsi doğru; çünkü her şey birbiriyle ilişkili ve Tanrının katında bir, bizim önümüzde ise bunlar. Bu büyük çeşitlilik peçenin üstüne işlenmiştir. Bu çocuğa gelince, o elbisesini çıkarıyor ve onu dinlendiği sedirin üstüne seriyor ve yıldızların oluşturduğu

evrensel bir peçenin altındaki yeryüzü gibi, o da bu peçenin altında uykuya dalıyor."

Öyle yaptı. Çadıra geldiklerinde anneleri tarafından bilgilendirilmiş olan hizmetçilerin çocukları, onu bu peçenin altında uyurken buldular. Onun yatağının başında dört kişiydiler: Dan, Naftali, Gad ve Aşer, bunların en genci olan ve yirmi iki yaşındaki, tatlı şeyler yemekten hoşlanan Aşer, ona doğru bir kandil tuttu ve onun uyuyan yüzü ve üstünü örten renkli elbise üzerinde ışığı gezdirdi.

"İşte burada ve onu görüyorsunuz!" dedi. "O başka birisi değil ve kadınların bize söyleyip anlattıklarının bir kelime bile fazlası ortada yok, annesinin *Ketônet passîm*i içinde onlara züppe gibi görünmüş olmasından hiçbir iz yok! İyice yayılmış ve adil bir insanın rahatlığı içinde ve yüzünde ikiyüzlülere özgü bir ifadeyle uykusunu uyuyor. Bundan kuşkulanılabilir mi? Baba bunu ona hediye etti, zavallı adam, Yusuf onu ballı laflarla kandırdı. Ne ayıp! Biz bu nefret ettirici olayla ilgili olarak hepimiz çok öfkeliyiz ve Aşer bizim bu öfkemizi ağzına doldurup şu uyuyan öfkenin müsebbibinin üzerine tükürecek ki hiç olmazsa kötü rüyalar görsün."

Aşer diğerleriyle aynı görüşü ve aynı duyguyu paylaşmaktan çok memnun oluyordu, bu topluluğun fikrini içeren sözle yaratılan birlik, içtenlikle sağlamlaşmış, yine bu sözle hepsi birleşmiş olarak orada bulunmakta ve yine öfkelerinden toplu bir memnuniyet ifadesi hissediliyordu –bu belki de onun bal damlayan ağzından, nemli gözlerinden ve dudaklarından kaynaklanıyordu. O şunları da söyledi:

"Koçlardan ve koyunlardan, canlıyken parçalar kestim ve onları yedim –ben! Bunu o, zavallı babama böyle anlattı, babam dindar ve kolayca her şeye inanan birisi ve bunun karşılığı olarak bu yalanın ödülü olarak Yakup ona bu *Ketôneti* miras bıraktı! Ama durum böyle: O, her birimizin hakkını, bu ihtiyarın sırtına sardı, altında yattığı bu peçe, onun sahtekârlığının ve bize attığı iftiraların karşılığı. Gelin toplanalım bir araya kardeşlerim, birbirimize sarılalım ve bu kırgınlığımızı ifade eden şu küfür kelimesini ona söylememe izin verin, bu hepimizin rahatlamamızı sağlayacak: Sen, küçük it!"

Aslında o söylemek istiyordu: 'Sen it herif', ama son anda Yakup'tan korkarak bu söze, küçük bir hece ekleyerek daha ince ve ılımlı bir hâle getirdi.

"Hakikaten" dedi, yirmi yedi yaşındaki Dan –bu Lea'nın Şimon'uyla aynı yaştaydı, bıyığı yoktu ama keçi sakalı vardı (sırtında vücuduna sıkıca oturmuş, işlemeli bir gömleği vardı, atmaca burnunun iki yanında keskin bakışlı gözleri vardı,) "hakikaten, bana yılan ve engerek adını taktılar, çünkü ben biraz hain olarak göründüm de ondan, peki burada yatmış, uyuyan bu ne? Bu bir canavar! Kendisini sevimli bir çocuk gibi gösteriyor, hakikatte ise o bir canavar. Onun bu sahte görünüşüne lanet olsun, insanları şaşkın şaşkın bakışlarıyla ve sempatik davranışlarıyla kendine bağlıyor ve babayı da büyülüyor! Onu zor duruma sokacak, bir büyü bilseydim, onun gerçek yüzünü görürdük!"

Aşer'den bir yaş daha büyük olan iri yarı Gaddiel, çok dürüst olduğunu gösteren bir ifade verdi yüzüne. Başında koni biçiminde bir şapkası vardı ve üzerinde koruyucu levhacıkların dikilmiş olduğu eteğin kemerinde üstü pullu, kısa savunma silahı kılıfı takılıydı ve savunmaya hazır bir görünüşü vardı, elbisesinin kollarından kırmızı ve güçlü kolları yine aynı şekilde küt ve güçlü elleriyle göze çarpıyordu. O şöyle konuştu:

"Dikkatli ol Aşer, elindeki kandildeki kaynayan yağdan bir damla onun yüzüne düşüp canını yakarak onu uyandırmasın! Çünkü uyanacak olursa ona bir tokat patlatırım, olur biter. Uyuyan birine tokat atılmaz –bilmiyorum, bu bir yerde yazılıydı, buna uymak gerek. Ama uyanacak olursa, o anda benim elimi ağzının ortasında bulur, yanakları bazlama gibi kabarır, görenler ağzında hamur lokması var zanneder, yarından itibaren dokuz gün acısını unutamaz, bana Gad derler. Çünkü kafam attı ve onu görünce ve elbiseye bakınca midem bulanıyor, adice babamı aldattı, şimdi de onun altında uyuyor. Ben korkak birisi değilim ama, kalbimdeki çukurda ne yatıyor bilemiyorum ve içimdeki organlardan da beni uyaran şeyler hissediyorum. Burada bizler duruyoruz kardeşlerim, orada şu

bebek, züppe, narin çocuk, tüysüz, acemi çaylak, gözleri dönen yaratık bu elbiseyi alıyor. Acaba onun önünde eğilsek mi? Sözümü esirgemem, buradaki 'eğilmek' kelimesi benim kulağıma inatla kötü bir anlamı da fısıldıyor. Bu yüzden ellerim kaşınıyor. Ona tokat atmak istiyorum, en doğrusu da bu olur ve midemdeki burkulma da geçer, sakinler!"

Dürüst Gad, Aşer'den daha da ağır şeyler söyledi –düşüncelerindeki birliği pekiştirmek ve bu bağlılığı sözle ifade etme ihtiyacından dolayı yaptı; çünkü bunu, en sığ ifadeyle, onların bilinçaltlarında kendisine sevgiyle bağlanmaları ve sıcak duygularla birlikte olmayı sağlamak için yaptı. Gad daha da sert olmaya çalıştı. O, hepsini bu ahmakça öfkelenme ve haset yüzünden, korkutan ve acı çektiren şeyi ima etmeye, karanlık anıları, sıkıntıları, tehditleriyle 'ilk-doğan', 'değiştirme', 'göz boyama', 'kardeşler arasındaki dayanışma', 'dünya hakimiyeti' sözcüklerinde varlığını sürdüren ve geçmişte yaşanmış zaman ile gelecekte yaşanacak zamanı yani, masal olgusu veya vahiy zamanı olarak, 'eğilmek' sözcüğünde, 'senin önünde eğilecekler' ifadesinde yer alan çirkin ilişkilendirmeyi ima yoluyla göstermeye çalışıyordu. Diğerleri de Gad'ın bu sözlerinden kendileriyle ilgili çok önemli ve korkutucu seslenişler algılamışlardı. Özellikle, boynu hafifçe bükük uzun boylu Naftali'nin bütün uzuvlarına kadar yayıldı bu sözler ve içinde kalkıp saldırmak ve koşup gitmek güdülerini kamçıladı. Onun mesaj verme yeteneği, ifade etme ve iletişim kurma zorunluluğu baştan itibaren onların içinde fırtınalar yaratacak şekilde heyecan verdi ve baldırlarında gerilme ve kasılmalara neden oldu ve baldırları titreyip duruyordu. Bu mekân ve onun ayırıcı, bölücü yapısı Naftali'nin hayal dünyasına hâkim olmuştu. Onu ezelî bir düşmanı olarak farz ediyordu ve kendini de onu yenecek tek kişi olarak görüyordu, yani insanların bilgilerinde yer alan ve etkinleşen bu farklılığın giderilmesini kendisinin sağlayacağına inanıyordu. Eğer onun bulunduğu bir yerde bir şey meydana geldiyse, onun aklında hemen, bilinmedik, uzaklardaki bir hadiseyle bağlantı kurmuş olduğunu düşünüyordu –gözleri önünde ot gibi anlamsız,

çekilmez bir yaşam durumu canlanıyordu, bunu ise kıvrak dili ve bacaklarındaki hız ve güçle yeniden düzeltebileceğini ve belki de oralardan buralara alçaltıcı haberlerle dönebileceğini ve böylece insanların bilgilerinde düzeltmeler yapacağını zannediyordu. Bu durumda uzakta bulunan kardeşlerine bununla ilgili son durumu ve kendi düşüncesini bildirmek gerekiyordu. Onların henüz hiçbir şeyden haberleri yoktu, bu da içinde bulundukları mekânın etkisiyle oluyordu ve bunlardan en kısa zamanda haberdar olmaları gerekiyordu. Hayalinde çoktan koşuyordu Naftali.

"Dinleyin, dinleyin, kardeşler, çocuklar, dostlar" diye dili dolaşarak, hafif ama telaşlı bir sesle seslendi. "Biz burada durmuş olan bitene seyirci kalıyoruz, çünkü bizi bir tarafa ayırdılar. Ama işte tam bu saatte Şekem'deki vadide kırmızı gözlüler ateşin etrafında oturuyorlardı ve şundan bundan sohbet ediyorlardı ama hâlâ Yakup'un Yusuf'un başını yücelttiğinden ve kendilerini rezil ettiğinden bahsetmiyorlardı, çünkü bunu beklemiyorlardı ve bu rezaletin sesi ayyuka çıktığı hâlde, onlar bunu işitmemişlerdi. Şöyle ifade edecek olursak bu aslında onların iyiliğine bir şeydi: Onlar uzaktadır, yani ahmaktırlar ve uzaklar ahmak olduğu için, habersiz kalırlar ve yapacak ne kalıyor bu durumda? Hayır, bu durumu onlara birisinin duyurması gerekir, orada olanın buradaymış gibi bilinmesi ve onların sanki hiçbir şey olmamış gibi yaşamamaları gerekir. Gönderin beni, gönderin beni! Dışarıya yollara düşüp onlara gideyim ve onlara haberi ulaştırayım, onları içinde bulundukları karanlıktan kurtarayım ve onların yüksek sesle haykırmalarını sağlayayım. Dönüşümde sizlere, onların nasıl bağrıştıklarını bildireyim."

Ona görev verildi. Kızıl gözlülerin bundan haberleri olması gerekiyordu. Bu durum onları diğer dört kişiye göre daha çok ilgilendiriyordu. Naftali yolu iyi biliyordu; babalarına ise acele bir işi çıktığı için yola çıktığı söylenecekti. Sabırsızlıktan gözüne uyku girmedi ve gün ağarmadan eşeği hazırladı; Yusuf dünyalar giysisi atında uyandığında, o çoktan oradan uzaklaşmıştı ve uzaktakilere ulaştırılacak bilgi onlara yaklaşıyordu. Dokuz gün sonra onlar, haberciyle

birlikte, tam da dolunay günü oradaydı: Ruben, Şimon, Levi, Yuda, İsakhar ile Sebulun ve etrafta karanlık bakışlarla bir şeyler arıyorlardı. Naftali'nin anlattığına göre, 'ikizler' olarak adlandırılan Şimon ve Levi, birbirlerinden bir yıl ayrı olmalarına rağmen bu haberi alınca boğalar gibi böğürmüşlerdi.

Ruben'in Korkusu Hakkında

Yusuf'un algılaması ve düşüncesi, onların önüne bu elbiseyle hemen çıkmasına izin vermedi, oysa bunu göstermek için can atıyordu. Ama onların da kendisini bu derece sevip sevmediklerine ilişkin küçük bir kuşku, onun bu elbiseyi şimdilik bir tarafa koymasına ve gündelik gömleğiyle onları karşılamasına sebep oldu; çünkü onlar, bu elbise içinde kendisinin yüceleşen görünüşü karşısında saf bir sevinçten başka duygular da belki besleyebilirlerdi.

"Merhabalar, sevgili Lea'nın doğurduğu kardeşler, güçlü insanlar!" dedi Yusuf. "Babaevine hoş geldiniz! İçinizden birkaçınızı en azından öpmek isterim."

Onların içinde dolaşıp üç veya dördünü omuzlarından öptü, onlar bu sırada odun gibi kaskatı dikiliyorlardı ve ona dokunmuyorlardı. Sadece Re'uben, o zaman yirmi dokuz yaşında bir adamdı, iri yarı ve şişmandı, güçlü bacaklarına deriden kayışlar dolamıştı, üstünde deriden bir önlük vardı, durgun profilli ve çekingen-onurlu, tıraşlı, etli-kaslı, kızıl renkli, somurtkan bir yüzü, kıvırcık saçlarının altında arkaya basık alnıyla karanlık bir görünüşü vardı, sadece o hiçbir mimik göstermeden ağır elini kaldırdı, Yusuf'un dudaklarını omzunda hissedince ve bu kardeşinin başını hafifçe, daha doğrusu gizlice okşadı.

Yehuda, Ruben'den üç yaş daha küçüktü, o da iri yapılıydı ama biraz yuvarlak sırtlı, yayvan burun delikleri ve dudaklarının etrafında derin bir ıstırabın izi görülüyordu, sırtındaki paltosunun altında ellerini gizliyordu. Kızıl kahverengi sakalları ve sık saçları ve kırmızı etli dudağının üstünde uçları aşağı sarkık bıyığı vardı, saçlarını

örten başlığının altından yele gibi gür saçları taşıyordu. Bu dudaklar şehvet üretiyordu, ama onun üstündeki ince hatlı, üstü kemerli ve yine de yayvanca olan burnu çok uzaktan bazı şeyleri kolayca sezinleyen bir ifadeye sahipti; iri, ağır kapaklı ve ayna gibi parlayan ceylan gözlerinde hüzün vardı. Yuda o zamanlar, diğer birçok kardeşi gibi ve yarı kardeşleri gibi evliydi. Ruben buralı bir kıza talip olmuştu ve ondan İbrahim'in Tanrısının izniyle çok sayıda çocukları oldu, örneğin oğulları Hanok ve Pallu, Yakup onları zaman zaman dizlerinde sallamıştı. Şimon, Şekem'den ganimet olarak kaçırdığı şehirli bir kız olan Buna'yla evlenmişti; Levi ise Eber'in torunu olan ve Yehova'ya inanan bir kızla evlenmişti; Naftali ise genç bir bayanla evliydi; Yakup onun soyunu, biraz yapmacık da olsa, Nahor'da Kaldeli erkek kardeşine dayandırıyordu; Dan ise sadece Moabitli bir bayanla evliydi. Dinî bakımdan kusursuz olan bütün bu evlilikleri yürütmek kolay olmuyordu. Yuda'ya gelince, baba ondan memnun kalmış olmalıdır, onun evlilik yoluyla, yani etle olan bağımlılığa ve onunla elde edilecek huzura ulaşmıştı, çünkü onun cinsel yaşamında ta gençliğinden beri karışık ve acı veren izler vardı. O, Astarot ile birlikte hoş olmayan, gergin bir ortamda bulunuyordu, kendisini zapt ettiğinden onun esiri olmuş ve onu sevmeden ve ruhunda uyuşmazlık hissinin açtığı yarayla azap içinde yaşıyordu. Kedeşen ve İştar orospularıyla olan ilişkisi onu Baal atmosferine getirmişti; ve onun nefret uyandıran çılgınlık dünyasına, ahlaksızların oluşturduğu Kenan atmosferine yaklaşmıştı, Yehuda'yı ve sadece dindar değil aynı zamanda Tanrının verdiği akla uygun düşen bir temizlikle yaşayan babasını bile son derece üzmüştü. Şeol'ü bütün sırları ve çılgınlıklarıyla reddediyordu, oysa bütün halklar bu olaylarla kaynıyordu, aynı zamanda bunların önemli olmalarında başka bir sebebin bulunduğuna da inanıyordu, çünkü Ruben yanlış yola sapmıştı ve ayrıca bu ikizlere de Şekem asayişsizliğinden bu yana lanetlenmiş olarak bakmak mümkündü. Yuda, dördüncü oğluydu, kutsama için ve mübarek olma vasfına sahip olmak için sıradaydı ve bu konu kardeşleri arasında asla ağza alınmıyordu, aksine Rahel'in

bu oğluna karşı topluca yapılan her talep, kötülük olarak kendisini gösterecekti.

Adullam mezrasından ve çobanlarında birisi olan Hira sayesinde Kenanlı ve adı Şua olan bir adamla tanışmış ve bu adamın kızından hoşlanmış ve Yakup'un rızasıyla da bu kızla evlenmişti. Bu kadından iki oğlu oldu ve onlara Tanrı bilincini öğretti. Ama onlar annelerinin yolunda gittiler. İsmail'in Hacer'e uyması ve babasından uzaklaşması gibi: Böylece Yuda en azından şunu görmüş oldu: Onların iğrenç olduklarını, Kenan'ın çocuklarının, Baal piçlerinin, Şeol'ün oğlanlarının, Molech çılgınlarının yaptıkları fenalıkları; bu endişe belki Şua'nın kızına da gelmişti. Karısı ona üçüncü oğlunu beklediğini söylediğinde, onun endişeye kapıldığı ve bunun nasıl birisi olacağını merak ediyordu.

Yuda'nın gözlerinde hüzün vardı ama bu hüzün onu sadece iyilik yapmaya sevk etmiyor ayrıca onun Ruben gibi Yusuf'un saçlarını gizlice okşamasına sebep oluyordu. O şöyle konuştu:

"Bizim karşımıza nasıl çıkıyorsun böyle kâtip? İnsan uzun zamandır uzaklarda olan ve geri dönen kendisinden büyüklerinin karşısına bu mürekkep lekeli basit bir etekle mi çıkar, böyle mi karşılar? Bizim gelişimizden pek hoşlanmadın galiba, yoksa sen, yüzüne gülümseyen herkesi son derece iyi karşılamayı bilirdin? Diyorlar ki sandığında çok değerli parçalar varmış, pırıl pırıl ışık saçıyormuş ve bir prensin çocuğunun çok değerli eşyasıymış. Açgözlülük yaparak, bunu eline geçirmişsin, bu da bizi gücendirdi?"

Şimon ve Levi, ateşli bakışlar atarak ve çopur suratlarıyla, üstü dövmeyle kaplı yağlı vücutlarıyla ve buta benzeyen bir gürze dayanarak, kısa ve gürül gürül bir sesle gülüyorlardı.

"Ne zamandan beri bu işlemeli şeye sahip kişi peçesiz gezmeye gidiyor?" diye bağırdı içlerinden birisi.

"Peki, ne zamandan beri başım ve gözlerini örtmeden bu tapınak orospularım...?" diye bir diğeri katıldı hiç de aldırış etmeden, bu Yuda'nın tüylerini ürpertti.

"Anladım, siz benim resimli elbisemi soruyorsunuz?" diye sordu Yusuf. "Kardeşimiz Naftali sizlere yolda bunları anlattı mı, Yakup'un bana nasıl merhamet gösterdiğini de mi? Beni bundan dolayı güzellikle affedin!" ve onların önlerine gidip ellerini göğsünde çaprazlayarak alçakgönüllülüğünü gösterdi. "Bir iş yaparken ve yaptırırken doğru ve dürüst davranmak zordur ve böyle davranmazsa günaha girer insan. Deli gibi aklımdan şöyle geçti: Acaba benim büyüklerimin karşısında hava atayım mı? Hayır, benim çalım atmamdan sinirlenmemeniz, aksine beni sevmeniz için hiç süslenmeden karşınıza çıkmak istiyorum. Bakın, aptalca bir şey yaptım. Sizi selamlamak için keşke süslenseydim. Bundan anlarım. Ama inanın bana, kavurma ziyafeti akşamı, sizler de temizlenip kendi bayramlık giysilerinizi giyince, ben de Yakup'un sağ tarafına *Ketôneti* giyip oturmak istiyorum ve sizler de babamızın oğlunu bütün haşmetiyle göreceksiniz. Söz mü?"

Yabani ikizler yeniden gürül gürül gülerek alay ettiler. Diğerleri ise akıllarından bir şeyler geçirerek onun gözlerinin içine bakıyorlardı, çok zordu ama sadelik ve terbiyesizlik onun sözlerinde fark ediliyordu.

Bir Fönyalıya benzer tavırla "Altından bir söz!" dedi en genç olan Sebulun; onun yuvarlak kırpılmış, düzeltilmiş sakalı ve kısa kıvırcık saçları, bir omzu açık bırakan renkli desenli gömleği, bir ucu diğer kolunun altından geçerek gömleğin açıklığını meydana getiriyordu; çünkü onun gönlü denizlerde, limanlardaydı, aslında çoban olmayı hiç istemiyordu. "Tatlı bir söz. Ballı bir buğday unundan yapılmış bir kurban çöreği gibi bir söz bu bana kalırsa! Biliyor musun, ben bu lafını senin boğazına iyice tıkıp öldürmek için can atıyorum."

"Git oradan, Sebulun, ne biçim şaka bu!" diye cevap verdi Yusuf, gözlerini aşağıya doğru indirerek ve bir adım atıp kendi kendine gülümseyerek. "Sen bunları Gaza ve Askalun'daki katrana bulanmış kürek mahkûmlarından mı öğrendin?"

"Benim kardeşim Sebulun'a katrana bulanmış kürek mahkûmu dedi!" diye bağırdı yirmi yaşındaki, uzun boylu ve iri yapılı kol ve

bacaklarıyla İsakhar, ona 'iri kemikli eşek' adını vermişler. "Ruben bunu sen de duydun ve onun ağzına bir yumruk patlatman gerek, eğer bunu elinle yapamazsan, ayıplayan sözlerle ifade et ki, ağzının payını alsın!"

"Kesin bir şey söylemiyorsun İsakhar" diye cevap verdi Ruben yüksek ve ince bir sesle, böyle tiz bir ses çoğu kez iri yapılı erkeklere özgü bir durumdur; başını çevirdi. "O ona böyle bir ad takmadı, aksine bu sözleri birilerinden duyup duymadığını sordu."

"Onun beni bir kurban çöreğiyle boğmak istediğini anladım" diye karşılık verdi Yusuf, "bu iş hem Tanrıya küfürdür, hem de hatır ve gönül kırıcı bir şey. Ama o böyle bir şey demedi ve bunu kastetmediyse, Allah esirgesin, ben de onunla hiç şakalaşmadım."

"Bu toplantımızın daha sonra takışma ve yanlış anlamalara sebep olmasını kesmek için haydi çıkıp dolaşalım" teklifinde bulundu Re'uben.

Ayrılıp gittiler, on'u birlikte ve diğeri yalnız. Ama Ruben bu yalnız kişinin arkasından gitti ve ona adıyla seslendi: O Yusuf'un önünde kayışlarla dolanmış uzun bacaklarıyla duruyordu, baş başa kalmışlardı ve Yusuf onun tombul yüzüne saygıyla ve dikkatle bakıyordu, onun yüzünde kuvvet ve yanılgıdan oluşan bir bilincin ifadesi, onurlu bir şekilde görülüyordu. İltihaplı gözkapaklarıyla Ruben'in gözleri onunkilere iyice yakınlaşmıştı. Onun bakışı onun yüzünde düşünceler içinde kayboluyordu veya kendi içine dönmüş olarak donup kalıyordu ve bu sırada güçlü sağ eliyle hafifçe Yusuf'un omzunu hamur gibi yoğuruyordu, hem böyle yapıyor hem de bir yandan da konuşuyordu.

Ağzını fazla açmadan, dudaklarını kıpırdatarak, "Sen bu elbiseyi iyice sakla küçük çocuk, tamam mı?" diye sordu.

"Evet, Ruben, evet Efendim, onu iyi koruyorum" diye cevap verdi Yusuf. "İsrael onu bana hediye etti, oyunda kazanınca neşesi yerindeydi o zaman."

"Senin taşlarını kırmadı mı?" diye sordu Ruben. "Sen çok becerikli ve sert oynarsın çünkü, senin kafan Eliezer'le çalışa çalışa iyi-

ce alıştırma yaptı ve oyunda da bu senin kazanmanı sağlıyor. Oyunları sık sık kazanır mı?"

"Arada sırada" dedi Yusuf ve dişlerini gösterdi.

"Sen ne zaman istersin?"

"Bu sadece bana bağlı bir şey değil" diye karşılık verdi başından savarak.

'Evet, böyle işte' diye düşünüyordu Ruben. Sakin sakin ve bakışı öncekine göre daha fazla kendi iç âlemine yöneldi. 'Bu kutsal kadının bir hilesi ve ona özgü bir aldatma: Onun bu özelliğini kabul etsinler ve ışığının kendilerine zarar vermemesini sağlasınlar, çünkü onu daha iyi koruyacaklarını sanarak daha açık yalanlar söylemek zorunda kalacaklar.' Yusuf bu yarı kardeşinin yüzüne bakıyordu. 'Bu, Rahel'in evladı' diye aklından geçirdi. 'Ne kadar hoş bir şey bu! İnsanların ona gülümsemeleri doğru. Tam doğru büyüklüğe ulaşmış ve onun hoş ve güzel gözleri bana baktığında gizli bir alay var yanılmıyorsam; çünkü ben onun karşısında sürüleri gözetleme kulesi gibiyim, çok yüksek boyum var, zebella gibi, enerjiden patlayacakmış gibi olan damarlarımla, bu hantal ve hoyrat vücudumla, bir öküz gibi, Bilha'yla birlikte oldum ve birisinin bizi görüp görmediğine hiç dikkat etmedim. İşte o zaman o içeriye gitti ve durumu İsrael'e anlattı, saf ve şeytanca ve ben yanıp kül oldum. Çünkü o yılanlar gibi akıllı ve kumrular kadar da alçakgönüllü, işte böyle olmak gerek. Sevapta sinsi, hainlikte günahsız olmak gerek, böylece suçsuzluk tehlikeli oluyor ve hıyanet kutsal, işte bunlar, kutsamanın yanıltmayan işaretleridir ve bunlara karşı isyan edilemez, isyan edilmek istense dahi, bu asla olamaz, çünkü Tanrı oradadır. Bir vuruşta onu ebediyen ortadan kaldıracak bir harekette bulunabilirdim; Bilha'yı zayıflatıp yumuşatan bu güç, bunun için de yeterdi ve benim ilk-doğan hakkımın bu hırsızı, erkeklik nedir öğrenmiş olurdu; Bilha'nın kadın olarak bunu hissettiği gibi. Ama bundan elime ne geçecekti ki? Habil de öldürülmüştü ve ben ise, hâlâ anlayamadığım, Kabil gibi olmak istememiştim. Acaba insan nasıl olur da Kabil gibi kendi yaşadığı gerçeğe karşı bir davranış

sergileyebilir; insanın hoşuna gitmiyor diye bu hoş ve mübarek insana, göz göre göre nasıl bunu yapar ve onu öldürebilir? Ben kendi gerçeğime karşı bir şey yapmayacağım, ben adil ve anlayışlı olmak istiyorum, buna benim ruhum daha uygun. Bu tutumumu da terk etmeyeceğim. Ben Re'uben'im, damarları kuvvet ve kudret dolu, Lea'nın ilk, Yakup'un en büyük oğlu ve on iki kardeşin başıyım. Ona sevgi dolu bir ifadeyle bakmayacağım ve onun güzelliği önünde kendimi küçük düşürmeyeceğim –daha önce onun saçlarını okşadım, bu saçma ve yanlıştı. Ona elimi değdirmeyeceğim, ne böyle ne şöyle. Onun önünde bir kule gibi duracağım, kütük gibi ama onurumla.'

O kaşlarını kaldırıp yüzünü gerginleştirerek sordu:

"Sen onu kandırarak bu elbiseyi elde ettin, değil mi?"

"Kısa bir süre önce o bana bunu vermeye söz vermişti" diye cevap verdi Yusuf, "ve ben kendisini uyardığım zaman, onu bana sandıktan çıkarıp verdi ve şöyle söyledi: 'Sende kalsın, sende kalsın!'"

"Öyle mi, sen onu uyardın ve bunu dileyip aldın. Kendi iradesine karşı onu sana verdi, ama girişimi sen yaptın. Bunun Tanrıya karşı yapılmış bir şey olduğunu biliyor musun, birisine bahşedilen kudretin bir başkasına devredilerek kötüye kullanılması, onun kendi iradesiyle haksızlık ve onun sonradan pişmanlık duyacağı bir şey yapması, Tanrıya karşı olmaktır, değil mi?"

"Benim Yakup üzerinde nasıl bir kudretim var ki?"

"Soru sorarak yalan söylüyorsun. Senin onun üzerindeki kudretin Rahel'in kudretidir."

"Öyleyse ben onun bu kudretini çalmadım."

"Ne de layık oldun."

"Tanrı şöyle buyuruyor: 'Kime ihsan edeceksem ona ihsan ederim.'"

Ruben kalın çatık kaşlarıyla "Ayy, çok kabasın!" dedi ve yavaşça onu omzundan geriye doğru itekledi. Bana uçan su derler ve günah işlemek benden uzak değildir. Ama seninki gibi bir çılgınlık benden uzaktır. Sen Tanrıya fazla güveniyorsun ve o senin avucu-

nun içinde diye, içinden de alay ediyorsun. Biliyor musun, sen ihtiyarı korku ve çaresizlik içine sokmuşsun, çünkü sen onu çenenle aldatarak bu elbiseyi almışsın, değil mi?"

"Ama koca Ruben, nasıl bir çaresizlik?"

"Bunu zaten biliyorum, sen y a l a n söylüyorsun, çünkü s o r u soruyorsun. İnsanın böyle bir şey yapabilmesinden büyük sevinç duyuyorsun, değil mi? –Hak etmediğin hâlde onun en sevgili oğlu olman, onun gönlündeki arzuya göre, seninle ilgili olarak çaresizliğe girmişti, onun gönlü gururla dolu ve yumuşaktır. O, kendi ikiz kardeşi Esau'dan önce kutsandı, ama bu durum onda büyük ve yeterli endişe yaratmadı, önce Rahel'i, Efron'dan çıktıkları toprak yolda ölüp gitmişti, daha sonra çocuğu Dina, bütün bunlar benim yüzümden oldu; şunu da ilave etmek isterim ki, senin yüzüne baktığımda, sen bunları anımsamama neden oluyorsun, değil mi?"

"O kadar da değil koca Ruben. Senin bir gün Bilha'yla şakalaşmış olmanı asla düşünmüyorum ve senin canı sıkılan babamın gözünde bir su aygırı gibi görünmeni de."

"Sus! Ben sana bunu vurgulayarak bir daha ağzına almamanı istediğim bu şeylerden nasıl söz edebiliyorsun ve bunu benden önce söylüyorsun? Hep yeni yeni yalanlar icat ediyorsun ve şöyle demek istiyorsun değil mi? 'Sen bunu daha ayrıntılı anlattığın için, bu benim aklımdan bile geçmiyor.' Senin kil tabletlerden okuyup öğrendiğin bu mu, Eliezer'le tapınaklarda öğretilen bilgiler, yaptığın alıştırmaların sonucu bu mu? Dudakların kıpırdıyor, nasıl olduğunu bilmiyorum ve Tanrı böyle yaratmış ya da şöyle ve bu arada dişlerin de pırıldıyor. Bunun sonucu ne oluyor, sadece edepsizlik. Oğlum, oğlum ayağım denk al!" dedi ve onu öyle bir yakaladı ki Yusuf topukları üzerinde ileri geri sallandı, sendeledi. "Ben seni kardeşlerinin ellerinden on kez kurtarmadım mı, kirletilen kız yüzünden Şekem'de kuduran kardeşlerinden seni on kez kurtarmadım mı? Sen onları canlı hayvanlardan parçalar kestiklerine dair bir şeyler uydurup babamıza gammazladığın için seni dövüp her yerini morartacaklardı. –Biz uzaklarda hayvanları otlattığımız için sen

oraya gidiyor ve yaltaklanarak bu elbiseyi aldığından sana karşı kâfirce bir kin ve garezin ortaya çıkmasına sebep oluyorsun, on kişiden dokuzu sana kin duyuyor. Sen kendini bizden ayırıp bir tarafa çekiliyorsun ve özel birisi gibi dönüyorsun; söyle kimsin sen ve senin kibrin nerden kaynaklanıyor? Senin bu kibrin, üzerine bulutları topluyor ve onlardan şimşek düşecek, korkmuyor musun bundan? Seninle merhametli bir tavırla aynı fikirde olanlara azıcık şükranlık duyacağına onları yoksunluk, çaresizlik içine soktuğunu biliyor musun? Tıpkı yosunlu ağacın tepesine çıkan birisinin, altındaki dalın kırılıp yere düşmesinden ve bağırsaklarının deşilmesinden korkanların seslenişleriyle alay etmesi gibi bir şey değil mi bu?

"Dinle Ruben, benim karşımda horozlanıp durma! İnan bana biliyorum, kardeşlerime karşı benim lehime konuştuğun için sana teşekkür borcum var. Bana güvendiğin ve beni takdir ettiğin için sana müteşekkirim; ama beni şimdi yere indir de konuşayım! Böyle sallanıp dururken tartışma yapamıyor insan. Ama şimdi, ayakta durduğum için bunu yapabilirim ve eminim ki, sen bana adaletli oluşumdan dolayı alkış tutacaksın. Ben bu elbiseyi ne kurnazlıkla aldım ne de çaldım. Ben kuyunun başında iken onu bana vermeyi vaat ettiği için, Yakup'un arzu ve niyetinin onu bana vermek ve helal etmek olduğunu biliyordum. Ama ben onun bu iyi niyetiyle iradesinin pek birlikte olmadığını gördüğüm için, onun mantığına güvendim ve onu bana vermesini kolayca sağladım diyorum; hediye etmesini değil, çünkü o, bunu bana vermeden önce, o benimdi."

"Niçin senin?"

"Soruyorsun? Cevap veriyorum. Yakup'un, bu peçeyi yüzünden açtığı ilk hanımı kimdi ve o saatte bundan bir vasiyet fikrinin doğmasına kim sebep oldu?"

"O Lea'ydı!"

"Evet, doğru. Ama aslında, hakikatte o Rahel'di. Lea sadece tanınmamak için o giysiyi giymişti, ama Efron'dan yola çıktığında bu kıyafetin sahibi Rahel'di ve bunu ölünceye kadar sakladı. Ama Rahel öldüğü için, peki o nerede?"

"Toprağın onu yediği yerde."

"Evet, gerçek bu. Ama hakikat olan başka. Yaratılmış bir vücudun değiştirilmesinin ölümün gücüyle olduğunu bilmiyor musun ve Yakup'un Rahel'inin başka bir yaratılış olgusu içinde yaşadığını da bilmiyor musun?"

Ruben durup kaldı.

"Ben ve annem bir vücuduz" dedi Yusuf. "Anneciğimin elbisesinin oğlunun da elbisesi olduğunu ve biri diğeriyle değişerek bunu giydiklerini bilmiyor musun? Benim adımı söylersen, onun adını söylemiş olursun. Onun adını söylersen, benim adımı söylersin. Şu hâlde, kimin olur bu peçeli elbise?"

O tamamen ağırbaşlı bir tutumla konuşmuştu. Sakin sakin ayakta durarak ve gözlerini aşağı çevirerek. Sözünü bitirdikten sonra ise birdenbire gözlerini kocaman açtı ve kardeşinin yüzüne baktı: Bu bakışta tehdit edici bir derinlik ve zorlama yoktu, aksine onun, sakin ve açıkça söylenenlerin anlamını çözecek şekilde derinliğine bakmasında bir beklenti vardı, Lea'nınkiler gibi iltihaplı bu gözler buna hiçbir karşılık vermeden kırpıştırılmış ve şaşırmış bir hâlde anlaşılması zor olan bu sırrın derinliklerine inip çözümlemeye çalışıyordu.

Kule adam sendeledi. Koca Ruben dehşet içindeydi. Bu delikanlı kendisini ne kadar güzel ifade etmişti, lafı nerelere götürmüş, oralardan nasıl sonuç çıkarmıştı? Ruben onun kibrini öğrenmeye çalışmıştı –buna pişman oldu, çünkü cevabını bulmuştu. Öfkeye kapılıp Yusuf'un nasıl bir insan olduğunu –böyle bir şeyi yapmış olduğuna inanmak istememişti! Çünkü şu anda bunun anlamı ortadaydı, hem de çift anlamlı olarak, öylesine büyük ve derin bir anlamdı ki bu, onun bütün sırtından aşağılara kadar iniyordu, öylesine büyük. Bu çocuğun ağzından bu tür konuşmaların çıkması bir tesadüf müydü? Bununla o, Tanrının nezdinde olanları mı sezdirmek istiyor ve kullandığı hileye bir kılıf mı arıyordu, yoksa... Ve işte bu 'yoksa' sözcüğü Ruben'in kalbinin en derin yerinde korkutucu bir kıpırdanmaya yol açtı; Yusuf'un bulunduğu yerde bu kardeşi hakkında Gaddiel küfür ederek şikâyetçi olmuştu –yalnız Ru-

ben'in söylediklerinden daha ağırdı onunkiler; derin bir üzüntü ve aynı zamanda hayranlık, yumuşak, zarif bir yılgınlık ve şaşkınlık yüreğine inmişti.

Ruben'i anlayışla karşılamak gerekiyor. O bu dünyanın içinde böylesine bir sorunun önemini algılayamamış tek insan değildi, o birisinin ayak izleri üzerinden giden birisiydi, yaşadığı zamanı geçmişte yaşanan hangi zamanla bağlantılamalıydı ve onu gerçek olarak tanımalıydı. Yusuf kendisini kanıtlamıştı verdiği cevapla –hem de öyle geniş kapsamlı anlatmıştı ki, Ruben'in başı döndü. Yukarıda, en üstte olanı en alta, derinlere indiren sözdeki sihir ise, hiç zorlanmadan serbestçe ve hiç kuşku yaratmadan, dile uyumlu olarak akmış ve insanı değiştiren bir büyülemeye neden olmuştu; bu küçük kardeşinin üzerinde yürüdüğü izlerin, ne ve kime ait olduğu Ruben'in gözleri önünde ışıl ışıl belirginleşmişti. O artık bu anda Yusuf'u çift cinsiyetli ve peçeler altında gizlenen çift ilahlı birisi olarak kabul etmiyordu –bunu daha da ileri götürmeyelim. Ve bununla beraber onun sevgisi inanmaya çok yakındı.

"Çocuk, çocuk!" dedi kocaman vücudundan çıkan zarif, tiz bir sesle, "Ruhunu koru ve kolla, babanı koru ve kolla, içindeki ışığı koru ve kolla! İçindeki bu ışığı ve meziyetleri gizle, seni yok olmaya döndürecek hâle getirme bu ışığı!" Sonra başını öne eğerek geriye doğru üç adım attı ve Yusuf'tan uzaklaştıktan sonra dönüp gitti.

Akşam yemeği sırasında Yusuf bu elbiseyi giymişti, kardeşleri birer kütük gibi oturuyorlardı ve Yakup bu durumdan korkuya kapılmıştı.

Demetler

Bu hadiselerden sonra günler geçti ve Hebron vadisinde buğdayların biçilme vakti geldi, bu hasat zamanıydı, severek akıtılan alınteri zamanıydı, bu zaman ilk turfanda ürünlerin alındığı güne kadar sürecekti; o gün, taze unla mayalı hamurdan yapılan buğday ekmeği sunulurdu, ilk turfanda günü, ilkbahardaki ilk dolunay gü-

nünün üzerinden yedi hafta geçtikten sonra kutlanırdı. Çünkü son yağışlar çok bereketliydi, ama gökyüzündeki yağmur ambarları kapandı, sular çekildi ve toprak kurudu. Muhteşem güneş, Marduk-Baal, ıslak Leviathan üzerinde zafer sarhoşluğunun tadını çıkarıyordu, alevler saçarak göklerde hükmünü sürdürüyor, altın mızraklarını engin maviliklere fırlatıyordu ve ikinci ayın sonundan üçüncü aya girerken onun hakimiyeti öylesine sıcak ve kavurucuydu ki, ekin için endişelenmeye yol açtı, şayet birden çıkan rüzgâr ortalığı ferahlatmasaydı; Lea'nın altıncı oğlu Sebulun, üzerinde kendi sempatik soyunun kokusunu taşıyordu, şöyle konuştu:

"Burnuma çok hoş kokular geliyor bu rüzgârla, çünkü uzak dünyaların nemini taşıyor ve çiğ düşürerek her yeri ferahlatıyor. Bakın hele, denizden gelen şu rahmete, hep söylerim. Engin yeşillikler içinde oturmak gerek ve Sidon'a sınırı olan bir yerde ve kuzuların başını beklemek yerine dalgalar üzerinde gitmek gerek, benim bunda şansım daha az. Dalga üzerinde tahta gemilerle, alınlarında parlak boynuzları ve kuyrukları olan yaratıkların bulundukları yere varılabilir. Daha sonra bütün vücutlarını kaplayan koca kulaklı yaratıklara ve vücutları otla kaplı başka yaratıkların bulundukları yerlere gidilir –Hazati Limanı'ndan bir adam bunları anlattı."

Naftali onu onayladı. Otlarla kaplı bu yaratıklarla haberleşmek iyi olurdu aslında. Büyük olasılıkla ne onlar ne de kuyruklu ve koca kulaklıların dünyada olup bitenlerden en ufak bir haberleri yoktu. Diğerleri bunlara karşı çıktılar, çünkü denizle ilgili hiçbir şey duymak istemiyorlardı, hatta oradan çiğ taşıyan rüzgâr da gelse bile. Orası kaos canavarlarıyla dolu alt dünyada bir yer olmalıydı, yine aynı şekilde Sebulun, çölü de şerefle anabilirdi. Özellikle Şimon ve Levi, kaba ama inançlı kişilerdi; bu görüşü temsil ediyorlardı, aslında onların da çoban hayatından pek büyük beklentileri yoktu, buna fetih nedeniyle girmişlerdi, oysa daha kaba saba bir el işi yapmayı tercih ederlerdi.

Arpaların eve taşınmasıyla başlamış olan hasat çalışmaları, herkese hoş bir değişiklik ortamı yaratmıştı ve hepsi neşe içinde ter

döküyorlardı, tıpkı bu haftalarda gündelikçi olan insanlar gibi, hatta Yusuf'un durumuyla da ilgili olarak bu işten ve beladan oldukça uzaklaşıp rahatlamışlardı, çünkü Yusuf da orak biçiyor ve demet yapıyordu; Yakup'a gelince, çevresinde takvime bağlı olarak cereyan eden sevindirici olaylardan daha az etkileniyordu, mahsulleri toplayan köylülerin rahatlığı ve onların ortalarında da kendi adamları üzerlerine düşen görevleri yerine getiriyorlardı. Her yıl hep aynı şeyler tekrarlanıp duruyordu, bu da onun davranışından kaynaklanıyordu, onlara tarlada gözükmese de, idari baskısını gösteriyordu. Bu son derece ayrıcalıklı bir durumdu ve bu sene özellikle bir kez oluyordu, yani Yusuf'un özellikle rica etmesi üzerine, çünkü onun bunun için gerekçeleri vardı. Yoksa genellikle Yakup ekin ve ot biçilmesiyle ilgilenmezdi, aksine küçük çapta tarımla uğraşırdı, aklını kullanırdı, yoksa içinden gelerek değil, onun bu alanla ilgilenmesi tam tersine, ay ışığı çobanının, kızıl toprak köylüsünün kesek kırma işine karşı tiksinti duyması yüzündendi. Bu hasat zamanı onda garip bir utanç duygusu beliriyordu; çünkü o, şu verimlilik kültünden kendi payına düşeni elde ediyordu, bu kültü buralılar ilkbahardan ilkbahara Güneş Baal'ine ve tapınaklardaki sevgili kadınlarına adamışlardı. Yakup'un bu külte inancı ise çok uzak kalıyordu. İşte birisinden elde edilen bu kazanç onu bir parça utandırıyordu ve ona payını getirenlerin şükran ifadeleri karşısında dudaklarını sımsıkı kapatıyordu.

Sonunda, arpadan sonra kendi ihtiyacı için sıra buğdayların hasadına gelmişti ve bunun için elemana ihtiyaç vardı ve Eliezer'in yardımıyla bu haftalar için bir miktar orak işçisi bulundu. Yusuf, ihtiyardan aldığı derslere ara vermişti, kendi canı için, sabahın pembe kızıllığından akşama kadar tarlada çalışmak istemişti, eğri orağıyla başakları biçiyor, onları düzgünce derleyip demetleri bağlıyordu, sonra bunları kardeşleri ve işçilerle arabalara yüklüyordu veya eşeklerin sırtına vuruyordu, onlar da yüklerini harman yerine götürüyorlardı. Kabul etmek gerekir ki o, bu işleri isteyerek ve neşeyle yapıyordu, çok sakin ve ağırbaşlılıkla hırsızlıklara dikkat et-

miyordu –tabii bu onun iç dünyasındaki yaşamıyla ters olarak bağlantılıydı ve bu ona önceden ihsan edilmişti. Sonuç olarak Yusuf'un tarladan uzak kalmak için Yakup'tan izin alması çok kolay olabilirdi ama o bunu aklının ucundan bile geçirmedi. Kısmen çalışmak onun sağlığı için iyiydi, kısmen de, asıl önemlisi de buydu, çünkü bu iş sayesinde kardeşleriyle yakınlık kuracak ve onlarla çalışmanın verdiği hazzı tadacaktı. Gücünün son damlasına kadar çalışması için onların seslerini duymak istiyordu, –bu harfiyen doğruydu; onlarla yaptıkları işbirliği bu ilişkiyi düzeltmeye yeterli oluyordu, yüreğinde yüce duygular oluşturuyor ve mutlu oluyordu, çelişkilerin yanlışlığını ispatlamak burada olmazdı; bütün bu yıkıcı ahmaklıklarda gerçek olan bir tek şey vardı: Yusuf kardeşlerini seviyordu ve aptalca olan bir şey ise, onun da kardeşleri tarafından sevildiğine olan inancıydı, öyle ki onlardan sadece birkaç beklentisi vardı –bu da zor bir şey değil diye düşünüyordu.

Tarla işçiliği onu çok yoruyordu ve sık sık uyuyup kalıyordu. Öğle saatinde, Yakup'un bütün oğulları gibi, Bünyamin hariç, o da uyuyordu, orada eğri değnekler üzerine tutturulmuş kahverengi bir örtünün gölgesi altında yemek yiyor ve uyuyorlardı. Ekmeklerini elle bölmüşler, gevezelik yapıyorlardı; güneş, bir orada bir şurada bulunan beyaz yaz mevsimi bulutlarının arasından, sırtlarında sadece bir önlük olan üstlerine, Baal'in gücüyle kızıllaşmış vücutlarına, biçilmiş toprakların üstüne ışıklarını yolluyordu, güneş sarısı başak denizine giren orağın arız gedikleri açtığı yerde, yan yana demet sıraları vardı ve bunların etrafı çakıl setle çevrilmişti; bunun arkasında başkaları işe başlamıştı. Bir parça uzakta Yakup'un adamlarının harman yeri olarak kullandıkları bir tepe vardı, eşekler sırtlarında yükle oraya doğru ilerliyordu ve tepenin üstündeki adamlar ellerindeki yabalarla harman süren öküzlerin önünde başakları savuruyorlardı.

Yusuf da öyle, onun da önlüğü vardı sadece, cildi alev gibiydi, kolunun üstüne başını koymuş dizlerini karnına doğru çekerek büzülmüş vaziyette uyuyordu bu gölgeliğin altında. Yattığında kendisine en yakın oturan 'kemikli eşek' İsakhar'a büyük bir içtenlikle,

başını dizine koyup uyumak için ricada bulunmuştu, ama İsakhar onunla, istersen başını da okşayayım ve üstünden sinekleri kovalayayım diye dalga geçmişti ve devamla, ne zaman istersen çağır da gelip seni yatağına da yatırayım demişti. Yusuf buna çocuk saflığıyla tıpkı bir fıkraymış gibi gülmüştü, başına yastık koymadan uzanmıştı sonra da. Beklediğinden başka bir yere yönelmiş buldu bu cevabı, ama kimse ona bakmıyordu ve bir kez olsun kimse onunla ilgilenmiyordu. Sadece Ruben ona şöyle göz ucuyla bir baktı. Uyuyanın yüzü ona doğru dönüktü. Sakin değildi. Alın ve gözkapakları seğiriyordu ve açık ağzı sanki neredeyse konuşacak gibiydi.

O sırada kardeşleri yeni aldıkları bir döven tahtasının yararını veya zararını tartışıyorlardı, bu döven öküzler tarafından çekiliyordu, tahtanın altındaki çakmak taşları, başakları parçalıyordu. Bunun olaya hız vermiş olması tartışılmazdı. Ama birçokları kesilenlerin savrulmasını çok daha zor bir iş olarak görüyorlardı, harman yerinde samanla taneler karışık olarak hayvanların ayakları altında kalıyordu. Bazı köylüler ise bir harman arabasından söz ediyorlardı, bunda silindirlerin etrafı kesici demirlerle kaplıydı. Bununla ilgili konuşmalar üzerine Yusuf uyandı ve kalkıp oturdu.

"Rüya gördüm" dedi ve şaşkın şaşkın gülümseyerek kardeşlerine baktı.

Onlar başlarını ona doğru çevirdiler, tekrar eski hâle döndüler ve konuşmalarına devam ettiler.

"Rüya gördüm" diye tekrarladı ve eliyle alnını sildi, hâlâ şaşkın ve gülerek, boşluğa doğru bakıyordu, "gerçek gibi ve harikaydı!" dedi.

"Aman, o senin işin" diye kısaca karşılık verdi Dan ve gözlerini bıçak gibi ona doğru dikti. "Eğer uyumak zorundaysan, rüya görmeden uyumak için daha iyi bir şey yapsaydın, çünkü rüyalı uyku insanı dinçleştirmez."

"Benim rüyamı dinlemek istemiyor musunuz?" diye sordu Yusuf.

Buna hiç kimse cevap vermedi. Buna karşın içlerinden birisi, bu Yehuda'ydı, tarımla ilgili sohbetine önceki tonla devam etti, bunda böyle bir soruya verilmesi gereken cevap da bulunmaktaydı.

"Bu demir parçacıkların" dedi soğuk ve yüksek sesle, "çok keskin olmaları gerekli, yoksa kesmezler, aksine ezerler ve başaktaki taneler sağlıklı bir şekilde dışarı çıkmaz. Ama söyle hele, bu halka güvenilir mi, hele gündelikçilere, ama onlar bunları bileyler. Kesici silindirler çok keskin oldukları zaman, taneler kolayca ayrılır ve un da..."

Yusuf bir süre, kendisi dışında sürüp giden konuşmaları dinledi. Sonunda onların konuşmalarını kesti ve şunları söyledi:

"Kusura bakmayın kardeşlerim, ama ben size uyurken gördüğüm rüyayı mutlaka anlatmalıyım, buna mecburum. Zaten kısa, ama öyle gerçek ve harika ki bunu kendime saklayamam, aksine onu samimi olarak anlatacağım; sanki gözlerinizin önünde olmuş gibi zannedecek, çok eğlenip dizlerinize vura vura güleceksiniz."

"Yeter artık!" dedi Yuda yeniden başını sağa sola salladı. "Bizi ilgilendirmeyen şeylerinle bizleri taciz etme, boş ver! Senin iç âlemine ait derin konular ve uykudaki karışık şeyler bizi ilgilendirmez ve yemekten sonra karnından kafana yükselen şeyler de. Bu yakışmıyor ve bizi ilgilendirmiyor, şimdi sus artık!"

"Ama bu sizleri ilgilendiriyor!" diye bağırdı Yusuf telaşla. "Buradaki hepinizi ilgilendiriyor, çünkü bu rüyada hepiniz varsınız ve ben de; benim rüyam tamamen algılanmak ve şaşırıp kalmak için, öyle ki hepiniz başınızı öne eğecek ve üç gün boyunca bundan başka bir şey düşünemeyeceksiniz!"

"Dolaştırıp durmadan, hemen şöyle kısadan anlatılamaz mı, hemen onu dinleyebilsek?" diye sordu Aşer... Tatlıseven de meraklanmıştı ve diğerleri de aslında meraklanmış ve çok istekli olarak dinlemek istiyorlardı, gerçek olanı ve şairane olanı, masal olanı, rüyayı ve ilk zamanın şarkılarını.

"İyi öyleyse" dedi Yusuf mutlu bir şekilde, "eğer isterseniz önce sizlere kendi yüzümü anlatayım, yorumlamak için tavsiye edilir. Çünkü rüyayı gören, yorumlayamaz, aksine başka birisi bunu yapar. Eğer sizler rüya görürseniz, o zaman onu ben memnuniyetle yorumlarım, bunun için bir şey beklemem, ben Tanrıdan dilerim, O da bana verir. Ama benim kendimle olan şey biraz değişik."

"Sen buna 'dolandırıp durmadan' mı diyorsun?" diye sordu Gad.

"Dinleyin öyleyse..." diye başladı Yusuf. Ama Ruben buna son anda müdahale etmek istedi. O bu peçeli elbisenin Efendisini asla gözden ırak tutmuyordu ve iyi bir şeyler olmadığını seziyordu.

"Yusuf" dedi Ruben, "senin rüyanı bilmiyorum, çünkü sen uykuda iken ben orada uzanıp yatmıyordum, aksine sen bu rüyanda tek başına bulunuyordun. Ama bana öyle geliyor ki, herkes kendi rüyasıyla baş başa kalsın ve onu kendine sakla, biz işimizin başına gidelim."

"İş başındaydık" diye sözü aldı Yusuf, "çünkü tarlada ben hepimizi birlikte gördüm, yani Yakup'un oğulları olan bizleri gördüm, buğday hasadını yapıyorduk."

"Harika!" diye bağırdı Naftali. "Son derece hayal edilecek şeyleri rüyanda görüyorsun, bu inkâr edilemez! Senin bu rüyanla ilgili olarak mucizeden söz edilmeli, öylesine alışılmadık ve renkli ki!"

"Ama o bizim tarlamız değildi" diye devam etti Yusuf, "aksine başkasının, çok garip, yabancı. Ama biz onun hakkında bir şey söylemiyorduk. Sessizce çalışıyorduk hep birlikte ve biçtikten sonra başakları demet edip bağlıyorduk."

"Eee, Tanrının karşısında küçük bir rüya!" dedi Sebulun. "Eşi benzeri olmayan bir yüz! Önce bağlayıp sonra biçmemiz mi gerekiyordu, deli sen de? Sonunu dinlemek zorunda mıyız?"

Birkaçı omuzlarını silkeleyerek ayağa kalktılar ve gitmek istiyorlardı.

"Evet, sonunu dinleyin!" diye bağırdı Yusuf ellerini yukarı kaldırarak. "Çünkü şimdi harika olan geliyor. Her birimiz buğday başaklarından bir demet bağladık ve orada on iki kişiydik, çünkü bizim en küçük kardeşimiz Bünyamin de bu tarladaydı ve küçük bir demet bağladı sizlerle birlikte daire içinde."

"Saçmalama!" diye çıkıştı Gad. "Nasıl yani, sizinle daire içinde. Sen şöyle söylemek istiyorsun: Bizimle daire içinde!"

"Öyle değil Gaddiel, daha başka! Çünkü siz on biriniz bir daire yaptınız ve demetleri bağladınız, ben ise ayaktaydım ve sizlerin ortanızda kendi demetimi bağlıyordum."

O susuyordu ve onların yüzlerine bakıyordu. Hepsi de kaşlarını yukarı kaldırmışlardı ve hafifçe sallanarak kafaları boyunlarının içine enseye doğru girdi ve gırtlak kemiği öne doğru fırladı. Bu baş sallanması ve kaşların yukarı kalkmasında, alay edici bir şaşkınlık, uyarı ve endişe vardı. Beklediler.

"Dinleyin, nasıl oldu ve ne kadar harika bir şey gördüm rüyamda!" dedi Yusuf yeniden. "Demetlerimizi bağladığımız için, her birimiz kendisininkini orada bıraktı ve oradan ayrılıp gittik, sanki orada yapacak başka bir şeyimiz yoktu ve birbirimizle hiç konuşmadık. Hep birlikte yirmi adım gittik veya kırk, bakın, o zaman Ruben etrafına baktı ve eliyle demet yaptığımız yere işaret etti. Ruben o sendin. Hepimiz durduk ve ellerimizi gözlerimizin üzerine siper ederek bakıyorduk. Ve görüyoruz: Benim demetim orada tam orta yerde duruyordu ve dimdik, sizinkiler ise onun etrafında halka şeklindeydi ve ortadakinin önünde daire hâlinde eğiliyorlar, eğiliyorlar ve benimki ayakta duruyordu."

Uzun süreli bir sessizlik.

Sessizlik ortamında, kısaca "Hepsi bu mu?" diye sordu Gad.

"Evet, sonra uyandım" dedi Yusuf hafifçe. O kendi rüyasından oldukça hayal kırıklığına uğramıştı; Ruben'in bu demetlerin kendi kendilerine sakince yaptıkları bu tavır ve hareketi, son derece garip, sıkıcı-sevindirici bir şeyin alameti olarak yorumlayışı, Yusuf'un kanaatine göre dinleyiciler üzerinde hiçbir etki yapamamış olmanın verdiği duygu, Gad'ın "hepsi bu kadar mı?" sorusuyla daha da güçlenmişti. Utanç duyuyordu.

"Ee, hepsi işte bu kadar ve bu" dedi Dan bir sessizlikten sonra yeniden sesini iyice kısarak veya aslında onun ifadesinde sadece ilk hecede vurgulama vardı, son hecesi ise bir fısıltı içinde boğulup gitti.

Yusuf başını kaldırdı. Yeniden cesaretini topladı. Anlatmış olduğu rüyasının her şeye rağmen kardeşleri üzerinde etkisini tam göstermemiş olduğunu zannediyordu. "Hepsi bu kadar mı?" sözü yeterince eziciydi, ama 'bu ve şu' teselli ediciydi ve ümit vaat ediyordu; onun anlamı 'çeşitli' ve 'hiç de az değil' anlamına geliyor-

du, aynı zamanda 'amma da tuhaf şey' ve benzeri anlam taşıyordu. Yusuf onların yüzlerini inceliyordu. Hepsi de solgundu ve hepsinin kaşları arasında dikey kırışık vardı, solgun yüzle birlikte insanda tuhaf bir izlenim bırakıyorlardı. Yine aynı şekilde, solgun yüzlerde burun delikleri gerilmişse veya alt dudak dişlerin arasına sıkıştırılmışsa, yine böyle bir izlenim ediniliyordu, burada da bunlar pek çok kez böyle görünüyordu. Bundan başka hepsinin nefesleri çok güçlüydü ve tamamen aynı ritimde değildi, on kez daha fazla birbirine karışan solumalar vardı; bunlar gölgelik bezin altında oluyordu ve onun anlattığı rüyanın ürettiği şeyler hâlâ kaybolmayan solgunlukla birlikte meydana geliyordu; bu da Yusuf'un oradan çıkıp gitmesinin daha doğru olacağını sezdiriyordu.

Bir dereceye kadar böyle de oldu, ama olanlar bu rüyanın devamıymış gibi geliyordu ona, onun tuhaf çift karakteri hem korkunç bir sevinç hem de sevindirici dehşet olarak gerçekliğini muhafaza ediyordu; çünkü kardeşlerini etkileyecek bir izlenim bırakmayı istemişti ama bunda pek başarılı olamadı; bu açıkçası Yusuf'un zaman zaman ümitlenmesinden çok daha güçlüydü ama bu öyküleme başarısız kalmadığı için şükretmeliydi, çünkü onların endişeli hâli onu iyice korkutmuştu.

Burada bir değişiklik olmadı. Yehuda uzun süren sessizlik ve dudaklarını ısırma ve solumadan sonra kısık sesle şöyle konuştu:

"Hayatımda bu kadar tiksindirici, anlamsız bir şeyi kulaklarım duymamıştı!" –Çünkü bu da hiç kuşkusuz, pek mutlu edici değil ama yine de yürekten etkilenmiş olmanın bir ifadesiydi.

Yeniden sessizlik, solgunluk ve için için kemirilme etrafı sardı.

"Piç kurusu! Yedi başlı yılan! Koca aptal! Osuruk böceği!" diye Şimon ile Levi birdenbire gürlüyorlardı. Peş peşe konuşamıyor ve bu işin hikmetini bir türlü algılayamıyor ve açıklayamıyorlardı; zaten hep böyle yaparlardı, aynı anda bağırırlar ve karmakarışık ederler her şeyi, yüzlerine kan toplanır, kıpkırmızı kesilirlerdi, alınlarındaki damar da şişerdi, aslını bilmek istedikleri dedikodu işte ortaya çıkmış, doğruluğunu göstermişti, öfke içinde olduklarından

göğüslerindeki kılların battığını hissediyorlardı, örneğin aynı şeyi Şekem şehrine yaptıkları baskında da hissetmişlerdi: Gerçekten böyle oluyordu, şimdi onların göğüs kafesi üstündeki kılların açıkça diken gibi olduğu görülüyordu, bu sırada öküz gibi şöyle böğürüyorlardı:

"Seni gudubet, züppe, it herif, boşboğaz seni! Neymiş senin gördüğün rüyayla beklentin ve senin gözkapaklarının arkasında gördüğün ne, öt bakalım guguk kuşu, ayağımdaki diken, yolumu kesen taş, sana bunları yorumlayalım ve senin tıpkı yıkılmayan bir demet olarak ayakta kalacağını mı sonuç olarak çıkaralım, ha?! 'Eğiliyorlar, eğiliyorlar' bunu hayalliyorsun sen, utanmaz hilekâr ve bizim gibi şerefli insanların zorla bunlara kulak vermesini istiyorsun?! Bizim demetler, halka hâlinde hepsi senin etrafında eğilirken, sen dimdik ayakta duruyormuşsun ha! Hiç dünyada bu derece temelsiz, asılsız bir şey acaba duyulmuş mudur? Şeol alsın, pislik, tükürük! Sen burada, bizim üzerimizde, baba ve kral kudreti uygulamak istiyorsun, seni ikiyüzlü, seni miras kaçıran, kardeşlerinin uzakta olmalarından yararlanıp *Ketôneti* dümenle çaldın! Ama biz sana ayakta kalmak ve eğilmek neymiş öğreteceğiz ve efendiler kimmiş, adları neymiş onu da sana göstereceğiz, utanmadan ne kadar yalan dolan yaptığını fark edeceksin!"

İşte bu kükremeler içindeki samimi dostluk böyle. Gölgelik bezin altındaki on kişi daha sonra, yüzleri hâlâ solgun ve kıpkırmızı, dudaklarını dişleriyle kemirerek tarlaya doğru çıkıp gittiler. Ama Ruben oradan giderken şunları söyledi: "Duyuyorsun işte çocuk!" Yusuf düşünceli bir şekilde bir süre daha oturdu, şaşırıp kalmıştı ve üzüntülüydü, çünkü kardeşleri onun rüyasına inanmak istememişlerdi. Onların kendisine inanmadıklarını kulaklarıyla duymuştu, çünkü ikizler sık sık yalan ve ikiyüzlülükle onu itham etmişlerdi. Bu onu üzdü ve nasıl ispat edebileceğini kendi kendine sordu, onlara bir kelime bile fazladan anlatmamıştı ve onların yanında ve tam ortalarında iken gördüklerini anlatmıştı sadece. Eğer buna inansalardı diye düşündü, onların kendisine karşı duydukları kötü

hisler de yumuşayabilecekti belki de; çünkü o onlara hep kardeşçe güven duyduğunu göstermemiş miydi, Tanrının ona rüyasında malum ettiği şeyi onların bilgilerine sunduğu ve onların da kendisi gibi sevinç ve mucize duygusunu tatmalarını istediğini ve bunun anlamını birlikte görüşmeleri gerektiğini istememiş miydi? Onların, Yusuf'un kendilerinin oluşturduğu bu grubun sarsılmazlığına olan inancını alaya alıp onu gücendirmeleri, olmaması gereken bir durumdu, oysa o onlara Tanrının düşüncelerini göstermek için bunu anlatmıştı. Bu olayda Yusuf doğal olarak onların üzerinde bir pozisyona yükseltilmişti; kardeşlerinin, Tanrının bu fikirlerine tahammül edebilecek konumda olmadıkları ve bu bakımdan büyük hayal kırıklığına uğramış oldukları ve bunu Yusuf'un uydurmuş olduğunu düşünerek çok fazla bozuldukları yüzlerinden okunuyordu. Yusuf bugün için hepsini mutlu kılacak bir etkileşim yaratılamadığını anladığı için, onların tarlaya doğru çekip gitmelerine aldırmadı, aksine döndü eve gitti ve sevimli kardeşi Bünyamin'i aradı ve ona kardeşlerine bu son derece basit rüyasını anlattığını söyledi, ama onların kendisine inanmak istemediklerini, oysa onun Tanrı katına yükselen rüyasıyla bunu kıyaslayınca, bunun çok daha ağırbaşlı bir şey olduğunu ve başakların yüzlerini aslında hiç anlatmadığını söyledi.

Turturra, yani Bünyamin, minik güvercin, Tanrı katına dehşetli çıkış rüyasından söz edilmemiş olmasından memnun olmuştu ve kendi adına demetlerle ilgili rüyayı muhabbetle karşıladı, Yusuf'un kardeşlerinin yanında elde ettiği bu önemsiz başarıyla böylece bir denge sağlanmış olduğunu hissetti. Yani, orada bu minik demetin de bulunmuş ve daire içinde yer almış ve onun da eğilmiş olması, küçük Bünyamin'i sevindirmişti ve bundan dolayı ayağa fırladı ve gülüyordu, bu da onun düşüncelerine denk düşüyordu.

Görüşme

Bu arada güneşin yatıklaştığı bir sırada, tarlada, bir ekin öbeğinin içinde, bu on kardeş toplanmışlar ve ellerindeki aletlere yaslan-

mışlar, endişe ve öfkeyle bir şeyler tartışıyorlardı. Şimon'un ve Levi'nin yaptıkları küfür dolu konuşmaları üzerine başlayan –içlerinden pazarlıklı olarak onayladıkları– bu anlayışla ilgili tartışmada, kin duydukları bu çocuğun böyle bir rüyayı kendisinin kurgulayıp anlattığından ve yalanlarla doldurup ifade ettiğinden söz ediyorlardı. Hepsi kendi çıkarlarının korunması için aldıkları ortak önlemle ilgili görüşlerine sıkı sıkıya bağlı kalmayı istiyorlardı. Ama Yuda bununla ilgili düşüncesinde hiçbir şeyin ihmal edilmiş olmadığına inanarak, bu olasılığa işaret eden kişiydi, yani bu kardeşin gerçekten bu rüyayı görmüş olduğunu ve atmasyon olmadığını belirtti ve işte bu andan itibaren hepsi sadece sakin sakin değil, aynı zamanda açıktan açığa bu kanıtı da yorumlarında hesaba katıyorlardı; böylece onların bu olayı yine ikiye parçaladıkları görülüyordu: Bu rüyaya, gerçekten uyurken görülmüştü ve Tanrı tarafından malum edilmişti, bu genellikle son derece feci bir tasavvur olarak görülüyordu veya bunun Tanrıyla hiç ilgisi yoktu, aksine bunun kaynağı sadece ve sadece *Ketôneti* ele geçirerek katmerli bir şekilde gururunu yükselten şu bizim maymun olmalıydı. Bu tartışmada Ruben, bu oyunda Tanrı varsa, Ona karşı elimizden bir şey gelmez ve Ona yalvarmaktan başka çaremiz yok görüşündeydi; Yusuf'un işi değildi bu, ama Efendisinin. Eğer bu rüya şu yaramazın kurgusuyla doğmuş ise, o zaman boş verip omuzları silkelemek ve bu rüya kurucuyu kendi çılgınlığıyla baş başa bırakmak gerek. Aynı zamanda o şu olasılığa da geri döndü, bu rüyayı oğlanın çocuk saflığıyla icat etmiş olduğunu ve bunun da ona iyi bir şekilde dayak atmak için yeterli sebep teşkil ettiğini belirtti.

Gerçekten, yalancılık nedeniyle koca Ruben'in önerdiği bu ceza ses getirdi. Ama omuzlarınızı silkip geçin tavsiyesi, aynı zamanda dayak olayının kolaylaşmasına yol açmıyordu, çünkü omuz silkmenin anlamında kesinlikle dayak atılması vurgulanmıyordu. Böylece Ruben'in dayak konusundaki ılımlı düşüncesiyle ilgili olarak bu olasılığı öne çıkarması göze batıyordu. Ama dikkatle kulak verecek olursak, onun diğer kardeşlerinin düşündüklerinden ayrılmış olduğu-

nu ve yalan varsayımını kullanarak kendi tarafına doğru yönlendirmeye çalıştığını görmekteyiz; çünkü onların, Tanrının bu rüyayı malum ettiği sonucunu kesinlikle kabul etmeyeceklerini ve Ona yalvarıp yakarmayacaklarını, aksine onu iyice dövmekten yana bir eğilim içinde olduklarını biliyordu. Gerçekten de onlar öznel ile nesnel arasındaki ayırımı bilme konusunda henüz yeterli değillerdi ve onların Yusuf'a karşı olan davranışlarını da işte bu hassas ayırım belirlemekteydi, bunun Yusuf'un uydurduğu bir rüya olup olmadığı veya rüyasının gerçek bir durum üzerine düşürülen bir ışık mı olduğunun ayırt edilmesi gerekiyordu, bunun anlamı: Tanrının planlama yaptığıydı. Onların konuşmalarından açık ve net bir sonuç çıkmadı; bu durumda Yusuf onlara tiksindirici ve yılan gibi birisi olarak görünecekti –bu ötekinden daha fazla öncelik kazanıyordu. Eğer bu rüya gerçekten Tanrının malum ettiği bir şeyse ve bu Yusuf'un seçkinliğinin bir simgesi ise, o takdirde Tanrıya karşı söylenecek bir şey yoktu, –zaten Baba Yakup'a karşı da, saygınlık dolu bu zafiyetinden dolayı hiçbir şey söylenemezdi. Her şey bu durumda Yusuf'un başının altından çıkmıştı. Tanrı onların aleyhine Yusuf'u seçmişse, onların demetlerini onunkinin önünde eğdiriyorsa, bu durumda Tanrıyı da bu oğlan kandırmış olmalı, tıpkı Yakup'un olayındaki gibi, bu yine aynı ikiyüzlülüğün sonucuydu, bu ikiyüzlülüğü o babasında uygulamış olmalıydı. Tanrı büyüktü, Tanrı kutsaldı ve aldırış etmiyordu, ama Yusuf bir yılandı. Görülüyordu (ve Ruben de onu görüyordu), Onun tasavvuru, Yusuf'un Tanrıyla olan davranışıyla çok güzel bir uyum hâlindeydi, bu tasavvur onunkini de bizzat ortaya koyuyordu: Onlar bunu, Yusuf'un babasıyla olan ilişkisi gibi görüyorlardı. Ve böyle de olmalıydı, çünkü müşterek koşullar gerçek kini yaratır.

Re'uben bu tarz düşünce akışından korkuyordu; bunun için Yusuf'u savunmaya çalışmadı, her ne kadar omzunuzu silkip geçin dediyse de Tanrının bu rüyayı ona malum etmiş olduğunu açıklamadan, aslında bunun bir uydurmaca olduğuna inanmaları ve bu yaramazı da bu yüzden dövmeleri için lehte bir konuşma yapmıştı. Gerçekte ise omuz silkme konusu diğerlerinde olduğu gibi, kendi-

si için de çok az bir anlam ifade ediyordu. Kalbinin en derin yerinde duyduğu kıpırtıyı, ilkin dürüst Gad uygun sözlerle ifade etmişti ve şu anda sadece bu hizmetçi kadınlardan olan dört oğlan değil, bütün on oğlan da aynı şeyi hissediyordu. Kalplerin en derin yerine saplanıp kalmış olan bu kıpırtı, şu anda ilk-doğan hakkının değiştirilmesi, dünya hakimiyeti ve kardeşler arası dayanışma şeklindeki heyecanlı ve yukarılara ulaşan masalımsı –peygamberlere özgü ilişki sorununa dönüşmüştü–, Ruben'in duygusal âlemi, belki bu yönden ötekilere göre çok daha güçlüydü, ama diğerlerinde olduğu gibi, sıkıntının yaratıcısı olan kişiye karşı ifade edilmeyen bir öfkeye dönüşmemişti, aksine bu gözde insanın gevezeliği yüzünden günahsız olduğuna dair, içinde ifadesi mümkün olmayan bir dokunaklılığa ve şaşırtıcı kadere saygı duyma olgusuna dönüşmüştü.

"Sadece eksik olan şey, onun 'eğiliyorlar' demiş olmasıydı" sözü, Gaddiel'in sıktığı dişlerinin arasından çıkmıştı.

"O 'yüzlerini ona doğru çevirdiler' demişti" diyerek düzeltme yaptı iri kemikli İsakhar, aslında sakinliği seven bir yaratılıştaydı ve onların hatırına severek buradaydı ve burada biraz dengeleme yapmak istercesine bir ayrıntıya dikkati çekmişti.

"Bunu biliyorum" diye cevap verdi Gad. "Ama birincisi o, bunu sadece bir yaramazlık olsun diye söylemiş olabilir, ikincisi öyle veya böyle aynı pislikten."

"O kadar da değil" diye karşı çıktı Dan huyu gereği kılı kırk yaran bir tutumla ve bu imaja karşı inançla sadık kalarak. "Yönünü ona doğru çevirmekle önünde eğilmek tamamen aynı şey değil, laf aramızda bunun anlamsal gücü daha az."

Şimon ile Levi, kendi çılgın aptallıklarını belli eden bu fırsatın uygun olup olmadığını düşünmeden "Nasıl şey bu!" diye bağrıştılar.

Dan ve diğer birkaçı, Ruben de, şu tezi temsil ediyorlardı: 'Yönünü ona doğru çevirmek', 'onun önünde eğilmek'ten anlam bakımından daha az güçlüydü. Yönünü çevirmek ifadesinde, bunun içten bir inanışla mı olduğu veya bunun daha çok dışarıya yönelik içi boş bir davranış mı olduğu konusunda bir çözüm bulamamışlardı.

'Çevirme', bir kez ya da arada sırada olan bir eylem; buna karşılık 'eğilmek' eylemi sürekli olarak yapılır ve içtenlikle yerine getirilir, gerçeklere samimiyetle katılım sağlar, yani Ruben'in iddia ettiği gibi, kurnazlıktan yola çıkılarak samimi olarak 'eğilme'den de 'bir şeye doğru çevrilme' olabilir; ama 'eğilme' gurur duyularak yapılacak olursa 'birisine doğru meyletme' anlamı oluşur. Yehuda buna karşı şu fikri ileri sürdü: Bu fark aslında gerçekleşmiş bir eylem değil, çünkü burada söz konusu olan şey, bir rüyadır ve böyle bir rüyada yönelmek, bir davramş ve hareket tarzı için kullanılan betimleme şeklidir, buna Ruben 'kendisini birine doğru çevirmek' şeklinde ifade etti ve öyle kabullendi. Rüyadaki demetler elbette çok gururlu değildir; eğer bu, onları bağlayan kişiyle ilgiliyse 'yönlerini çevirmek' sözcüğü yerine o zaman 'eğilmek' sözcüğü uyar. Genç Sebulun da söze böyle katıldı, böylece bu kelimelerle mutlu olacak şekilde meşgul olunmuş oldu; Yusuf utanç duyulacak şekilde bunu teklif etmişti ve bunun için de asla bu işe yanaşılmak istenmiyor, yani bu rezil rüyanın yorumlanmasına kimse tenezzül etmiyor; işte bu tespit öylesine öfkelendirdi ki bu görüşme, Şimon'la Levi'nin, bunların hepsi havada kalan boş laflar, gevezelikler diye bağırışları altında bu hakaret edici eyleme, ne eğiliniyor ne de ona doğru yöneliniliyordu. Aksine onların yeryüzünden kaldırılması gerekiyordu, tıpkı onların Şekem'de yapmış oldukları gibi –ayakta yapılan bu tartışmadan hiçbir şekilde tatmin olunmamış, kinden başka bir sonuç alınmadan ayrılmışlardı.

Güneş, Ay ve Yıldızlar

Ya Yusuf? Olan bitenden habersiz, gördüğü rüyayla ve ağrıyan dişleriyle baş başa, sadece kardeşlerinin kendisine inanmak istemeyişleriyle ilgileniyordu ve kendisini nasıl inandırıcı hâle getirebileceğinden başka hiçbir şey aklından geçirmiyordu –inandırıcı olmak, iki bakımdan gerekiyordu: Rüyasının gerçekliğini ve hakikat olduğunu algılatmak. Bu en iyi şekilde nasıl olurdu acaba? Israrla bu so-

ruyu soruyordu kendisine ve buna verilecek cevabı bilmediği için de şaşırıp kalıyordu; ama aslında bu cevap kendisine verilmiş veya kendisi bizzat cevap vermek zorunda olacaktı. O bu rüyayı bir kez daha gördü: Aslında bu aynı rüyaydı, sadece daha görkemli bir yapısı vardı, burada onaylama olgusu çok daha belirgindi, sanki yalnız demetin yüzü aynen tekrar edilmişti. Geceleyin, yıldızlı bir gökkubbe altında açıkta bu rüyayı gördü. Bu saatte o birkaç kardeşi ve işçileriyle geceledikleri harman yerinde, hem henüz dövenden geçirilmemiş ve çukura doldurulmamış ekinleri bekliyor, hem de uyuyorlardı. Bunun için bir açıklama gerekmiyordu; ama bu rüyaların nereden geldiği fark edilecek olursa uykuya dalmadan önce gökyüzündeki orduları seyretmenin onun rüyasını mutlaka şekillendirmiş ve onu etkilemiş olduğu söylenebilir, kendisinin ikna etmek istediği kardeşlerinden birkaçının aynı yerde uyuması ve ona yakınlıkları onun rüyasına gizlice güçlü bir etki yapmış olabilir. Ama şuna da değinmeden olmaz. Yusuf aynı gün son olaylarla ilgili olarak vahiy ağacının atında, ihtiyar Eliezer'le eğitici bir görüşme yapmış ve ders almıştı, bu sırada kıyamet günü ve Tanrının merhameti, Tanrının bütün güçlere galip gelmesi ki bu güçlere insanlar uzun zamandan beri çok tütsü ve kurban yakmışlar, yanlış yere tapmışlardı: İnançsız kralları, yıldızların kudretlerini ve burçların ilahlarını, onlardan kurtaranın zaferini, onların önlerinde eğilişlerini ve aşağı dünyada onları hapsedişlerini rüyasında görmüştü ve böylece zafer kazanıp dünyanın tek hâkimi olma başarısını göstermişti, bütün bu konular işlenmişti... Bunları rüyasında gördü Yusuf, ama aklı fikri karmakarışık bir vaziyette; onun kendine özgü hayal kuran şahsiyeti çocukça bir saflıkla, kıyamet gününde Tanrının kahramanının onunla özdeşleşmesi onda bu karışıklığa neden olmuştu ve bu oğlan çocuğu Yusuf, bizzat kendisini, bütün bu burçların arasında dolaşan, evrenin Efendisi ve Hâkimi olarak görüyordu veya daha çok öyle hissetmişti –çünkü bu rüyada anlaşılabilecek bir dünya görüşünden söz edebilmek asla mümkün değildi ve bunları anlatırken Yusuf basit ve en kısa cümlelerle ifade etmede, kendi iç dünyasına ait bu yaşantıyı

dile getirme konusunda bir hayli zorlanmıştı ama bu, dinleyen adamın daha kolay anlayabilmesine katkı sağlamamıştı.

İfade etme şekli de onu iyice endişelendiriyordu, geceleyin rüyadan heyecanla uyandığında, sevinç doluydu, yaşamış olduğu bu rüyanın inanırlığı için çok çarpıcı bir kanıt ele geçirmişti. Acaba bunun hesabını vermek için kardeşleri kendisine fırsat verecekler mi, sorusuna ilişkin endişesini giderecek miydi bu? Yani bir rüya daha anlatmak için ona müsaade edecekler miydi –işte bunda kuşkusu vardı. Birincisinde çok az şey eksikti ve onlar kendisine dikkatlerini vermemişlerdi veya zamanından önce çekip gitmişlerdi. Bu korku ona ne kadar yakındı, onların merakla yaptıkları deneyimler, kendilerini biraz karışık şekilde etkilemiş görünüyordu.

Onların kulaklarının görev yapmayı reddetmesine karşı önlemler alması gerekiyordu ve daha geceleyin harman yerinde bunu nasıl yapacağına dair bir yol buldu. Sabahleyin, alışkanlığı gereği babasının yanına giderdi, çünkü Yakup onu erkenden görmeyi, onun gözlerinin içine bakmayı, sağlığından emin olmayı ve onu gündüz işlerinin hayırlı gitmesi için kutsamayı arzu ederdi ve şöyle söylerdi:

"Hayırlı sabahlar olsun babacığım, sen ey Tanrının prensi! Bak, yeni bir gün, onu gece doğurdu, sanıyorum gün sıcak olacak. İnci bir kolye gibi bir gün diğeriyle sıralanıyor, yaşamak bu çocuğun hoşuna gidiyor. Yani bu süre içinde hasat mahsulünü eve getirdiğimiz için, bu onun hoşuna gidiyor. Tarlada olmak güzel, ağır işler yapıyoruz veya mola veriyoruz ve toplu olarak çalışırken insanlar birbiriyle dostluk kuruyor."

"Söylediklerinden memnun oldum" diye karşılık verirdi Yakup. "Böylece harman yerinde ve tarlada birbirinize tahammül ediyor ve Tanrı sayesinde birbirinizle iyi geçiniyorsunuz, sen ve kardeşlerin, öyle mi?"

"Mükemmel" diye cevap verdi Yusuf. "Ufak tefek rahatsızlıklar bir yana bırakılacak olursa, günün getirdiği şeyler bunlar ve dünyanın parça parça ayrılacağı güne yaklaştırıyor insanı, her şey bir ip gibi düzgün; çünkü gerçeği söylemek gerekirse, bazen de bi-

raz kötü oluyor, bu hata olarak açıklanıyor ve sonra yeniden dirlik düzenlik hüküm sürüyor. Babacığımın bir kez buna şahit olmasını isterdim. Sen hiç buraya gelmedin ve senin olmayışın bizim topluluğumuzda üzüntü yaratıyor!"

"Ben tarla işinden hoşlanmam."

"Anlaşılıyor, anlaşılıyor. Yine de bu insanların Beylerini görmeyişleri ne kadar üzücü bir şey, Beyin bütün bu işleri ve gündelikle çalışanları, onlara pek güvenilmez, görmediği için hiçbir şey bilmeyişi ne yazık. Kardeşim Yehuda geçenlerde onların harman makinesinin silindirindeki bıçakları bileylemediklerinden yakınıyordu, o zaman başakları kesecekken eziyor. Böyle işte, eğer Bey kendisini oralarda göstermezse, böyle oluyor."

"Senin bu uyarını kesinlikle değerlendireceğim."

"Uyarı mı? Tanrı benim dilimi korusun! Bu bir ricadır, on bir kişinin adına, onların bir filizi kaybolmuş. Bizim afacanları da bölmemelisin, toprak işi, Baal işi, bunları senden kimse beklemez, aksine sadece bizim güzel mola zamanımızda bulun, tepedeki güneş altmda gölgelikte biz ekmeği böldüğümüz zaman, biz, yani bir ve dört kadının çocukları bir konuda gevezelik ederiz, kim bir hikâye veya rüya biliyorsa, onu anlatır. Orada birbirimizi dirseklerimizle dürteriz, şekerleme yaparız, ne kadar güzel olurdu babamız da ortamızda olsaydı."

"Bir kez oraya gelmek istiyorum."

"Yaşasın! Haydi bugün gel ve oğullarına şeref ver! İşler de zaten bitmek üzere kaybedecek zaman yok. Öyleyse bugün, anlaştık mı? Ben kızıl gözlülere bir şey söylemem ve hizmetçilerin oğullarının önünde de gevezelik etmem, sürpriz olsun da onlar da sevinsin. Ama bu çocuk, onların kime bu işi böyle dört başı mamur bir şekilde yoluna koyduğu için şükran borcu olacağını, bilmek isteyecek.

Yusuf'un projesi böyleydi. Gerçekten Yakup, bugün öğleyin tarlada ekinlerin saklanacağı çukuru gördükten ve harman yerinde harman makinesinin kesici silindirlerinin keskinliklerini başparmağıyla kontrol ettikten sonra, gölgelik bezin altında çocuklarının ya-

nında oturuyordu. Kardeşlerinin şaşkınlığı çok büyüktü. Son günlerde bu hayalperest çocuk orada öğle paydoslarında pek görünmemişti. Şimdi tekrar oradaydı, başını babasının kucağına koymuştu. Baba onları orada ziyarete gelince, onun da mutlaka yanında olması belliydi, neden bu ihtiyar birdenbire buraya gelmiş olabilirdi, şeklinde herkesin aklında bir soru vardı. Hepsi oldukça gergin ve sessiz oturuyordu. Yakup'un anlayışına uygun olarak hepsi güzel giyimliydi. Yusuf'un sözlerine göre bu saatin simgesi nasıl kendisini gösterecekti, yani şu samimiyet ve mahremiyet olayı nasıl bir şeydi, merak ediyordu. Onu arka plana iten olgu, saygı ve derin bir hürmetti. Yusuf bile suskundu. Başını babasının kucağına koymuş olmasına ve onun oradaki mevcudiyeti kendisine güven vermesine, rahatça konuşabilmesine olanak sağlamasına rağmen korkuyordu. Aslında gördüğü rüyayla ilgili ve her rüyanın başarısıyla ilgili biraz endişeliydi. Bir cümleyle bu rüya yorumlanmış ve asla dallandırılıp budaklandırılmayacaktı. Eğer Gad bir şey sormaya kalkışacak olursa, hepsinin bu kadar mı olduğunu soracak olursa, ağzının payını almış olacaktı. Kısa olmasının bir faydası olurdu, her şey bir çırpıda ifade edilmiş olurdu, birisinin çıkıp da onu yanıltmasına fırsat vermezdi ve hiç kimse araya girip onu bölemezdi. Ama onun insanların iç dünyalarına, duygu âlemlerine etkisi ise bu mesajın bir bakıma müthiş zorunluluğu yüzünden hafifçe başarısızlığa doğru gidebilirdi. Kalbi çarpıyordu.

Bu projesini gerçekleştirmek için neredeyse o uygun ânı kaybedecek gibiydi; çünkü ortalıkta sıkıntılı bir atmosfer vardı ve bir an önce kalkıp gidebilirlerdi. Böyle bir hareketin belirtileri aslında bu pısırıklıkla neredeyse aşılamayacak bir hâle gelmişti ki, Yakup şöyle bir soruyla her şeyi öğrenme ihtiyacı hissetmiş ve durumu kurtarmıştı: "Bu saatlerde, gölgede, oturup rüyalarınızı anlatıp hoş sohbetle vakit geçiriyormuşsunuz diye duymuştum, hani nerede bunlar?"

Şaşkınlık içinde susuyorlardı.

"Evet, gülünecek şeyler ve rüyalar!" diye bağırdı Yusuf heyecanla. Bazen insanın ağzından laflar, sular seller gibi akıyor, bizim de aslında böyle. Duyulmamış bir şey bilen var mı?" diye sordu ortaya.

Hepsi onun yüzüne bakıyorlardı ve susuyorlardı.

"Ama ben böyle bir şey biliyorum" dedi ve babasının kucağından başını ciddi bir yüz ifadesiyle kaldırdı. "Bir rüya biliyorum, bunu burada, harman yerinde bu gece gördüm, bunu dinlemeniz gerek baba ve kardeşlerim; ve çok şaşırıp kalacaksınız. Rüyamda" diye başladı ve durakladı. Bütün vücudundaki organlarda manidar değişme ve kasılmalar oldu, bu kasılmalar boynuna, ensesine ve omuzlarına yükseldi, kollarını döndürdü, başını öne eğdi ve dudaklarındaki gülümseme ortalığa güzellik katacak ve özür dileyecekmiş gibi görünüyordu ve gözleri birdenbire beyaz olmuştu. "Rüyamda" diye tekrarladı kısa kısa soluyarak, "ve rüyamda gördüm ki: Güneş, ay ve on bir kokabim beni bekliyorlardı. Onlar geldiler ve benim önümde eğildiler."

Kimse kıpırdamıyordu, baba, bakışlarını ciddi bir şekilde önüne çevirmişti. Son derece sakindi; ama bu sakin ortamda, kötü, gizli ve herkesin duyabileceği bir hışırtı meydana geldi. Bunlar kardeşlerin çıkardıkları diş gıcırtılarının sesiydi. Dudaklarını sımsıkı tutarak, dişlerini gıcırdatıyorlardı. Ama bu sırada Şimon ve Levi dişlerini gösteriyorlardı.

Yakup bu diş gıcırtılarını işitiyordu. Yusuf'un da bunu algılayıp algılayamadığı bilinmiyor. Başı omzunda mahzun ve murakabe hâlinde gülümsüyordu. Onlar istedikleri şeyi, artık yapabilecek durumdaydılar. Güneş, ay ve yıldızlar, on bir tane yıldız, onu beklemişlermiş. Düşüncelere dalmış olmalıydılar.

Yakup oturanlara çekinerek baktı. Beklediği şeyi buldu: On çift göz çılgın gibi ona yönelmişti. Toparlandı, kuvvetini topladı. Yusuf'un ardından mümkün olduğunca kısık sesle şunları söyledi:

"Yehosef! Ne biçim rüya bu, görmüş olduğun ve bu gördüğün ve tadına baktığın bu rüyanın anlamı ne olmalı ki? Ben, annen ve kardeşlerin gelip sana tapacağız anlamına mı geliyor! Annen ölüdür –yanıltıcı nokta bununla başlıyor, bununla sona ermesi için yine de çok eksik var. Utan! Bu senin bizim önümüze sürdüğün şey insani ölçütlere göre öylesine mantıksız ki, sen de rahatlıkla, bu gi-

dişle bir 'Aulasaulalakaula', yani iyi saatte olsunlardan birisi olabilirsin, onların hizmetine girebilirsin. Seni on yedi yaşında, zihninin bütün açıklığına rağmen yazıyla ve mantıkla ilgili olarak, en yaşlı kâhyam Eliezer tarafından yetiştirmeme rağmen, Tanrıya olan inanç ve kabul konusunda ileri götürememiş olmaktan, benim ruhum hayal kırıklığına uğradı. Ve senin böylesine saygısız şeyler rüyanda görmüş olman, benim ve kardeşlerinin karşısına geçip hokkabazlık yapman tuhaf bir şey. Böylece ben sana gereken cezanı vermiş olayım! Senin ağzından çıkan bu laflar çocukça söylenmemiş olsaydı, sana daha sert ceza verebilirdim ve belki de saçlarını çeker canını yakabilirdim, ayrıca yetişkin birisi bundan dolayı seninle münakaşa eder ve yasa koruyucu bunu sana çok pahalıya ödetirdi. Hoş çakalın Lea'nın çocukları! Yemekten sonra, Silpa ve Bilha'nın oğlanlarına da selamlar olsun!"

Yusuf'un arkasından, böylece toparlanıp ayağa kalktı ve gitti. Onun yaptığı bu cezalandırıcı konuşma, oğullarının bakışlarından kendisini kurtarmış ve ona pahalıya mal olmuştu ve konuşmasının bu oğlanları memnun ettiği ümit ediliyordu. Konuşmada yer almış olan kızgınlık, böylece bu ortamda geçerliliğini göstermişti; Yusuf rüyasını sadece ona güvenerek anlatmakla kalmamış aksine kardeşlerinin de buna tanık olmalarını sağlayarak çılgınca bir durum yaratmıştı. Eğer o babasını zorda bırakacak bir durum yaratacak olsaydı bundan daha uygun bir şekilde sözlerine başlayamazdı diye düşünüyordu Yakup. Bunu kendisine baş başa kaldıklarında gizlice anlatabilirdi, bunu bu şekilde anlatması iyi olmadı, ama deli oğlanın kendisini kardeşlerine karşı koruması için yapmış olduğunu da kavradı. Eve doğru giderken, farkına vardığı bu sonucun yüzündeki gülümseyişle belli olmaması için elinden geleni yapıyordu. Çocuğun ruh sağlığı, onun rüya âlemine dalışı ve bunun vücudundaki kasılmalarla belli oluşuna ilişkin olarak, onda bu iki hâlin, öfke ve korkaklığın, azarlama ile endişe verecek sonuçlar doğurabileceğini düşünmüştü. Ama Yusuf'un kendini beğenmiş hayal ve rüyasının gerçekleşmesi, zarif ve yarı inançlı bir şekilde onun mem-

nun olmasını sağlamıştı; son derece mânâsız bir şekilde, bu rüyanın ondan, yani Tanrıdan gelmiş olduğunu tahmin ediyordu –ama oysa bu kesindi; olasılık bu oyunda yer almamıştı, bu mânâsız bir şey gibi görünüyordu ve gelecekte gerçekten olacak muhteşem bir olayın, rüyaymış gibi görünen bu ön duygusunu gözleri önünde canlandırdığı zaman, sevgi gözyaşları dökmek üzereydi, bunu bu masum çocuk, bu olayın geniş boyutlarını açıktan açığa kavrayamadan ağzından kaçırıvermişti. Ah, mecalsiz baba! Kendisinin ve diğerlerinin bu bir şeye yaramaz çocuğun önüne gelip ona tapacaklarına dair imaj, onun böylesine hiddetlenmesine yol açmış olabilir. Onun hoşuna gitmeyen bir şeyi işitmiş olması, yani onun ona tapması, kabul edilemez bir şeydi?

Oğlan kardeşler sorulacak olursa, onlar da ayağa kalktılar ve Yakup gider gitmez, onlar da, onun gibi kendilerini dışarıya attılar. Tarlada yirmi adım attıktan sonra kısa ve heyecanlı bir görüşme yapmak üzere durdular. Koca Ruben konuşmayı yürütüyordu; onlara burada ne yapacaklarını öğretti. Çekip gitmek –hepsi buydu. Hepsi birden baba ocağından ayrılıp gönüllü bir sürgüne gideceklerdi. Bunun, dedi Ruben, onurlu ve etkili bir protesto ve bu tiksindirici olaya kendilerinin verebileceği cevap olacaktı. Yusuf'tan kaçıp gitmek, bir felaket olmaması için gerekli diye düşünüyordu. Elbette bunu yüksek sesle söylemedi, aksine gururla yapılacak bir cezalandırma protestosu, bunu bir kural ve önlem olarak açıklığa kavuşturuyordu.

Hemen o akşam Yakup'un karşısında durumu ifade ettiler ve ona gideceklerini bildirdiler. Bu tür rüyaların görüldüğü bir yerde ve bunun böyle anlatılmasına müsaade edilen bir yerde, başka türlü belaya girmemek için, insanın saçlarını diken diken edecek kötü bir şey olmasın diye, böyle bir yerde kalmak istemediklerini ve kaybedecek bir şeyleri olmadığını söylediler. Mahsul kendilerinin güçlü elleriyle kaldırılıp işlerin bitirildiğini, artık isteyerek Şekem'e doğru, sadece altı kardeşin değil diğer dördünün de –yani on kişi birden gideceklerdi; çünkü Şekem yaylalarının zengin ve iyi olduğunu ve babalarının sürülerini orada yayacaklarını ve Heb-

ron'daki yerlerini bir daha görmeyeceklerini; orada artık tamamen ve şereflerine uygun rüyalar göreceklerini söylediler. Ona doğru yönelip önünde saygıyla eğildiler, bunu sözleriyle de tasdik edip babalarına veda ettiler. Ona acı vermeyecek ama üzüntüye sevk edecek zannettikleri bu toplu ayrılış, hiç de bekledikleri endişeyi yaratmadı, çünkü Efendi Yakup, bilindiği gibi, Bir Kişi için on'unu feda ediyordu.

Yakup başını önüne eğdi. Başına gelecek olandan korkmaya mı başlıyordu acaba, bu örneğin olduğu yerde, onun içinde sonradan sonraya bundan duyduğu haz, acaba yanlış mı anlaşılacaktı?

BEŞİNCİ BÖLÜM

KARDEŞLERE YOLCULUK

Beklenti

Şunları işitmiştik: Kahrolan kardeşlerin baba ocağından ayrılıp gitmek istediklerini bildirdiklerinde, Yakup başını öne eğmiş ve o tarihten sonra da nadiren başını yukarı kaldırmıştı. İçinde bulundukları mevsim şiddetli sıcakların ülkeyi kasıp kavurduğu ve güneşin her şeyi kuruttuğu bir zamandı –çünkü artık güneşin gücünü yavaş yavaş kaybetmeye yüz tuttuğu bir aşama âmına yaklaşılıyordu; bu yılın dönüm noktası olmasına rağmen, işte tam böyle bir günde hakiki karısı Rahel ona bir vakitler Yusuf'u bahşetmişti, Tammuz ayındaydı, Yakup'un gönlü bu dönüşüm mevsiminin kömür gibi yakıcı ıssızlığında acılar içindeydi–: Bu mevsim onun boynu bükük durumuna sanki destek veriyordu ve sanki melül hâlinin açıklanmasına yardımcı oluyordu. Onun bu hüzün dolu ve boynu bükük hâlinin asıl sebebi, oğlanlarının cesaretle protesto etmeleri ve çekip gitmeleri hadisesiydi; bunun Yakup'ta çok acı veren bir etki yapmış olduğu iddia edilecek olursa, o takdirde söylenecek çok şey var –aslında tam tersine, onun yüreğinde gerçek olan şey, 'bir kişi için onunu heba etme' olgusu vardı, ama bu biraz daha başkaydı; bu, kardeşlerle birliğin bozulduğunun ilan edilmesi sonucunu doğurmuştu ve Yakup orada on iki oğluyla bir arada değil, artık iki oğluyla birlikte, sanki yaprakla-

rını dökmüş bir gövde gibi kalacaktı. Bunun, ilk olarak, onun heybetli konumuna zarar verdiği, ayrıca onda Tanrı yolunda huzursuzluk veren bir tasavvurun gelişmesine yol açtığı söylenebilir; çünkü onun bu olayla kendi üzerine almış olduğu Tanrının planlamasına ilişkin sorumluluğun, ne kadar büyük olduğunu kendi kendine sorup çözmeye çalışıyordu. Her şeyin Yakup'un kalbinden geçtiği gibi gitmesini, Yaratan, gelecekle ilgili olacakları böylece akıllıca engellememiş miydi, daha önce Rahel'in olayında da tek başına verimli bir hâl doğurmamış mıydı? Yaratan, Laban'ın hilesiyle onun yüreğindeki arzusuna karşı olan hadiseye rağmen onun sayıca artmasını sağlamamış mıydı, sevilmeyenler bile onun bu kutsallığından nasiplerini almamışlar mıydı? Yakup, kendi seçilmiş kimliğiyle Yusuf'un aşırı ve dik kafalı kişi olarak gönlünde yatan şeyi ve bununla Tanrıyla fikren uyum sağlayamayacağını, bu yüzden de belirsizliklerle dolu bir dizi olaylara gireceğini ve bu tutumuyla cezalandırılması gereken bir taşkınlık sergileyeceğini biliyordu. Ama bütün bunların meydana gelme ihtimali görünüyordu: Çünkü Yusuf'un çılgınlığı da bu parçalanmanın doğrudan sebebi olmuştu ve Yakup bundan dolayı öfkesini dile getirmişti; kendisinin ve başka hiç kimsenin Tanrı ve insanlar karşısında bu çılgınlıkla ilgili sorumluluğu üstlenmesi konusunda yanılmamıştı. Yusuf ile münakaşa ederken, kendisiyle de çatışıyordu. Eğer bir uğursuzluk olmuşsa, bu çocuk sadece onun bir aracısı olmuştu ve bunun sorumlusu da Yakup'un onu seven kalbiydi. Bunun gizli kalmasına ne sebep olmuştu acaba? Tanrı bunu biliyordu, Tanrıdan bir şey gizlenemezdi. Bu şerefi şu hakikate verelim, bu Abram'ın mirasıydı ve bunu Tanrının bildiği bu şeydeki bir X harfini U harfine çevirmek mümkün olamazdı, hepsi bu.

Bunlar Yakup'un buğday hasadından sonra vicdanında irdelenen ve onun kararlarını belirleyen konulardı. Kalbi kötü bir şeye neden olmuştu; kendi zafiyeti yüzünden iyice yumuşamış, gevşemiş olan bu konunun aşılması gerekiyordu, kendisi bu zararın aracılığını yapmıştı; bunun düzeltilmesi için de aracı olması, kendisinden bu amaç için bir şeyler yapması bekleniyordu, hem onun hem

de kendi kalbinin iyileşmesi ve işlenen günahın affı için bu gerekiyordu. Bunun için uzaktaki küçük oğlunu oldukça kararlı bir tonla çağırdı ve şunları söyledi:

"Yusuf!"

"Buradayım!" diye cevap verdi ve oraya geldi. Kendisinin oraya çağrılmasından memnundu, çünkü kardeşlerinin çekip gitmelerinden bu yana baba onunla çok az konuşmuştu ve bu çılgının içinde tarifi mümkün olmayan bir huzursuzluk vardı, bu huzursuzluk son birliktelikten sonra onun içinde kalmıştı.

"Dinle bakalım" dedi Yakup, herhangi bir nedenden dolayı dalgınmış gibi rol yapıyordu, gözleri düşünceli bir ifadeyle parlıyordu ve eliyle sakalını sıvazlıyordu, "benim koyunlarımı senin kardeşlerin, hepsi birlikte Şekem vadisinde gütmeyecekler mi?"

"Elbette hepsi birden" diye karşılık verdi Yusuf, "hatırladığıma göre böyle ve hafızam benimle alay etmiyorsa, hepsi birlikte Şekem'e doğru gidip, senin sürülerine orada bakacaklar, çünkü oradaki meralar daha elverişliymiş, buradaki vadi seninkiler için artık yetersiz kalıyormuş."

"Demek öyle" diye tasdik etti Yakup, "seni bunun için çağırmıştım. Çünkü Lea'nın çocuklarından hiç haber alamadım ve hizmetçi kadınların çocuklarından da haber yok. Oradaki meraların nasıl olduğunu bilmiyorum, acaba Yizhak'ın hayır duası yaz doğumlarına yaradı mı veya sürülerde kelebek hastalığı veya şap salgını olup olmadığını bilmiyorum. Çocuklarımın, senin kardeşlerinin sağlıkları nasıl acaba, hiç haberim yok ve bir şatonun eteklerindeki merada otlatma hakkını alıp almadıklarını da bilmiyorum, hatırladığıma göre oralarda bir zamanlar feci olaylar meydana gelmiş. Bunlar beni düşündürüyor ve bu düşünceler içinde seni onlara göndermeye ve benim selamlarımı iletmene karar verdim."

"Buradayım!" diye bağırdı Yusuf yeniden. Beyaz dişleriyle gülümseyerek babasına bakıyordu ve hazır olduğunu bildirmek için topuklarını yere vurdu, hazır ol durumuna geçti.

"Eğer hesapta atlamıyorsam" diye devam etti Yakup, "sen on sekizine giriyorsun ve artık sana sert görevler verme ve senin er-

keklik konumunu deneme zamanı geldi. Bu yüzden senin bu haber alma yolculuğuna çıkmana karar verdim, buradan kısa bir süre ayrılıp kardeşlerine gideceksin ve bilmediğim şeyleri sorup öğreneceksin ve Allah'ın izniyle ve yardımıyla dokuz veya on gün sonra tekrar bana geri döneceksin ve bana durumu anlatacaksın."

"Ama işte buradayım ya!" diye sevinçle cevap verdi. "Babamın aklına gelen fikirler altın ve gümüş değerinde! Ben gurbete, yola çıkıp kardeşlerimi ziyaret edeceğim ve Şekem vadisindeki durumu inceleyeceğim, çok eğlenceli olacak! Keşke içimden bir dilek tutsaymışım –bunu veya yine sadece bunu dilemiş olsaydım!"

"Sen" dedi Yakup, "kardeşlerinle fazla uğraşmayacaksın. Onlar artık yetişkin erkekler ve kendilerine bakacak durumdalar, onun için sana ihtiyaçları yok. Benim seni oraya göndermekten maksadım bu değil. Aksine senin kendini onlara saygılı davranmanı ve edebinle konuşmanı istiyorum: 'Uzun seyahatten sonra sizleri selamlamak üzere ve sağlığınızı, hatırınızı sormaya geldim, kendi isteğimle ve babamın arzusuyla buraya geldim, babamın ve benim arzularım bu konuda birleşiyor' diyeceksin."

"Paroş'a binip giderim! Onun bacakları yüksek ve dayanıklı, kemikleri kuvvetli ve benim kardeşim İsakhar'a benziyor."

"Bu senin erkek olduğunun bir ifadesi" diye cevap verdi Yakup bir süre sustuktan sonra, "bu bilgilenme seyahatine seviniyorsun ve birkaç günlüğüne benden uzak kalacaksın, yani ay hilal şeklinden yarım aya dönecek, bu süre içinde ben seni görmeyeceğim. Şunu söylemeyi unutma kardeşlerine: Baba bunu istedi."

"Paroş'u alıyor muyum?!"

"Sana biraz sert davranmayı istemiştim gerçi, yaşına uygun olarak, ama Paroş'u, bu eşeği sana vermeyeceğim, çünkü ona sözünü dinletemezsin, çok inatçı, onun ateşi başına vurmuş. En iyisi sen beyaz Hulda'yı al, sakin sevimli bir hayvan, görünüşü de güzel, halkın içine girince herkes beğenir, ona bin git. Senden bir şeyler beklediğimi fark ettin herhâlde, buradan Şekem'e kadar olan yolculuğu kendi başına yapmanı istiyorum. Çünkü yanına hiç hizmetçi

vermeyeceğim ve Eliezer'in de senin yanında gitmesine izin vermiyorum. Aksine sen kendi başma gideceksin, kendi işini kendin görecek ve kardeşlerinle şöyle konuşacaksın: 'Bu beyaz eşekle ben sizleri ziyarete geldim, baba böyle istedi.' Belki dönüşünü yalnız başına yapmayabilirsin, aksine kardeşlerin hepsi veya birkaçı seninle beraber gelebilir. Belki benim beynimin arkasındaki düşünceler bunlar, bir beklenti."

"Ben bir yolunu bulurum" diye söz verdi Yusuf "ve onların sana gelmeleri için elimden geleni yaparım, sana söz ve garanti veriyorum, bunu yapacağım ve onları sana getirmeye razı etmeden, dönmeyeceğim!"

Yine mânâsız şeyler kaçırdı ağzından, babasıyla hopladı zıpladı ve tek başma seyahate çıkacağı ve dünyayı göreceği için, Yah üzerine minnet duygularını belirti. Sonra Bünyamin'e ve ihtiyar Eliezer'e bunları anlatmak için koşarak gitti. Ama Yakup onun arkasından başım eğerek baktı; eğer burada bir beklentiden söz edilebilmişse, bunun ondan bir şey beklediği ve onun kimseye haşin davranmaması anlamına geldiğini çok iyi görüyordu. Ama yine de bu her şeyin yolunda olduğu anlamına gelmiyordu, acaba bununla onun kalbinde Yusuf'la ilgili bir güven duygusu olmasını istemiyor muydu? Bu çocuğunu birkaç gün görmeyecekti, bu onun işlediği günah için yeterli ceza olarak görünüyordu; artık rüya görmeyecekti ve hiçbir zaman da Yüce Makam nezdinde 'sert davranmanın' anlamının ne olduğunu da bilmeyecekti. Yusuf'u oraya göndermekle bir başarısızlıkla karşılaşacağını hesaba katmıştı, kardeşleri olmadan dönecek olursa bir isyan durumunu göz önüne alacaktı. İnsanı dehşete sokan bu olayın tersi bir olasılığı tasavvur bile etmiyordu. Kader onun kendi emniyeti için söz konusuydu. Düşünülürse bazen her şey başka türlü olur, insanın daha önceden aklına takılan korkunç fikirler yardımıyla uğursuzlukların önüne geçilebilir, bunlar bir afsunlama olayına benzer. Bu yüzden endişe duyan yaratıcı güç felç olur. Tasavvur hâlindeki fikirlerden yönünü değiştirerek kaçıp kurtulan uğursuzluk ise bünyesindeki çarpıp yıkma gücünü, yani ilk yapısını bütünüyle korur.

Yusuf'un yolculuğuyla ilgili olarak gerekli ufak tefek hazırlıklar sırasında Yakup geçmişte yaşadığı kader gününü hatırladı: Kendi evinden Rebeka'nın hayır dualarıyla yola çıkma hazırlıkları yaptığı günü anımsadı, ruhunda geri dönüşle ilgili sevinç dolu duygular vardı. Onun yaptığı hazırlıkların yapılacak girişimin toplu görünüşünü de gösterdiği söylenebilirdi; çünkü onun rolü, fedakâr annesi Rebeka'nın rolüyle kıyaslandığında önemli sayılamazdı, doğru olduğuna inandığı sahtekârlığı uygulayarak kendisini kurban etmişti ve sonra bilinçaltında, sevgili oğlunu gurbet ele yollaması sırasında olasılıkla bir daha görüşmeme olgusu yer almıştı. Bu konu bir parça değişikliğe uğradı. Yusuf da kardeşlik olgusunun kesilivermesinin verdiği kızgınlıktan dolayı evinden çıkıyordu zorunlu olarak, ama bu öfke yüzünden evden kaçış değildi, aksine Yakup onu Esau'nun kucağına teslim ediyordu: Yabbok'taki bu sahne belli bir amaçla yapıldığı ve amacın yerine getirilişiyle hemen geri dönüş olacağı, dışa karşı onuru kırılmış olma olayının, yine dışa karşı zorunlu ve her hakkının korunduğu bir barışma ihtimali, elde tutulması mümkün olmayanın üstünü sıvayla kapatma ve böylece dengelenmesi mümkün olmayan bir olgunun, bu durumda, sahte bir barışmanın sağlanması hedeflenmişti. Onurlu-yumuşak huylu insan, Rebeka'nın düşünüp taşınan, çözüm üreten kişiliğinden çok uzaktaydı ve sonuçlarına da büyük bir kararlılıkla katlanacaktı. Yusuf'un gönderilişiyle elde edilmesi beklenen şey, –berbat olmuş ama yeterince usanç verici olan– önceki durumun yeniden düzeltilmesinden başka bir şey değildi, çünkü nasıl olsa tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer yine kendi yeriydi, bu oyun burada tekrar ediyordu; bu, Yakup'un zafiyetinden, Yusuf'un kör cesaretinden ve diğer kardeşlerinin vazgeçemedikleri öldüresiye garezlerinden meydana gelmiş bir hadiseydi ve herkes şartların ve sonuçların değişmeyeceğine inanıyordu.

Bu altın oğul, kardeşler arasındaki çekememezlik yüzünden yapacağı seyahate artık hazırlanmıştı: Yeniden dönüş bu kadardı ve

Yakup diğer benzerlikler için çaba gösteriyordu, Yusuf'un eşekle yola çıkış vaktini güneş doğmadan önceki sabahın erken saatlerine denk getirdi: Onun zamanında böyle olduğu için. Yusuf, Yakup'a veda etmek üzereydi; Yakup, Rebeka'dan çok daha önce harekete geçmişti. Ayrılacak olanı yanında uzun süre alıkoydu, onun yanaklarına hayır dualar okudu, boynundan bir koruyucu muska çıkardı ve bunu onun boynuna taktı, onu bağrına bastı, bununla ilgili her şeyi yerine getirdi, sanki Yusuf'un kim bilir ne kadar süreyle veya sonsuza dek, on yedi günlük uzaklara veya daha fazla Naharayim'e doğru, tamamen yaban ellere seyahat edecekti, genç yeterince erzakla donatıldığı için, büyük bir memnuniyetle yola çıkıyordu, emin yolları kullanarak bir hamlede, uzakta olmayan Şekem'e ulaşacaktı. İnsan kendi bilincini ölçü olarak kabul ederse, çok orantısız bir davranış sergileyebileceği görülür, oysa kendisinin bile hiç bilemeyeceği alınyazısının bakış açısından bakıldığında, onun bu davranışı son derece uygun görünür. Bu bir teselli olabilir, bu bilinç kendini aydınlatacak olursa bizler onun ne demek istediğini öğreniriz. Bunun için insanlar asla birbirlerine üstün körü veda etmesinler, çünkü bir fırsatı çıkınca şöyle de söyleyebilirler: Hiç olmazsa onu güzelce bağrıma basmıştım.

Bu vedalaşmanın, sabahın erken saatlerinde cam boncuklar, yünden çiçeklerle süslenmiş ve iyice yüklenmiş dişi eşek Hulda'nın yanında son kez yapılmış olduğunu, ona pek çok öğütler verildiğini, tavsiyeler, uyarılar yapılmış olduğunu açıklamaya gerek yok: Yakup, oğluna hangi yolu kullanacağını, nerelerde mola vereceğini çok ayrıntılı bir şekilde, tıpkı kendi annesinin yaptığı gibi öğretmişti; kendisini aşırı sıcaktan ve üşütmekten korumasını, çeşitli yerlerdeki güvenilir insanların, akraba ve adamların adlarını vermişti ve onların yanında gecelemesini söylemişti; onun Urusalim ve Baal Tapınağındaki geceleme yerlerine bakmasını ve orada Aşera için kumaş dokuyanlarla temas kurmasını, onlardan herhangi birisiyle en ufak bir konuşma bile yapmasını kesinlikle yasaklamıştı; özellikle de kardeşlerine karşı terbiyeli davranmasını tekrar tekrar ciddi bir ta-

vırla söylemişti: Yusuf'un onlara emanet olacağının bilinciyle onların önünde yedi kez eğilip secde edercesine bir davranışta bulunmasını ve her birisine efendim diye hitap etmesini vurgulamıştı –belki ancak bundan sonra olasılıkla, onun da aynı kaptan yemek yemesine izin vermeye karar verebileceklerini ve hayatı boyunca onu kendi yanlarından ayırmayabileceklerini tembihledi.

Yakup, delikanlının eşeğe binmek üzere ayağını atmasına ve kamçısını şaklatarak gece yarısına kadar yol kat etmesine müsaade etmeden önce, bu sabahın alacakaranlığında son veda ediş anında Yakup-Rebeka ona bazı şeyleri yeniden söyledi. Hatta bir parça sabahın dinçliği üzerinde olduğundan, Hulda'nın yanında yürüdü, ama daha fazla onlara ayak uyduramadı ve durdu kaldı, kalbi çok yorulmuştu. Geriye dönüp bakan delikanlının güler yüzünü ve parlak dişlerini fark etti ve ona doğru elini salladı. Sonra yolun dönemeci oğlunun görünüşünü gözden uzaklaştırdı, Yusuf'u artık görmüyordu, eşeğiyle uzaklaşmıştı Yusuf.

Yusuf Şekem'e Gidiyor

Artık babasının gözünden uzaklaşmış olan delikanlı kendi yerinden memnun ve tek başına, eşeğin arka tarafına daha yakın kısmına oturmuş bir hâlde eşeğini sürüyordu, ince bacaklarını öne uzatmış, gövdesini hafifçe geriye doğru eğmişti, sabah güneşinin zarif ışıkları içinde dağlık araziden geçip Beth-Lahem'e doğru ilerliyordu. Onun keyfi ve morali bilinen koşullara tamamen uyum sağlıyordu, babanın da ayrılış seremonisini orantısız olarak uygulamasını sevgiyle ve saygıyla karşılamıştı, bu sırada onun kalbini üzecek mantıki ve bilinçaltı hiçbir olay yapmadı, babasının gözetiminden uzak, yaptığı bu ilk ayrılış onu oldukça keyiflendirmişti.

Yakup davranış kuralları konusunda bu yolcuyu ayrıntılı bir şekilde eğitmişti, hiçbir kuralı ve uyarıyı unutmamıştı; sadece bir tanesini gözden kaçırmıştı; saygı duyulacak ve büyük bir özenle korunacak şeyle ilgili olarak, o sırada tuhaf bir şekilde dalgınlığına

gelerek, delikanlıya bir tavsiyede bulunmak aklına gelmedi ve bu nesneyi yeniden gözlerinin önünde görünceye kadar da ona bu konuda uyarıda bulunmayı akıl edemediğini hatırladı: Bu *Ketônet* –peçeli giysiyi evde bırakmayı emretmemişti ve Yusuf, sesini çıkarmadan, oyunla bundan yararlanmıştı. Onu yanına alıp götürmüştü. Onu bütün dünyaya göstermek için yanıp tutuşuyordu ve kelimenin tam anlamıyla, babasının bunu da son anda yasaklayacağından çok korkmuştu, hatta bununla ilgili olarak ihtiyara yalan söylemiş olabileceğini de zannediyoruz, bu kutsal elişi giysinin sandıkta saklamasını açıklaması da mümkündü ama gerek kalmadı, hakikaten onu yükünün altına gizlemişti. Bindiği hayvan üç yaşında, süt beyazı, zarif yapılı, akıllı, itaatli, bir parça yaramazlık yapacağa da benzeyen, hoş görünüşlü, pelüş kulaklı ve alnı büyük, canlı-yumuşak, gözlerine kadar uzanan yelesi, gözlerinin uçlarına konan sinekleriyle sevimli hayvan Hulda'nın sırtından her iki tarafa sarkan, seyahat için gerekli malzemeler, yiyecekler, içi ayran dolu bir keçi tulumu, meyveli kurabiyelerle dolu çömlek ve kapaklı sepet, tuzlanmış zeytin, salatalık, kavrulmuş soğan ve taze peynir vardı. Bütün bunlar ve dahası, yolcunun kendi sağlığını koruyacak ve kardeşlerine hediye olarak verilecek malzemeleri, baba göz önüne alıp yüklemişti; ayrıca yolculukta en çok kullanılan bir malzeme de vardı: Bu yuvarlak ve yemek sergisi gibi kullanılan, kenarında metal halkalar bulunan deriden bir yemek örtüsüydü. Çöldeki Bedular dahil kendisi de bunu kullanıyordu. Bu metal halkalara bir ip geçirip deri sergiyi bir torba hâline getiriyor ve hayvanın semerine takıyordu. Yusuf da öyle yaptı ve bu yiyecek sergisi ve torbası içinde onun severek çalıp sakladığı *Ketônet* saklı duruyordu.

Niçin ona aitti bu ve yolculuğu sırasında kimseye içine baktırmadığı onun mirası mıydı? Memleketinin yakınlarında yolda ve tarlalardaki insanlar onu tanıyor ve sevinçle onun adını söylüyorlardı. Ama birkaç saat ilerledikten sonra onu artık kimsecikler tanımıyordu ve onların önünden geçerken, yanında taşıdığı nefis yiyeceklerin etraftakilerce fark edilmemesine gayret ediyordu. Bunun için, güneş yük-

selince, bu güzel örtüsünü çıkarıp mersin yapraklarıyla yapıp başına koyduğu çelenk gibi değil de boynuna şal gibi doluyordu.

Böyle süslenip hem babasının kurban kesip ibadet ettiği yeri ziyaret etmesini tavsiye ettiği, hem de kendisinin içinden ziyaret etmeyi istediği yerlere henüz ulaşmamıştı; Beth-Lahem'e ulaşmak için henüz bir tarla boyu daha gitmesi gerekiyordu, orada Tanrıya inanan bir dülgerin, yani Yakup'un arkadaşlarından birisinin yanında kalacaktı. Misafir kaldığı bu dost adamdan, karısından ve yanında çalışan kalfalarından veda ettikten sonra ikinci gün sabahı denilen yere ulaştı ve Hulda'yı sağlam ve korunaklı bir dut ağacının altına bağladı, bu sırada Yusuf boynunda gelinin giydiği miras kalan işlemeli örtüyle, bir zamanlar bu yola dikilmiş olan taşın yanında ibadetini yaptı, dualarını okudu –bu ona burada Tanrı için dikilmesi vahyedilen taştı.

Bağlar ve taşlı tarlalar arasında bulunan bu yerde sabah sessizliği hâkimdi, Urusalim'e giden bu yolda ne giden ne de gelen vardı. Çok hafif bir yel ağacın parlak yapraklarını rasgele oynatıyordu. Bütün arazi susuyordu ve bir vakitler Laban'ın çocuğuna mezar olan ve Yakup'un da bulunduğu bu yerler, gene sessizlik içinde, oğlunun adaklarını ve onu anımsadığının işareti olan sunularını kabul ediyordu. Taşın yamna su koydu ve onun yanına da üzümlü ekmek koydu ve yeri öptü, bunun tam altında fedakârca yaşamış birisinin mezarı vardı, tekrar doğruldu ve ellerini semaya kaldırdı, ölen annesinin tıpkı benzeri olan gözlerini ve dudaklarını gökyüzüne çevirip onun için dualar okudu. Derinlerden ona hiçbir şekilde cevap gelmedi. Yaşanmış bitmiş olan zaman susuyordu, aldırış bile etmiyordu, endişelenme işareti de yoktu. Ama işte burada, şu anda, yaşanan zamanda o, kendisi vardı, üzerinde de gelinlik elbise vardı ve gözlerini semaya çevirmişti. Onun etinden ve kanından olan ve şu anda yaşamakta olan bu insana, annesine ait bir uyarı ve tembih edici bir şey, bir ses duyamaz mıydı acaba? Hayır, çünkü o çocukça ve körü körüne yaptığı bir hatadan dolayı sürgün edilmişti ve konuşulacak bir şey yoktu.

Böylece Yusuf morali yerine gelmiş bir şekilde yoluna devam etti, yolları ve dağlık bölgeyi aştı. Bu, dünyanın en başarılı geçen yolculuğuydu; onun bu rahatlığını ve huzurunu kaçıracak en küçük bir hadise ve bilinmeyen bir talihsizlik olmadı. Yer de onun yüzüne doğru hoplayıp zıplayarak gelmiyordu ama, onun rahatça ilerlemesine olanak vererek önünde uzanıp gidiyordu ve yoldaki insanların bakışlarından ve dudaklarından gelen selamlamalar onu mutlu ediyordu. Gerçi onu uzun zamandan beri buralarda görüp şahsen tanımamışlardı ama, onun görünüşündeki belirgin özellikler buralarda çok popülerdi ve bu sadece boynundaki uğurlu elbisenin etkisiyle değildi, onun görünüşü onu gören insanların üzerinde, özellikle de kadınların üzerinde büyük sevinç ve iyiliksever izlenimler bırakıyordu. Köylerden geçerken bu güzel ve yakışıklı yolcunun görünüşü, çocuklarını emziren, tezek ve balçıkla sıvalı duvarların yarıklarından bakan kadınların yüreklerine huzur, şevk ve heyecan veriyordu.

"Çok yaşa, sen gözümün bebeği!" diye ona sesleniyordu kadınlar. "Seni dünyaya getirenden Tanrı razı olsun!"–

"Çok sağolun, varolun!" diye karşılık veriyordu Yusuf ve onlara gülerek güzel dişlerini gösteriyordu. "Oğlun uzun ömürlü ve büyük ülkeler hâkimi olsun!"

"Binlerce teşekkürler!" diye onun arkasından bağrışıyorlardı. Astarot yolunu açık etsin! Onun ceylanlarından birisine benziyorsun!" Çünkü onların hepsi Aşera'ya tapıyorlardı ve akıllarında da sadece o vardı.

Bazı insanlar, bu kutsal giysinin tılsımıyla, onun tatlı dili ve hoş konuşmalarıyla, onu bir ilah gibi telakki ediyor ve ona tapacak kadar bir yaklaşım sergiliyorlardı. Yine de bu, tepsi gibi düz olan bu topraklarda böyleydi, ama etrafı surlarla çevrili şehirlerde, örneğin Kiryat Ayin, Kerem-Baalat ve benzeri şehirlerde böyle olmuyordu, bu şehirlerdeki şehir kapılarının civarında, küçük havuz ve gölcüklerin kenarında oturup konuştuğu insanlar, hemen onun etrafında toplanıyorlardı. Çünkü onun eğitimli oluşu ve bilgileri buradaki şe-

hirlileri şaşırtıyordu, onu seviyorlardı, o da onlara Tanrının rakamlarla yarattığı mucizeleri, Eonları, salınım olayındaki sırrı, dünyadaki diğer insanları ve halkları anlatıyordu, onları hoşa gidecek konularla da kendisine bağlıyordu; örneğin Uruk'taki orman adamını eğitip medenileştiren fahişeden söz ediyor, ağzından dökülen sözlerin güzelliği herkese ve onların kendi aralarında ifade ettikleri gibi, günlerine neşe katıyordu ve onun bir şehir prensinin Mazkiri veya büyük bir kralın danışmanı olabileceğini zannediyorlardı.

Bildiği yabancı dilleri de döktürüyordu, bunları Eliezer'in yardımıyla öğrenmişti, şehir kapısının altında Hatti ülkesinden bir adamla Hititçe, kuzeyden gelen biriyle Mittanice ve Nil deltasından gelen ve hayvan ticareti yapan birisiyle Mısır dilinde birkaç cümle konuştu. Bildiği şeyler pek çok değildi ama, akıllı bir adam aptal bir adamın yüz cümleyle anlatacağını on cümleyle daha iyi dile getirir. Konuşmaya katılan birisinde değil, ama onlara kulak veren birisi üzerinde çok dil bilen muhteşem bir insan izlenimi bırakabiliyordu. Korkunç bir rüya gören kadının rüyasını bir kuyu başında yorumlamıştı. Kadın rüyasında üç yaşındaki oğlunun birdenbire kendisinden daha uzun boylu olduğunu ve sakalı bulunduğunu görmüşmüş. Yusuf bunu, bir anda gözlerinin akını belli edip dalgın kalarak, oğlunun kendisini kısa bir süre için terk edeceğini, onu tekrar ancak yıllar geçtikten sonra, sakallı yetişkin bir adam olarak göreceği... şeklinde yorumlamıştı. Kadın çok fakir olduğundan, büyük olasılıkla oğlunu köle olarak satmak zorunda kalacaktı; bu yorum bir bakıma mümkün olabilecekti ve herkes güzellik ve bilgeliğin bu genç yolcuda birleşmiş olduğundan, hayranlık duyuyordu.

Birçok kişi onu evlerinde birkaç gün misafir etmek için davet ediyordu. İnsanların bu samimi davranışını o geri çevirmiyordu ama, el verdiğince babasının seyahat programına uymaya çalışıyordu. Dört gün süren yolculuğundan sadece bir gecesini adı Abisay olan bir gümüş kuyumcusunun evinde geçirmişti; bu kuyumcu bir kez Yakup'u ziyaret etmişti ve İbrahim'in Tanrısına kayıtsız şartsız değil ama bir parça bağlıydı, bununla beraber Ona büyük bir mey-

li de vardı, çünkü o, ay metalinden putlar, ilahlar üretiyordu, özür dileyerek, sonuçta bundan ekmek kazandığını söylüyordu. Dünya vatandaşı tutumuyla Yusuf ona hak verdi ve onun evinin çatısı altında uyudu. Üçüncü geceyi, bir incir ağacı korusunda geçirdi ve orada yattı; çünkü gündüzün aşırı sıcaktan dolayı mola veriyordu ve bu yüzden üçüncü mola yerine geç saatlerde ulaştığından içeriye alınmadı. Sonuncusu da öyle olmuştu, tam da hedefine yakınlaşmıştı. Çünkü dördüncü günü de uzun süre güneşin sıcaklığı yüzünden dinlenmekle geçirmişti ve gündüzleri ağaçların altında uyumuş olduğu için, ancak akşama doğru yoluna devam etmişti ve ince Şekem vadisine ulaştığında ikinci gece devriyesi zamanı yaklaşmıştı. Oraya kadar yolculuğu uygun koşullar altında geçmişti, her şey çok güzel ve çılgmcaydı: O saatten itibaren, yani oraya girince ve çukur bir sandal görünümündeki ayın ışığı altında, kalesi ve Garizim eteğindeki tapınağıyla etrafını çeviren şehre bakınca, işte o andan itibaren hiç de iyi şeyler olmadı, aksine her şey son derece ters gitti. Yusuf kaderin böylesine ters dönüşünü bir adamın kimliğiyle ilişkilendirdi; bu adam onunla Şekem önlerinde gecèleyin karşılaşmıştı ve son saniyede bütün her şeyin değişeceği anda kendisine refakat eden kişi süsü vermişti.

Tarladaki Adam

Kendisini, tarlada yolunu kaybetmiş biri olarak göstermişti. Ama burada 'yolunu kaybetmiş' ne demek oluyordu? Acaba babası ondan fazla bir şeyler mi bekliyordu ve genç Yusuf kendi işini öylesine kötü mü yapmıştı da her şey tersine dönmüş ve yolunu kaybetmişti? Asla. Yolunu bulamamak, doğru yoldan sapmak demek değildir; eğer birisi orada olmayan bir şeyi arıyorsa, olmayan bir şeyi bulmak için yanlış yola gitmesine lüzum yoktur. Yusuf çocukluk çağının uzun yıllarını Şekem vadisinde geçirmişti ve buraları onun için yabancı değildi. Buralar rüyada görülüp bilinen türden yerler bile olsa, o yeniden görünce, gece ve çok zayıf ay ışığı altında olsa

da tanırdı. O aslında aradığı doğru yoldan çıkmadı ve bulamadığı için de onun arayışı, boşlukta yapılan bir labirent yürüyüşüydü. Suskun gecede, hayvanın yularından tutarak çayırlardan ve tarlalardan oluşan dalgalı arazide dolaşmıştı, karanlıkta yıldızların aydınlattığı dağı seyretmişti ve şunları düşünmüştü; acaba kardeşlerim nerede olabilirler ki? Koyun sürülerine rastlamıştı, ağıllarda uyuyorlardı; acaba bunlar Yakup'un koyunları mıydı? Bilinmiyordu ve insanlar da yoktu ortalıkta –sadece sessizlik vardı her yerde.

İşte bu sırada bir ses duydu ve bir adamın arkasından gelirken çıkardığı ayak seslerini işitememişti, bu adam ona yetişmiş ve yanına yaklaşmıştı. Bu adam, acaba Yusuf'u karşılamaya mı gelmişti, böyle olsaydı Yusuf'a kim olduğunu sorması gerekirdi; ama adam ona kim olduğunu sormadan şöyle dedi:

"Kimi arıyorsun?"

O, 'Burada ne arıyorsun?' demedi, aksine "Kimi arıyorsun?" dedi. Bu tuhaf soru tarzına Yusuf'un cevabı da oldukça çocukça ve düşüncesizce oldu. Çünkü delikanlının kafası iyice yorgundu ve onun böylesine yanıltıcı bir gecede bir adamla karşılaşması onu pek sevindirmişti ve bu adama –çünkü o da bir insandı– güvendi, onu mantıksızca ve sığınacak birisi gibi kabullendi. Ona cevap verdi:

"Erkek kardeşlerimi arıyorum. Söyle bana azizim, onlar nerede sürüleri otlatıyorlar acaba!"

Bu 'aziz adam' masumca yapılan ricaya hiç aldırış etmedi. Bu arayan kişiye, sorduğu soruya aldırmadan verdiği cevapta da, doğruluk yanı olmayan bir tutum takındı ve şöyle cevap verdi:

"Buralarda hiç bulunmadılar, yakınlarda da görülmediler."

Yusuf ona şaşırmış bir hâlde bakıyordu. Onu çok iyi görüyordu. Bu adam kelimenin tam mânâsıyla bir adam değildi, aksine sadece Yusuf'tan birkaç yaş büyük birisiydi ama, ondan daha yapılı ve uzun boyluydu, kolsuz keten bir giysisi vardı, uzun elbisesini kemerle toplamış ve yürüyüşünü kolaylaştırmak için dizlerine kadar yukarı çekmiş, omzuna da küçük bir ceket atmıştı. Biraz şişkince olan boynunun üstündeki başı biraz küçüktü ve kumral saçları var-

dı, alnının yarısından geriye doğru saçları dalgalıydı ve bir kısmı kaşının üstüne dökülüyordu. İri burunluydu, düzgün ve sert ifadeli burnuyla küçük kırmızı ağzı arasındaki kısım, belli belirsizdi; dudağının alt kısmındaki çukurluk ise öylesine yumuşak ve keskin dönüşlüydü ki çenesi sanki toparlak bir meyve gibi öne fırlamıştı. Başını bir parça omzuna doğru eğmişti ve buradan görünüşü pek de güzel sayılmazdı ama, onun yarı açık gözleri tuhaf bir ifadeyle aşağısındaki Yusuf'u süzüyordu, uykulu, baygın bir ifade vardı bakışında, sanki gözlerini kırpıştırarak bakmaya çalışıyor gibiydi. Kolları toparlak ama solgundu ve oldukça güçsüzdü. Terlik giymişti ve kendisinin yaptığı bir yürüyüş asası vardı.

"Hiç buralarda olmadılar demek, öyle mi?" diye tekrarladı delikanlı. "Bu nasıl olabilir?" Ama onlar kesinlikle Şekem'e doğru gideceklerini söylemişlerdi evden ayrıldıklarında. Sen onları tanıyor musun?"

"Eh, oldukça" diye cevap verdi refakatindeki adam. "Yeterince. Ama o kadar da değil, ben onları yakından görmedim, pek iyi tanımıyorum. Peki, onları sen niye arıyorsun ki?"

"Babam beni onlara gönderdiği için, onlara selam getirdim ve onların durumlarını görmek istediğim için."

"Bak sen şuna. Şu hâlde sen bir habercisin. Ben de böyle birisiyim. Ben asamla hep habercilik için yollara çıkarım. Ama ben bir kılavuzum aynı zamanda."

"Bir kılavuz mu?"

"Evet, hiç kuşkusuz. Ben yolculara rehberlik ederim ve onların yollarını açarım, bu benim işim ve bu yüzden sana seslendim, çünkü gördüm ki sen yanlış bir arayış üzerindesin."

"Görünüşe göre, sen benim kardeşlerimin burada olmadığını biliyorsun. Peki, o zaman onların nerede olduklarını da biliyor musun?"

"Sanırım."

"Öyleyse hadi söyle bana!"

"Onları bu kadar çok mu istiyorsun?"

"Elbette, ben hedefime ulaşmak istiyorum ve bu hedefim de, babamın beni gönderdiği hedef, yani kardeşlerim."

"Peki, bunu sana söyleyeceğim, hedefini. Yine haber taşırken, birkaç gün önce buralardan geçerken kardeşlerinin şöyle konuştuklarını işittim: 'Sürünün bir kısmını alıp Dotan'a* doğru gidelim, biraz değişiklik olsun!'"

"Dotan'a mı?"

"Niçin Dotan'a olmasın? Akıllarına böyle bir şey gelmiş ve onu da uyguluyorlardı. Dotan vadisindeki otlar baharlıdır ve orada tepede yaşayan halk, ticareti sever; kiriş, süt ve yün satın alır. Niye şaşırıyorsun ki?"

"Şaşırmıyorum, çünkü bu şaşırtacak bir şey değil. Ama bu bir talihsizlik. Ben onlarla burada karşılaşacağımdan çok emindim."

"Şunu bilmen gerek, bazı şeylerin senin kafana göre gitmeyeceğini, tamam mı?" diye sordu yabancı adam. "Sen bana göre hâlâ bir ana kuzususun."

"Benim annem yok ki" diye cevap verdi Yusuf canı sıkılmış bir hâlde.

"Ben de öyle" dedi yabancı adam. "Ama o zaman sen bana bir baba evladı olarak görünüyorsun."

"Bunları bırakalım" diye karşılık verdi Yusuf.

"Bana bir öğüt ver: Nereden başlayayım?"

"Çok basit. Dotan'a git."

"Ama gece oldu ve biz yorgunuz, ben ve Hulda. Bildiğim kadarıyla Dotan buradan bir tarla boyu uzakta. Allah yardım ederse tam bir günlük yol."

"Ya da bir gecelik yol. Sen gündüzleri ağaçların altında uyuduğundan, hedefine ulaşmak için geceyi göz önüne almalısın."

"Benim ağaçların altında uyuduğumu nasıl bildin?"

"Evet, özür dilerim, bunu gördüm. Asama tutunmuş oradan geçiyordum, yattığın yerden ve seni öylece orada bırakıp ilerledim. İşte bu kez seni burada buldum."

* Dotan: Samiriye'nin kuzeyinde bir şehir –yn.

"Dotan'a giden yolu bilmiyorum, üstelik gece" diye yakındı Yusuf, "babam bana o yolu tanıtmadı ki."

"Sakin ol hele" diye karşılık verdi adam, "seni buldum. Ben bir kılavuzum ve eğer istersen sana rehberlik ederim. Tek kuruş almadan sana Dotan'a giden yolu açacağım, zaten ben de bir haber için oraya gidecektim ve eğer senin için de uygunsa, sana en kestirme yolu göstereceğim. Senin eşeğine de sırayla bineriz. Güzel bir hayvan" dedi ve zorla açılan gözleriyle Hulda'yı seyretti, bakışları insanı küçümseyen, öylesine mat bir şekildeydi ki, adamın sözleriyle bir çelişki oluşturuyordu. "Senin gibi hoş. Ama onun köstek kemikleri pek güçlü değil."

"Hulda" dedi Yusuf, "Paroş'tan sonra Yizrael'in damındaki en iyi eşektir. Onun bu kadar zayıf köstek kemikleri olduğunu kimse söylememişti."

Yabancı adam suratını astı. "Bana karşılık vermezsen iyi edersin" dedi. "Kardeşlerine kavuşman için sen bana muhtaçsın, ikincisi ben senden daha yaşlı olduğum için, söylediğin şey birçok bakımdan anlamsız. Eğer ben şöyle söylüyorsam: Senin eşeğinin koşumları zayıf, o zaman onlar zayıftır ve senin bunları savunman için hiçbir sebep ve gerekçe yoktur, sanki sen onun önüne geçip bu eşeği hazırlamışsın, sonra da böyle konuşuyorsun. Ve isimler konusunda da senden hemen bir ricada bulunacağım, bu iyi insan Yakup'u benim önümde 'Yizrael' olarak sakın adlandırma. Bu hiç hoş değil ve beni öfkelendirir. Onun kendi adını söyle ve onu yüceltecek unvanları bir yana bırak!"

Bu adam garip birisiydi. Onun donuk ve omzu üzerinden yaptığı saygın konuşmalarından anlaşıldığına göre, her an kötü bir hava esebilirdi, durum nazikleşebilirdi, hem de hiç hesapta olmayan sebeplerden ötürü. Bu alınganlık ve kırgınlığa yatkın olan olgu, onun yardımseverliğiyle pek uyuşmuyordu; onda şöyle bir izlenim uyanmıştı: Sanki bunlar kendiliğinden oluyormuş gibiydi. Veya yaya giden bu adamın sanki Dotan'a bir hayvana binerek gitme fırsatı doğmuş gibi geliyordu. Gerçekten de önce o eşeğe bindi, çünkü artık

yola çıkmışlardı, Yusuf da yanlarında yürüyordu. Babasına Yizrael olarak belirtmesine konulan yasaklamadan biraz kırgındı ve ona şöyle dedi:

"Ama bu onun Yabbok'ta kazandığı zaferden dolayı edindiği bir şeref ismi!"

"Ben bunu gülünç buluyorum" diye karşılık verdi ötekisi "senin zaferden söz etmen, sanki buna benzer şey başka yerde yokmuş ve hiçbir şekilde bundan söz edilmiyormuş gibi. Birisinin hayatı boyunca kalça kemiğindeki olaydan dolayı topal kalmasını sağlayan bir zafer, onun adını kendi adına koyduğu bir olay, bu onun mücadelesini verdiği bir olgu, onun adı değil ki. –Ayrıca", dedi birdenbire ve gözlerini son derece garip bir şekilde hareketlendirdi, hem gözlerini iyice açtı hem de etrafında bir daire çizercesine şaşılaştırarak döndürdü: "Bırak bunu bir tarafa ve babana sadece Yizrael de lütfen. Onun doğruluğu anlaşıldı ve benim karşı çıkışım buna dönüktü. Şuna da dikkatini çekeyim" diye ilave etti ve gözlerini gene kendi etrafında dolaştırdı; "senin eşeğinin üstünde oturuyorum. Uygun bulursan, artık ineyim, sen bin."

Garip bir adam. Aksi davranışlarından dolayı pişman olmuş gibi görünüyordu, fakat bu pişmanlık, insanda, tam bir değerlendirme ve kendine özgü konumunda bir değişiklik izlenimini vermiyordu, onun yardımseverliğiyle aynı ölçüde bir durum söz konusuydu. Yusuf ise buna karşılık yaratılışı itibariyle sevimliydi ve bu garip durumlara daha dostça bir yaklaşımla karşılık veren temel bir ilkeyle hareket ediyordu. Şöyle cevap verdi:

"Sen bana rehberlik yaptığın ve iyilik olsun diye kardeşlerime giden yolu açtığın için benim hayvanıma binme hakkına sahipsin. Lütfen orada kal, otur sonra değişiriz! Sen bütün gün yürümüştün, oysa ben hayvanın üstünde yol alıyordum."

"Çok teşekkür ederim" dedi delikanlı. "Senin sözlerin gerçi pek uygun gelmiyor ama, ben her şeye rağmen çok teşekkür ederim. Bu sürüp giden yolculuğumda kendime geçici olarak bazı kolaylıklar sağladım" diye ilave etti sözlerine ve omuzlarını silkeledi. "Bu me-

saj yollamayla ilgili yolculuklar senin hoşuna gidiyor mu?" diye sordu sonra.

"Babam beni yanına çağırınca çok sevinmiştim" diye cevap verdi Yusuf. "Peki seni kim yolladı?"

"Ah, biliyorsun, bu ülke içinde güneş doğarken öğleyin büyük yöneticiler arasında çok sayıda mesaj gider gelir" diye cevap verdi delikanlı. "Seni kimin gönderdiğini asla bilmezsin, görevlendirme çeşitli ve pek çok ağızdan geçip gelir ve bunun çıkış kaynağını öğreninceye kadar çok yorulursun, ama her durumda senin tabanlarını yağlaman gerekiyor. Şimdi Dotan'dan bir mektup alacağım" dedi, "bunu ben bu kemerimin içinde taşıyacağım. Ama görüyorum ki ben bir de korumacılık görevi üstleneceğim."

"Ne koruması?"

"Evet, kimse benim için koruma görevi üstlenmiyor, örneğin bir kuyu başında korunmaya ihtiyacım var veya karşıma çıkacak herhangi bir yerde. Haberci, kılavuz ve bekçi –nasıl bir durum karşına çıkarsa buna göre bu görevler olacak, çünkü bu görevi sana veren kişinin durumu söz konusudur. Bunun birisini memnun edip etmeyeceği, o kişinin tam bu iş için biçilmiş kaftan olup olmadığı konusu ise başka bir sorun, ben kendimi işte bunun kapsamı içinde bulmak istiyorum. Sana bu görevleri veren kaynakla ilgili fikrin olup olmadığını da söyle. Söylediğim gibi ben bu soruları açık bırakmak istiyorum ama laf aramızda, bu oyunda pek çok akıl almaz işler var. Sen bu insanları seviyor musun?"

Bunu doğrudan doğruya soruvermişti ve buna rağmen bu soru Yusuf'ta sürpriz bir etki yapmadı; çünkü kılavuzunun bütün bu donuk ve bıktırıcı konuşma tarzı, insanlardan memnun olmayan –burnu havada bir kişinin, yani onlarla zorunlu olduğu için ve onların içinde kendi işlerini yürüten bıkmış birisinin tarzıydı. O şöyle cevap verdi:

"Biz birbirimize çoğu kez gülümseriz, insanlar ve ben."

"Evet, çünkü sen bilindiği gibi hoş ve güzel birisin" dedi diğeri. "Bunun için sana gülümsüyorlar ve sen de onların çılgınlıklarını daha da artırmak için gülümseyerek karşılık veriyorsun. Onlara karan-

lık bir yüz ifadesiyle görünsen ve şunları söylesen daha iyi olurdu sanırım: 'Ne oluyor da böyle gülümsüyorsunuz? Bu saçlar bir gün dökülecek ve şu anda bu bembeyaz olan dişler de; bu gözler, iç içe akıp dolaşan su ve kandan meydana gelmiş bir jöle ve bu etin bütün boş cazibesi büzülecek ve rezil bir şekilde yok olup gidecek.' Onların akıllarını başlarına toplamaları için senin bu konuları hatırlatman daha iyi olurdu, çünkü onlar senin sevgiyle dolu görünüşünle yukarıdaki gerçekleri akıllarına getirmeden oyalanıp duruyorlar. Senin gibi yaratıklar, yüzeyde olanın altında, bütün et yapının içinde bulunan nefret ettirici olgu üzerine çekilmiş, fâni, parıltılı, göz alıcı bir aldatma aracından başka bir şey değilsiniz. İnsanın iştahını kabartan bu cilt ve örtünün de sadece buğusu tüten gözenekler ve ter içinde kalan tüyler ve saçlardan oluştuğunu söylemiyorum; ama onu hafifçe bir çizersen oradan günah kırmızısı tuzlu bir et suyu fışkırır ve daha derine doğru kesilirse görünüş daha da tiksindirici olur ve ağır bir koku ortaya yayılır. Hoş ve güzel, tamamen hoş ve güzel olmak zorundadır aslında, bir bütün hâlinde ve asil bir maddeden yapılmış olarak, öyle içine katkı maddesi ve pislik doldurulmuş olmamalı."

"Bu durumda sen" dedi Yusuf "dökme ve oyma heykellere uygun, güzel bir Tanrıya, örneğin önem veriyor olmalısın, bu kadınlar, onu yeşillikler içinde saklıyorlar ve ah çekerek arıyorlar ve mağarada defnediyorlar. Bu heykelcik tamamen, bütünüyle hoş ve zeytin ağacından yekpare olarak yapılmış, kanı yok, buğusu yok. Bununla beraber o bir bütün hâlinde değil, aksine Eber'in ısırmasıyla kanıyor gibi görünüyor, kadınlar onun üzerinde kırmızı yara yerlerini boyuyorlar ve kendi kendilerini kandırıyorlar ve sevgi dolu bir yaşam için gözyaşları dökmek istiyorlar. İşte böyle bu durum: Hayat ya bir aldanma ya da güzellik. Sen bu ikisini, gerçek olan bir olguda birlikte bulamazsın."

"Of!" diye ses çıkardı kılavuz ve elma gibi çenesini oynattı, eşeğin üstünden aşağıya doğru yarı kapalı gözleriyle omzunun üzerinden, yan tarafta yürüyen Yusuf'a bakıyordu.

"Hayır" diye kısa bir sessizlikten sonra sözlerine devam etti, "sen ne istersen öyle söyle, tiksinti veren bir soy bu, haksızlık su gibi içiliyor ve tıpkı bir süre önce Tufan'ı hak edenler gibi, ama onların bu kez kurtarıcı gemileri yok."

"Haksızlık konusunda tamamen haklısın" diye cevap verdi Yusuf, "her şeyin bu dünyada çift olduğunu düşün bir kez, bir parça ve onun diğer karşı parçası, fark edilmeleri için ve birisinin yanında diğeri yok olsa, bu durumda onlar çift olarak mevcut olmazlar. Hayat yoksa ölüm de yok, zenginlik yoksa fakirlik de yok ve aptallık yok olacak olursa, akıllı oluştan kim söz ederdi ki? Ama temizlik ile kirlilik de böyle, anlaşıldı değil mi? Pis hayvan temiz olana şunları söyler: 'Bana teşekkür et, çünkü ben olmasaydım, senin de bildiğin gibi, senin temiz olduğunu ve sana temiz diye kim isim verip söylerdi?' Ve kötülük adil olana: 'Benim ayaklarıma kapan, çünkü ben yoksam, senin kıymetin nerede kalırdı?'"

"Doğru" diye karşılık verdi yabancı adam. "İkili olanların bu dünyasını ta başından beri hoş görmüyorum, işte bu yüzden temizlik olgusu sadece bir önceki konumla ilgiliyken, yalnızca kıyaslama yoluyla bundan söz edilebilen bir soy için bu kadar ısrarı anlamıyorum. Ama hep düşünülen şeyin olması gerekiyor ve sürekli olarak bir şey yapmaya niyet ediliyor ve bu ilerilere kadar taşınabiliyor ve bunun gelecekte de bir parça görülmesi için hangi yola başvurulacak bilmiyorum, tıpkı benim şimdi seni bir torba dolusu rüzgârla yola çıkarmak zorunda kalışım gibi, hedefine ulaşman için –bu son derece sıkıcı bir şey!"

'Madem bu iş, huysuz delikanlı için bıktırıcı, öyleyse niçin bana kılavuzluk ediyor?' diye aklından geçirdi Yusuf. 'Muhtaçmış rolünü oynamak ve sonra yüzünü buruşturup homurdanmak aptalca bir şey. Sadece hayvanla gitmeye karar vermiş. Ama bir kere olsun inmedi ki, hâlbuki sırayla hayvana binecektik. Tıpkı bir insan gibi konuşuyor' diye düşünüyordu ve insanların bu alışkanlığına gizlice gülümsüyordu, kendine özgü bir tarzla şiddetle eleştiriyordu ve kendisini bu sırada hiç hesaba katmıyordu, sanki insan hak-

kında nasihat veren bir insan gibi oturuyordu, aynı zamanda sanki o insan değilmiş gibiydi. Bunun için şöyle dedi:

"Evet, orada insan soyu hakkında konuşuyorsun ve bu konuda görüşme yapıyor ve ne kadar kötü bir maddeden yapılmış olduğunu söylüyorsun. Ama öyle bir zaman oldu ki, Tanrının çocukları bile, insanın çok kötü bir maddeden yapılmış olduğuna inanmıyorlardı ve bu insanların kızlarıyla evleniyorlardı ve onlardan devler ve kudretli yaratıklar olmuştu."

Kılavuz başını yine kendine özgü tarzıyla Yusuf'un tarafında bulunan omzuna doğru çevirdi:

"Sen ne kadar şirin hikâyeler de bilirmişsin meğer!" diye cevap verdi kıs kıs gülerek. "Senin yılların için ne gibi olaylar olduğunu biliyorsun, bunu söylemem gerek. Benim bölümüm için, bunun anlamı şu, ben tarihi, kendini beğenmiş bir laf salatası sayarım. Eğer bunlar hakikat ise, bu durumda sana şunu söyleyeyim, ışık çocukları niçin böyle yapıyor ve Kabil'in kızlarına göz koyuyor. Onlar bunu çok büyük saygısızlıktan yapıyorlar, evet. Biliyor musun, Kabil'in kızlarını bekleyen ahlaki bozulma nereye kadar gitmişti? Her taraflarını açıp saçarak gidiyorlardı ve erkek ile kadın, hayvanlar gibiydi. Onların bu baştan çıkan hâlleri bütün sınırları aşmıştı, öyle ki onlara insan etkilenmeden bakamıyordu, –bunun ne anlama geldiğini acaba biliyor musun, bilmem. Ölçüyü artık tamamen kaçırmışlardı, elbiselerini yere atıyorlardı ve çırılçıplak pazara gidiyorlardı. Onlar ar duygusunu yitirmiş olsaydılar, her şeyi yapabilirlerdi ve ışık çocuklarının ilikle-rine kadar işlemezdi onların görünüşü. Ama onlar bu ar duygusunu çok iyi biliyorlardı, Allahtan çok utangaçtılar. Onların şehvetleri, işte bu yüzden ar duygusunu ayaklar atına aldı: Buna nasıl dayanılır ki? Adam annesi ve kızıyla ve kendi erkek kardeşinin karısıyla açıktan açığa sokaklarda gayri meşru ilişkide bulunuyordu ve kafalarında sadece şu vardı: Ar duygusunun yok olduğu bir yerde, iğrenç bir zevk âlemine dalmak. Bu, ışık çocuklarının iliklerine kadar işlemek zorunda kalmaz mıydı? Onlar bu saygısızlıkla baştan çıkarıldılar –bunu anlayamıyor musun? Saygının en son kısmı, onların yanında ve bu so-

yun önünde kaybolmuştu, artık onlara bir ders verilmeliydi, bu dünya için onlar sanki hiçbir şekilde doyuma ulaşmamışlar gibiydi, bu çok şiddetli ve yüce doyum hatırına saygılı olmaları gerekirdi. Onlar, sadece insanın şehvet ve fuhuş için burada olduğuna inanıyorlardı, işte onların bu küçümsemeleri, bu hayvani, iffetsiz karakteri ortaya çıkardı. Eğer bunu tam olarak anlamıyorsan, sen bir danasın."

"Ben onu zorunlu olarak anlayabiliyorum" diye cevap verdi Yusuf. "Peki, sen nereden biliyorsun bütün bunları?"

"Sen Eliezer'e de, yani sana ders veren kişiye de, bunu nereden biliyorsun diye soruyor musun? En az onun kadar benim de, olan bitenden haberim var ve hatta biraz daha fazlası, çünkü haberci, kılavuz ve koruyucu olarak dünyada her yere gidiliyor ve çok çeşitli şeylerden haber alınıyor. Son tufan sadece bundan dolayı gelmişti, bu konuda seni temin ederim, çünkü ışık çocuklarının, yani Tanrı katındaki çocukların insanları küçümsemelerinin böyle iffetsizliğe yol açmış olduğu saptanmıştı: İşte bu, tufan kararında etkin oldu; yoksa böyle bir şey hiç olmayacaktı ve ben şunu da eklemeliyim ki, tufanın zorunlu olarak meydana gelmesinin sebebi, ışık çocuklarının korunması amacıylaydı. Ama maalesef can kurtaran gemi vardı ve insan küçük arka kapıdan yeniden içeriye girivermişti."

"Eh, bundan dolayı da şükredelim" dedi Yusuf. "Başka bir durumda Dotan'a giderken buralarda böyle şeyler konuşarak gidemezdik ve dönüşümlü olarak bu eşeğe sözleştiğimiz gibi binemezdik."

"Evet doğru!" diye cevap verdi diğeri ve yeniden gözünü şaşı yaparak döndürdü. "Konuşurken her şeyi unutuyorum. Sana bu yolda rehberlik yapmam gerekiyor ve seni kollamam lazım ki sen kardeşlerinin yanına gidebilesin. Ama sence kim daha önemli, koruyucu mu yoksa korunan mı? Üzülerek belirtmek zorundayım: Korunan kişi daha önemlidir; çünkü onun için koruyucu buradadır ve tersi değildir. Bunun için ben şimdi iniyorum, sen eşeğe biniyorsun ve ben yan tarafta tozlu yolda yaya geleceğim."

"Ben de göz kulak olacağım seninle" dedi Yusuf, eşeğin üstünde otururken. "Bu tamamen bir rastlantı, zaman zaman sen eşeğe

binip gideceksin ve bütün bu yolu tozlar içinde yürümek zorunda kalmayacaksın."

Böylece onlar zayıf ay ışığı ve yıldızların altında Şekem'den kuzeye doğru Dotan'a giden yolda, dar ve geniş vadileri, sarp dağları aşıp sedir ve akasya ormanından ve uyuyan köylerin önünden geçerek yollarına devam ettiler. Yusuf da eşeğin üzerinde otururken ve kılavuzu tozlu yolda ilerlerken, saat saat uyuyordu. Ama bir kez –sabahleyin kuşluk vaktinde– böyle bir uykudan uyandığında, eşeğin üzerindeki heybede meyve pestili dolu torbayla kavrulmuş soğan torbasının olmadığını fark etti ve kılavuzun kuşağı oldukça şişkin durumdaydı. Bu adam hırsızlık yapıyordu! Bu korkunç bir keşifti, insan soyunu bu derece şiddetle eleştiren birisinin böyle bir şey yapmasının nedeni hiç de küçümsenemezdi. Yusuf hiçbir şey söylemedi, oysa bizzat kendisi konuşmalarında haklılığın karşıtı olan haksızlık konusunu savunmuştu. Bu adam bir kılavuzdu ya, Nabu'ya, dolaşım sistemindeki batı noktasının efendisine inanıyordu, bu yeraltındaki dünyanın yarısına hükmediyordu, hırsızların Tanrısının bir kuluydu. Koruduğu kişi uyku hâlindeyken onun bir şeyini aşırıvermesinin sembolik bir davranış olduğunu kabul edelim. Bu yüzden Yusuf bu tespite ilişkin hiçbir şey söylemedi, aksine bu adamın hırsızlığına saygı gösterdi, bu sufice bir davranış olabilirdi. Ama bu tespit, onda korkunç bir etki yaptı, yani kılavuz, kelimenin tam mânâsıyla hırsızlık yapmıştı. Onun bu eyleminde nasıl ve nereye kılavuzluk yaptığı konusunda bir sezdirme bulunuyordu; bu, Yusuf'u hoş olmayacak şekilde duygulandırdı ve kalbinde bir parça sıkıntı oldu.

Bu hırsızlık olayından bir süre sonra daha kötü bir şey daha oldu. Tarlaların ve ormanın arka tarafında güneş doğmuş ve Dotan'ın yeşil tepesi görülmeye başlamıştı: Bu tepe onların karşılarında sağ çaprazlarında sabah ışıkları içinde bulunuyordu, onun kubbe şeklindeki tepesinde kurulmuştu şehir. O sırada eşeğin üstünde oturmakta olan Yusuf orayı seyrederken, hırsız adam eşeğin dizginlerinden tutuyordu: O sırada bir sarsılma ve çöküş oldu ve olacak ol-

muştu. Hulda'nın ön ayakları bir çukura girmiş ve burkulmuştu, ayakları üzerinde dikilemiyordu. Ayağı kırılmıştı belki de.

"Kırılmış!" dedi kılavuz birlikte kontrol ettikten sonra. "İşte bir bu eksikti! Ben onun ayak bileklerinin, köstek kemiklerinin çok ince olduğunu söylememiş miydim?"

"Vaziyete göre haklıymışsın, bu talihsizlik yüzünden sevinmemen gerek ve böyle bir anda bunun olmasını hiç göz önüne getirmemiştik. Onu sen götürüyordun ve onun böyle bir çukura düşmemesi için dikkat etmedin."

"Dikkat etmedim ve benden şikâyetçi mi oluyorsun? İşte bu, tipik insanlara özgü bir tavır, bir şey doğru gitmezse, hemen bir suçlu bulmak zorunda kalır, keşke bunu daha önce bir bilebilseydik!"

"Felaketi önceden tahmin edip söylemeyi arzu etmek ve bunun içinde faydasız bir zafer unsuru aramak, tipik bir insan tavrıdır. Seni sadece dikkatsizlikle suçladığım için şükret; yoksa sana karşı daha başka şeyler de yapardım. Bana geceleyin seyahat etmeyi önermemeliydin; böylece Hulda'yı aşırı yormamış olurduk ve bu akıllı hayvanın asla ayakları tökezlemezdi."

"Onun köstek kemiği bağlarıyla ilgili bu şikâyetinin onu yeniden sağlığına kavuşacağını mı sanıyorsun?"

"Hayır" dedi Yusuf, "bunu söylemek istemedim. Ama şimdi artık yeniden sorabilirim: Ne yapmam gerek? Hayvanımı bütün yiyeceklerimle ve eşyalarımla burada böyle bırakamam, bunları Yakup'un adına kardeşlerime hediye edeceğim. Bir parçasını yedim ama yine de oldukça çok yiyecek var, bazıları da herhangi bir şekilde kaybolmuş. Hulda burada çaresizlik içinde ölüme mi terk edilmeli, bu sırada tarladaki hayvanlar benim kıymetli yiyeceklerimi tüketmeli mi? Üzüntüden ağlamak üzereyim."

"Bunun için sana öneride bulunacak kişi benim" diye karşılık verdi yabancı. Böyle bir şey olacak olursa, benim koruyuculuk görevim de olur dememiş miydim? Haydi, git onlara! Ben burada oturup senin eşeğini bekleyeceğim, bütün yiyeceklerini de koruyacağım, kuşlardan ve haydutlardan. Benim bunun için mi yaratılmış olup ol-

madığım konusu ise burada tartışılamayacak bir başka soru. Yeter, ben eşek bekçiliği yapacağım, sen kardeşlerine gidip onlarla veya birkaç köleyle dönünceye kadar burada oturup bekleyeceğim, bu değerli eşyalarını gelip alıncaya ve hayvanın iyileşip iyileşmeyeceği belli oluncaya veya öldürmeye karar verilinceye kadar kalacağım."

"Teşekkür ederim" dedi Yusuf. "Öyle yapalım. Görüyorum ki, sen tam bir insan gibisin, iyi tarafların var ve öteki yanlarını konuşmayalım. Elimden geldiği kadar acele edeyim ve yanıma adamlar alıp geri döneyim."

"Merak etme. Yanlış bir yere gitmeyeceksin; bu tepeyi dolanıp, arkadaki vadiye ineceksin, çalılıklar ve otlar içinden beş yüz adım gideceksin –orada kardeşlerini bulacaksın, susuz bir kuyunun yakınında. Eşekten bir şeyler alacaksan düşün bakalım. Belki başına bir örtü, yükselen güneşten korunman için?"

"Haklısın" diye bağırdı Yusuf, "bu talihsizlik aklımdan geçen her şeyi aldı gitti! Bunu burada bırakamam" dedi ve etrafı halkalı torbanın içinden *Ketôneti* aldı, "bunu senin koruyuculuğuna güvenip bırakamam. Bunu yanımda Dotan vadisine götüreyim, oraya biraz bakımlı ve gösterişli gitmem iyi olur, her ne kadar beyaz Hulda'nın sırtında olmasam da. Hemen burada onu şöyle bir dolayayım ve giyeyim senin gözlerinin önünde –şöyle-ve-şöyle– ve biraz da böyle! Nasıl, hoşuna gitti mi? Bu giysimin içinde renkli çoban kuşu gibiyim, değil mi? Annemin peçeli elbisesi, oğlunun üstünde nasıl duruyor?!"

Lameh ve Kamçı İzi Hakkında

Bu sırada Lea'dan ve hizmetçilerden olan oğlanlar, toplamı on kişi, bu tepenin arkasındaki vadi tabanında bir küçük ocak ateşinin etrafında toplanmış, gözlerini küllere dikerek, sabah bulamacı pişiriyorlardı. Hepsi çok erken saatlerde hazır olmuşlardı, uzaktaki çalılıklar içinde kurdukları çizgili çadırlarından gün doğarken, çeşitli zaman dilimlerinde ama hepsi de çok erkenden ve birkaçı da kuş-

luk vakti uyanıp gelmişlerdi, çünkü bu uyku onları pek memnun etmemişti, onların Hebron'dan ayrılmalarından bu yana hemen hepsi pek iyi uyuyamıyor, uykunun tadını çıkaramıyorlardı. Ve bu değişiklik yapma isteği, Şekem'in meralarıyla Dotan'ınkileri değişerek kullanmaları onlar için aldatıcı bir ümit hâline dönüşmüştü, burası onlara daha iyi bir ortam yaratacaktı.

Hepsi turşu suratlıydı ve kaslarının kaskatı olması yüzünden bazen yerdeki katır tırnağı çalılarının yılan gibi dolaşık köklerine ayakları takılıp tökezliyor ve ön tarafta koyunların bulundukları tarafta bulunan ve içinde taze su olan kuyuya gidiyorlardı, oysa bu yakınlarda bulunan sarnıçların suları bu mevsimde kuruyor ve içinde bir damla su bulunmuyordu; sularını içmişler, yıkanmışlar ve ibadetlerini yapmışlar, şimdi de yemeklerini yiyorlardı: Son derece cazibeli, bol dallı ve kırmızı gövdeli bir grup çam ağacının gölgesinde oturuyorlardı. Buradan etraf çok iyi görünüyordu: Sadece çalılar ve birkaç ağaçla kaplı bu arazinin ilerisindeki tepede Dotan bir taç gibi duruyordu, uzaklardan gelen koyun sesleri ve en arka planda yumuşak eğimli dağlar görülüyordu. Güneş artık oldukça yükselmişti. Etrafı baharlı otların kokuları sarmıştı, rezene ve kekik kokularına tarlalardaki diğer otların kokuları karışıyordu, bu otları hayvanlar severek yiyorlardı.

Yakup'un oğulları daire şeklinde çömelmişlerdi, ortalarında yanmış çalı çırpı ve tencere vardı. Yemeklerini çoktan yemişlerdi ve hiçbir şey yapmadan oturuyorlardı, gözleri kıpkırmızı kesilmişti. Karınları doymuştu ama ruhlarında bir açlık ve susuzluk vardı, bunun nedenini tanımlayamıyorlardı ve bu onların uykularını berbat ediyor, sabahleyin yedikleri bulamacın vereceği kuvveti ve dinçliği alıp götürüyordu. İçlerinde bir diken vardı, hiçbirisi bunu içinden, etinden çekip çıkaramıyordu; bu her birinin içinde bir dert, bir çıban olmuştu, acı veriyor ve azıyordu. Kendilerini bitkin hissediyorlardı ve çoğunun başı ağrıyordu. Ellerini yumruk hâline getirmek istiyorlarsa da bu olmuyordu. Bir zamanlar Dina yüzünden Şekem'de intikam almak için etrafı kan gölüne çeviren bu adamlar, şimdi kendi

kendileriyle hesaplaşıyorlardı, acaba şimdi böyle bir şeyi burada ve bugün yapıp yapamayacaklarını, kendi kendilerine soruyorlardı: Hayır, onlar artık o zamanki adamlar değildi, bu keder, bu kurt, bu güçsüzleştiren diken, içlerini kemiren bu açlık sinirlerini bozuyordu ve erkeklikleri de kalmamıştı. Bu durumu yaşayan, özellikle Şimon ve Levi, yani vahşi ikizler için ne kadar utanç verici bir şeydi bu! Bunlardan birisi değneğiyle son közleri eşeliyordu. Diğeri olan Şimon ise gövdesini ileri geri sallayıp duruyordu, bu sessizlikte hafiften bir şarkı mırıldanıyordu, buna diğerleri de arada sırada eşlik ediyorlardı, çünkü bu çok eski zamanlardan kalan bir şarkıydı, uzun bir balad veya bir destanın eski çağdan bu çağa kadar kaybolmadan gelmiş küçük bir parçasıydı:

"Lameh*, kahramandı, iki kadın aldı,
Adları Ada ve Zilla idi.
'Ada ve Zilla dinleyin benim şarkımı,
Ey Lameh'in kadınları, kulak verin sözüme!
Bir adamı öldürdüm, beni kırdığı, rencide ettiği için
Yere serdim bir delikanlıyı, bende bıraktığı kamçı izi için.
Yedi kez tütsülemişti Kabil,
Ama Lameh yetmiş yedi kez!'"

Bununla ilgili hiçbir şey bilmiyorlardı, ne öncesini ne de devamını. Ve susuyorlardı şimdi. Ama bu iç sızlatan şarkıya uymuşlardı ve kahraman Lameh'i, onun mantığıyla görüyorlardı, yaptığı eylemden sonra silahlarıyla mağrur bir şekilde uzaklardan çıkıp gelmişti ve kendi önünde eğilen kadınlarına, artık kalbini tertemiz yıkadığını bildiriyordu. Kadınlar onun boğazladığı kişiyi, kanlı çayırların üzerinde uzanmış bir hâlde görüyorlardı; küçük bir kabahatin kurbanı olan bu kişinin ölümünden, Lameh çılgınca bir şeref duyuyor-

* Lameh (Lamech): Tufandan önceki iki peygamberin adı. Bunlardan ilkinin çok karılı ve Gabel (veya Jabel), Jubal ve Tubalkain'in babası olduğu sanılır. Kutsal kitaptaki en eski şiir bölümünün de onun tarafından yazıldığı öne sürülür. İkincisi ise Seth'in soyundan gelir, Mathusalem'in oğlu ve Nuh'un babasıdır –yn.

du. Mısra içinde yer alan sert ifadeli 'adam' kelimesi, bu gencin söyleyişiyle biraz daha inceltilmiş ve zarifleştirilmişti; bu da onun kan revan içindeki çılgınlığının herkesin gönlünde yarattığı acıma hissinden kaynaklanmış olmalıydı. Her hâlükârda Ada ile Zilla adlı kadınların bu olayda bir dahli vardı; bununla beraber Lameh'in sarsılmaz, öldürücü erkeklik ve bencilce intikam hırsının kontrol ettiği bu şarkıdaki karakteri, kadınların ona hizmetlerine bir tapınma lezzeti katıyordu.

"Lameh'di onun adı" dedi Lea'nın oğlu Levi, çalı çırpıyı ve kor ateşi sopasıyla eşeledi. "Hoşunuza gitti mi o? Bunu soruyorum, çünkü o benim için çok iyi ve enfes bir kişi, hoşuma gidiyor. Eski toprak bir adam vardı bir zamanlar, aslan yürekli bir herif, artık böyleleri yok. Ama bu şarkıda o hâlâ yaşıyor, onun adı söyleniyor şarkıda, göklere çıkarılıyor ve yaşanmış eski zamanlar düşünülüyor. Bu adam kadınlarının karşısına tertemiz yıkanmış yüreğiyle çıkıyor ve o kadınlarını peş peşe yanına çağırıp gücünü onlara gösterdiğinde, onlar kimin koynuna girdiklerini biliyor ve zevkten tir tir titriyorlardı. Sen de böyle mi çıkıyorsun Yuda, Şua'nın kızının karşısına ve sen Dan şu Moabitli kadının karşısına? Söyleyin bana bakalım, ne oldu bu insan soyuna, o zamandan bugüne, onlar akıllı ve dindar olarak dünyaya getirildi, ama bunların hiçbirisi tam mânâsıyla erkek değil, ne dersiniz?"

Ona Ruben cevap verdi:

"Sana şöyle bir açıklama yapmak istiyorum, bu adamın eli intikamını alıyor ve onu kahraman yapıyor, biz Lameh'in tersi bir konuma geldik. İki konu var: Babil yönergesi ve Tanrının kıskançlığı, bunlar ikisi birden konuşunca şu anlaşılıyor: Bu intikam benimdir. Çünkü intikam birisi tarafından alınmak zorundadır, yoksa intikam intikamı üretir, bataklık gibi kötülük kaynar ve dünya kan gölüne döner. Lameh'in kaderi hangisiydi? Bunu sen bilmezsin, çünkü şarkı bundan haber vermiyor. Ama onun öldürdüğü delikanlının bir erkek kardeşi veya bir oğlu vardı, bu da Lameh'i öldürdü, böylece toprak onun kanını da tattı ve birisi Lameh'in parçalanmış kalçasıy-

la Lameh'in katilini öldürüp onun intikamını almış ve böylece devam edip gitmiş ta ki ne Lameh'in tohumlarından ne de ilk öldürülen delikanlının tohumlarından hiç kimse geride kalmayıncaya kadar ve toprak ağzını kapatıncaya dek, çünkü artık iyice doymuştu. Ama bu hiç iyi bir şey değil, intikam bataklığın köpürüp coşmasıdır ve hiçbir kuralı yoktur. Bunun için, Kabil Habil'i öldürdüğünde, Tanrı ona bir simge yapıştırdı, bunun ona ait olduğuna dairdi bu ve şöyle buyurdu: Onu öldüren kişi, yedi kez tütsülenmelidir. Babil ise bir mahkeme kurdu, bu adam bu kan dökme suçu için kadere boyun eğdi ve intikam ateşini körüklemedi, şeklinde karar verdi."

Bunun üzerine Silpa'nın oğlu Gad, bütün dürüstlüğüyle:

"Evet, sen böyle söylüyorsun" dedi Ruben. Koskocaman vücudundan çıkan tiz sesiyle, beklenmedik bir şekilde, "benim senin gibi vücudum olsaydı, senin gibi konuşmazdım ve değişikler gösteren olayların, yani kahramanı erkeklikten eden ve aslan yürekli adamı dünyada yaşatmayan gidişatın savunuculuğunu yapmazdım. Böyle incecik sesle konuşuyor ve intikamı Tanrının takdirine bırakıyorsan veya kan davasından söz ediyorsan, senin vücudunun sahip olduğu gurur nerede? Şu sözleri söyleyen Lameh'ten utanmıyor musun: 'Bu iş üç kişi arasında olan bir şey, benimle beni kıran kişi ve bu dünya arasında'. Kabil Habil'e şöyle dedi: 'Eğer bizim tatlı kız kardeşimiz Naema senin hediyelerini kabul eder ve sana gülümserse Tanrı beni teselli edecek mi veya o kızın kime ait olduğuna mahkeme mi karar verecek? İlk-doğan benim, o hâlde bu kız benimdir. Sen onun ikizisin, böylece o senindir. Bu, ne Tanrıyı ne de Nemrud'u ilgilendirir. Haydi tarlaya gidelim ve bu işi halledelim!' O, onunla işi halletti ve burada oturan ben, Silpa'nın doğurup Lea'nın kucağına verdiği oğlu olan ben Gaddiel, Kabil'in tarafını tutuyorum."

"Ve ben, halkın tabiriyle artık genç bir aslan olarak anılmak istemiyorum" dedi Yehuda, "eğer ben Kabil'in tarafını tutmayacak olursam daha çok Lameh'in yanında yer alırım. Benim sadakatimi değerlendirir ve kendi gururunu alçaltan bir değerlendirme yapmazdı. 'Yedi kez mi?' diye sordu. 'Hah! Bana Lameh derler. Yet-

miş yedi tütsü tüttürürüm ve benim kamçı izimden dolayı, işte orada yatıyor züppe!'"

"Kamçı izi de ne demek oluyor?" diye sordu iri kemikli eşek İsakhar. "Bu zavallı delikanlı, cesur Lameh'e karşı ne yapmış da ne Tanrı ne de Nemrud onun intikam almasına razı olmuş, aksine buna sırf kendisi karar verip intikamını almış."

"Bu bilinmiyor" diye karşılık verdi Bilha'dan olan yarım kardeşi Naftali. "Delikanlının yaptığı çirkin olay bilinmiyor ve Lameh bunu, onun kanıyla yıkayıp aklıyor, işte bu, böyle bir dünya anlayışından gelmiştir. Ama kulaktan kulağa gelen söylentilerden öğrendiğime göre, günümüz erkekleri, Lameh'in zamanındakiler yanında devede kulak kalan çok daha iğrenç rezaletlerle karşılaşıyorlar. Onlar bu rezaletlere ses çıkaramıyor, deniliyor; bu korkak herifler başka yerlere gidip yaşamaya devam ediyorlar. Sonra orada oturuyorlar ve içlerinde bu rezalet mayalanıp büyüyor, ne uyuyabiliyor ne de yiyip içebiliyorlar. Lameh onları böyle görecek olsaydı, onların kıçlarına birer tekme atardı, böylece onlar Lameh'e hayran kalırlardı, çünkü onların hiçbir değerleri yoktu."

Bunları kötü bir külhanbeyi ağzıyla ifade etmişti, yüzü de berbat görünüyordu. İkizler oflayıp pufluyor ve ellerini yumruk yapmaya çalışıyorlardı, ama olmuyordu bir türlü. Sebulun konuştu:

"Suçlular Ada ve Zilla, Lameh'in kadınlarıydı. Ada suçludur, bunu ben sizlere söylemek istiyorum. Çünkü o, çadırlarda yaşayan, hayvancılık yapan Abram'ın atası, Yizhak ile babamız Yakup'un ilk atası Yabal'ı doğurdu. O zaman bizim bozulmamız ve ödüllendirilmemiz oldu ve senin dediğin gibi kardeşim Levi, biz artık erkek değiliz, aksine açıkgöz ve sahte sofularız ve tıpkı orakla kesilmiş, sünnet edilmişler gibiyiz, aman Tanrım! Evet, keşke avcı veya denizci olsaydık, o zaman durum daha değişik olurdu. Ama Yabal ile, yani Ada'nın oğluyla çadır zahitliği dünyaya geldi, çobanlık sistemi ve Abram'ın Tanrı anlayışı, bu bizim sinirlerimizi bozdu, tir tir titriyorduk, şanlı babamızın canını sıkacak bir şey yapacağız diye. Ve koca Ruben konuştu: 'İntikam Tanrınındır.' Ama o

zaman Tanrıya ve onun adaletine güvenmek gerek, eğer kavgada bir tarafı tutarsa, o zaman hiçbir değeri olmayan delikanlının bu kabalığını, korkunç rüyalar göstererek ona bizzat bildirir, değil mi? Bizim rüyalara karşı elimizden bir şey gelmez diye bağırdı acıyla, sesi dolaştı, karıştı: Eğer bunlar Tanrıdansa ve onun takdiri ise, onun önünde saygıyla eğilelim!"

"Ama şu hayal kurup rüya görene karşı bir şey yapabilirdik" diye bağırdı Gad, bu da içinde bir sızıydı ve sözlerine şöyle devam etti Aşer, "keşke rüyalar sahipsiz olsaydı ve nasıl gerçekleşeceği bilinmeseydi!"

"Bunun anlamı da o zaman" diye karşılık verdi Re'uben, "Tanrıya karşı gelmek olurdu, şöyle veya böyle. Çünkü rüya gören kişiye karşı gelmek ile Tanrıya karşı gelmek aynı şey, eğer rüyalar ondan ise." O, sorunun önemsiz olduğunu vurgulamak için, geçmiş zamanda yaşanmış şekilde konuşuyordu, 'anlamına gelirdi' yerine 'anlamına gelmiş olurdu' diyordu.

Ondan sonra sözü olan Dan idi. Şunları söyledi:

"Dinleyin, kardeşler ve sözlerime dikkat edin, çünkü Dan'a yılan ve engerek adını taktılar ve kılı kırk yararcasına bir oyuna getirilmeden dolayı mahkemelik oldu. Gerçekten de öyle oldu ve Ruben şunda haklı: Eğer bu rüyacıdan yaptığının hesabı sorulursa ve böylece rüyaların sahipsiz kalıp unutulması sağlanırsa, keyfî hareket edenlerin öfkeleri de yatışmış olur ve haksızlığa uğrayanların intikam almalarına ses çıkarılmaz, bu inkâr edilemeyecek bir konuma gelir. Ama buna, Dan'ın dediği gibi, olayın bu aşamaya gelmesini sağlamak gerekir, çünkü sinirlendirecek hiçbir şeyin yapılmaması veya olayın sanki bir rüyada oluyormuş gibi bir kılıfa sokulması gerekir. Bununla ilgili olarak biraz bağımsız hareket yapılabilir ve kızılabilir, öfkelenilebilir –rüyalar kendilerini görecek kişileri, yani rüyacıları boşuna aramıyor. Mükemmel bir şekilde olmuş gerçekler yaratılmalı, böylece olan bilen hadise ders verici olur. Esau'nun acı gözyaşları yüzünden Laban'ın hizmetinde çalışan Yakup da şu veya bu şekilde yalan dolana başvurmamış mıydı? Evet, o buna tahammül etti, çünkü kendisi çok zengin oldu, üstündeki kutsama zaten

garantiydi ve onu bir tarafta saklıyordu, hiçbir ilah da onun bu davranışına karşı bir şey yapamadı. İyi niyet uğruna gözyaslarına ve intikama tahammül etmek gerekiyordu, çünkü bir tarafta saklanmış olan ve güven altında tutulan şey, bir daha gelmez..."

Burada onun sözleri iyice karmakarışık olmuştu, oysa çok kılı kırk yaran bir ihtimamla başlamıştı. Ama Ruben ona şöyle karşılık verdi; bu ağaç gövdesi gibi olan adam hiç böylesine sapsarı olmuş bir benizle görülmemişti:

"Söyleyeceklerini söyledin Dan, artık susabilirsin. Çünkü biz oradan çıkıp gittik ve baba ocağından ayrıldık. Bizi öfkelendiren şey uzakta güven altında ve biz de burada Dotan'da, yani oradan beş gün uzakta güven altında oturuyoruz. İşte bu mükemmel bir gerçek."

Bunun üzerine ve bu konuşmalardan sonra hepsi başlarını iyice önlerine eğdiler, neredeyse çömeldikleri sırada dik duran dizlerine değecekti başları, on kişilik bu ıstırap insanları, külün etrafmda eğilmiş düşünceli düşünceli oturuyorlardı.

Yusuf Kuyuya Atılıyor

Silpa'nın oğlu Aşer kederler içinde meraklanıp, dizlerinin üstünden gözlerini şaşı yaparak, bakışlarını araziye doğru çevirip bakınırken bir şey oldu. Güneş ışıkları altında uzaklarda bir şey şimşek gibi bir görünüyor bir batıyordu ve o tarafa doğru yeniden dikkatle baktığında, oralarda iki veya daha çok ışık çakışları gördü, bazen tek bazen de diğerleriyle birlikte parıldıyorlardı, birbirleriyle yakın ama çeşitli noktalarda pırıltılar vardı.

Aşer yanında oturan kendi has kardeşi Gad'ı dürtükledi ve anlaması için kendisine yardımcı olsun diye parmağıyla yanıp kaybolan bu ışımayı gösterdi. Ellerini alınlarına koyarak ve yüzlerindeki garip ifadeyle mırıldanarak onları izlerlerken, diğerleri de meraklandılar; sırtlarını düzlüklere çevirip oturan diğerleri de döndüler; birbirlerinin gözlerine baktılar ve diğerlerinin baktıkları yere doğru peş peşe başlarını kaldırıp, yaklaşan ve ışık saçan bu şeye gözlerini diktiler.

"Bir adam, ışık saçarak geliyor" diye konuştu Yuda. Ama bir süre sonra bu gelen kişinin şekli daha belirginleşmişti, bunun üzerine Dan şöyle cevap verdi:

"Bilakis bir delikanlı."

Ve aynı anda hepsinin esmerleşmiş yüzleri sararıverdi tıpkı az önce Ruben'inki gibi oldu ve yürekleri davul tokmağından çıkan darbeler gibi hızla çarpmaya başladı ve hiçbir şekilde nefes bile alınmayan bir sessizlik içinde herkes vücutlarından yükselen bu kalp çırpıntısı konserini dinliyordu.

Yusuf bu geniş topraklar üzerinde, renkli giysisi içinde peçeli başlığın üzerindeki tacıyla dosdoğru kendilerine doğru geliyordu.

Onlar buna, inanmıyorlardı. Başparmakları yanaklarına bastırılmış, parmakları ağızlarını örtecek şekilde, dirseklerini dizlerine dayamış oturuyorlar ve yumruklarının üzerinden şiş gözlerle yaklaşan göz alıcı noktaya bakıyorlardı. Korku ve ümitle karışık bir duyguyla gitgide yakınlaşan ve onların yüzlerine doğru gülümseyen kişiye bakıp onun gerçek oluşunu kavramaya çalışıyorlardı, artık bundan şüpheleri kalmamıştı.

"Evet, evet hepinize selam!" dedi ve gelip onların önlerine dikildi. "Gördüklerinize inanın, sevgili erkekler! Babamın isteği üzerine Hulda'ya binip buraya geldim, sizlerde ne var ne yok olduğunu görmek için buradayım" ve durakladı bir parça suçlu gibi. Onlar hiçbir kelime söylemeden ve hiç kıpırdamadan oturuyorlar ve ona dik dik bakıyorlardı, büyülenmiş garip bir grup insan. Onlar bu şekilde otururlarken, ne güneşin doğuşu ne de güneşin batışı olmamasına rağmen yüzlerinde, arka taraflarındaki ağaçların gövdeleri gibi kırmızı bir ifade vardı, çöl gibi kırmızıydı, gökyüzündeki yıldız gibi koyu kırmızıydı ve gözlerinden sanki kan fışkıracak gibiydi. Geri çekildi. İşte tam o sırada gümbür gümbür etrafı sarsan bir böğürtü, ikizlerin öküz gibi böğürmeleri, insanın bütün iç organlarını titretiyordu ve gırtlağı parçalarcasına uzun bir çığlık duyuldu ve arkasından kin, öfke ve kurtuluşun sevinç ve hezeyanını ifade eden aaah sesiyle, onun üzerine hepsi birden vahşice çullandılar.

Tıpkı bir kurt sürüsünün bir av hayvanı üstüne saldırmaları gibi onun üstüne atıldılar, hırstan gözlerini kan bürümüş bir hâlde bir türlü durmak bilmiyorlardı, akıllarını başlarına toplayamıyorlardı, sanki onu en azından on dört parçaya ayırmak istercesine saldırıyorlardı. Onlar bilinçaltlarının en dibinde sadece parçalamak, lime lime etmek ve koparıp atmaktan başka şey yoktu gerçekten. "Çıkar, çıkar, çıkar!" diye nefes nefese haykırıyorlardı ve bununla *Ketônet*'in çıkarılmasını kastediyorlardı, bu resimli elbise, peçeli giysi, onun üstünden çıkarılacaktı, bu gürültü patırdı içinde çok zor olsa da; çünkü onu iyice vücuduna dolamıştı ve başıyla omuzları etrafında sıkıca bağlamıştı. Bunu yapmak için çok fazla kişi vardı, birbirleriyle aynı yoldaydılar ve biri diğerini iterek havada uçarak ve üstlerine düşerek her tarafını yara bere içinde koyuyorlar, sonra peş peşe yumruk atıyorlar ve hepsi de ona isabet ediyordu. Burnundan hemen kan boşandı ve bir gözü mosmor kesilip kapandı.

Ruben onların tam ortalarında üst üste ve alt alta boğuşmadan yararlanıyor ve "çıkar, çıkar!" diye bağırıp duruyordu. Bu kurtlarla birlikte uluyordu. Tıpkı ötekilerin yaptıkları gibi yapıyordu, zincirden boşanmış bu güruhu yönlendirmeye niyet etmişti ve bu olaylar üzerine olan etkisini belli etmemek için de, sahte bir gayretle son derece berbat kötülüğe, daha kötü bir şeyin olmasına meydan vermemek için katılmıştı. Sanki kendisini itekliyorlarmış gibi yapıyordu, ama aslında bizzat kendisi darbe indiriyordu, hem de sıradakilere göre çok daha şiddetle Yusuf'a vuruyordu; üstündeki giysiyi yırtarcasına çıkarmak isteyenlerden, mümkün olduğunca elbiseyi koruyor ve onu yana doğru itekliyordu. Özellikle Levi'ye dikkat ediyordu, onun çoban sopasından sakınması gerekiyordu ve sürekli ona ayağı takılıp düşecekmiş gibi oluyordu. Onun bu şekildeki çabalarına rağmen zorla kurtarabildiği çocuk, öyle kötü durumundaydı ki, böyle bir olayı o, rüyasında bile görmemişti. Şaşkın bir şekilde sendeliyordu; başını, omuzları arasına sıkıştırmış, dirseklerini bükerek bu çılgınca, canavarca saldırıdan korunmaya çalışıyor, gökten düşen dolular gibi her yerden üzerine inen yumruk darbelerinden korunmak

istiyor; dünya görüşü, tıpkı doğa kanunu kadar kesin olan inancı, yani herkesin kendisini onun kendisinden daha çok sevdiğine ilişkin inancı bu kısa sürede parçalanıp gitmişti ve bitmişti.

"Kardeşlerim!" dedi yarılmış dudağıyla, bu dudağından ve burnundan akan kanlar çenesinden aşağıya süzülüyordu. "Ne yapı..." derken Ruben'in de önleyemediği bir tokat, onun ağzındaki lafı tıkadı; kaburgalarının arasına ve karın boşluğuna inen son derece çılgınca atılan bir yumruk onu iki büklüm edip çökertti ve bu it sürüsünün arasında yığıldı kaldı. İnkâr edecek bir durum yok, daha çok şunu vurgulamak gerekir ki Yakup'un oğullarının bu isyankârlığı, her türlü adaletin bir yana atıldığı bir ortamda, dünyamn utanç verici olayıydı, hatta açıkça söylemek gerekirse yeniden işlenen, yinelenen bir suç olduğunu belirtmek gerekirdi. Onlar, insanlığın en aşağısına inmişlerdi ve kan revan içinde yarı baygın vaziyette olan çocuğun üstündeki annesine ait olan giysiyi, onun vücudundan dişleriyle parçalayıp çıkaran ve elleriyle de çok daha fazla işler yapan zavallılardı ne yazık ki. Bu sırada sessiz de değillerdi, sürekli olarak "çıkar, çıkar!" diye parolalarını söylüyorlardı. Tıpkı ağır bir kütleyi topluca hareket ettirmeye çalışan işçilerin topluca çıkardıkları gayret verici sesleniş gibiydi: Duydukları kinin derinliklerinden çıkan bu perişanlık, ahlayıp oflayarak sürekli işitiliyordu, öfkelerini bununla çıkarıyorlar ve eski anılarını canlandırıyorlardı. "Eğilin, eğilin!" "dürüst olana bakın!" "etimdeki diken!" "Sinsi pislik!" "Al işte –senin rüyaların!"– peki, bu hayırsız kişi?

*Ketônet*in başına gelen şey, çok daha iğrenç ve akıl almaz bir şekilde onun da başına geldi; onun yanında olan bu insafsızca şeyler son derece acı ve korkunçtu. Ümitsizce bu elbiseyi kurtarmaya ve onun parçalarını derleyip toplamaya çalışıyordu ve sık sık şöyle bağırıyordu: "Benim elbisem!" ve tıpkı bir genç kız gibi korku ve dehşete kapılmış bir hâlde yalvarıyordu: "Yırtmayın onu!" ve kendisi çırılçıplak kalmıştı. Çünkü onun üstündeki elbiseyi öylesine zor kullanarak çıkarmışlardı ki sadece peçeyi almakla yetinmemişlerdi, gömleği ve kemeri de onunla birlikte çıkarılmış ve parçalan-

mıştı ve bu parçalar tacıyla birlikte bir yere yığılmış kalmış, peçesi çamurlar içindeydi ve bu it sürüsünün darbeleri, elleriyle yüzünü zorlukla koruduğundan savunmasız kalan çıplak vücuduna acımasızca iniyordu. "Eğilin, eğilin!" ve "Al sana, senin rüyaların!" sesleriyle ve bunların etkisiyle güya hâlâ itekleniyormuş gibi rol yapan koca Ruben'in sözümona engellemesiyle Yusuf'u kollayacak yerde, bu öfkenin ve hırsın verdiği zevkle dövenlerin kurbanı hâline getiriyordu. "Etin içindeki diken!" "Sinsi pislik!" diye o da bağırıyordu. Daha sonra biraz daha değişik bir ifadeyle, o âna uygun ve herkesin duyabileceği bir sesle ve onların bu çılgınlıklarını yönlendirecek şekilde bağırdı: "Bağlayın! Bağlayın onu!" "Ellerini ve ayaklarını bağlayın!" Bu telaşla bulunmuş yeni bir parolaydı. Bu, bitmek bilmeyen olaya geçici bir hedef belirliyordu ve onlara da biraz soluklanma fırsatı yaratıyordu, bir parça zaman kazanılacaktı ve Ruben'in korku dolu bir istekle yaptığı aşırı gitmeyi önleme mesajı herkese ulaştırılmış olacaktı. Gerçekten Yusuf'u bağladıkları süre içinde ona dayak atılmadı; o elleri ve ayakları bağlanmış vaziyette yatarken, memnun edici bir şeyin yapılmış olduğu ve bu icraatın bir bölümünün bitirilmiş olduğu kabul ediliyor; bunun devamının nasıl olacağını düşünüp planlamak üzere herhâlde geri çekileceklerdi. Ruben'in alelacele hesapladığı şey buydu. Şimdi yapacakları şeyin, en akıllıca ve amaca en uygun şey olacağını ve buna uymayanın bir deli olacağını ısrarla söyledi. "Al işte –senin rüyaların!" diye bağırdı. "Bağlayın –onu bağlayın!" "Aptallar!" "Adam gibi intikamınızı alın!" "Beni itekleyeceğinize onu bağlayın!" –"Orada ip yok mu?!" diye bütün gücüyle haykırmıştı.

Gerçekten de öyle oldu. Gaddiel, kendi vücuduna bir halat dolamıştı, onu çözüp çıkardı. Kafaları tın tın olduğundan, Ruben'in parolası oraya yerleşmiş oldu. Çıplak çocuğun ellerini ve ayaklarını bu iple sıkıca bağladılar, öyle ki çocuk inliyordu ve Ruben de bu işe gayretle katılmıştı. Bağlama işi bittikten sonra, geri çekildi ve rahat bir nefes alarak terlerini sildi, sanki bütün bu işi tek başına yapmış gibiydi.

Diğerleri de onun yanında ayakta duruyorlardı, geçici olarak savaştan çekilmiş ve saç sakal darmadağın bir hâldeydiler. Önlerinde, yerde Rahel'in oğlu perişan bir vaziyette yatıyordu. Kolları arkada sımsıkı bağlanmış, kafası otlara gömülmüş, dizleri öne çekilmiş, kaburgaları fırlamış, şişlikler, bereler içinde ve kardeşlerinin öfkesiyle rezil hâle getirilmiş vücuduna, çamur ve tozlar, bu yaralı güzelliğin içinden çıkan ve yılan gibi akıp duran kırmızı kanla bulaşıp yapışmıştı. Onun yumruk yememiş tek gözü endişeyle kendi katilini arıyor ve yeni bir darbe olasılığıyla kıpraşıp kapanıyordu.

İtler burunlarından soluyorlardı ve yorgunluklarını, çaresizliklerini gizlemek için, abartılı sözler söylüyorlardı. Ruben'i taklit ederek terlerini ellerinin tersiyle siliyorlar, dudaklarını yalayarak ıslatıyorlar ve intikam aldıktan sonra duyulan haklılık duygusunu çok muhteşem şekilde gösteren yüzlerindeki ifadeyle, sanki şunları söylemek istiyorlardı: 'Bu olan bitenlerle ilgili olarak, herhangi bir insan çıkıp bizi bunun için kınayabilir mi?' Bunu zaten sözleriyle de ifade etmişlerdi, bu işle ilgili olarak birbirlerinin önünde ve kendilerinin aldıkları kararla kısa kısa soluklanarak şunları söylemişlerdi: "Geveze!" –"Diken!" "Gösterdik ona gününü!" –"İçindekileri söküp attık!" –"Ona inanalım, öyle mi?!" –"Geleceğin varsa göreceğin de var!" –"Ta oralardan bize gelmiş, ha?!" "Renkli elbise içinde!" –"Gözümüzün önünde, hem de!" –"Doğru olanı bakmak ister, ha!" –"Gördük işte!" –"Unutma bunu!"

Ama onlar bunları söylerken, hepsinin içinde aym zamanda bir korku kıpırdanışı meydana geldi –bunu örtbas etmek, yatıştırmak için yukarıdaki sözleri söylüyor olmalıydılar; içlerindeki bu gizli korkuyu yakından incelersek bu, Yakup'a verilecek hesapla ilgili düşünceden kaynaklanıyordu.

Ey Yüce Tanrım, bu babanın kuzusunun başına neler geldi –Rahel'in bir genç kız gibi saf olan bu mirasının içinde bulunduğu şu duruma bir bak, hâlâ susacak mısın? Eğer bunu görürse veya haberdar olursa, Yüce Tanrı buna nasıl davranır, kötülüğü yapanlar onun önünde nasıl varlıklarını koruyabilir ve onların hepsinin başına aca-

ba neler gelir? Re'uben Bilha'yı; Şimon ve Levi ise Şekem'i ve Yakup'un gazabını ve bu kahramanlık eyleminden sonra memleketlerine döndüklerinde onun kendi üzerlerine nasıl geleceğini düşünüyorlardı. Naftali şimdilik kendisini geçici olarak teselli ediyordu, nasıl olsa Yakup beş günlük uzaktaydı ve hiçbir şeyden de haberi yoktu; evet, Naftali ilk kez kendilerini ayıran ve hiçbir şeyi duyurmayan mekân olgusunu büyük bir şükranla hissediyordu. Bu mekân gücü hepsini sarmıştı, ama onu bu şekliyle korumak mümkün olamazdı. En ufak bir olayı, Yakup bütün ayrıntısıyla öğrenmek isterdi; eğer Yusuf yeniden onun gözleri önüne gelecek olursa, bunun kaçınılmaz sonucu olarak, yaşanılacak heyecan, dehşetle sarsıla sarsıla söylenecek lanetlemeler ve kayalar gibi yuvarlanan gürül gürül öfke ve gazap ifadeleriyle dolu duygusal bir fırtınanın önüne geçilemeyecekti. Onlar böylesine büyümüş, yetişkin insanlar olmalarına rağmen, içlerinde hâlâ çocukluktan kalan derin bir korku vardı. Davranışlarında ve duygularında, lanetlenmeden dolayı duyulan korku ve bunun sonuçları vardı. Hepsi birden lanetlenebilirdi, nedeni açık ve seçikti, çünkü bu kuzucuğa karşı el kaldırmışlardı. Ve bu mirası devralan seçilmiş kişi olarak bu ikiyüzlü adamın da onlara elini kaldıracağı kesin ve açıkça belliydi.

Bu melunluk hayallerinin gerçekleşmesi –onların kendi işiydi! Tanrının mükemmel gerçekleri yaratmasıyla meydana getirilebilecek bir şeydi bu tam anlamıyla. Kardeşler koca Ruben'in parolasıyla kendilerini aptallaştırdıklarını fark etmeye başladılar. Orada ayakta dikiliyorlardı ve kutsallığı çalan ise yerde yatıyordu, gerçi acılar içinde, kendisine gereken ders verilmiş ve elleri ayakları sıkıca bağlanmıştı, ama bunu mükemmel gerçekler olarak adlandırmak mümkün mü? Biraz başka, eğer Yusuf, ihtiyarın gözleri önüne çıkmadığı ve ihtiyar da olup bitmiş ve kesinleşmiş bu olayı öğrenmeyecek olursa, değişik bir durum söz konusu olurdu. Bu takdirde duyulacak acı, dayanılamayacak kadar korkunç olabilirdi. Ama onları –bu kurgulanabilirdi– da kurtarabilirdi. Yarı yarıya onlar suçluydu. Bütün bunlar ele alındığında böyle bir şeyin olmaması gerekirdi.

Bunu kafalarını bir araya getirerek aynı anda kurgulamaya başladılar –orada ayakta duran– Ruben de. Bu konuyu irdeleyip kabul etmek için kendisi de canla başla onlara katılıyordu. Bu olayı ayakta tutan kurnazlıklar, onun başının altından çıkmıştı. Aslında, olmuş bitmiş bu hadiselerin onun beklediğinden çok daha berbat olduğunu söylüyordu içindeki mantıklı bir ses. İşte bu aşırılık, asla Tanrı için yapılmadığından, bu duygu onun ruhunda kargaşa yaratıyordu. Koca Ruben'in tombul yüzündeki bön bön bakışta daha önce asla görülmeyen nefret ve sıkılganlık vardı.

Artık her an, önüne geçilmesi mümkün olmayan bu kinin sözle ifade edilmesinden korkuyordu ve buna vereceği cevabı da yoktu. Nitekim söylendi ve o da söyleneni işitti. Birisi bunu söyledi, içlerinden herhangi birisi. Ruben bunun kim olduğunu merak etmediği için ona bakmadı, hepsinin zorunlu olarak buldukları çözüm fikri şuydu: "Onun ortadan kaldırılması gerek."

"Evet, öyle olsun" diye başıyla tasdik etti Ruben. "Bunu sen söylüyorsun. Nereye olduğunu söylemiyorsun."

"Hiç iz kalmayacak şekilde yok olsun" diye cevap verdi o ses. "Onun kuyuya atılması gerek, bir daha hiç çıkamaz ortalığa. Aslında onun çoktan yok olması gerekirdi, ama şimdi o kuyudan asla ve hiçbir zaman çıkamayacak."

"Senin fikrine tamamen katılıyorum!" diye cevap verdi Ruben acı acı alay ederek. "Ve sonra Yakup'un karşısına çıkarız, onun babasının önüne onsuz çıkarız. 'Küçük oğlan nerede?' diye soracak olur. 'Artık o yok' diye cevap veririz o zaman. Ama şöyle soracak olursa: 'Niçin asla yokmuş o?' O zaman da ona şu cevabı vereceğiz. 'Onu biz öldürdük.'

Susuyorlardı.

"Hayır" dedi Dan "öyle olmaz. Bana kulak verin kardeşlerim, bana yılan ve engerek dediler ve benim çok mükemmel bir planım var. Şöyle yapalım: Onu bir kuyuya indirelim, buradaki dar ve yıkılmakta olan susuz bir kuyunun dibine sallayalım. Orada güvenle kalır ve böylece bir tarafa atılmış olur ve rüyaları neymiş bakalım

orada görür. Yakup'un karşısına çıkınca yalan söyleriz ve kesin bir dille şunları ifade ederiz: 'Onu biz hiç görmedik ve onun var mı yok mu, ne olduğunu bilmiyoruz. Eğer hiçbir yerde yoksa, onu kesinlikle bir vahşi hayvan parçalayıp yemiştir.' 'Ne kadar acı!' Hep birlikte 'Ne kadar acı!' dememiz gerekiyor bu yalana ilave olarak."

"Sus!" işareti yaptı Naftali. "O yanı başımızda ve bizi işitiyor!"

"Neye yarar ki?" diye cevap verdi Dan. "Bunu kime söyleyecek ki. Onun işitmesi iyi olur, buradan artık, hiçbir yere gidemeyeceğini böylece anlar, ama onun bunu önceden bilmesi iyi olmaz. Onun önünde sakin sakin konuşalım, çünkü o nasıl olsa ölmüş gibi."

Yusuf'tan, onun bağlarken örselenip dışa fırlamış, üzerinde zarif ve annesininki gibi yıldız yıldız benlerin bulunduğu göğsünden bir inleme sesi geldi. Yusuf ağlıyordu.

"Duyuyorsunuz işte ve hiçbirinizin kalbinde merhamet yok mu?" diye sordu Ruben.

"Ruben, ne demek oluyor bu" diye karşılık verdi Yuda "merhametten nasıl söz edebilirsin, içimizden birinin veya diğerlerinin buna katılmasını mı bekliyorsun? Bu terbiyesiz kaplumbağa, hayatı boyunca terbiyesizlik yaptı, yaptıkları gökyüzüne kadar çıktı. Onun şu anda döktüğü gözyaşları, babamızın yanında bize en büyük utancı yaşatan sahtekârlığı ortadan kaldırabilir mi? Zorda kalana karşı merhamet gösterilsin ki, o da buradan gitsin ve her şeyi anlatıp şikâyet etsin diye mi? Merhametten söz etmenin, bu işe karışmış bir insana ne yararı olur ki? Yakup'un karşısına geçip ona nasıl yalan söyleyeceğimizi de işitmedi mi? Onun hayatı burada söz konusu. Onun bunu işitmiş olmasından, merhamet edilmesi veya edilmemesi konumuz değil; Dan hakikati söyledi:

"Zaten o ölmüş olmaktan beter bir durumda."

"Haklısın" dedi Ruben orada. "Onu kuyuya atalım!"

Yusuf yeniden ağlayıp inliyordu.

"Ama hâlâ ağlayıp duruyor" diye hatırlatmak zorunda kaldı.

"Hiç ağlamaması mı gerekir?" diye bağırdı Ruben.

"Bırakın ağlayarak kuyuya atılsın, daha ne istiyorsunuz!"

Burada, günümüz insanları için onların hassasiyetini yaralayacak ve yüreklerini parçalayacak sözleri doğrudan vermek istemiyoruz, ama dolaylı olarak bu kardeşleri veya içlerinden birkaçını çok güçlü bir ışık altında aydınlatıp açıklamalarda bulunacağız. Şimon ve Levi ile dürüst Gad'ın elleri ve kolları bağlı olan bu oğlam en kısa zamanda öldürmek için hazır olduklarını ve bunu önermiş oldukları gerçektir. Bunlar, onun işini tıpkı Kabil'in yaptığı gibi güçlü kollarıyla ve sopayla bitireceklerdi. Onun boynunu bıçakla kesmek için kendisine görev verilmesini rica etti içlerinden birisi, tıpkı bir zamanlar Yakup'un bir oğlağı kestiği gibi yapacaktı; Yakup onun derisini yüzüp, kutsamayı almak için sahtekârlık yapıp kullanmıştı. Böyle teklifler oldu, bunlar inkâr edilemez, ama biz okuyucularımızı Yakup'un oğullarıyla aralarının açılmasına ve onlara ilelebet affetmemesine yol açacak girişimde bulunmayı arzu etmiyoruz, bu yüzden bu kardeşlerin sözlerini buraya almıyoruz. Söylenmesi gerektiği için, söyleneceği kadar söylendi. Onların ağızlarından dökülen sözler ve kendilerine söylenenleri yapmak için hazır olduklarını söyleyenler ve onların takındıkları ve oynadıkları bu roller, bu dünya yaşamına en iyi uygunluktaydı ve onların bu mitine, öyküsüne denk düşüyordu: Bunlar, vahşi ikizler ile çam yarması Gad idi.

Ama Ruben buna izin vermedi. Onun direnme gösterdiği biliniyor; Yusuf'un başına Habil veya oğlağın başına gelenin gelmesini istemiyordu. "Buna itiraz ediyorum ve buna karşı çıkıyorum" demişti ve Lea'mn ilk çocuğu olarak kendi karakterine uygun hareket ediyor, yerine ve duruma göre bir söz de söyleyebiliyordu. Çocuğun ölü gibi olduğu bizzat söylenmişti. Bir parça daha ağlamıştı Yusuf, hepsi o kadar ve bu onu kuyuya atmaya yetirdi. Tekrar emin olmak için, yani bunun gerçekten Yusuf olup olmadığını anlamak için bakıp incelediler, çünkü o bu olaydan dolayı tanınmayacak bir hâldeydi, Ruben de bu olaya katılmıştı ve eğer ötekiler tarafından itilip durmasaydı, daha da beter dövecekti –ama işte bu kadar olmuştu. Yapılacak bir şey yoktu artık çünkü olan olmuştu bir kere. Gerçi bu hadise bu iki kardeş tarafından başlatılmıştı ama, aslında onlar bunu yapmayacaklardı, en iyi olasılıkla çekip bir yerlere gi-

deceklerdi, ama olmadı. Şimdi ise açıkça kararlaştırılan ve gerçekten tüyler ürperten bir olayı gerçekleştireceklerdi ve bu oğlana karşı el kaldıracaklardı, babasının kanını dökmüş kadar olacaklardı, oysa o âna kadar onlar sadece kan akıtmışlardı. Ama kan akmak ile kan dökmek, bu dünyada, bir olayın olmasıyla bir olayın yapması ifadesindeki gibi bir farklılık arz eder, ama onlar hâlâ bunu fark edemiyorlarsa, o zaman onların akıllarında bir parça eksiklik var demektir. Onların bir kan meselesi, davası güdüp gütmedikleri sorusuna kendi hadiselerinde bir cevap aramaları ve bir karara varmaları gerekir, değil mi? Hayır, kan dökme yok, buna tahammül edilemez. Bu olan bitenden sonra onların yapacakları şey, bu çocuğu kuyuya atmaktan ibaretti, gerisi ise olacağa bırakılmalıydı.

Böylece koca Ruben'in kendi kendisini kandırdığına hiç kimse inanmamıştı, yapmak ile olayın olması arasındaki ilk ve temel farka büyük bir inançla bağlı olduğundan, bu gencin kuyuda ölüme terk edilmesi görüşünü ileri sürmüştü, bunun anlamı ise, ona karşı el kaldırmamaktı. Biraz sonra Yehuda bunun neye yarayacağını, yani bu kardeşi boğarak öldürme ve onun kanını akıtmamanın ne işe yarayacağını sorması, Ruben'in tecrübesine yeni bir şey katmadı. İnsanlık çoktan Ruben'in yüreğinin derinliklerine bakmış ve görmüştü ki, o sadece zaman kazanmaktan başka bir şey istemiyordu –ama o niçin zaman kazanmak istediğini söyleyemiyordu. Zaman, sadece bu. Yusuf'un kendi kendisini onların ellerinden kurtarması için ve onu şu veya bu şekilde babasına geri dönmesini sağlayacak ümit için zaman. Yakup'un kin duydukları bu çocuğa olan dayanılamaz sevgisi ve endişesi onun gizliden gizliye böyle davranmasına sebep olmuştu ve bu, aslında kardeşlerin oluşturduğu ölüm mangasına yaptığı bir ihanet olarak nitelendirilecek bir şeydi. Ama Re'uben, yani coşkun akan su, Bilha olayıyla ilgili olarak Yakup'la arasını düzeltecek birçok sebebi vardı, eğer Yusuf'u ona geri götürecek olursa, belki eski hikâye kesin kez unutulacak, onun laneti iptal edilecek ve yine ona ilk-doğanın hakkı iade edilmiş olacaktı. Ruben'in düşünüp kurguladıkları konusunda bildiklerimizle ilgili bir şey sezdirmeyeceğiz çünkü yaptıkları bu işi küçültecek bir

motifin belirmesini arzu etmiyoruz. Ama sadece bir parça onun suçunu hafifleteceğiz. Çünkü o gizliden gizliye Rahel'in bu yavrusunu kurtarmayı ve onların üzerinde başarılı bir konuma gelmeyi istiyordu, öyle değil mi?

Ayrıca onun talebine kardeşleri karşı çıkmamışlardı, yapılanlara o çekimser kalmamıştı ve her şeyi oluruna bırakmıştı. Eğer onların yaptıkları bu olay, körü körüne bir heyecan dalgasıyla hedefine ulaşmış bir hadise olarak kabul edildiğinde, hepsinin haklı oldukları ortaya çıkardı; ama kesinlikle kan kararına göre bu işi bitirmeyi, bir anlık düşünme ve irdelemeden sonra, aslında hiçbirisi, ikizler, hatta Gaddiel bile istemiyordu; oysa hepsi ne kadar acımasız ve kararlıydılar; onun başını bıçakla gövdesinden ayırma teklifi de kabul görmeyince, doğrusu buna da memnun kalmışlardı, o zaman Ruben'in otoritesi ve parolası geçerlilik kazanmıştı: Yukarıda anlatıldığı gibi bağlama ve kuyuya sarkıtma hadisesi.

"Haydi doğru kuyuya!" denildi, Yusuf'u bağlamış oldukları halattan tuttular ve çeke çeke tarladan çaprazlama giderek, boş sarnıcın bulunduğu yere doğru ilerlediler. Birkaçı önden çekiyor, birkaçı yanlardan itekliyor birkaçı da arkadan hızlı hızlı geliyorlardı. Re'uben ise acele etmiyordu, aksine uzun adımlarla nakledilenin ön tarafında giderek, yolda taş ve çalılık varsa onları temizliyor ve taşınana zarar vermemesini sağlayıp yol açıyordu.

Hoplaya sarsıla Yusuf'u kuyuya götürüyorlardı, çünkü kardeşlerin birdenbire neşelendikleri görüldü bu gidiş sırasında, gülüyorlar, şakalaşıyorlar ve birbirlerine aptalca laf atıyorlardı, örneğin: iyice bağlanmış bir ekin demeti taşıyormuş onun kuyu çukuruna eğileceğini ve kuyunun derinliğe bakacağını söylüyorlardı. Böylece kendilerini rahatlamış hissediyorlardı; Habil'in ve oğlağın başına gelen olayları yapmak zorunda kalmamışlardı; daha sonra da Yusuf'un ıstırapla bağırışını ve yalvarışını işitmek istemiyorlardı, Yusuf yarılan dudağıyla şöyle yalvarıyordu:

"Kardeşlerim! Merhamet edin! Ne yapıyorsunuz! Son verin! Ah, ah, bana ne yapıyorlar!"

Hiçbir yararı yoktu, onunla birlikte sanki düzgün bir yoldaymış gibi otlar, dikenler ve çalılar içinden hızla geniş araziyi geçip yosunlu bir yamaca ulaştılar ve oradan aşağıya indiler ve aşağıda serin bir yerde, etrafı duvarla, meşelik ve incir ağaçlarıyla çevrili ve üstünde parçalanmış çini tuğla karolarla döşenmiş yere geldiler, orada aşağıya doğru dikine inen, yıpranmış basamaklardan indiler: Elleri ve ayakları bağlı bir hâlde Yusuf'u bunların üzerinden sürükleyerek ve onun bu sırada gösterdiği direnişe aldırmadılar, çünkü Yusuf kuyunun önünde korkuya kapılmıştı, görünüş feciydi, yer kaplamalarının bittiği yerde kuyunun taşları yosunlarla kaplı ve taşlar kötü durumdaydı, her an kuyunun içine düşüp kapatabilirdi. Evet, Yusuf ne kadar da çok direniyor ve ağlıyordu, kapalı olmayan gözü dehşet içinde yuvarlak karanlığa dikilmişti –onu kuyunun kenarına getirip bir iki üç diye seslenip itekleyerek kuyudan içeri attılar, düşüyordu, kim bilir ne kadar derindi.

Her ne kadar dibi görülmese de tabanı olan bir kuyuydu, ama oldukça derindi. Bu tür kuyular çoğu zaman otuz metre ve daha fazla derin kazılmıştı, ama bu kullanılmıyordu ve uzun zamandan beri içi toprakla ve taşla dolmuştu, belki de eski bir kavga yüzünden bu hâle gelmişti. Beş altı kulaçtı, Yusuf'un güpegündüz atıldığı bu kuyunun derinliği ve elinin kolunun bağlı oluşu nedeniyle oradan yukarıya tırmanması da yeterince zordu. Düşerken elleriyle ve dirsekleriyle kuyunun iç duvarına dokunarak hızını ve kayışını yavaşlatmış ve bir tarafını incitmeden aşağıda birikmiş döküntü yığınının üstüne inmişti; oradaki bütün böcekler, solucanlar, tırtıllar böyle bir ziyaretçi beklemedikleri için korkup kaçışmıştı. Ama o bu düşüş sırasında ve aşağıda bütün bunların nasıl olduğunu düşünürken, yukarıda kardeşleri güçlü kollarıyla taşlar getirip kuyunun üstünü, yani onun evinin üstünü bağıra çağıra kapatıyorlardı. Taş ağır olduğundan onu kuyuya doğru yuvarlamak bir adamın yapacağı iş değildi, bunun için hepsi taşın bir yanından tuttular ve bir grup çalışması oluşturdular. Çünkü bu eski taş kapak yeşilimsi yosunlarla kaplıydı ve çapı beş ayak uzunluktaydı ve ikiye bölünmüştü, onun için yarım yarım

sürüyüp getirmişlerdi ve iyice kapatamamışlardı, aralarında boşluk kalmıştı ve bu aralıktan kuyuya bir yerde dar, diğerinde genişçe gün ışığı düşüyordu. Işık gelen aralığa baktı gören gözüyle Yusuf, bu yuvarlak derinliğe düştüğünde çıplak ve her tarafı açık vaziyetteydi.

Yusuf Kuyudan Bağırıyor

İş bittikten sonra kardeşleri bu kuyunun başındaki basamaklara dinlenmek için oturmuşlardı ve birkaçı bellerine bağlı çıkınlarından peynir ve ekmek çıkarmış kahvaltı yapıyorlardı. Kaba ama sofu olan Levi kanlı bir olay sırasında yemek yemenin sakıncalı olduğuna inanıyordu; ama onlar, ortada kanlı bir şey olmadığını söylemişlerdi, hatta burada ne kan akmış ne de kan dökülmüş olduğundan bir yarar da bekliyorlardı ve böylece Levi de kahvaltıya katıldı.

Birbirlerine göz kırpıyorlar ve düşüncelere dalarak ağızlarındakini çiğniyorlardı. Bu düşüncelere dalış hadisesi, onlar için şimdilik önemsiz bir şeydi, bununla birlikte şu anda her şeyden önce bunun etkisindeydiler. Yusuf'u kuyuya atarken kullandıkları elleri ve kolları, onun çıplak tenine değdiğinde hissettiklerini hatırlıyorlar ve bu duyguları hâlâ içlerinde taşıyorlardı; bu hatırlamalar son derece içliydi, oysa ona çok sert davranmışlardı ve orada yaşananlar yüreklerinde bir yumuşama hissini yaratıyordu, gözlerini kırpıştırarak sonradan bunu hissediyorlardı ama doğru dürüst kavrayacak durumda değildiler. Kendi aralarında bundan söz etmiyorlardı, aksine konuştukları şey, sadece Yusuf'un rüyalarıyla birlikte ortadan kaldırılmış olması ve bu yüzden karşılıklı olarak birbirlerini teselli etmeleriydi:

"Eh, artık o yok" diyorlardı. "Oh be, nihayet bu iş de bitti, artık rahat rahat uyuyabileceğiz." Rahat rahat uyuyabileceklerini, şüpheleri arttıkça daha da kuvvetle vurguluyorlardı. Ortadan kaybolmuş olan bu rüyacı yüzünden artık uyuyabileceklerdi, rüyacı artık babaya da şikâyette bulunamayacaktı. Ama işte bu tür sakinleştirici düşüncelerin içinde bile baba motifi bulunuyordu, boşu boşuna oğlunun dönüşünü, yolunu gözleyen ve sonsuza dek boşuna bekleyen

baba motifi, işte bu gizli düşünce –her ne kadar emin olsalar da– onların gözlerine uyku getirmiyordu. Hiç ayrımsız, hatta ikizler bile, bu korkunç motiften rahatsızdı; çünkü onların çocukluklarından beri taşıdıkları Yakup'tan korku duyuşları, onun zarafeti ve kudreti, onların ruhunda çok derin bir iz bırakmıştı ve Yusuf'un konuşamayacak oluşu onların bu heyecan dolu ruhlarına çok pahalıya mal olmuştu, bu pahalıya mal olan saldırı, korku şeklinde kendisini gösteriyordu. Onların kardeşlerine yaptıkları, eninde sonunda bir kıskançlık yüzündendi; ama bilindiği gibi, kıskançlıkta görülen duygunun onlarda nasıl bir iz bıraktığı yüzlerinden okunuyordu. Şimon ve Levi'ye bakılınca, buna ilişkin hisler oldukça uygunsuz bir şekilde görülüyordu; bu yüzden bu konularda sözün tam anlamı yerine, yarısını geçerli sayacak ifadeler kullanmalıyız. Ancak yarısı geçerli olan ifadelerin kullanılacağı durumlar ve olaylar var.

Bir şeyler çiğneyerek ve göz kırparak kafalarında bir şeylerin kuruntusunu yapıyorlardı, ellerinde ve kollarında ise Yusuf'un teninin yumuşaklığının izleri ve algılaması vardı hâlâ. Kuyudan onlara doğru boğuk boğuk gelen, kuyu dibindeki insanın ağlama ve yalvarma sesleriyle rahatsız oluyorlar ve ağır ağır etkileniyorlardı. Çünkü düştükten sonra onun aklı başına iyice gelmiş olmalıydı ki yalvarıp haykırmak gerektiğini anımsamıştı ve aşağıdan şöyle yalvarıyordu:

"Kardeşlerim, neredesiniz? Ah, ne olur oradan ayrılmayın bu kuyuda beni yalnız başıma bırakmayın, burası öylesine küflü ve çürük ve de tiksindirici! Kardeşlerim, merhamet edin ve bu kuyunun karanlığından ne olur beni kurtarın, burada mahvolacağım! Ben kardeşiniz Yusuf'um! Kardeşlerim, benim inlememe ve bağırışıma kulaklarınızı tıkamayın! Ruben, neredesin? Ruben, senin adım söylüyorum buradan aşağıdaki çukurdan! Onlar beni yanlış anladılar! Sizler yanlış anladınız, kardeşlerim! Lütfen bana yardım edin ve benim hayatımı bağışlayın! Babamın dileğiyle beş gün beyaz eşek Hulda'nın üzerinde yolculuk yaparak size geldim, sizlere hediyeler getirdim, ekin demeti ve meyve pestilleri, ah, ama kaza oldu! Bu kazaya, o

adam sebep oldu, bana kılavuzluk yapan adam! Yakup'tan olan kardeşlerim, işitin ve beni anlayın, ben sizi kontrol etmek için gelmedim, bunun için bu çocuğa ihtiyacınız yok! Ben sizin önünüzde saygı ve geleneklerin gerektirdiği gibi eğilmeye ve sizin keyfinizin nasıl olduğunu sormaya geldim ve birlikte babamıza dönmemizi söylemeye geldim! Kardeşlerim, şu rüyalar, size bu rüyalarımı anlatarak edepsizlik mi ettim? Ben sizlere nispeten son derece basit rüyalarımı anlattım, sizlere aslında... Ah, bunu söylemek istemiyordum! Ah, ah, kemiklerim, sağ ve sol böğrüm ve bütün uzuvlarım! Susadım! Kardeşlerim, bu çocuk susadı, çünkü çok kan kaybetti bir yanılgı yüzünden! Orada mısınız? Beni tek başıma bırakıp gittiniz mi? Ruben, seslen de sesini duyayım! Beni buradan kurtardıkları takdirde onlardan şikâyetçi olmayacağımı söyle! Kardeşlerim, biliyorum, sizleri şikâyet edeceğimi düşündüğünüz için beni burada, kuyuda bırakmak istiyorsunuz. İbrahim'in, Yizhak'ın ve Yakup'un Tanrısı şahidim olsun, analarınızın ve benim zavallı anneciğim Rahel'in başı için yemin ediyorum asla ve hiçbir zaman sizleri şikâyet etmeyeceğim, ne olur beni bir kez, sadece bir kez şu kuyudan kurtarın!"

"Kesinlikle o bizi şikâyet edecektir, bugün olmasa bile, yarın" diye Yuda dişlerinin arasından mırıldandı ve bu kanaate katılmayacak kimse yoktu, Ruben de buna dahildi; bu, onun ümidi ve projesiyle ne kadar çelişki hâlindeydi. Şimdi o bunları çok gizli tutuyordu ve onu inkâr etmek zorundaydı; bunun için ellerini ağzının etrafında boru gibi tutarak şöyle bağırdı:

"Sesini kesmezsen, üstüne taşlar atarız, sen de ölür gidersin. Senin sesini artık duymak istemiyoruz, çünkü artık senin işin bitti!"

Yusuf bunları işitince ve Ruben'in sesini tanıdığında dehşete kapıldı ve dili tutuldu. Ötekiler ise artık hiç rahatsız edilmeden gözlerini kırpıştıracaklar ve babalarını korkutabileceklerdi. Onlara göre durum böyleydi. Yakup'un ısrarla bekleyişi ve yavaş yavaş ondan ümidini kesmesi, tamamen sefil bir duruma gelmesi, Hebron'a gitme hazırlığını yapmış olması, belki de mazur görülebilecek bir durum olurdu, eğer onlar kendi kendilerini sürgüne gönderme du-

rumunda kararlı olsalardı, baba ocağıyla sürekli olarak sürtüşme hâlinde yaşamayı kabul etselerdi, bütün bu olaylara sebep kalmazdı. Durum ise bunların tam tersiydi. Yusuf'un kuyuya atılması sadece bir amaca yönelikti: Onlarla babasının kalbi arasında duran engelin aşılmasını sağlamaktı, oysa her şey çocukça bir saflık ve masum bir şeydi, işte bu sevgiyi onlar kendileri için sahip olmayı arzu ettiklerinden, bu hassas ve kudretli yüreğe son darbeyi vurmak için bu kargaşa içinde kendilerini zorlanmış hissettiler. Gerçekten de hadiseye bakış noktası buydu, yani onlar şu anda olayı böyle görüyorlardı. Bu, yaramaz çocuğun cezalandırılması değildi. Onların intikam almaları da değildi, aynı zamanda görülen rüyaların yıpratılması da değildi, hepsinin hissettikleri tek şey, babalarının kalbine giden yoldaki engeli ortadan kaldırıp yolu boşaltmaktı. Artık yol serbestti ve kendileri de geri dönebilirlerdi –Yusuf'suz, nasıl buraya onsuz gelmişlerse yine onsuz dönebilirlerdi. Peki Yusuf neredeydi? O onların arkalarından gönderilmişti. Birinin peşinden birisi gönderilirse, onun hayatına ilişkin bir işaret olmadan onsuz geri dönülmüşse, bu şüpheli bir durum var demektir. Onsuz geri dönüldüğü zaman doğal olarak onun nerede olduğuna ve sağlığına ilişkin soru sorulacaktır haklı olarak. Tabii onlar böyle bir soruya omuzlarını silkeleyerek cevap verebilirlerdi. Onlar bu kardeşin çobanı mıydılar? Hayır, bununla bu soruya cevap verilmiş olamaz. Güvensizlik ifade eden gözler onların üzerine çevrildiğinde sorular devam eder ve bu bakışın altında, merak ve ısrarla bekleyişe delil olacak bir cevap beklentisi vardır. Bu bekleyişin boşuna olduğunu diğer kardeşler zaten biliyorlardı. Doğal olarak da umutsuzluk ve kara kara düşünceler ortaya çıkacaktı. Bu bir itiraf ve çözümdü ve onları bunaltıyordu. Acaba en iyisi kendileri hadisenin tamamen dışında mı kalsalardı, böylece ümitlenme kendiliğinden söner gider ve Yusuf'un bir daha geri dönmeyeceği gerçeği, bu ısrarlı bekleyişe bir son verir miydi? Bu çok uzun sürerdi, çünkü ısrarlı bekleyiş çelik gibi bir iradeyle olurdu ve bu zaman içinde soruya cevap bulunabilir ve hepsine lanet yağabilirdi. Onun için en kestirme, en ko-

lay ve en inandırıcı yol, bu çocuğun dönmeyeceğini kanıtlamak ve kendilerini temize çıkaracak ve şüphelenen şeyi de ortadan kaldıracak bir çözüm yolu bulmaktı. Hepsinin içinden bunlar geçiyordu, Dan'ın içinden de, bu yılan ve engerek diye anılan Dan bir öneride bulundu. Çünkü düşüncelerini çok eskilere götürüp bunlardan bir çözüm yolu bulmuştu, bunu ihtiyara götüreceklerdi, vahşi bir hayvan Yusuf'u parçalayıp öldürmüş diyeceklerdi, Gad'ın malum teşvikleri, Yakup'un kutsama aldatmacasında kestiği oğlak hadisesini hatırlatmıştı, bundan yola çıkarak şunları söyledi:

"Beni dinleyin, kardeşlerim, ben hakem olayım. Bunu nasıl kurtaracağımızı biliyorum! Çünkü sürüden bir hayvan alıp bunun boğazını keselim ve kanını akıtalım. Ama onun kanına, bizim belamız olan bu renkli elbiseyi, Rahel'in gelinliğini, şu yerde yırtılmış duran elbiseyi batıralım. Bunu Yakup'un önüne götürelim ve ona şöyle söyleyelim: 'Bunu tarlada bulduk, parçalanmış ve kanlı. Bu oğlunun elbisesi mi?' Sonra bu elbisenin durumundan hareketle kararını verecek ve çobanın bir koyunun geri kalan parçalarını da getirip göstermesi, bunu bir aslanın parçaladığının kanıtı olduğunu söylemesi eklenecek: Böylece aklanacak!"

"Sessiz ol!" diye mırıldandı Yuda dehşetle ve çok etkilenmiş olarak. "Şu taşın altındaki senin söylediklerini işitir ve bizim bunu nasıl yapacağımızı anlar!"

"Ne zararı olur ki?" diye cevap verdi Dan. "Fısıldasam veya azıcık mırıldansam onun için ne yararı olur ki? Artık bunlar onun hayatını aşar ve artık bu bizim işimiz, onun yapacağı şey değil. Biliyorsun o ölüden farksız ve oraya atılmış. Eğer anlayacak olsa, şu anda benim normal sesimle söylediklerimi de anlasa, ne çıkar. Biz hiçbir zaman böyle kolay ve akılsızca bir şey söylemedik. O yanımızdayken de onun konuştuklarımızı babamıza nakledip şikâyet ettiğini ve bizi yakıp duman ettiğini de biliyorduk. İşte bunun için, sonunda burada onun gene aramızda bulunduruyoruz ve ona her şeyi duyması için bu kardeşimize güveniyoruz, işte bundan dolayı bir elimle ona, kuyunun içine bir öpücük yolluyorum. Benim bu düşüncemle ilgili olarak sizler ne dersiniz?"

Hepsi bu konuda konuşmak istiyorlardı, ama Yusuf tekrar yalvarmaya başladı ve kuyunun dibinden onlara ağlayarak böyle bir şey yapmamaları için yakarıyordu.

"Kardeşlerim" diye bağırıyordu, "hayvana ve elbiseye böyle bir şey yapmayın, babama böyle bir şey yapmayın, o bunu kaldıramaz! Ben bunun sizden kendim için istirham etmiyorum, ben bütün varlığımla yıkıldım, göçtüm ve mezarda yatıyorum. Lütfen babamı koruyun ve ona bu kanlı giysiyi götürmeyin, bu ölüm belgesidir! Ah, bir bilseydiniz, bu aslandan dolayı ne kadar korkuya kapılıp bana nasıl uyarıda bulunmuş olduğunu, özellikle geceleyin dikkatli olmamı söylemişti ve şimdi benim bu hayvan tarafından parçalanıp yenilmiş olduğumu söyleyeceksiniz! Keşke onun bu yolculuk için beni nasıl özenle ve endişeyle hazırladığını bir görseydiniz, ama ben onu yeterince önemsememiştim. Yazıklar olsun bana, sizlere babamın bana olan sevgisinden söz ettiğim için, ne kadar aptallık ettim; o bana ne çok tembih etmişti, sizleri üzmemem için! Benim hayatım niçin onunkiyle bu derece iç içe ki, ben onun yaşamının korunması için değil de, niçin kendi hayatımı kurtarmaya çalışmıyorum ki? Ah, sevgili kardeşlerim; benim ağlamamı işitin ve bu kanlı elbiseyle onun endişeli hâline bir dehşet darbesi indirmeyin, çünkü onun yumuşak ruhu buna tahammül edemez ve sırtüstü düşer kalır!"

"Yeter" dedi Ruben, "ben buna dayanamıyorum, tahammül edilecek gibi değil bu. Ve birden ayağa kalktı. "İsterseniz, başka bir yere gidelim, buradan uzağa. Onun feryatlarından dolayı konuşulmuyor ve derinden gelen bağırışları sırasında insan kafasını bir türlü toplayamıyor. Hadi kulübelerimize gidelim!" Bunu tombul yüzüne öfkenin verdiği solgun ifade gelsin diye sinirli bir şekilde söyledi. Ama çocuğun haklı olarak babası için ne kadar korku ve endişe ettiğini gördüğü için biraz üzülmüştü. Çünkü o da kelimesi kelimesine ve gerçekçi olarak onun bu elbiseyi görür görmez sırtüstü düşeceğini gözlerinin önünde canlandırıyordu. Bunun yanı sıra, özellikle, Yusuf'un içinde bulunduğu zor durumda bile babasını düşündüğü, korku ve dehşete kapılıp onun için yalvarmış olması ve

onu yumuşak ruhunun esenliği için yakarması –her şeyden önce onun için ve kendisi için bu şekilde davranmış olması Ruben'in algılama olgusuna çok dokunmuştu. Aslında o, sadece kendisini korumak ve kendisini kadîm geleneğe göre onun arkasına sığınmak için mi onu öne sürmüştü acaba? Hayır, hayır bu kez durum değişikti. Bu kez burada taşın altında başka bir Yusuf bağırıyordu, bu onun eskiden omuzlarından tutup sarstığı ve bir çılgınlık yapmaması için uyandırdığı Yusuf değildi. Onun omuzlarından tutulup sarsılmasıyla elde edilemeyen uyandırma olayı, bu kuyu çukurunda açıkça meydana gelmişti: Yusuf artık uyanmıştı, babasının canı için ricada bulunuyordu, onunla alay etmiyordu, aksine hem pişmanlık duyuyor hem de endişeleniyordu; işte bunu keşfetmiş olmak koca Ruben'in aklında belirsiz olarak dolaşan niyetlerini son derece güçlendirdi, ama aynı zamanda bu şaşırmış ve çaresiz belirsizliği iki misli hassas hâle getirmişti.

İşte bu yüzdendi onun yüzü sapsarı bir hâlde birden ayağa kalkıp hepsine bu yerden, yani Yusuf'un gömülü olduğu yerden ayrılıp gitmeyi talep etmesi. Öyle de yaptılar. Dövdükleri yerden peçeli giysinin parçalarını toplamak ve bunları çadırlara götürmek ve Dan'ın birdenbire aklına gelen fikrini etraflıca görüşmek için hep birlikte oradan uzaklaştılar. Böylece Yusuf tek başına kaldı.

Mağarada

Bu çukurda tek başına kalmak onun ruhuna dehşet saçıyordu ve kardeşlerinin arkasından uzun uzadıya ağladı, kendisini orada bırakıp gitmemeleri için yalvardı. Niye bağırıp gözyaşı döktüğünü bilemeyecek durumdaydı gerçi; onun asıl düşünceleri, mekanik ve yüzeysel rica ve şikâyetlerde değil, aksine bunların altında yatıyordu; aslında bunların da altmda, daha da asıl olan derinlerde akan bir nehirdeki gölgeler ve donuk ritimler olarak sanki bütünüyle bir musikiye benziyordu, düşey olarak birleşmiş ve bunların yukarıda, ortada ve alttaki ilerleyişi onun aklını da meşgul ediyordu. Bu, onun

yalvarışı sırasında böyle bir hatanın tıpkı diğeri gibi ağzından çıkıverişine de bir açıklama sunuyordu: O, kardeşlerine diğer rüyalarına göre sadece normal rüyalarını anlatmıştı, oysa daha derin anlamlı rüyalar da görmüştü. Bu, bir an için sadece daha yumuşak bir ayrıntı olarak telakki edilebilir, ağzından çıkanın ne olduğunu tam olarak kavrayamayan birisi için bunun çok anlamı vardı ve Yusuf'un durumunda da bu böyleydi.

Kardeşleri onun üstüne kurtlar gibi saldırmış oldukları ve Yusuf onların içinde bulunan kızgınlık ve kederin yüzlerinde belli olan ifadesini, yumruk yememiş gözüyle gördü, beklemediği bu korkunç sahneyi o anda yaşadı. Bu korkunç ifadeli çehreler onun yüzüne çok yakındı; kızgınlıktan tepinenler, o sırada dişleri ve tırnaklarıyla onun üstündeki elbiseyi çekiştirip parçalıyorlardı –yüzlerindeki ifade korkunçtu ve kin doluydu, bunların altında yatan dehşetin büyük bölümünü fizikî kötü davranışlar olarak yaşamıştı. Doğal olarak o sınırsız derecede korkmuştu ve aldığı darbelerin verdiği acıdan ağlamıştı; korku ve acı ise merhamet duygusuyla doygundu ama onun önünde değişimli olarak gözüken, ter içindeki maskelerin altında kin kusan ifadeler bulunuyordu ve bir azap durumuna duyulan merhamet, itiraf edelim ki bu, pişmanlıkla eşdeğerliydi. Ruben şu algılamasında çok haklıydı: Bu kez Yusuf'u öylesine kaba bir şekilde sarsmışlardı ki, onun gözleri açılmıştı ve ona ne yapıldığını görmüştü, buna kendisinin sebep olduğunu da. Bu öfkeli grubun yumrukları arasında oradan oraya uçtuğu ve elbisesini kaybettiği, elleri ve ayakları bağlı vaziyette yerde yattığı ve sonra kuyunun bulunduğu yere feci bir şekilde taşındığı sırada onun fikirleri, korkunun verdiği baygınlık anında bile durmak bilmemişti; onlar sadece bu korkunç olay anında olduğu gibi, aynı zamanda çok büyük bir hızla geçmişte yaşananlara da uçup gitmişti ve bütün bunlar onun güven duygusunda gizli kalmıştı.

Tanrım! Bu kardeşler! O onları hangi durumlara getirmişti? Çünkü o, onları bu duruma getirdiğinin bilincine varmıştı: Herkesin kendisini çok sevdiğini zannederek çok sayıda ve büyük hata-

lar yapmıştı, –işte onun inandığı bu olasılık ve yine de tam olarak aslında inanmadığı ama her durumda bu olasılığa göre yaşadığı varsayımı, artık açık ve seçik anlamıştı; bu hatalar onun bu kuyunun dibine atılmasına sebep olmuştu. Yusuf kapanmamış gözüyle, kardeşlerinin çok çirkin ve ter kaplı maskelerinin altında, onların ruhlarını uzun süre bir hayli yıpratmış ve onlara büyük ıstırap vermiş olduğunu ve sonunda insanın sabrını taşıran bir şiddetle, hem kendisi için hem de onlar için bu feci sonun meydana gelmesine sebep olduğunu açıkça görmüştü.

Zavallı kardeşler! Babanızın bu kuzusuna böylesine ümitsizliğe kapılıp saldırmanıza ve onu gerçekten bu kuyuya atmış olmanıza sebep olan ve bunu yapmanızı zorunlu kılan şey ne ola ki! Hangi durum böyle bir hadisenin olmasını icap ettirmişti. Onun ümitsiz olduğu ve susmak durumunda kaldığı kendi konumundan mı, yani sonradan dehşetle itiraf ettiği olay yüzünden miydi acaba? Çünkü babasına teslim edildiği takdirde, çenesini tutacağını ve hiçbir şikâyette bulunmayacağını söylemesi, onları asla inandıramamış olmalıydı, kendisini de tabii; böylece onlar orada çürüyüp ölmesi için, onu kuyuya atmak zorunda kalmışlardı, ellerinden de başka bir şey gelmiyordu. O bunu anlamıştı ve insanı daha da hayretler içinde bırakan şey, kendi kaderinin karşı karşıya kaldığı fecaatte bile onu ölüme mahkûm eden katillerine karşı hissettiği merhamet için ruhunda yer ayırmasıydı. İşin içyüzü böyleydi. Yusuf, kuyunun dibindeyken, açıkça ve dürüst bir şekilde, bu çirkin 'sebebin' çocukça oynanmış bir oyun olduğunu, hatta buna kendisinin de ciddi olarak inanmadığını ve şu anda bile kardeşlerine bu rüyalarını anlatmaması gerektiğini biliyordu ve itiraf etmişti –bu artık tamamen olanaksızdı ve her durumda haddini bilmemek anlamına geliyordu. Bu konuda o, kendisinin de sakin ve gizli bir ortamda her zaman itiraf ettiği gibi, şu anda da bu hadisenin devam ettiğini bütün açıklığıyla kavramıştı, –ama buna rağmen bu olayı yapmıştı. Niçin? Bunu yapmak için içinde şiddetli bir arzu hissetmiş olmalıydı; bunu yapmak zorunda kalmıştı, çünkü Tanrı onu bilhassa böyle yarat-

mıştı, onun böyle yapmasını O istemişti, çünkü Tanrı bunun onun vasıtasıyla olmasına niyet etmişti, bir cümleyle, çünkü Yusuf'un bu kuyuya atılması gerekmişti ve tamamen, dosdoğru söylenecek olursa, onun kuyuya atılması istenmişti. Niçin? Bunu Yusuf bilmiyordu. Görünüşe göre, mahvolması için. Ama aslında Yusuf buna inanmıyordu. Yusuf en derin anlamda şundan emindi. Tanrı kuyuya kadar onu seyretmeye devam ediyordu. Tanrının çok önemli ve geleceğe yönelik bir amaçla ilgili olarak bir niyeti vardı; işte Onun bu niyetinden dolayı Yusuf, kardeşlerini iyice zıvanadan çıkartmak zorunda kalmıştı. Onlar geleceğe adanmış kurbanlardı ve Yusuf'a öyle acı çektirmişlerdi, ama Yusuf da yine onlar için üzüntü duyuyordu. Bu hayırsızlar, elbiseyi kana buladıktan sonra babaya göndereceklerdi ve Yakup da bunu görünce sırtüstü düşüp gidecekti güya. İşte Yusuf'un kafasında, babasını bu andan korumak için ne yapması gerektiği düşüncesi uçuşup duruyordu, bir tek sonuç vardı tabii, sanki vahşi hayvanlar tarafından ısırılmışçasına ağrıların saplanmasıyla, elleri kolları bağlı vaziyette kuyunun iç duvarlarına yaslanıp çökmüş ve yeniden ağlamaya başlamıştı.

Çok kötüydü, ama boş zamanı vardı: Ağlamak, korku, nedamet ve merhamet deneyinden geçmek için, kendi hayatıyla ilgili ümitsizliğe kapılarak, her şeye rağmen gizliden gizliye Tanrının rahmetine sığınıp gelecekle ilgili amacına inanmak için... Çünkü, acı olsa da söylemek gerekirse, üç gün üç gece, çıplak, elleri ve ayakları bağlı, toz toprak içinde, kokuşmuş bir ortamda, kuyu dibindeki hırıltılar, kurtlar ve böcekler arasında, bir damla içeceği olmadan, teselli ve ümit ışığı olmayan bu yerde tekrar gün yüzünü görmek için kalmıştı. Bunu anlatan kişi, insanların tüylerini diken diken eden bu ortamı gözlerinin önünde canlandırabilmeyi amaçlamış olmalı, bunun bir babanın küçük oğlu için taşıdığı önemi ve son derece zor ve katı durumu hiç kimsenin rüyasında bile göremeyeceğini belirtmek için betimlemişti: Kapak taşları arasındaki yarıktan sızan aydınlığın bitişine kadar, ne çok elem dolu saatler geçmişti ve sonra bir mezar çukurunu andıran bu yere, ona acıyan bir yıldız, pırlanta gibi ışığını Yusuf'a göndermiş-

ti, orada tıpkı yeni bir tavan lambası gibi hareketsiz duruyor ve yeniden kayboluyordu; alacakaranlıkta dikkatle yukarıya baktığında kaldığı yerin dairemsi duvarlarındaki dökülmüş yerlere ve taşlar arasındaki boşluklardan sarkan köklere tutunarak yukarı tırmanıp tırmanamayacağı ümidine yapıldı –ama yukarıdaki kapak taşları ve bağlı oluşu, onun bu ümidini çok geçmeden yok etti; daha az ağrı verecek bir oturuş şekline geçmek için yaptığı hareketler kısa bir sürede daha da dayanılmaz sıkıntılar yaratıyordu; susuzluk ve açlık ona acı veriyordu ve midesinin boş olması sırtında ağrılara ve yangına neden oluyordu; kendi pisliği içinde yüzen koyun gibiydi; aksırıyordu, soğuktan titriyordu ve dişleri birbirine vuruyordu. Bize göre bu son derece parmak ısırtıcı bir durumdu, gerçekten –canlı bir insanın böyle bir durumu yaşaması hayal bile edilemezdi. Ve yeniden bu duygusal durumumuzu düzenlemeye çalışalım ve bunu hayat ve gerçeklik uğruna yapalım ve hayal gücünün aşırılığa kaçmamasına ve sırf duygusallık âleminde kendisini kaybetmemesine çalışalım. Gerçeklik –kendi özelliği içinde gerçek olarak sağlam ve dipdiridir. Yapılan bir gerçeğin ve inkârı mümkün olmayan bir şeyin canlı timsaliyle yetinmeli ve bununla anlaşmaya çalışmalıyız, bu da bir uyumlu olmaya sevk eder ve ihtiyaca göre de hemen adamını ona doğru gönderir ve müdahalede bulunur. Biz, bir durumu dayanılmaz diye nitelemek için, kolayca kendimizi ona kaptırırız: Bu, fırtına gibi patlayan ve isyan eden insanlığın iyi niyetli ve acı çeken insan lehine yapılan bir itirazdır. Ama onun, yani bu 'dayanılmaz' olarak nitelenen, gerçekten bir parça gülünç olacak şekilde yeniden değişik bir konuma sahip olur. Onun acısına ortak olup –isyan eden, kendisine ait olmayan bu gerçeğe, duygu dolu– beceriksizce bir ilişki içinde yaklaşır; kendisini onun yerine koyar, yani oradaki kişinin yerine: Bu bir kurgulama-hayal yanılgısıdır, çünkü onun bu kurumsal yeri hiçbir zaman onun yaşadığı gerçek konum değildir ki. Eğer buna yine de dayanmak zorunda kalınıyorsa, ona katlanmak ve o çileyi çekmekten başka elinizden bir şey gelmiyorsa ve insan bunu bütün duygularıyla algılamak zorunda kalıyorsa o hâlde 'dayanılmaz' olarak nitelenen şey de ne demek oluyor?

Ama genç Yusuf artık uzun süreden beri açık ve tam bir algılama yetisine sahip değildi, hem de tam şu andan, yani kardeşlerinin kendi gözleri önünde canavarlaştıkları andan itibaren. Onların üzerine aniden saldırmalarıyla son derece korkup kendisini kaybetmişti ve değer kaybı olgusunu yaşamıştı; işte bu, onun katlanmak zorunda kalacağı 'dayanılmaz' durumu bünyesinde bulunduruyordu. Onun yediği dayak onda baygınlık ve duyu körelmesine yol açmıştı, onun manılamayacak şekilde kuyuya nakledilmesi de aynı etkiyi yaratmıştı. Bu eylemlerle ortaya çıkan durum acı verici-ümitsizliğe yol açmıştı ama, hiç olmazsa dehşet saçan olaylar da sakinleşmişti, belirli bir sabitleşme meydana geldi, en azından güvenlik konusu öncelikli oldu. Toprak ananın kucağında, güvenle gizlendiğinden, artık daha kötü dehşet sahnelerinden korkmasına gerek kalmamıştı; vücudunda hissettiği fizikî acıları zaman zaman unutturan fikir fırtınası için, artık boş ve uygun zamanı vardı. Daha sonra bu güvenlik (bu sözcük muhtemel olan bir şey, hatta belirli bir ölüm ihtimali bakımından da kullanılabilirse de; ama ölüm herhangi bir zaman noktası için daima mutlaktır ve yine de biz kendimizi güvende hissederiz), bu güvende olma duygusu uyumak için uygun zemin hazırlar. Yusuf'un yorgunluğu, hatta bitkinliği öylesine büyüktü ki, içinde bulunduğu bütün bu ortamın müthiş rahatsızlığı bile onu aşmış ve Yusuf'u uykunun derinliklerine çekmişti, öyle ki uzun bir zaman dilimi boyunca kendisinden biraz olsun haberi olmamıştı. Uyandığında, yemeden içmeden, uykunun kendisine sunduğu nimetten yararlanmış, dipdiri olmuştu (çünkü gıda ve uyku, bir süre için birbirlerinin işlevlerini yerine getirmişti), uykusunda bile tam anlamıyla aklından çıkaramadığı bu perişan hâlinin hâlâ sürüp gitmesini üzülerek düşündü, her ne kadar bu sıkıntının bir nebze gevşemeye yüz tuttuğu görülse de. Uzun uzadıya sürüp giden bir zorluk ve sıkıntı yoktur; zamanla kendisini gevşetir, hareket serbestisi için küçük olanaklar doğurur. Onu bağlayan halatın aradan geçen ikinci ve üçüncü günlerde düğümlerinde ve gergilerinde, ilk güne göre daha da gevşeme olduğunu ve böylece onun zavallı kol-bacak kaslarında belirli bir rahatlamaya yol

açtığını söylemek istiyoruz. Zaten bu da, yeni-gerçek duruma duyulan üzüntüyü yatıştırmak için söyleniyor. Ama bu üzüntünün devamlılığını sağlamak için de, Yusuf'un doğal olarak bu arada zayıflamış olduğu ilave ediliyor, böylece onunla ilgili endişelenme süreklilik kazanıyor; çünkü onun bu zayıflaması ve kilo kaybı, acılarının azalması için bir çözüm sunuyor, yani bu durum, onun bakışı altında değerlendirildiğinde ne kadar uzun süre devam ederse artık o bu sefalete bir nevi alışıp daha fazla üzülmeyecek demektir.

Onun düşünceleri ise hemen hemen unutulmuş olan bu vücudun canlılığı içinde daima daha hareketli olarak çalışıyor ve en derinlerde meydana gelen 'gölge ve bas' tınılardan oluşan musiki, onun hayal kurma zafiyeti sayesinde daha da güçlü ortaya çıkıyor ve sonunda en üst perdeden hayal dünyasını kaplıyordu. Yukarıda ölüm korkusu vardı, bunun için kardeşleri oralarda iken ne kadar çok yalvarmış yakarmış ve gözyaşı dökmüştü. Bu on kişi oradan uzaklaştıkları andan beri, dışarısı niçin böylesine suskun kalmış ve Yusuf bu derinlikten niçin yardım çağrısında bulunmuyordu artık? Cevap şu: Bu fikir fırtınası içinde durumunu tamamen unutmuştu, bunu daha önce belirttiğimiz nedenlere dayanarak açıklayabiliriz, belki Tanrı böyle istemişti, belki de eskiden yaptığı büyük bir günahın ceremesini çekiyordu ve bu çukura atılmasının açıklaması işte bu.

Onun vücudundan kardeşlerinin sökerek ve dişleriyle parçalayarak çıkardıkları elbise, bu hadisede çok önemli bir rol oynuyordu. Bu elbiseyle kardeşlerinin önüne çıkmamış olsaydı, onları buna sahip olan kişiyi görmeye zorlamasaydı ve her şeyden önce şimdi ve burada onların önüne çıkmaya cesaret etmeseydi, bunlar başına gelmeyecekti; eğer elleri kolları bağlı olmasaydı, eliyle alnına vurup pişmanlığını ifade edecekti, durumu bütün cesaretiyle ancak şimdi kavramıştı. Ama o bunları kafasından geçirdiği sırada, aynı zamanda bunun ne kadar mânâsız bir şey olduğunu ve bu tür davranışının garip bir göz boyama olduğunu da kabulleniyordu; çünkü artık açıkça görüldüğü gibi, o bunu bile bile yapmıştı. Onun bu taşkınlığında kendisini mahveden bir bilmece olduğunu şaşırarak fark

etmişti. Bu sırrı, bu bilmeceyi çözmek ise onun mantığını aştığı gibi başka birisinin de mantığını aşıyordu, çünkü öylesine çok hesapta olmayan, akla gelmeyen ve belki de kutsal olan bir şeyler burada rol oynuyor olmalıydı. Yakup'un torbanın dibinde sakladığı bu *Ketôneti* keşfetmemesi için ne kadar titremişti –onu kurtarabildiği için titremişti! Çünkü o babasını aldatmamıştı, onun hafızasındaki zayıflıktan yararlanmıştı ve gizlice bu miras kalan elbiseyi paket yapmıştı, çünkü bu elbisenin kardeşleri üzerindeki etkisini sınamak zorundaydı. Tam bu görüşteydi ve onu her şeye rağmen paketleyip saklamıştı. Bunda çözülecek bir sır kaldı mı? Ama o bunun kendi felaketine yol açacağım bile bile buna karşı bir önlem almamıştı. Yakup da onu önlemek için niçin uyarıda bulunmamıştı? İşte burada da bir bilmece vardı. O bu renkli giysiyi evde bırakmış olsaydı, babanın korkusu ve sevgisinin aynı derecede önem kazandığını gösterecekti, Yusuf'un çok arzu ettiği ve çok önem verdiği bir şeydi bu ve onu gizlice yanma bunun için almıştı. Bu sevgi ve korku böylesine önem kazandığı hâlde, niçin akla gelmemiş ve bu arzu bir kalemde nasıl ihmal edilmiş ve unutulmuştu? Bu kıymetli eşyayı babasının çadırından hileyle almayı başarmış olan Yusuf, aslında bir oyun oynayarak bunu elde etmişti, zaten Yakup bu giysiyi oğluna vermeyi arzu ediyordu. Kıssadan hisse çıkarılmıştı. Hep birlikte bu kuzuyu kuyuya atmış oldular ve artık Yakup'un sırtüstü düşmesi gerçekleşmek üzereydi.

Bunu yapmayı çok istiyordu ve bundan sonra geçmişte hepsinin birlikte yapmış oldukları hatayı irdelemek istiyordu, tıpkı Yusuf'un kuyunun dibinde yaptığı gibi. Buradan çıkardıkları takdirde babasına kesinlikle hiçbir şekilde şikâyette bulunmayacağına dair ettiği yemini yine tekrarlıyordu; her ikisi için duyduğu temelsiz bir korkudan dolayı meydana gelmişti bu ve kuyuya atılmadan önceki durum sağlandığı takdirde böyle davranacaktı –bunu Yusuf doğal olarak varlığının bir parçası için yürekten arzu ediyordu–, eğer o kesinlikle ve zorunlu olarak her şeyden şikâyetçi olursa, kardeşlerinin hayatları kayacaktı. Bu yüzden kendi varlığının diğer yarısı için, ar-

tık bitmiş olan eski durumunun yeniden düzelmesini arzu etmiyordu –kardeşleriyle bu noktada birleşiyordu, öylesine anlaşmıştı ki, o da kendisine Dan tarafından gönderilen öpücüğe aynı şekilde eliyle öpücük göndererek cevap vermek istiyordu. Dan'ın, Yusuf'un önünde dilediği gibi yaptığı konuşması, bunun her kelimesi Yusuf'un memlekete dönüşünü daha da güçlü bir şekilde imkânsız hâle getiriyordu; bu tür şeyleri onun önünde söylemesi ve konuşmasının onun hayatıyla ilgili olması aslında iyi olmuştu; çünkü bu konuşma onun alt dünyaya sıkı sıkıya bağlanmasını sağlıyordu, tıpkı korkulan ölüm meleğinin yaptığı gibi.

Bu, Yusuf üzerinde güçlü bir etki yapmıştı ve onun fikirlerinde bunlar öteki dünyanın ve hayatın bugüne kadar geçerli olan koşulunun geriye dönüşü rolünü oynuyordu, artık bu durumda kimseye saygı göstermesine gerek yoktu, çünkü herkes onu kendisinden daha çok seviyordu. Artık ona da saygı duyulmasına gerek olmayan bir konuma gelinmişti ve bu deneyim onun fikirlerindeki gölge ve bas seslerin gidişatını belirliyordu; bu fikirle üst ve orta katmanlarda koşuşuyorlardı ve Yusuf ne kadar zayıflarsa, üst katman sesleri üzerinde o kadar güçlü tını elde ediliyordu.

Onlar çok daha önceden diğerleriyle birlikte kendi gidişatlarını başlatmışlardı: Talep edilmiş olan –beklenmedik gerçeklik olarak, kardeşleri arasında tekme-tokat yiyerek ondan ötekine uçarak dayak yediği ve üzerindeki resimli kıyafet onların tırnakları ve dişleriyle vücudundan parça parça edilerek çıkarıldığında bu derhâl meydana gelmişti– daha başlangıçtan itibaren onlar birlikte görüşmüşlerdi ve çatır çatır alevlenen feci durumun tam ortasında onun kulakları sadece konuşulanların iyi taraflarını işitmişti. Yusuf keşke kendisini öldürücü olaylara sürükleyen bu oyunu oynamamış ve o rüyaları görmemiş olsaydı, tabii bu koşullar altında oynanan oyuna ve görülen rüyaya, oyun oynamak ve rüya görmek denilirse. O Yakup'un özbeöz oğluydu, onurlu-haysiyetli, mitlere özgü bir eğitimi olan, ona yapılandan daima haberi olan, yeryüzündeki her dönüşümde yıldızları gözlemleyen ve daima kendi hayatını Tanrıya adamış ve onunla bağlantısı bulunan birisinin has oğluydu. Tanrı, Yusuf'un

tarzına ve hayatına en üst katmandaki doğruluk ve gerçekliği bahşetmişti. Bunun biraz daha az duygusal ve aynı zamanda biraz çıkarcı özelliği olan bir durum Yakup'un olayıydı: Temelinde, kutsal kabul edilenin bulunmadığı ve ondan destek almayan, kendisini gökler âleminde hiçbir şekilde yansıtmayan ve orada kendisini tekrar tanıma olanağı bulunmayan bir hayat ve olay, yüce gerçekliğin hakiki damgasını üzerinde taşımıyorsa o hayat ve olay asla dikkate değer değildir. Yakup'un kanaati ve inancı buydu. Altta olanın ne olacağını bilemez oluşu ve kendi burcuna ait simgeyi ve karşıt parçasını aklına getirmeyen bir inanç ve kanaat, onun için son derece ciddi bir durumdu, iki yarımın birlikteliği, dönüm noktasının mevcut oluşu, yukarı ve aşağı kısımların değişimi ve birisinin diğerinin yerine geçişi, tanrıların insan, insanların ise tanrılar olabilmeleri, onun ana kanaatini oluşturuyordu. O ihtiyar Eliezer'in boşuna öğrencisi olmamıştı ve serbest bir tavırla 'Ben' demesini biliyordu; bakışı, algılama yoluyla onun görünüşünde kırılıyordu. Onun şeffaf oluşu, tekrar edilme ve ilk damgalanmış olanın geri dönüşü olarak taşıdığı karakteri –bunun temel bilgisi onun bünyesinde et ve kan olmuştu ve her tinsel onur ve şöhret, onun aynı benzerlikteki kendi bilincine bağlanmış görünüyordu. Bu tamamdı. Ama pek tamam olmayan ve onurlu-saygın konumdan oyun oynarcasına değerini düşüren şey, Yusuf'un, genel düşünce sisteminden yararlanma eğiliminde oluşu ve bilinçli bir şekilde kendi kendini etkileme yoluyla insanların gözlerini kamaştırmaya yatkın olmasıydı.

İlk andan itibaren dikkat etmişti. İnanılır veya inanılmaz, ama saldırının en şaşırtıcı ve yıldırıcı curcunası içinde, korku ve ölümle karşılaşmanın verdiği en kötü sıkıntı anında o bilinci yerinde olarak gözlerini 'aslında' ne olup bittiğini görmek için iyice açmıştı. Korku ve zaruret, sanki daha azalmış gibi görünmüyordu; ama bir nevi sevinç de vardı, evet özellikle onlara da gülüşmeler gelmiş ve ruhun korku ve dehşeti akla yatkın olan bu neşeli durumu aydınlatmıştı.

"Benim giysim!" diye bağırmıştı ve önemli bir nedene dayanan korkuyla yalvarmıştı: "Onu parçalamayın!" Evet, onlar bunu onun

vücudundan parçalayarak çıkarmışlardı, annesinin bu elbisesini, bu aynı zamanda onun oğlunun da elbisesiydi ve böylece bunu dönüşümlü olarak bir o bir öteki giyiyordu ve bu peçe sayesinde tanrı ve tanrıça bir vücut oluyorlardı. Bu telaşlı kişiler onun peçesini merhametsizce açmışlardı –tıpkı âşığın yatak odasında peçeyi açtığı gibi– onların öfkeleri de aynısını yaptırmıştı ve onu böyle çıplak vaziyette fark etmişlerdi, ölümden utancı onun tüylerini diken diken ederek bütün vücudunu sarsmıştı. Onun beyninde 'peçe açma' ve 'ölüm' fikirleri birlikte bulunuyordu –korku içinde bu elbisenin parçalarını üstünde alıkoymak için ne kadar mücadele etmiş ve ne kadar yalvarmıştı: "Parçalamayın onu!" Ve bu hadiseyle onun bu fikir bağlantısını elbisenin değeriyle birleştirip hatırlaması, onun bilincinde acaba ne kadar sevindirici bir olgu yaratmıştı? Etinin ve ruhunun çektiği hiçbir sıkıntı onun bilincindeki bu fark etme olgusunu bastıramıyordu ve bununla ilgili üst üste yığılan ve bu hadiseyi yüce bir gerçek olarak görülebilir hâle getiren ve ilk başlangıçlık simgesini de belli eden dolaylı anımsatışları yok edemiyordu; bunlar, semavi bir dille dolaşım hâlindeki yaşanan zaman olarak malum ediliyordu. İşte bu dikkati çekme olgusu çok doğaldı; çünkü varoluş ve ayrılık bu anımsatışta, malum etme sırasında söz konusuydu, onun kendi ben'inin görünüşü, yani Ruben'in biraz önce büyük bir blöf yaptığı sırasında bir parça araladığı, olayların seyrini gitgide daha da aydınlattığı imalarda fark ediliyordu. Koca Ruben onun kuyuya atılması için olumlu karar verdiği anda Yusuf feryat etmişti, ama aynı anda onun aklı bir şakaya takılıp gülmüştü, çünkü kullanılan söz, imalarla doluydu: Kardeşleri kendi dillerinde "Bôr" sözcüğünü kullanmışlardı ve bu tek heceli –çok anlamlı sözcükle bu güldürücü öğeyi ifade etmişlerdi; çünkü bu tek hece, hem kuyu hem de hapishane kavramını kapsamında barındırıyordu ve bu sözcük, yine alt taraftaki, ölüm imparatorluğu kavramını da içererek, hep birlikte hapishane ve yeraltı dünyasını ifade ediyordu ve aynı düşünce, başka bir fikirle ilgili başka bir kelimenin içinde yer alıyordu, böylece kuyu kavramı yeraltı dünyasına giriş kavramındaki anlama denk düşüyordu

ve hatta onun üstünü kapatan yuvarlak taş, ölümü simgeliyordu; çünkü bu taş karanlık ayın gölgesi gibi onun tepesini kapatacaktı. Yusuf'un bu olay aracılığıyla ne tür bir akıl-anımsayışıyla aydınlatıldığı, işte bu semavi ölümün ilk örneğiydi: Ölü ay motifi, bu karanlık ay, üç gün boyunca onun zarif bir şekilde yeniden doğuşu, Işık tanrılarının ölümünün simgesi önünde bir kez olsun görülmedi, birkaç zaman için Işık tanrıları yeraltı dünyasına gitmişlerdi; dehşet hâli olduğunda, yani kardeşleri onu kuyunun başına ve çukurun kenarına getirip içeri attıklarında, o güpegündüz kendisini gergin bir konuma getirebilmeyi becererek dibe inmişti; işte o zaman onun içine doğan bu güldürücü öğe, açıkça, akşam bir kadın, sabah bir erkek olan kuyunun içini akşam yıldızı olarak aydınlatan yıldızın üzerinde açıkça görülüyordu.

Çok derin bir çukurdu, bu hakiki oğul, burada yükseliyordu, annesiyle bir olan ve dönüşümlü olarak bu elbiseyi giyen oğul. O yeraltındaki koyun ağılındaydı, Etura'da, Ölüler Âleminde bu oğul, Bey oluyor, çoban, sabreden kişi, kurban ve parçalanmış tanrı. Parçalanmış? Kardeşleri onun sadece dudağını patlatmışlardı ve cildinde şurada burada yırtılmalar vardı, çünkü elbiseyi üzerinden tırnakları ve dişleriyle parçalayarak çıkarmışlardı, bu kızıl katiller ve isyankârlar, kendi kardeşleri, elbiseyi oğlağın kanına batıracaklardı ve bu kanı onun kanıymış gibi göstereceklerdi ve bunu babanın önüne götüreceklerdi. Tanrı, babadan oğlunu kurban olarak talep ediyordu; bu yumuşak huylu adamdan, Ona inanan adamdan, o tüyleri korkudan diken diken 'bunu yapamayacağını' bildiriyordu. Zavallı adam, aslında o bunu yapmak zorundaydı ve Tanrı hemen bunu gördü, onun Kendisine insan olarak daha az saygı gösterdiğini fark etti.

Burada Yusuf apaçık görünen perişan durumuna ağlıyordu, bu perişanlığı onun aklını koruyordu. O zavallı Yakup'un durumuna ağlıyordu, başına bela olacak durumuna ve kardeşlerinin ölüme güvenmelerine gözyaşı döküyordu. Bu kuyunun kötü kokularından meydana gelen zafiyeti ve bunalımı yüzünden ağlıyordu ama yetmiş iki saat boyunca kendi durumu daha feci hâle geldikçe, onun düşünceleri

altında yatan sesler daha güçlü olarak yükseliyordu ve yine onun yaşamakta olduğu zaman daha da yanıltıcı şekilde bu Örnek ve İlahi İnsanın içinde meydana geliyordu ve sonunda o artık bu âlemlerin neresi yukarısı, neresi aşağısı olduğunu ayırt edemez oluyordu; hayal âlemine dalan birinin ölüm azameti içinde, sadece bu iki âlemin bir vücut oluşunu görüyordu. Haklı olarak bunu tabiatın bir tedbiri olarak anlamak gerekir sanıyoruz, onun üzerine çöken dayanılmaz olguyu unutturmak için yapılmış bir yardımdı bu. Çünkü hayatın sıkı sıkıya bağlandığı bu tabii ümitlenmenin mantıki bir açıklamaya ihtiyacı vardı, bunu da böylesine bir karıştırma öğesinde buluyordu. Gerçi bu olgu onun hayatını aşıyordu, sonunda çürüyüp yok olmayacağı aksine herhangi bir şekilde bu kuyudan kurtulacağı ümidi vardı içinde, çünkü bu hadisede onu çoktan ölmüş veya ölecek addediyorlardı. Kardeşleri kana batırılmış bu elbiseyi Yakup'a güya güven dolu bir duyguyla vereceklerdi. Kuyu derindi ve onun yeniden hayata geri verilmesi, yani kurtarılması, böylesine derinliğe atılmış olduğu yerden onun dünya yaşamı için kurtarılacağını kesinlikle düşünmüyorlardı; bu mânâsız bir düşünceydi, tıpkı içinde bulunduğu derin kuyudan akşam yıldızının çıkıp geri dönmesi gibi bir şeydi bu; tıpkı kara ayın üstündeki gölgenin çekilebilmesi gibi ve ayın dolunay hâlini yeniden alması gibi bir şeydi. Ama bu semavi ölümün tasarlanışı, ikametgâhı alt dünya olan bu oğlun aşağıya çöküşü ve karanlığa girişinin hayali, yeniden görünüş, yeni ışık ve yeniden doğuşu da içinde barındırıyordu; işte bunun içinde Yusuf'un Tanrıya olan inancı ve doğal yaşam ümidi bulunuyordu. Bu inanç, çukurdan daha önceki duruma geri dönüş demek değildi. Buna rağmen onun içindeki kuyu yenilmişti. Ama Yusuf bunu sadece kendisi için değil, aynı zamanda evdeki ihtiyar adamın yerine de bu ümidi besliyordu; bu ümidi beraberinde bu kuyunun dibine getirmişti ve güya bu adam sırtının üstüne düşecekti. Bu kesinlikle oğlunun hayatını aşıyordu, öyle ki Yakup bu kanlı elbiseyi gerçekten aldı. Ama baba ölümün dışında kalan bir beklentiye inanıyor olmalıydı; o zaman her şeye rağmen, kuyudaki oğlunun kanı olmadığını düşünecek ve onun bir hayvanın kanı olduğunu kabul edecekti, tıpkı daha eski olayda görülen, oğlağın kanı olgusu gibi.

ALTINCI BÖLÜM

MAĞARA ÖNÜNDEKİ TAŞ

İsmaililer

Nehrin öbür tarafından, doğudan, Gilead taraflarından bu tarafa doğru hayvanlarının salına salına yürüyüş tempolarına ayak uydurmuş dört beş adam, yük taşıyan birkaç deve ve onları dizginlerinden tutan çocuklar ve yük indirip bindiren hamallarla sayıları iki katma çıkan: Ne buralarda, ne de geldikleri yerlerde ikametgâhları olan, başlarındaki poşuları keçe halkalarla sıkıştırmış, sırtlarında çizgili uzun çöl kaftanları, dikkatle etrafı tarayan ve beyazları belirgin gözleriyle ve elleri yüzleri koyu esmer, yabancı seyyar tüccar kafilesi buraya doğru geliyordu. Birisi oldukça yaşlıydı, azalmış sakalı beyazdı ve en önde devesi üstünde geliyordu; iri dudaklı bir oğlan çocuğu beyaz, buruşuk uzun entarisi ve başında kukuletasıyla onun hayvanını dizgininden tutarak çekiyordu, devenin üstündeki bey yüksek semerin üstünde başı biraz yana kaymış, elleri boşta, her yanı örtülü bir şekilde oturuyordu. Herkesin gördüğü gibi, o bu kafilenin ilgili ve yetkili reisiydi. Diğerleri onun yeğeni, damadı ve oğullarıydı.

Bunlar nasıl adamlardı? Bunu daha kesin ve genel olarak söylemek mümkün. Onların memleketleri Mısırlıların 'Misraim' dedikleri ve Mısır'dan önce, Arabistan çölünün kenarında Edom-Seir ülkesinin güneyindeydi, buradan bataklık bölgeye geçilirdi. Ayrıca

veya aslında buraya 'Musri' denirdi, başka bir lehçede 'Mosar' ya da 'Midyan'dı, Abram'ın ve Ketura'nın oğlu adına kurulmuş ve en güneydeki tütsü ülkesinden pek uzakta olmayan Ma'in halkının yerleşmiş oldukları bir yerdi ve Arabistan'la hayvanlar ve ölüler ülkesi arasında, Kenanlıların batı ülkesiyle iki nehir ülkesi arasında da mal değişimi ticareti yaparlardı ve Musri'de büyük mal depoları vardı, Musri'deki halk olarak da çeşitli uluslar arasında ticari amaçlarla gidip gelirler, kral ve devlet kervanlarına devletlerarası hareketlerinde kılavuzluk ederlerdi.

İşte bu gezginler Ma'onitlerdi, Ma'in'den Mineer veya Midyanlılar da deniliyordu. Medan ve Midyan ise, İbrahim'in erişkin olmayan oğulları ve Ketura'nın çöl çocukları hiç değişmeden hep aynı kalmışlardı, böylece olara Midyanlılar yerine 'Medanimli'ler de deniliyordu –onlar bu sözlere kızıp darılmazlardı. Evet, onları daha basit ve genel bir ifadeyle çöl ve bozkırlarda yaşayan bütün insanlar anlamında, geniş kapsamlı bir kelimeyle İsmail yanlıları, yani İsmaililer olarak belgelere geçtiler, Keturalılar olarak değil. Aksine diğer bir çöl kadını Hacer, Mısırlı bir kadındı, bu kabilenin anası kabul edildi, buna da aldırış edilmedi: Onlara nasıl ad veriliyor ve kendilerinin kimler olduğu, onlar için pek önemli değil; önemli olan şey, bu dünyada yaşamaları ve ticaret yolları üzerinde şuraya buraya gidip gelerek ticaret yapabilmeleriydi. Hatta bu yaşlı adama ve onunla gelenlere İsmaililer denmesi de doğruydu; çünkü Musrili adamlar olarak bunlar yarı yarıya Mısırlıydı ve çarpıcı, baş döndürücü güzellikte bir insan olan İsmail de, açık, özgür bir ifadeyle söylenebilirse, öyleydi ve bu gelenler de onun soyundandı.

Doğudan çok uzaklardan geliyorlardı, bu bir kral ve devlet kervanı değildi. Kendi başlarına, özel bir yolculuk yapıyorlar ve küçük çapta bir gruptu. Kurban bayramı vesilesiyle, Yordan'ın öteki tarafındaki düzlüklerde yaşayan insanlara, pazarları için Mısır keteninden çeşitli mallar, dağ kristalinden güzel süs eşyaları ve takılar sunmuşlar ve buna karşılık oradan da her türlü ilaç ve merhemler, kitre, buhur malzemesi, lastik ve reçineler almışlardı. Nehrin bu tara-

fından ise çok makul fiyatlarla, bu yörenin mahsulü olan bal ve hardal, bir deve yükü ağaç fıstığı ve badem almışlar ve işlerini tamamlamışlardı. Yollarına gelince, aslında bu konuda önceden belirlenmiş bir kararları henüz yoktu. Kuzey-güney yolunu mu, yani dağların sırtlarından Urusalim ve Hebron üzerinden Gaza'ya giden ve denize ulaştıran yolu mu, yoksa öncelikle kuzeye ve doğuya mı gitseler daha iyi olurdu; Megiddo* ovasından geçip sahile inerek oradan daha da aşağılara, dar geçit yoluyla memleketlerine mi gitselerdi bilemiyorlardı.

Vakit öğleyi geçmişti, başlarında ihtiyar adamla, şimdilik bu vadiye girmişlerdi, diğerleri onların arkasında ip gibi dizilmiş bir hâlde, Dotan'da bir panayır olup olmadığım görmek ve ticaret olanağı aramak için hayvanlarını, sol taraftan, yosunlu inişten vadi tabanına doğru sürüyorlardı; ve son derece dikkatli fırıl fırıl dönen gözleriyle aşağıda çayırlar içinde harap olmuş basamakları ve duvarları olan bir yapı fark etmişlerdi: Onu ilk önce eğik boyunlu ihtiyar görmüştü, diğerlerine işaret ederek orada durmalarını ve bu yeri araştırmalarını istemişti; çünkü gezginler, yaratılışları itibariyle meraklı ve araştırıcıdır. Her şeyi keşfeder, koklayıp meydana çıkarırlar.

Deveci oğlan dayanamadı, hemen aşağıya atladı ve tekrar yukarıya çıktı ve kalın dudaklarıyla, orada üstü kapalı bir kuyu olduğunu söyledi.

"Kuyunun üstü örtülmüş ve gizlenmiş nii" dedi bilge ihtiyar "öyleyse onun üstünü açmaya değer. Buralı çocukların kıskançlık yüzünden böyle bir şey yapılmış olma ihtimali var, bu kuyunun her gün taze, serin ve tadı hoş bir suyu var –bundan alıp kullanabiliriz ve kaplarımızı doldurabiliriz; mâni olacak hiç kimse yok etrafta, bize boşuna mı İsmaililer derler, fırsat çıkınca biraz haydut gibi görünüyorsak ve kıskançlıktan da yararlanıyorsak? Birer su tulumu ve bütün su mataralarını alın ve haydi aşağı inelim!"

* Megiddo: Filistin ovasından geçen Mısır-Suriye yolu üzerinde Kenan ilinin başlıca şehirlerinden birisi –yn.

Öyle yaptılar, çünkü daima ihtiyarın kafasına göre hareket ediyorlardı. Hayvanları yatırdılar, kapları çıkardılar ve kuyunun bulunduğu mekâna dayı, yeğen, damat ve oğullarla bir çift esirle indiler: Etraflarına bakındılar, ne bir kova ne de bir kaldıraç bulabildiler; ama bunlar olmasa da olurdu, içeriye tulum sarkıtacaklardı ve taze, kıymetli kıskançlık suyunu çekip alacaklardı. İhtiyar, duvarın yanındaki, oraya düşmüş bir taşın üstünde oturuyordu, elbiselerini düzeltiyor ve onların kuyunun üstündeki taşı yuvarlayarak aşağı indirmeleri için talimat veriyordu. Bu taş parçalanmıştı ve ikiye ayrılmıştı.

"Bu kuyu" dedi ihtiyar "gerçi üstü örtülü ve gizlenmiş ama hiç bakılmamış harap bir durumda. Demek ki bu yörenin çocukları hem çok kıskanç hem de bir o kadar özensiz. Henüz sırası değil ama ben suyun kalitesinin iyi olmasından kuşkulanmıyorum. İşin yarısı bitti: Diğer yarısı da onların genç kollarıyla alınıp bir tarafa diğer yarısının yanına konulacak! Suyun yuvarlak görünüşü tertemiz bir şekilde yüzünüze gülüyor mu ve suyun yüzeyi temiz mi?"

Hepsi kuyunun etrafını çepeçevre kuşatan basamağın üstüne çıktılar ve kuyunun dibini görmek için eğildiler.

Damat, ihtiyarın bulunduğu tarafa bakmadan ve kuyuyu incelemeye devam ederek "Bu kuyu kurumuş" dedi. O böyle deyince hepsi dikkatli bir şekilde kuyuyu dinlemeye başladı. Kuyudan hafif bir inilti duyuluyordu.

"Öyle bir şey olamaz" dedi ihtiyar. "Kuyudan bir inilti sesi yükseliyor. Kulaklarıma inanamıyorum. Hiç çıt çıkarmadan ve hareket etmeden dinleyelim, ses bir daha duyulacak mı!"

Yine inleme sesi duyuldu.

"Artık kulaklarıma inanmak zorundayım" diye karar verdi ihtiyar, ayağa kalktı ve kuyunun kenarına yanaştı ve oradakileri eliyle yana çekti, yolunu açtı ve bulunduğu yerden kuyuyu gözetledi.

Diğerleri saygıyla onun bir şeyler söylemesini bekliyorlardı ama gözleri onun bulanıktı ve hiçbir şey görmüyordu.

"Bir şey görüyor musun Mibsam, damadım?" diye sordu.

"Görüyorum" diye bir cevap geldi, "dipte beyaz bir şey var, kıpırdıyor ve eli kolu olan bir yaratığa benziyor."

Kedar ve Kedma adlarındaki oğulları da bu algılamayı tasdik etti.

"Hayret bi şey!" dedi ihtiyar. "Sizin keskin gözlerinize güveniyorum ve bize cevap verip vermeyeceğini bilmek için ona bir sesleneyim. –Hey oradaki!" diye ciddi ve zorlanarak çıkan yaşlı bir adamın sesiyle kuyunun içine doğru bağırdı. "Bu kuyuda inleyip duran şey nedir veya kimdir? Orası senin doğal mekânın mı, yoksa oradan çıkmak için tereddüt mü ediyorsun?"

Hepsi dinliyordu. Bir süre geçti aradan. Sonra çok yorgun ve derinden bir ses işittiler:

"Anne! Oğlunu kurtar!"

Hepsi büyük bir telaşa kapıldılar.

"Çıkarın! Tereddüt etmeyin!" diye bağırdı ihtiyar. "Bir halat getirin ve aşağıya sarkıtın ve o canlıyı yukarı çekip çıkarın, çünkü onun bulunduğu yer, ona doğuştan belirlenmemiş. –Burada annen yok" diye yeniden aşağıya doğru seslendiler, "biz imanlı insanlarız, yukarıdakiler senin arzun üzerine seni kurtarmak istiyor! –İşte orada görünüyor" diye yanındakilere döndü, "yolculuk sırasında insanın başına neler gelmiyor, nelerle karşılaşmıyor ki. Ama bu, benim bu iki nehir arasında karşılaştığım en garip, en ilginç olay. İyi ki, üstü örtülmüş ve gizlenmiş bu kuyuyu inceledik, değil mi? Buna da benim ön ayak olduğumu da biliyorsunuz değil mi? Korkaklar burada bu işi yapmak için tereddüt eder veya kaçıp giderlerdi, ben sizlerin yüz ifadelerinden ne kadar şaşırmış olduğunuzu fark ettim ve böyle bir heves içinde olmadığınızı algıladım. Derinlerden böyle sesler gelmesinden dolayı heyecanlandığımı inkâr etmek istemiyorum ve bu sahipsiz kuyudaki kişinin bize seslenmesini ve konuşmasını, neredeyse bir derinlikler cini olarak algılamıştım. Şimdi artık bu olaya derhâl gerçekçi yanıyla yaklaşılmalı ve bizim iş bitiren gücümüze ihtiyacı olan bu sesin talebine uyalım, çünkü bu inilti, son derece muhtaç ve zor durumda kalmış birinin sesi olarak bana geldi. –Halat nerede kaldı? –Bize inan, ey oradaki varlık, tamam mı?" diye sordu kuyunun içine doğru bağırarak, "bir halat geliyor onu yakala ve vücuduna dola, biz seni yukarı çekelim, tamam mı?"

Cevap gelinceye kadar yine aradan bir süre geçti. Sonra ses geldi:

"Ben eli ayağı bağlı bir hâlde yatıyorum."

İhtiyar ellerini kulaklarına koyarak dinlemesine rağmen, oradaki sesi tekrar ettirdi:

"Dinleyin!" dedi o sonra. "Bağlıymış! O zaman bizim girişimimiz zorlaşıyor, ama onun sıkıntısı da o derece yükseliyor. İçinizden birisini aşağıya indirmek zorundayız, oraya gidip incelesin ve o canlıyı bağlarından kurtarsın. Halat nerede kaldı? İşte orada. Mibsam, damadım, sana bu görevi veriyorum, aşağı sen ineceksin. Senin sıkıca bağlandığını iyice kontrol edeceğim, sen tek parça hâlinde derine ineceksin ve oradaki şeyle beraber seni yeniden çekeceğiz. Sen onu sıkıca hazırlayıp 'yukarı çekin!' diye seslenince güçlerimizi birleştirip seni ve onu yukarı çekip çıkaracağız."

Mibsam ister istemez hazır olduğunu söyledi. Küçük yüzlü, oldukça uzun ama basık burunlu ve karanlıkta beyazı iyice beliren, fırlak gözlü genç bir adamdı. Kıvırcık saçlı başından agelini çıkardı, uzun tozluk pelerinini de çıkardı, kalitesinden emin olduğu halatı kollarını gerdirerek yokladı: Kenevirden yapılmış halat değildi bu, aksine Mısır papirüsünden yapılmış, iyice yumuşatılmış, dövülmüş ve kaytanlaştırılmış ve parçalanmayan bir maldı, birkaç rulo halat getirdiler ve onları hazırladılar.

Damadın vücudunu onunla iyice sararak bağladılar ve aşağıya salıverilecek hâle getirdiler, ihtiyarın yeğeni Efer de, oğulları ve köleleri de bu işleme katıldı. Mibsam kuyunun kenarından kendisini aşağı bıraktı ve kurumuş kuyuya daldı, onu tutanlar bir bacaklarını öne çıkarıp frenleyerek, kısa aralıklarla halatı gevşetip bırakarak, halatın aşağıya kaymasını sağladılar. Uzun sürmedi, halat gerildi kaldı, çünkü Mibsam dibe inmişti. Yukarıdakiler bacaklarını toplayıp onlara bakmak için kuyunun başına gittiler. Kısık sesle onun oradaki canlıyla konuştuğunu ve soluk soluğa onunla bir şeyler yaptığını işitiyorlardı. "Yukarı çekin!" diye bağırdı öngörüldüğü gibi. Onlar görevlerinin başına geçtiler ve monoton bir sesle bu iki kat yükü çekiyorlardı, bu sırada ihtiyar bu işi yönlendiriyordu. Damat kuyudaki çocuğu kolunda tutarak, kuyunun üstünde göründü.

Elleri ve ayakları bağlanmış oğlan çocuğunu görünce, tüccarlar ne kadar hayret etmişlerdi! Gözlerini ve ellerini semaya doğru çevirerek, kafalarını sağa sola sallayarak bir şeyler okuyorlardı. Sonra yeniden ellerini dizlerine dayadılar ve çıkarılan bu kişiyi incelediler; çünkü onu yuvarlak basamağa oturtmuşlar, sırtını kuyuya yaslamışlardı; elleri ve ayakları bağlı olduğu hâlde, orada başını önüne eğmiş oturuyordu ve üstünden etrafa küf kokusu yayılıyordu. Boynunda bir muskası ve parmağında bir uğur taşı vardı, üzerinde olan bütün şeyler bunlardı. Yaraları kabuk bağlamıştı ve aşağıda kendiliğinden iyileşmişti ve gözündeki şişlik iyice inmişti, artık gözünü açabiliyordu. Zaman zaman gözünü açıyordu. Bazen gözlerini kapalı tutuyordu, sonra arada bir kirpiklerini biraz aralıyordu ve acıklı bir şekilde yana doğru kaydırarak bakıyordu, ama kendisini kurtaranları merakla inceliyordu. Onların şaşkın şaşkın bakışlarına gülümsüyordu.

"Tanrıların merhametli anası!" dedi ihtiyar. "Biz bu derinlikten ne tutup çıkardık! Bu sahipsiz kalmış, kurumuş kuyuya bırakılmış zavallı ve susuzluktan ölmek üzere olan bu kişi, bir cin mi? Şimdi artık işin doğrusunu yapalım ve bu kişi için gerekenleri yerine getirelim. Çünkü bu bana göre ve yeryüzündeki geçerli görüşlere göre, kibar birisine benziyor, çok asilzade olmasa da, başına felaket gelmiş, ama nasıl bir şey bilmiyorum. Bana bakan bu gözlerin kirpikleri ve uzuvlarının sevimli yapısı, kuyunun derinliğindeki pislikten kirlenmiş ve kokuşmuş! Kedar ve Kedma, burunlarınızı tıkamanız hiç de nazik bir davranış değil, çünkü o arada sırada kirpiklerini aralıyor ve bunları görüyor. Hemen bağlarını çözün, tamam işte öyle, süt getirin ve ona içirin! Bizimle anlaşabilmen için dilin dönüyor mu oğlum, sen kimsin?"

Yusuf konuşmayı tabii çok isterdi, ama öylesine bitkindi ki. Ama o, İsmaililere parçalanmış olan ailesinden söz etmeyi istemiyor ve bunu da düşünmüyordu şu anda. Bunun için ihtiyarın yüzüne ölümcül bakışlarla baktı ve çaresizce gülümsedi, eliyle konuşamayacağını belirtecek şekilde elini dudaklarına götürüp bir işaret yaptı. Ona süt ve-

rildi ve bir kölenin tuttuğu kaptan sütü içti, çünkü kolları bağlanmış olarak kaldığı için, iyice uyuşmuştu. Öylesine hırsla içiyordu ki, hiç ara vermeden içine çekiyordu, öyle ki ağzının etrafından sütün büyük bir kısmı dışarı taşıyordu, tıpkı meme emen bir bebek gibi. Onun bu hâlini gören ihtiyar, onun ne kadar zamandan beri bu kuyuda kaldığını sorması üzerine, o üç parmağını göstererek, orada üç gün kaldığını belirtti, bu süre Mineerliler için önemli bir süreydi ve yeni ayın alt dünyada geçen üç günü olarak değerlendirilmişti. Oraya nasıl girdiğini de bilmek istiyorlardı, başka bir ifadeyle: Onu oraya kimin attığını sormalarına, alnını gökyüzüne çevirerek bir cevap verdi, bu işaretin iki anlamı vardı: Ya insanlar ona bu uygulamayı yapmışlardı ya da işin içinde semavi bir oyun bulunmaktaydı. Ama onlar sürekli olarak bunun kim olduğunu sorduklarında, o fısıldayarak: "Sizin köleniz!" dedi ve devrildi, böylece onlar bir şey öğrenemediler.

"Bizim kölemiz!" diye tekrarladı ihtiyar. "Gayet tabii, onu biz bulduk ve biz olmasaydık onun burnu hiçbir zaman taze hava soluyamayacaktı. Sizler ne düşünürsünüz bilmem ama gördüğüm kadarıyla burada saklı gizli bir şey yok, dünyada bazılarının başına böyle şeyler gelir, öyle ki seyahatlerde zaman zaman hayretle onların izlerine rastlanır. Bizim yapacağımız şey, bu canlı varlığı bizimle birlikte götürmekten başka elimizden bir şey gelmez, çünkü kendine gelip gücünü kuvvetini toplayıncaya kadar onu ne bu şekilde bırakabiliriz, ne de ona bir kulübe yapabiliriz. Bir şeye dikkatinizi çekeyim" dedi, sözlerine ilave olarak, "bu kuyu çocuğu, benim kalbimi başka türlü, bir değişik şekilde etkiliyor ve tarif edemeyeceğim bir hoşluk ve rehavet doluyor içime. Çünkü bu sadece onun acısına katılma değil, onunla birlikte bulunan bir sır da var bunda. Her insanın etrafında bir kuşatma var, bu doğrudan kendi kumaşından değil ama yine de açık veya koyu kendi kumaşından. Yaşlı, deneyimli gözler genç ve aptal gözlere göre daha iyi algılar, gençler görür gerçi ama algılayamaz. Ben bu buluntu genci göz hapsine aldığım için, onun kuşatılışı benim dikkatimi çekti ve bana göre o, elden çıkarılıp bir yere atılamayacak bir buluntudur."

"Ben çivi yazısı okur ve yazabilirim" dedi Yusuf, bir parça doğrularak. Sonra tekrar devrildi.

"Duydunuz değil mi?" diye sordu ihtiyar, onu bir kez daha tekrarlattıktan sonra. "O okur-yazar ve iyi eğitilmiş. Bu takdir edilecek bir buluntu, size söyledim ya, yatıp kalksın diye yaratılmamış. Onu yanımıza alalım, çünkü bana gelen ilham sayesinde, bu kuyuyu araştırmak içime doğdu, biz onu bulan kişileriz. Bize haydut diyecek adamı görmek isterdim, çünkü biz bulanların hakkını kullanıyoruz ve bir kenara atılmış veya dikkatsizlik yüzünden kaybolmuş olanları bulduğumuz zaman, bununla ilgili pek bir şey sormayız. Ama onun sahipleri çıkarsa, ondan ödül talep etme hakkımız olur ve şanımıza uygun bir çözüm isteriz ve bu işte de böyle bir durum söz konusu olur. Toplanın, onun üstüne bu paltoyu giydirin, çünkü o yeraltındaki derinlikten tıpkı anasının karnından doğarcasına çıplak ve çamurlarıyla geldi ve ikinci kez doğmuş gibi oldu."

İhtiyarın işaret ettiği damat Mibsam'ın paltosuydu ve bunun sahibi, kuyunun çocuğu onu giyip kirleteceği için biraz mırın kırın etti. Tabii yapacak başka bir şey yoktu, çünkü bu eski kafaya göre oluyordu ve köleler, paltolu çocuğu taşıyıp bekleyen hayvanın üstüne yerleştirdiler. Oğullarından Kedma beyaz poşu üstüne siyah halka geçirmişti ve orada oturuyordu. Sakin ve düzgün hatları olan bu delikanlı başını onurlu bir şekilde tutuyordu ve yarı kapalı gözkapaklarının arasından yukarıdan, aşağıda olan bitenleri seyrediyordu. İşte bu delikanlı, ihtiyarın gösterdiği devenin üstüne kendi önüne oturttu ve böylece tüccarlar Dotan yönünü takip ederek yürüyüşlerine devam ettiler, orada belki bir pazar kuruluydu.

Ruben'in Darbeleri Üzerine

Bugünlerde Yakup'un oğulları kendilerini pek iyi hissetmiyorlardı, hatta hiç de iyi hissetmiyorlardı ve daha öncekine göre hiç de iyi değillerdi. Etteki dikenleri üzerinde oturuyorlardı ve bu rezaleti üzerlerinden atamadıklarından üzüntü içinde katırtırnağı çalılıkları-

na takılıp duruyorlardı. Artık bu diken çıkarılmıştı ama, onun batmış olduğu yerde meydana gelen yara çok kötü görünümdeydi: Bu katırtırnağı dikeni zehirli olmalıydı ki yara cerahatleniyor ve azıyordu, kalplerinin kiri temizlendiğinden beri uykuları da artık çok rahatlamamıştı, tabii eskisine göre, böyle bir iyileşme olduğunu iddia ediyorlarsa da, bu kesinlikle yalandı.

Geçen olaydan bu yana suskunlaşmışlardı ve çok zorunlu şeyleri görüşecek olurlarsa, ağızlarını açmak için neredeyse para vermek gerekiyordu veya dişlerinin arasından bir şeyler söylüyorlardı. Kendi aralarında birbirleriyle göz göze gelmekten sakınıyorlardı, oraya buraya bakınıyorlardı, ama birbirlerinin yüzlerine bakamıyorlardı; bu yüzden daha sonra hiç kimse konuşulan şeyin geçerliliği konusunda bir şey bilmiyordu; çünkü sadece ağızla ve gözlerle anlaşılamayan şeyler de kesinleşmiş olarak görülmüyordu. Kesinleşip kesinleşmedikleri konusu da onlar için önemsizdi, çünkü ağızlarından sık sık şöyle sözler dökülüyordu: "Her şey iyi" ve "buraya kadar doğruydu" veya "daha bu en azıydı!" –asıl konudan uzak, bulamk ifadeler; her şeyden önce konuşulması gereken konu, öylece oracıkta kalıyor ve açıkça ortaya konmadığından iğrenç bir şekilde değerini yitiriyordu.

Her şeyin kendiliğinden açıkça ortaya konulması aslında daha iyi olacaktı, yani aynı şekilde iğrenç, inatçı ve bıktıracak derecede uzayıp giden geçmişteki bu olayın düzeltilmesi, derinliklerde herhangi bir yerde susuzluktan ölmek ve yavaş yavaş çözülerek ölüp gitmek, bundan hiç kimse söz etmiyordu; ölüm olayının ne zaman olacağı konusu, bir taraftan içten içe bunu ileri sürme eğilimi vardı, ama öte yandan da bundan tereddüt ediliyor ve ertelenmesi arzu ediliyordu, böylece küçük bir parça da olsa temizlenme için azıcık pislik bırakılıyordu, bunu tasavvur etmek bile kötüydü. Yakup'un oğullarını özellikle dayanıklı ve sert insanlar olarak görülmesini ve onların her türlü işe çekinmeden giriştikleri sanmanızı önermiyoruz: En çok taraf tutanların bile Yusuf'un lehine bir zafiyeti vardı (bu konuyu hep açık tutmak gerekir, bu binlerce yıldan beri sürege-

len bir zafiyettir), çünkü o başka türlü düşünüyordu. Onların hepsi birlikte bu olaya karışmışlardı ve bu olayın içinde olmamayı aslında istiyorlardı, buna inanılırsa iyi olur. Gerçi onlar, iğrenç ve korku veren günlerde bunu çok arzu etmişlerdi, bu konuyu tek hamlede bitirmeyi tercih ediyorlardı ve bu işin kökten halledilmesini arzu ediyorlardı; buna engel olan Ruben'e de bu yüzden kızıyorlardı. Ama bu üzücü durum sadece iki arada bir derede kaldıkları bir pozisyondan doğuyordu; bu sürgün durumundan, çözüm yolu olmayan utançtan ve bu satranç oyununu nasıl bitireceklerini kurgulayamamaktan kaynaklanıyordu.

Koca Ruben, Rahel'in çocuğunu kuyudan çıkarmak için içinde duyduğu arzu konusunda yalnız değildi; kardeşlerin hiçbirinin onun gibi her iki saatte bir kurtarma arzusunun sebep olduğu sıçramaya maruz kalmadıkları söylenemez. Ama bu mümkün olur muydu? Ne yazık ki olamazdı, –aceleyle alınan bu karar, aklın merhametsiz itirazı altında yok olup gidiyordu. Susuzluktan ölüme bu kadar yakın olduğu yerden yukarı çıkmayı arzu ediliyor olsaydı rüyacı Yusuf, işe nereden başlayacaktı ki? Orada sadece duvar vardı ve çıkışı yoktu; içeride kalmak zorundaydı. Onlar onu sadece oraya atmakla kalmadılar, aynı zamanda çukura sımsıkı bağlayıp atarak onun yeniden canlanmasını kesinlikle önlemişlerdi. O mantıken ölüydü, onun gerçekten de böyle olmasını, hiçbir şey yapmadan bekliyorlardı –sinirleri bozan bir görev ve ayrıca kesin olmayan bir belirleme. Çünkü bu zavallı adamlar için söz konusu olan şey, bu 'üç gün' değildi. Onların bu üç günden haberleri yoktu. Buna karşılık insanlardan, çölde yollarını şaşırıp yedi hatta iki çarpı yedi gün hiçbir şey yemeden ve içmeden hayatta kaldıklarını biliyorlardı, tabii bulununcaya kadar. Bunu bilmek iyi bir şeydi, ama ümitlenmek mânâsız ve çelişkiliydi. Böyle sıkışık durumlar çok ender olurdu ve burada Yusuf'un çilesini düşünen kimse, ona kolaylık sağlıyordu.

Bugün öğleden sonra bu ıstırap çeken biraderler kızıl ağaçların altında, dayak attıkları yerde oturuyorlardı, hani burada kısa bir süre önce, ilkçağlardaki kahraman Lameh'ten konuşmuşlar ve onun

gibi bir şey yapamadıkları için, ondan utanç duyduklarını söylemişlerdi. Orada oturanlar sekiz kişiydi, iki kişi eksikti: O civarda bir yerlerde dolaşan Naftali, belki de yeni bir şey deneyip öğrenecekti ve sonra bu bilgisini diğerlerine anlatacaktı ve Ruben, çok erken saatlerde oradan gitmişti. Dişlerinin arasından açıkladığı gibi, yukarıya Dotan'daki dükkânları gezmeye gitmişti, buğday karşılığı ticari ürün ve birkaç baharatlı şaraba karşılık bazı şeylerle takas yapacağını söylemişti; bilhassa bu takas işi yüzünden Ruben'in oraya gitmesine razı olmuşlardı. Alışık olmadıkları hâlde bu günlerde hepsi ısrarla yabani kereviz şarabı istiyorlardı. Bu şarap Dotan'da üretilen çok sert ve sersemleticiydi, fikirleri silip dağıtıyordu.

Laf aramızda, Ruben oradan rahatça ayrılmak için yabani kereviz şarabı almaya gideceğini söylemiş ama oradan bambaşka bir şey için ayrılmıştı. O gece Ruben, uyku tutmadığından yattığı yerde dönüp durdu ve herkesi yanıltarak Yusuf'u kurtarmaya iyiden iyiye karar verdi. Yakup'un bu kuzusunun kuyuda çürüyerek ölmeye terk edilmesinin üzerinden üç gün geçmişti ve Ruben artık daha fazla dayanamadı ve Tanrıdan çok geç kalmamış olmayı dileyerek artık yeter dedi! Oraya bir hırsız gibi gizlice gidecek ve kuyuya atılmış olanı kendi eliyle kurtaracaktı, onu alacak, babaya geri götürecek ve ona şöyle diyecekti: "Ben çağlayan suyum ve günahı iyi biliyorum. Ama bak, ben artık iyilik yapacağım ve sana yeniden bu kuzunu getiriyorum, onların parçalamak istedikleri kuzunu. Günah affedildiyse, ben senin ilk-doğan çocuğun oluyor muyum tekrar?"

Artık Ruben yatakta dönüp durmuyordu, aksine hiç kıpırdamadan gözleri açık bir şekilde gecenin kalan kısmını yatarak geçirdi ve çok hassas bir kurtarma ve kaçış planı hazırladı. Bu kolay değildi: Çocuk bağlıydı ve zayıftı, Ruben'in ona fırlatacağı halata sıkıca tutunamazdı, bunu urganla yapmak mümkün değildi, urganın ucuna bir kanca bağlayıp, onunla yakalayıp çekilebilirdi, belki de en iyisi bir ip ağdı, onu üstüne atar ve çekerdi; bir tahta salıncak gibi bir çift halat da olabilirdi, bunun üstüne biçare çocuk oturabilir ve böylece kuyunun ağzına kadar çekip çıkarabilirdi. Ruben kurtar-

ma aracını böyle hassas bir şekilde düşündü ve gerekli önlemi ve çıplak çocuğa gerekli giyecekleri almayı ve kuvvetli bir eşek almayı da düşündü; bu, yün ve peynir yüklenmiş, üstüne de çocuğun oturtacağı ve Dotan'a gidecekleri güçlü bir eşek olacaktı ve gece karanlığından yararlanıp beş gün yolculuktan sonra Hebron'a babaya ulaşacaklardı. Koca Ruben'in kalbi verdiği bu kararın sevinciyle dolmuştu ve bir endişesi vardı, belki Yusuf karanlık bastırıncaya kadar geçecek gündüz vaktine dayanamayacaktı; bu sabah kardeşlerinden ayrılırken tek heceli konuşmasında oldukça zorlanmıştı, hepsinde artık bu tür konuşma tarzı alışkanlık hâline gelmişti.

Satış

Sekiz kardeş geniş çam ağaçlarının altında oturuyor ve bir zamanlar ışık saçarak gelen, dans ediyormuş gibi görünen, seyredenleri şaşırtan ve onları bu zor duruma sokmuş olan, yanıltıcı ışıklı cismin göründüğü uzaklara gözlerini kırpıştırarak bakıyorlardı. Orada Bilha'nın oğlu ve kardeşleri Naftali'yi gördüler, sağ taraftaki çalılıklardan çıkıp uzun, güçlü bacaklarıyla uzun adımlar atarak kendilerine doğru geldiğini gördüler, onun bu gelişinden onların tanıdıkları bir şeyi onlara getirdiği, bu uzak mesafeden bile fark ediliyordu. Ama yine de onlar buna pek istekli değildiler.

"Ey kardeşler, ey çocuklar, ey dostlar" diye ağzını açtı, "şu haberi bilin: İsmaililerin bir kafilesi Gilead'dan yönlerini bu tarafa çevirmiş geliyorlar ve kısa bir süre sonra burada olacaklar, oturduğunuz yerden üç taş atımı uzaktalar! Eşya yüklemişler, dost görünüşlü cahiller topluluğu, onlarla bir ticaret yapmayı düşünerek, isterseniz onlara seslenelim!"

Bunu dinledikten sonra bezgin bir hâlde başlarını yeniden çevirdiler.

"Yeter bu kadar" dedi birisi. "İyi Naftali, haber için teşekkürler."

"Bir bu eksikti!" dedi diğer birisi içini çekerek. Sonra yine bezgin bir hâlde susuyorlardı ve iş yapmaya niyetleri yoktu.

Ama bir süre sonra huzursuz oldular, oraya buraya kımıldandılar ve gözleriyle etrafı taramaya başladılar. Yehuda sesini yükseltip onlara seslendi, toparlandılar ve hepsi ona doğru döndü: "Söyle, Yuda, dinliyoruz." Yuda şunları söyledi:

"Yakup'un oğulları, sizlere bir sorum olacak ve soru şu: Erkek kardeşimizi öldürüp kanını gizlersek bunun bize ne yararı var? Sizin yerinize ben cevaplayayım: Bunun bize hiçbir yararı yok. Çünkü bizim onu kuyuya atmış olmamız zaten ahmakça, hatta iğrenç bir şey ve oturmuş onun kanının korunması konusunu görüşüyoruz, kuyu başında yemek yemek istiyorduk, çünkü kan dökmek için hepimiz çekingen davrandık. Bu çekingenliğimizi ben kınadım mı? Hayır, ben, kendimiz bu konuda yalan söylediğimiz ve bu dünyada 'yapmak' ile 'olay olmak' konularını tartıştığımız ve bunların arkasına saklandığımız için kınıyorum ve buna rağmen yalınayak ve çıplak bir şekilde oturuyoruz, çünkü hepiniz kendinizi överek atıp tutuyoruz. Oysa şarkıdaki Lameh gibi yapmak istiyorduk ve bu delikanlıyı şerefimiz için boğazlayacaktık, ama ne oldu görüyorsunuz! İlkçağdaki şarkıda geçtiği gibi, kahraman insan örneğine uygun bir şey yapılsaydı keşke: Biz, zaman akışı içinde gevşedik ve bu delikanlıyı öldüreceğimize, ölüme terk ettik. Yazıklar olsun hepimize, çünkü bu bizim yaptığımız şarkıdaki olayla kıyaslandığında bir it oğlu itlik! İşte sizlere bunun için söylüyorum: Lameh'e benzeyen bir şey yapmayı bilmediğimiz için, zaman geçip gitti, şimdi akıllı olalım ve zamanın akışına uygun olarak bu çocuğu satalım!"

Böylece hepsinin yüreğine biraz su serpildi, çünkü Yuda hepsinin aklından geçenlere tercüman olmuştu ve hepsinin gözlerini açmıştı, onlar o âna kadar hâlâ Naftali'nin haberini sakin sakin güneş ışığına bakarak düşünüp taşınıyorlardı. İşte bu sıkıntılı durumdan çıkış yolu sonunda –basit ve açıkça görünmüştü. Naftali'nin İsmaililileri ona işaret etmişti: Bu onların yoluydu, Allah bilir nereden buralara gelip uçsuz bucaksız ve sisler içindeki gurbet ellere geçip gidiyorlardı ve oralardan geri dönüş ise tıpkı bu kuyudan çıkış gibi zordu! Onlar bu çocuğu çekip çıkaramamışlardı, çok istedikleri

hâlde –ve birdenbire her şeye rağmen böyle bir şey olabilirdi; çünkü oradan gelenlerin eline geçmiş olabilirdi ve onlarla birlikte böylece çekip gider, gözlerden ırak olurdu, tıpkı bir yıldızın kayıp gitmesi gibi hiçbir iz kalmazdı! Şimon ve Levi bile bunu, ötekilerle kıyaslayınca iyi ve yerinde bulmuşlardı, çünkü eski zamanlardaki kahramanlık işi bir kez daha ters gitmişti.

Bunun için hepsi birden ve bir ağızdan kısık ve telaşlı bir şekilde kabul ettiklerini ifade ettiler: "Evet, evet, evet, evet, iyi söyledin Yuda, çok güzel söyledin! İsmaililere satmak, satmak, ne kadar kolay bir şey, böylece onu elden çıkarıp kurtulmuş olacağız! Yusuf'u getirin buraya, haydi, onu çekip çıkarın, geliyorlar, umarım henüz canlıdır, on iki veya on dört gün dayanırmış diye tecrübelerden öğrenmiştik. Birkaçınız hemen kuyuya gitsin, diğerleri de..."

Ama işe bakın, İsmaililer çoktan oradaydı. En önde, üç taş atımı uzaklıkta elleri paltosunun içinde bir çocuğun yularından çektiği yüksek bir hayvanın üstünde yaşlı bir zatın arkasında bir ip gibi sıralanmış şekilde göründüler. Hayvan sürüleri, yük hayvanları ve yardımcılar –göründüğü kadarıyla kelli felli özelliği olan bir kafile olmadığı gibi çok zengin ticaret adamları da değildi. Hatta iki kişi bir deveye binmiş, gözlerini Dotan tepesine çevirmiş, sakin sakin, bir tablo gibi çaprazlarından geçip gidiyorlardı.

Yusuf'u almak için, şu anda çok geçti. Ama Yehuda kesin kararını vermişti, ötekiler de ona katılmışlardı, bu fırsatı kaçırmak istemiyorlardı, aksine bu işi kotarmak ve kuyudaki çocuğu İsmaililere yamamak ve onun gözden ırak olmasını sağlamak ve kardeşlerini ondan kurtarmak istiyordu, çünkü bu böyle uzayıp gidemezdi, tahammülleri artık kalmamıştı. Bu, gezgin atababa-İbrahim tarafından Hacer ile birlikte çöle gönderilmiş kişi değil miydi? Çünkü o, ilk karısının oğlu İshak'la alt dünyadaki bir üslupla alay etmişti. İsmail'in oğullarıyla birlikte Yusuf da çöle sürülüp gönderilmiş olacaktı, –bu hadisenin kökten gelen bir sebebi vardı ve bu yeniden tekrar ediyordu. Yani, tabii böyle istenilirse ve kendine özgü bir ilaveyle bu satış fikri oluşmuştu. Elbette bu binlerce yıllık bekleyişten sonra bu

kardeşlerin boyunlarına bir borç olarak sunulmuştu: İnsan satışı! Erkek kardeş satışı! Vicdanı titreten bir tiksinti hissi duyulmuyordu bu işte, aksine yaşama ayak uyduruluyordu ve normal geleneklere uyuluyordu, böylece eskiden gelen bütün fenalıklar bu fikirde yerini alıyordu. Sıkıntıya, dara düşen adam, oğullarını satardı ve bu sıkıntının adına şimdilerde sıkışık durum deniliyor, bu durumu da biraderler yaşıyordu, tabii bunu itiraf edelim. Baba kızlarını evlenmeleri için satıyordu –buradaki sekiz kişi sanki nefes almıyor ve orada oturmuyorlarmış gibiydi, sanki Yakup kendi annelerini Laban'dan on dört yıl süren angarya çalışmasıyla satın almamış gibiydi.

Burada biraz beceriksizce ve şık olmayan bir durum vardı, satılacak olan şey orada yanlarında değildi, aksine tarladaki bir kuyuda saklı duruyordu. Ama tam doğru bir anda hazır hâle getirilebilirdi ve önce bu yabancılarla tanışmak gerekiyordu ve onların satın almaya hevesli olup olmadıklarını denemek lazımdı.

Bunun için sekizi birden ellerini ağızlarına götürüp ilerideki araziye doğru bağırdılar:

"Ey, oradaki adamlar! Nerden gelip, nereye gidersiniz? Bekleyin biraz! Burada ağaçların gölgesine gelin, burada sizinle görüşecek insanlar var!"

Ses oralara kadar yankılandı ve gidenlerin kulaklarına ulaştı. Çünkü onlar gözlerini Dotan tepesinden ayırdılar ve başlarını kendilerine seslenenlere doğru çevirdiler; önderleri başıyla olur işareti yaptı, bu yörenin çocuklarını ziyaret etmek için yönünü çevirdi, hepsi ayağa kalkmışlar ve gezginleri selamlıyorlardı. Misafirleri hoşça karşıladıklarını belli etmek için ellerini göğüslerine, alınlarına ve gözlerinin altına değdiriyorlardı ve burada onları kabul etmekten memnun olduklarını gösteriyorlardı. Köleler seri hareketlerle binek hayvanlarının arasında koşuşuyorlar ve işaretlerle onların diz çökmelerini ve uzanmalarını sağlıyorlardı. Hayvanlardan inildi ve gerekli karşılama seremonisi yapıldı ve karşı karşıya geçip oturuldu: Biraderler kendi yerlerinde ve onların önlerinde yabancılar oturuyordu; ihtiyar, sağında ve solunda onun adamları, damadı,

yeğeni ve oğulları olmak üzere onların ortalarındaydı. Diğer refakatçiler geride oturuyordu. Onunla beyler arasında –hemen ihtiyarın ve oğullarından birisinin arasındaki boşlukta– sırtı yabancılara dönük, paltoya sarılmış birisi daha vardı; o paltoyu kafasının üstüne kadar çektiğinden yüzü görünmüyordu, sadece alnındaki kumaşın iki kıvrımı arasında küçük bir açıklık vardı.

Bu misafirlerle geçici olarak mal değişimi konusunda görüşmek üzere buluştukları sırada biraderler, acaba niçin kendilerini arkada ikinci sırada oturan ve her tarafı örtülü kişiye sık sık bakmak zorunda hissediyorlardı? Aslında bu soruya hiç gerek yok. Bu kişinin ayrıcalıklı bir konumda bulunuşu bakışları üzerine çekiyordu, sadece bu kardeşler için değil, kim olsa bu böyle olurdu –ve böyle güzel bir havada kafasına kadar örtünmeye ne gerek vardı, sanki bir Abubu kum fırtınası mı geliyordu? Kardeşler bu görüşme sırasında sakin değillerdi, kafaları biraz dalgındı. Bu garip tipten dolayı değil –o kişi onların bu ışıktan niçin ürktüklerini bilmek ve bunu kendisine saklamak istiyordu. Satılacak şeyi hazırlamak hâlâ söz konusuydu ve içlerinden iki veya üç kişinin oradan kalkıp İsmaililerin dikkatini başka yere çekmek için bir kap getirme veya sunacakları bir şeyi hazırlama bahanesiyle hızlı hızlı konuşarak kendi aralarında sözleştikleri şeyi yapabilirlerdi. Acaba niçin gitmiyorlardı? Belki kimin gideceğini belirlememiş olduklarından böyle yapıyorlardı. Ama aslında buna kendileri karar verebilirdi. Belki de bunun yakışık almayacağını düşünüyorlardı. Ama bir özür bulmak gerekli olmuştu. Örneğin Dan, Sebulun, İsakhar'ı buraya tutkal gibi yapıştıran şey neydi? Sürekli olarak bu tüccarın ve oğlunun arkasındaki kişiye niçin bakıp duruyorlardı acaba?

Bu konuşmalarında gururu bir yana bırakmışlardı, böylece kendilerini küçük düşüren ve böbürlendiren şeyleri de ortadan kaldırmış oluyorlardı. Böylece her iki taraf da bu varoluş şeklini açıkça kabullendi. Yehuda kendilerini kendi hâllerinde çobanlar olarak tanıttı, yani kendi kardeşlerini karşılarındaki beyler ve oğulları önünde ayak takımı gibi gösterdi; ayrıca bu sürülerin, güneyde oturan, ger-

çek sürüler kralı ve Tanrının prensine ait olduğunu, onun sayısı bilinmeyen malvarlığının sadece küçük bir bölümünü burada otlattıklarını, çünkü aşağıda kalan meraların artık bu yükü kaldıramadığını anlattı. Ne kadar âciz insanlarla muhatap oldukları anlaşılıyordu.

İhtiyar, gözün kendisine ve maiyetindekilere çevrildiğinde ışıktan hiçbir şeyin fark edilmediğini söyledi, çünkü birincisi insanın gözleri kamaşıyordu; ikincisi ortada hiçbir şey yoktu. Yabancılar kendilerinin Arabaya'da muhteşem Ma'on İmparatorluğu'nun evlatları olduklarını, Mosar veya Midyan yöresinde ikamet ettiklerini –yani Midyanlılardı, bunun için Tanrı adına oraya Medanim de denildiğini veya kendilerine kolayca İsmaililer denilebileceğini söyledi, unvan taşımaya ne gerek vardı aslında! Kervanları olduğunu ve bir yılda birden fazla, dünyanın sonuna kadar gitmiş olduklarını ve ülkeler arasında bir oraya bir buraya değerli eşyaların ticaretini yaptıklarını, bazı kralların Ophir'in altınına ve Punt'un merkezlerine göz attıklarını belirtti. Krallara krala yaraşan değerlerle, dostlar arasında ise ucuza ticaret yaptıklarını söylediler. Şu anda develerinde, bu vadide görülmemiş güzellikte süt beyazı kitre ve buhurat taşıdıklarını, buhuratın kokularının ilahların burunlarına hoş kokular sunup onları mest edeceğini ve bundan başka buhur kokusu istemeyeceklerini belirttiler. –Misafirlerin değersiz nesneleri hakkında bu kadarı yeter.

Kardeşler parmaklarının uçlarını öptüler ve alınlarıyla yeryüzü arasında bir bağ olduğunu belirttiler.

Yehuda daha sonra Mosar veya Ma'on* ülkesi hakkında bir şeyler öğrenmek istiyordu, ora herhâlde dünyanın bir ucunda olmalıydı, gerçekten sisler içinde yabancı bir diyar?

"Mekân olarak çok geniş ve bununla ilgili olarak zaman açısından da hiç kuşkusuz öyle" diye onayladı ihtiyar.

"On yedi günlük uzakta mı?" diye sordu Yuda.

"Yedi çarpı on yedi!" diye karşılık verdi ihtiyar ve böylece uzaklık yaklaşık olarak yansıtılmış oldu. Yolculukta ve sakin sakin din-

* Ma'on veya Ma'in: Yahuda kabilesinin küçük şehri; Hebron'un güneyinde, adını verdiği çölün yakınında, Şam'ın 320 km güneyinde –yn.

lenme anında –çünkü dinlenme de seyahatin bir parçasıydı– zaman bakımından sabırsızlık gösterilmemesi gerekir, zaman mekânı aşar. Herhangi bir zamanda bir kez ve sonunda onun üstesinden gelir.

O zaman söylenebilir ki, diye aklından geçirdi Yuda, bu yerler ve hedefler, Allah bilir neresi, gözlerden çok uzakta bir yer olmalıydı?

İhtiyarın söylediklerine göre, bu mesafelerin henüz kesin olarak ölçülmediği ve bu alışkanlığın olmadığı, zaman ile mekânı birbiriyle birleştirecek bir şey olmadığı, bu bakımdan da zaman kavramı kullanılmadığı anlaşılıyordu.

Yehuda, kendisinin ve yanındakilerin çoban olduklarını ve ticaret adamı olmadıklarını söyledi; mekân ile zaman arasında doğru bir ilişki olduğu konusundaki konuşmaları dikkate almamalarını rica etti. Bir çoban ne kadar sıklıkla merayla kuyu arasında gidip gelebiliyorsa yolun efendisi de yaptığı yolculuklarda aynısını yapabilir, çünkü tarladaki köylülerin Baal'de yerleşik çocuklarını ziyaret etmeleri de mekân ve zaman içinde aynı farklılığı gösterir. Bu sürüler kralı olan babaları, daha önce de bildirildiği gibi, güney yönünde beş gün uzaklıkta oturuyordu ve bu mesafe yedi çarpı on yedi günlük bir yol karşısında hayli küçük kalıyordu, keşke onlar da sık sık oraya buraya giderken her sınır taşını, kuyuyu ve ağacı, yani karşılarına çıkan her şeyi bir iple ölçmüş olsalardı ve yol üzerinde bundan böyle hiç umulmadık bir şeyle karşılaşmazlardı. Mekânı aşma ve gezginlik? Sisler içindeki gurbetten gelen bu ticaret adamlarıyla boy ölçüşmek istemiyorlardı; güneyde çok uzaklarda, bir zamanlar babalarının zenginliğinin başlangıcını yapmış olduğu yerden bu topraklara göç ettiklerini, Şekem vadisinde oturmuş olduklarını, orada babalarının bir kuyu açıp onu duvarla çevirdiğini, kuyunun on dört arşın derinlikte ve çok geniş olduğunu ve şehirdeki çocukların, onlara tahsis edilen bu kuyudan çok yararlandıklarını belirtti.

"Onların dördüncü göbeğe kadar cezalandırılmış olduklarını" söyledi ihtiyar. Bu vadideki çocukların, babalarının kuyusunu tüketmemiş, telaş içinde onun üstünü doldurmamış ve böylece kuyunun suyunu kurutmamış olmalarını dilediğini sözlerine ekledi.

Dokuzuncu kardeş bu sözlerin onların işlerini bozmaya yetiştiğini belirtti. Nasıl olsa, onların işlerini sonunda bozmuş olacaklardı zaten!

İhtiyar, onların böylesine acımasız kahramanlar olup olmadıklarını, aldıkları kararları sağlam ve ayırım yapmadan uygulayıp uygulamadıklarını sordu.

Onlar çoban olduklarını, zorunlu kaldıklarında aslanla ve haydutlarla mücadele etmeye alışık olduklarını, mera ve kuyuyla ilgili anlaşmazlıklarda efendilerinin tarafında yer aldıklarını söylediler. Onların bu mertçe ve erkekçe tavırlarını takdirle karşıladığını ihtiyar adam belirttikten sonra, Yuda sözlerine devamla mekân konusuna geçti ve seyahat etme cesaretine değinerek, kendilerinin gezgin bir atababanın soyundan geldiklerini, onun Ur'dan çıkıp Kalde topraklarında ve bu vadilerde dolaşıp her yeri köşe bucak ölçtüğünü, bir yerde yerleşip kalmaktan hoşlanmadığını, toplam yedi çarpı yedi gün yol aldığını söyledi. Kendisine kız istemesi için en yaşlı kâhyasını on deve yüküyle Naharayim'e Sinear'a yolladı; bu kâhya çok becerikli ve ayağı tez birisiymiş, öyle ki giderken sanki yer ona karşı zıplaya zıplaya geliyormuş, tabii biraz abartılı olarak söylenmiş. Ve tarladaki bir kuyunun başında gelin adayı kızı bulmuş ve kız kendi eliyle ona testisinden su verip serinletmesinden ve onun on devesini de sulamasından tanımış. İşte böyle soyundakilerin çok gezdiklerini, zorunlu olarak mekân değiştirdiklerini –babası ve efendisinin de aynı şeyleri yaşadığını, gençken aldığı bir kararla evden ayrılmış on yedi gün hatta daha fazla yol alıp Kalde topraklarına ulaşmış, orada bir kuyu başına gelmiş olduğunu söyledi...

"Kusura bakma!" dedi ihtiyar elini elbisesinden çıkarıp onun konuşmasına engel oldu. "Kusura bakma, dostum ve azizim çoban efendi, senin yaşlı kâhyanla ilgili sözlerine bir açıklama. Eğer senin sözlerine kulak verip sizlerin soyu ve onun hikâyelerini işittiysem, bunlar içinde kuyunun düşündürücü ve göze çarpıcı bir rol oynadığı ve bunun göç etme ve dolaşma kadar önemli olduğu izlenimini edinmemdir."

"Nasıl oluyor bu?" diye sordu Yuda ve sırtını doğrulttu. Diğer kardeşleri de aynısını yaptılar.

"İşte öyle" diye karşılık verdi ihtiyar. "Sen konuşuyorsun ve 'kuyu' kelimesi benim kulağıma çarpıyor her an. Sizler mera ve kuyu değiştiriyorsunuz. Topraklarınızda kuyunuz var. Babanız bir kuyu yapmış, çok derin ve geniş. Sizlerin dedenizin yaşlı kâhyası kuyu başında kıza talip olmuş. Babanız da, göründüğü kadarıyla, sen konuştukça, kulaklarımda gerçekten kuyudaki su sesleri akıyor sanki."

"Efendim, Tüccar Bey" diye cevap verdi Yuda dik sırtıyla, "siz benim monoton ve sıkıcı bir şey anlattığımı ve bunun hışırtılı olduğunu söylemek istiyorsunuz, buna üzüldüm. Biz kardeşler ve çobanlar, kuyu başında oturup masal uyduran kişiler değiliz, pazar yerlerindeki yalancı bezirganlar değiliz, öğrendiklerini para karşılığı sanat yapıyor diye satan da değiliz. Biz yalan ve yanlış bir şey söylemeyiz ve bildirmeyiz, dobra dobra konuşuruz. İnsanların hayatından, çobanların hayatından ve hatta yolculuk konusundan nasıl söz edilmesi gerektiğini bilmek isterdim ve bu sırada kafama kuyu kelimesini takmadan ve adım adım lafını da kullanmadan..."

"Çok doğru" diye ihtiyar söze girdi. "Dostum, sürüler kralının oğlu, bana çok isabetli karşılık veriyorsun. Kuyu insanın yaşamında nasıl göze batıcı bir rol oynamaz ki, benim aklımda ne kadar çok unutulmayacak olaylar var, sizin ihtiyar kâhyanınkiler gibi, onlardan, ya fışkıran sular çıkar, ya da birikmiş sular, ya da kurumuş ve göçük kuyular. Biraz yorgun ve yılların sağırlaştırdığı kulağım hiç bu kadar açık ve net olarak kuyu kelimesini ve senin anlattıklarındaki o kelimeyi duymamıştı, inan bana, sanki benim bu yeni yolculuğumda da böyle bir şeyle, bir hadise ve garip bir olayla karşılaşacakmışım gibi geliyor ve ben onu anılarımın içinde en şaşırtıcısı olarak kabul ediyor ve bundan dolayı sizlerden bir açıklama ve bir tavsiye alacağımı ümit ediyorum."

Bu sırada kardeşler bir kez daha sarsıldılar. Sırtları sertleşmişti ve gözlerindeki ışıltı kaybolmuştu.

"Acaba" diye sordu ihtiyar "sizin buralarda, hayvanlarınızı güttüğünüz bu yerlerde, bir insan çocuğu kayboldu mu, kendi ailesi

yanındayken kayboldu mu, çalındı mı, kaçırıldı mı, onu bir aslan veya herhangi bir canavar kaptı mı veya üç gündür evine dönmeyen bir çocuk var mı?"

"Hayır" diye cevap verdi kardeşler. Böyle bir şey hiç duymamışlardı.

"Peki, bu kim öyleyse?" dedi ihtiyar, geriye attı elini ve Yusuf'un başını örten paltoyu çekip açtı... Orada, iki adamın arkasında oturuyordu, aşağıya kayan paltonun kıvrımları içinde, gözleri terbiyeli bir ifadeyle önüne bakıyordu. Bu ifadesiyle bir parça eskiden geçen bir olayı anımsatıyordu, hani babasının koruması altında tarlada yıldızlarla ilgili rüyasını utanmadan anlattığı günü. O, kardeşlerine en azından bu olayı hatırlatmıştı.

Onlar onu tanıdıkları için, çoğu ayağa fırlamıştı; ama yeniden omuzlarını silkeleyerek yerlerine oturdular.

"Bunu mu demek istediniz" dedi Dan, kendisi için zamanın geldiğini gördü, yılan ve engerek olarak kendini korumaya aldı, "kuyudan söz ederken kayıp insanlardan söz ederken, bunu mu kastediyordunuz? Evet, siz gerçekten doğru bir şeyden söz ettiniz. Bu bir esirdir ve kimsenin oğlu değildir, en aşağı sınıftan küçük bir köledir, köpek yavrusudur, onu biz gizlice hırsızlık yaptığı, yalan, ahlaksızlık, kavga, küfretme ve her türlü pislik yapmasından, inatçılığından dolayı cezalandırmak zorunda kaldık. Çünkü öylesine toy ki, her türlü pisliğin toplandığı birisi. Sizler onu buldunuz ve kuyudan çıkardınız, biz onun iyileşmesi için kendisini orada sakladık, idam urganı! Bakın, siz bizim önümüzden geçerken, zaten onun ceza süresi o saatte dolmuştu ve onun canını bağışlamak için girişimde bulunuyorduk, ona verilen dersin işe yarayıp yaramadığını gidip bakacaktık."

İşte böyle anlattı Bilha'nın sivri zekâlı oğlu. Onun anlattıkları insanı çıldırtacak kadar küstahçaydı. Çünkü Yusuf orada oturuyordu ve isteseydi ağzını açabilirdi. Ama görünüşe göre, kuyu konusunda kardeşlerinin ona karşı duydukları güven onları hâlâ birbirine bağlamış ve devam etmekteydi ve bunun aslında zararı olmadı,

çünkü gerçekte Yusuf hiçbir şey söylemedi, aksine sakin sakin gözleri öne bakar vaziyette, tıpkı yün kırpan adamın önünde yatan bir kuzu gibi davranıyordu.

"Öyle mi? Vah, vah!" dedi Midyanlı ve başını eğdi ve gözlerini, bu haylaz ile sıkı disiplinli adamlar arasında dolaştırdı; ama bu sırada başını sağa sola sallamaya başladı, çünkü burada bir yanlışlık vardı ve yaşlı tüccar bunu, bulduğu çocuğa sormayı çok isterdi, anlatılanların hepsinin hakikati mi içerdiğini bilmek isterdi, ama saygı galip geldi, bir şey söylemedi. Sonra şöyle konuştu:

"Neler duyuyorum! Neler duyuyorum! Böyle bir yaramaz bu ha, biz ona merhamet ettik ve son anda onu kuyudan çekip çıkardık. Çünkü şunu söylemem gerek: Sizler verdiğiniz cezalandırmayı biraz fazla ileri götürmüşsünüz hem de en son aşamaya getirmişsiniz. Onu bulduğumuzda o öylesine kuvvetsizdi ki, ona sunduğumuz sütü bile yutamadı, bana kalırsa, sizlerin onu bağışlamak için bu kadar uzun zaman orada tutmamanız gerekirdi; eğer onun yaptıklarının derecesi bu kadar büyükse, tabii bu onu cezalandıranın görüşüne göre belki doğru olabilir, bunda hiç şüphe yok, çünkü verilen cezanın sertliği, yapılan yaramazlığın hayret verici derecede olduğunu ispat ediyor."

O sırada Dan dudaklarını ısırıyordu, çünkü çok fazla şey anlatmıştı hem de Yusuf'un sağlamlığı hariç dikkatsizce laflar etmişti. Yuda'nın uyarı için kaburgalarına dirseğiyle vurması onu kendisine getirmişti. Dan, İsmaililere çocuğa yapılan acımasız davranışın nedenlerini açıklamayı düşünmüştü; Yuda ise onu satmayı düşünüyordu ve bu iki bakış açısı durumu zora sokmuştu. Onu yanlarında götürecekleri şeklindeki açıklamaları ticari mantığa aykırı şeylerdi! Böyle bir şey Yakup'un oğullarının başlarına gelmemişti ve bu çılgınlıktan dolayı utanç duyuyorlardı. Yusuf'un görüşüne göre, henüz bu çıkmazdan kurtulmamışlardı. Daha birisi yolu açarken, diğeri hemen kapatıveriyordu.

Yuda bu vahim durumdan ticari öğretiyi kurtarmayı üstüne aldı. Şöyle dedi:

"Eh ne yapalım, hakikatin şerefini kurtaralım, cezanın ölçüsü bu yaramazlık için biraz ileri gitmiş, fazla kaçmış olabilir ve konunun derecesi hakkında yanılgıya sevk edebilir, en iyisi bunu böyle kabul edelim. Sürüler kralının oğulları olan bizler, biraz çabuk öfkelenen insanlarız, geleneklerimizin zarar görmesi konusunda çok sert, hatta aşırı sert davranırız, aldığımız kararlarda bir parça aşırıya kaçar ve taş yürekliyiz. Bu köpek eniğinin hatalı işleri tek tek ele alınınca öyle pek önemli değil; sadece bunlarla birikip yığılmasıyla ortaya çıkan hesap bizi düşünceye sevk etti ve bu cezanın sertliğini belirlememize yol açtı, sizler de bu kölenin değeri konusunda bizim endişemize katılacağınızı sanıyorum, ama değerin takdiri yeniden karşımıza çıkıyor. Çünkü bu çocuğun aklı ve becerikliliği takdire şayandır, bizim sertliğimiz ve disiplinimiz sayesinde ahlaksızlıktan da arındığı görülüyor; hiç kuşkusuz o yararlı bir maldır, hakikati söylemek gerekirse" diye sözlerini bitirdi Yehuda; Dan ise sivri akıllılığı yüzünden kırdığı potlar dolayısıyla bir parça ona karşı da mahcup oldu, ama Lea'nın oğlunun bu sıkıntılı durumdan kurtaracak kapıyı aralamış olmasından dolayı da memnun olmuştu.

İhtiyar tüccar "Hm, hm" yaptı ve bir Yusuf'a bir de kardeşlerine baktı ve bu sırada başını sağa sola sallamaya devam etti: "Kabiliyetli, becerikli bir yaramaz o hâlde bu. Hm, söylemediğiniz bir şey var! Bu köpek eniğinin adı ne acaba?"

"Onun adı falan yok" diye karşılık verdi Dan. "Nasıl adı olabilir ki? Onun şu âna kadar hiç adı olmadı, çünkü söyledik ya, o şunun bunun çocuğu, bir veledizina, yasadışı peydahlanmış bir bataklık kamışı ve onun soyu yok. Biz ona 'Heda' ve 'Sen' deriz veya ıslıkla çağırırız. Ona bu adları verdik."

"Hm, hm, böyle bir bataklık çocuğu ve hüdainabit ha, cezasından aklanmış birisi" dedi yeniden ihtiyar. "Ne garip, ne garip! İnsan bu hakikate nasıl şaşmaz! Bu mantık dışı ve saygısızca bir şey, ama yine de insan hayretler içinde kalıyor. Onu bu zindandan kurtardığımızda, bu bataklık evladı bize, yazılmış olanı okuyabildiğini ve kendisinin de yazabildiğini söylemişti. Onu bu mu uydurdu?"

"Pek o kadar da yaramaz değil" diye cevap verdi Yuda. "Biz onun aklının değerli olduğunu ve sıradışı bir becerikli olduğunu da söylemiştik. O gayet iyi ticari defter tutar, yağ fıçıları ve yün balyaları hakkında muhasebe defteri işlemleri yapar. Daha fazla konuşmadıysa, yalan olmasın diye öyle yapmıştır."

"Umarım böyle bir şeyi yapmaktan hep sakınsın" diye cevap verdi ihtiyar, "çünkü hakikat Tanrıdır ve Kraldır ve onun adı Nebma-rê'dir. İnsanda garip bir etki yapsa da hakikat karşısında eğilmek gerekir. Acaba siz beyefendiler ve bu bataklık çocuğunun efendileri de okuyup yazabiliyorlar mı?" diye sordu gözlerini kısarak.

"Bu esirlerin yapacağı bir şey, biz böyle kabul ediyoruz" diye karşılık verdi Yuda kısaca.

"Bu bazen öyledir" diye toparladı ihtiyar. "Ama ilahlar da kralların adını ağaçlara yazarlar; ve Thot yücedir. Olasılıkla bu bataklık çocuğunun kamış kalemini O hazırlamıştır ve yazmayı da O öğretmiştir –umarım Turna Başlı İlah benim yaptığım bu şakadan dolayı beni ceza defterine kaydetmez! Ama hakikat şudur: İnsanların bütün sınıfları yönetilir, sadece kitaplar evinde yetişmiş bir yazıcı kendi kendisini yönetir ve ağır işler yapması gerekmez. Bu eli kalem tutan çocuğun sizlerin üstünde tutulduğu ve sizlerin emeklerinizin de üzerinde saygın olduğu ülkeler vardır. Düşünün, ben bunu tasavvur edebiliyorum ve benim hayal gücüm henüz yok olmadı, eğer ben bir kez kabul etmişsem, olayı şaka yollu algılarım, o, inanıyorum ki beydir ve sizler de onun kölelerisiniz. Bakın ben bir tüccarım" diye sözlerine devam etti, "hem de çok deneyimli ve kurnaz, buna inanabilirsiniz; çünkü benim ömrüm değer biçmekle geçti, nesneleri, onların değerlerini veya kalitesizliğini belirleyip durdum ve yaşlandım, bu eşyalar konusunda kimse beni kolayca aptal yerine koyamaz, çünkü ben o nesneyi başparmağımla işaret parmağım arasına alırım ve dokumanın kaba mı yoksa ince mi ya da orta mı olduğunu işte bu parmaklarımın arasına alır belirlerim ve bu kontrol sonucunda kafama yatmazsa, hiç kimse bana bu değersiz malı çok değerliymiş diye yutturamaz. Şimdi bakın, bu delikanlı

bütün bu hâliyle çok üstün birisidir, ağır ceza yüzünden sahipsiz, perişan durumda –bu eğik başımla bunu böyle kabul ediyorum ve onu bu iki parmağımın arasında kesin olarak değerlendirdim. Ben becerikliliğinden, akıllı oluşundan ve elinin kalem tutar oluşundan söz etmiyorum, aksine onun maddesinden ve dokusundan söz ediyorum– çünkü ben bir uzmanım. Bunun için şakalaştım ve aklım rahat durmuyor dedim; burada Heda dediğiniz kişinin bey olduğunu ve sizlerin onun köleleri olduğunu, içimdeki bir sesten duydum, öyle de ifade ettim. Yoksa bütün bunların tersi mi?"

"Şüpheniz olmasın!" diye karşılık verdi kardeşler ve sırtlarını dikleştirdiler.

İhtiyar susuyordu.

"Şimdi" dedi sonra ve yine gözlerini kıstı, "madem ki o sizlerin kölesiymiş, o zaman bu çocuğu bana satın!"

Onun bu yaptığı şey bir denemeydi. Burada karanlık bir şey vardı, bir belirsizlik ve şeytanlık vardı bu işte ve birdenbire serbestçe bu teklifi yaparak onların üzerinde nasıl bir etki yapacağını merakla bekledi.

Yuda hazır cevap kişiliğiyle "Al onu hediyemiz olsun!" diye mırıldandı. Ve bu Midyanlının, süslü çocukla ilgili olarak zihninin ve yüreğinin hassas olduğunu fark ettiğinden sözlerine şöyle devam etti:

"Her ne kadar değeri bu kadar olmasa da bu çocukla başımız oldukça ağrıdığı ve ahlaksızlıklarından da aklandığı için bizim verdiğimiz bu dersin meyvesini alabilirsiniz. Ama sizlerin onu elde etme düşünceniz varsa teklifinizi yapın!"

"Siz bir fiyat söyleyin bakalım!" dedi ihtiyar. "Başka bir şey yapamam."

Ve böylece Yusuf'la ilgili pazarlık başladı. Ama bu pazarlık inatlaşma yüzünden, gün bitimine hatta güneş batımına kadar tam beş saat sürdü. Yuda, kardeşleri adına otuz gümüş mangır talep ediyordu. Ama Mineerli bunun bir şaka olduğunu, üstünden sadece gülünüp geçilecek bir şey olduğunu ve bunun böyle devam edemeyeceğini söy-

leyip itiraz ediyordu. Bu çırılçıplak Heda'yı, bataklıkta doğmuş bu köpek eniğini, kanıtlara ve kendisinin de beyanlarına göre ağır karakter eksiklikleri yüzünden hasta olan bu adamı, ay metaliyle tartmak mı gerekiyor? Kuyuda cezasını çektiği açıklamasıyla telaşa kapılan Dan'ın satılanın değerini bu kadar bildirmekle intikamını aldığı anlaşılıyor. Fiyatı kırmak için ihtiyar bu durumdan sonuna kadar yararlandı. Ama o da açık bir yanını belli etmişti, parmakları arasına alıp değer biçme şeklindeki övünmesi ve maddenin yapısına göre değer saptamış olması hemen her ticaret adamında görülen hususlardı. Yehuda uzmanlık şerefine uygun olarak onun ağzından lafı aldı. Pazar çığırtkanı gibi davranarak çocuğun değerli oluşuna kendisinin ve kardeşlerinin en ufak bir itirazları olmadığını belirtip onu istemeyerek kuyuya attıklarını söyledi: Ticaretin ateşi, utanma hissini artık aşmıştı; evet, Yuda artık hiç aldırmıyordu. Bu delikanlının değerini göklere çıkarıp onun bir bey olabileceğini, hatta kendilerinin o beyin köleleri olabileceğini bile söyleyebiliyordu; böyle birini otuz şekelden daha düşük bir fiyata elden çıkarmak doğru olur muydu? Sanki bu mala çok derin sevgiyle bağlanmış gibi yapıyordu; aslında onu elli gümüş mangıra bile elden çıkarmayacağını bağıra bağıra ifade etmesine rağmen en sonunda yirmi beş gümüş mangıra anlaşıldı. Böylesine bir zekâ ve sevimliliğe sahip bir hazineden ayrılmak zorunda kalacağından sakin sakin gözlerini kırpıştırarak bakan Yusuf'un yanağından öptü.

Ama ihtiyar bu öpüşmeyle de dizginlenecek gibi değildi ve güçlü taraf olarak direndi; bu kardeşlerin ne pahasına olursa olsun bu çocuğu elden çıkaracaklarını, sahte vazgeçme ve ticareti yüzüstü bırakma manevraları yaptıklarını kolayca fark etmişti. On beş şekel teklif etti, bu Babil ölçülerine göre daha az bir değerdi, ama kardeşler onu çıplaklığı yüzünden yirmi şekele satmayı belirttiklerinde, ki bu Fön birimiyle hesaplanmış bir rakam, ihtiyar daha fazla bastırmayı bıraktı. Çünkü o, bu çocuğu son dakikada yok olma tehlikesinden kurtarmış olduğunu, bulan kişi hakkını kolaylıkla talep edebileceğini hatta fidyeyle onu serbest bırakabileceğini söyleyebilir, böylece ticari kural gereği bu paranın hesaptan düşülmesini isteyebilirdi. Ama onlara

onun değeri olan yirmi şekel Fön parası ödemeye hazırdı. Eğer bunu yapmayacak olurlarsa, alışverişten vazgeçeceğini ve bu kalem tutan çocukla ilgili hiçbir şey duymak istemediğini söyleyebilirdi.

Böylece yirmi gümüş mangıra, bir aşağı bir yukarı hesapla el sıkışıldı ve kardeşler sürüden bir kuzu alıp misafirlerin şerefine ağaçların altında kestiler. Kuzunun kanını akıttılar ve köz ateş üzerinde –yapılan işi ve bunun onayını kutlamak amacıyla– kızarttılar, ellerini kaldırıp birlikte yediler, bu sırada Yusuf'a da Mineerli Efendisi bir parça tattırdı. Ama Yusuf, kardeşlerinin gizlice ve bir bahaneyle, İsmaililere fark ettirmeden resimli elbisesinin parçalarını kesilen hayvanın kanına iyice buladıklarını görmüştü. Onun gözleri önünde, hiç çekinmeden yapmışlardı bunu, onun suskunluğuna ölesiye güvenerek, kanı, kendi kanıymış gibi sunulacak bu kuzunun etinden yedi.

Ziyafet ve içkiyle kuvvetlenme artık tamamlanmıştı, çünkü ticaret uzun sürmüş ve bitirilememişti: Asıl bedel saptandıktan sonra bu büyük işe koyulmuşlardı; artık ufak tefek ticaret işleri başladı ve eşyaların düşünülen fiyatlarının gerçekleşmesine sıra gelmişti. Burada inandırıcı tasvirlerle yaygınlaştırılmış ve insanların beyinlerinde izler bırakmış olan her türlü düşünceyi düzeltmek gerekiyor; kardeşleri Yusuf'u sattıkları zaman, onun satış bedelinin İsmaililerden nakit mangır olarak ellerine ödeneceğini zannediyorlar. İhtiyar tüccar bu bedeli nakit olarak ödemeyi aklından bile geçirmemişti, burada 'mangır' kelimesi üzerinde bir şey söylememek, susmak gerek. Bu kadar çok metal parayla kim seyahate çıkar ve hangi müşteri, hesabı böyle öder ki? Çünkü müşteri, maliyet bedelinin bir kısmını metal parayla ödeyip geri kalan hesabı ürün ve mal vererek düzeltmek ve kendi çıkarını gözetmek ister, öyle değil mi? Mineerliler kuşaklarından çıkardıkları zarif bir teraziyle çobanlara bir buçuk şekel gümüş tartıp verdiler; borcun kalanını develerdeki mallarla ödemeyi düşünüyorlardı. Bu yüzden yükler indirildi ve çayır üzerine mallar yayıldı: Tütsüler, nehrin öte yakasından gelen güzel kesimli reçineler, albenili pek çok eşya ve kullanılabilecek aletler:

usturalar, bakırdan bıçaklar ve çakmak taşları, lambalar, macun ve merhem kaşıkları, el yapımı ve kakmalı bastonlar, mavi cam boncuklar, hint yağı ve terlikler –tam bir pazar yeri eşyaları ve pılı pırtı, bunları müşterilerinin iştahla bakan gözlerinin önüne yaydılar ve her parçayı pazarlık ederek, on sekiz buçuk gümüş mangıra alabilirlerdi, sanki her şey şu anda bununla ilgiliydi, aslında akşam olmuş ve Yusuf, çok az bir gümüş mangıra ve birçok bıçak, merhem parçacıklarına, lamba ve baston karşılığı satılmıştı.

Daha sonra İsmaililer tekrar toparlandılar ve özür dileyerek oradan ayrıldılar. Bu ara olayla ilgili olarak ilhama teslim olmuşlardı ve zamanda kısıtlama yapmamışlardı, artık bu zamanı, mekânsal olarak da verimli yapmak gerekiyordu ve akşamleyin de bir parça yol almayı düşünüyorlardı, daha sonra gecelemek için kamp kuracaklardı. Kardeşler onları asla orada alıkoymadılar. Sadece yolla ilgili biraz bilgi ve önerilerde bulundular.

"İçerilere girmeyin" dediler, "suyun ayırdığı tepeden Hebron'a gidin ve oradan yola devam edin –biz tavsiye etmeyiz ama dostlarımıza uyarıda bulunuruz. Yollar bozuk, hayvanlar tökezler ve her tarafta serseriler pusu kurmuştur. Buradan devamla ovaya inin ve meyve bahçesinin yanından geçip tepeye çıkın ve tepeden aşağıya inen yola sapın, burası emniyetlidir ve denizin yumuşak kumları içinde aşağıya inin, yedi çarpı yedi gün uzağa veya daha da ileriye, ne kadar isterseniz yolculuğa devam edebilirsiniz; deniz kıyısında yolculuk yapmak keyifli olur, insan buna doyamaz, en akıllıcası da bu!"

Vedalaşırken tüccarlar buna uyacaklarına söz verdiler. Develer yeniden ayakları üzerine kalktılar ve Yusuf, satılmış çocuk, ihtiyarın oğlu Kedma'nın yanında oturuyordu. Bütün bu geçen zaman içinde yaptığı gibi gözkapaklarını önüne eğmişti; kendisi de o kuzunun etinden yemişti. Ve kardeşleri de gözlerini aşağıya, önlerine bakarak ayakta duruyorlardı, bu sırada kafile hızla çöken alacakaranlıkta gözden kaybolmuştu. Sonra derin bir nefes aldılar ve hep bir ağızdan şöyle söylediler.

"Artık ondan kurtulduk!"

Ruben Oyuğa Geliyor

Ortalığa çöken alacakaranlıkta ve büyük yıldızlarla bastıran hışırtılı akşam vaktinde, Lea'mn oğlu Ruben, üstünde gerekli şeyleri taşıyan eşeğini, Dotan'dan sapa yolları kullanarak, bir gece önce korku ve sevgi içinde vermiş olduğu kararını uygulamak üzere Yusuf'un mezarına doğru sürüyordu.

Geniş ve güçlü göğsünde kalbi küt küt çarpıyordu; çünkü Ruben güçlüydü ama yumuşak ve heyecana kapılıveren bir kalbi vardı ve onu suçüstü enseleyerek, kurtarma işine engel olacak diye kardeşlerinden korkuyordu; oysa bu iş onun aklanmasını ve yeniden yücelişini de ona bahşetmiş olacaktı. Bunun için karanlıkta onun tombul yüzü sapsarı kesilmişti ve etrafı kayışla dolanmış sütun gibi bacakları korka korka yere basıyordu. Sımsıkı kapattığı dudaklarından eşeğine hiç seslenmiyordu, aksine zaman zaman elindeki sopanın ucuyla rahvan rahvan giden hayvanın, hızla ilerlemesi için kıçındaki kaba ete dürtüyordu. Çünkü Ruben öncelikle sadece bir şeyden korkuyordu: Kuyuya ulaştığında ve kısık sesle Yusuf'un adını seslendiğinde, onun canını bu kadar uzun süre bedeninde tutamayacağından ve çoktan susuzluktan ölmüş olacağından ve bütün önlemlerin boşa çıkacağından, özellikle halattan yapılmış merdivenin, yani Dotan'da kendi gözleri önünde hazırlatmış olduğu bu merdivenin bir işe yaramayacağından ve kuyunun içindeki ölüm sessizliğinden korkuyordu.

Ruben sonunda işte bu kurtarma aletlerini almaya karar vermişti. Onlar çeşitli durumlar için uygundu: Eğer gücü yetecek olursa veya yetmeyecek olursa ip merdivenin basamaklarına oturabilecek ve dinlene dinlene yukarıya tırmanabilecek ve Ruben'in güçlü kollarıyla, yani bir zamanlar Bilha'yı sarmış olan bu kollarıyla çekilip gün yüzüne kavuşturulacaktı –ve böylece Yakup'un kuzusunu derinden kurtarmış olacaktı. Bu çıplak çocuk için bir elbise ve beş gün yetecek kadar yiyecek eşeğin yan tarafında yüklüydü –kardeşlerden kaçtığı günleri Ruben belli etmek istiyordu: Başını öne eğerek bunu

kendi kendine ifşa ediyordu, yani geceleyin gizlice kuyuya gidiyordu. Bu kadar iyilik yapan koca Ruben'in bu davranışı kötü müydü? Çünkü Yusuf'u kurtarmak iyi ve gerekliydi, bütün ruhuyla bunu istiyordu; eğer kötülük ve bencillik birlikte hareket ederlerse, bunu da hesaba katmak gerekiyordu; hayat böylesine karışmıştı. Ayrıca Ruben, kötülüğü iyiliğe çevirmek de istiyordu, kendine bu konuda güveniyordu. Babasının karşısına yeniden muhteşem bir şekilde çıkmak ve ilk-doğan çocuk değerini yeniden almak istiyorsa, kardeşlerini kurtarması ve içinde bulundukları sıkıntılı durumdan onları feraha çıkarması gerekiyordu: Onun sözü sonradan daha geçerli olacaktı ve kardeşlerini affetmesi icap edecekti ve bütün kabahati beraberce üstlenmeleri, hatta babalarını da buna dahil etmeleri ve böylece birbirleriyle kaynaşma ve karşılıklı olarak affetme sağlanacak ve ebediyen adaletle yaşanacaktı.

Ruben, çarpan kalbini işte böyle sakinleştirmeye çalışıyordu ve kendi davranışıyla ilgili sebeplerin hayatı bulandıran karışımı konusunda kendisine teselli veriyordu; yokuş aşağı inip duvarlı kısma geldiğinde, etrafına, kendisini gören var mı diye bakındı, ip merdiveni ve elbiseyi aldı ve incir ağacı dallarıyla kapanmış basamaklardan ayaklarının ucuna basarak indi ve kuyunun bulunduğu yere geldi.

Çini kaplı zemin üzerinde yıldızlar yansıma yapıyordu ama ay henüz yoktu ve Re'uben çalılara takılıp düşmemek için önüne bakıyordu, sıkıntılı göğsüne derin bir nefes çekti ve gizlice, duyulacak bir sesle içeriye seslendi: "Yusuf! Yaşıyor musun?" Kardeşinin vereceği cevabı özlemle ve sevinçle, korku veren endişeyle bekliyordu, ama cevap alamadı –irkildi, onun bu içten seslenişi boğuk bir korku seslenişine döndü. O aşağıda yalnız değildi. Birisi orada oturuyordu ve yıldızların ışıkları içinde bembeyaz ışıldıyordu.

Bu nasıl bir şeydi? Kuyunun yanında birisi oturuyordu ve kuyunun üstü kapalı değildi: Kuyunun taşı iki parça hâlinde yerde çini zemin üstündeydi, biri diğerinin üstüne konmuştu ve bunun üstünde kısa paltolu birisi asasına yaslanmış vaziyette oturuyordu ve uykulu gözlerle hiç konuşmadan Ruben'e bakıyordu.

Eli ayağı dolaştı, koca Ruben dikilip kaldı ve bu görünen şeye gözlerini dikti. Öylesine karışmıştı ki kafası, karşısında Yusuf'u görüyormuş gibi zannetti, onun ölmüş olduğunu ve hortlayıp burada mezarının başında oturuyormuş gibi geldi. Ama bu sevimsiz varlığın Rahel'in oğluyla hiçbir benzerliği yoktu: Hortlak bile olsa, bu kadar, yani alışılmadık derecede uzun boylu olamazdı ve insani ölçülere göre bu kadar küçük kafalı ve öylesine geniş şişkin boynu olmazdı. Peki, bu kuyunun kapak taşları niçin yuvarlanıp indirilmişti? Re'uben artık hiçbir şey anlamıyordu. Dili dolaşarak sordu:

"Sen kimsin?"

"Pek çok kişiden birisi" diye soğuk bir cevap verdi oturan kişi ve onun zarif ağzının altından çenesi göründü, heykel çenesi gibiydi. "Ben özel bir kişi değilim ve senin korkmana gerek yok. Ama sen kimi arıyorsun?"

"Kimi mi arıyorum?" diye tekrarladı Ruben, beklemediği soru karşısında boş bulunarak... "Sen ne arıyorsun burada, önce ben bunu bilmek istiyorum!"

"Öyle mi, bunu mu istiyorsun? Burada herhangi bir şey arayanlardan sonuncusu benim. Ben bu kuyunun bekçisi olarak görevlendim, bunun için burada oturuyorum ve nöbet tutuyorum. Benim burada eğlenmek üzere toprak ve tozlar içinde oturduğumu ve bundan özel bir zevk duyduğumu sanıyorsan yanılıyorsun. Görev ve talimat üzerine burada hizmet veriliyor ve bazı acındırıcı sorular bir yana itiliyor."

Bu sözlerle Ruben'in bu yabancıyla ilgili öfkesi şaşırtıcı bir şekilde dağıldı. Burada birisinin oturmasını o istemiyordu ve buna kızıyordu, ama bu adamın orada oturmakta istekli olmayışını da duymak onun hoşuna gitmişti. Bu durum ikisi arasında bir yakınlaşma sağladı.

"Ama buraya seni kim görevlendirdi?" diye sordu, biraz daha alttan alarak. "Sen bu taraflardan birisi misin?"

"Bu yöreden, evet. Böyle bir görevlendirmenin nereden geldiğini kurcalama. Bunu birçokları söyledi ve bunun faydası pek az, eğer ilk emrin hangi ağızdan çıktığını geriye giderek takip etmek istersen –sen kendi yerini almışsın ya bu sana yeter."

"İçi boş bir kuyunun yanındaki yeri!" diye bağırdı Ruben yutkunarak.

"Boş, hiç kuşkusuz" diye karşılık verdi bekçi.

"Üstü açık bir kuyu!" diye ilave etti Ruben ve heyecanla, titreyen parmağıyla kuyunun içini gösterdi. "Bu taşı kuyunun üstünden yuvarlayarak kim açtı? Yoksa sen mi?"

Adam kol kısmı açık elbisesinden çıkan koluna yaslanıp gülümseyerek kuyunun içine bakıyordu. Hayır, gerçekte, bu kapağı açacak ve kaldırabilecek güç normal bir insanın kollarında olamazdı.

"Ne kaldırabilir ne de kıpırdatabilir" dedi yabancı gülümseyerek ve başını sallayarak "ben kaldırmadım bu taşı. Bunu biliyorsun ve görüyorsun da. Başkaları bunu böyle yapmış olmalı ve aslında burada benim beklememem lazım, eğer bu üstünde oturduğum taş, kuyunun üstündeki yerinde olsaydı, o zaman başka. Ama sana kim söyledi, bu taşın gerçek yerinin neresi olduğunu? Bazen o taş bir kuyunun üstündedir; ama kapağın yuvarlanıp atılmaması gerek, eğer bu kuyudan taze ve serinletici su alınmak istenirse?"

"Sen ne diyorsun?" diye bağırdı Ruben, sabırsızlıktan kıvranarak. "Bu zırva sözlerinle benim değerli zamanımı çaldığını sanıyorum! Bu kurumuş kuyu, insanı nasıl serinletir, canlandırır ki, içinde toz ve çürük şeylerden başka bir şey yok!"

Dudaklarını uzatıp küçük başını yana doğru eğerek, "Bu duruma bağlı bir şey" diye karşılık verdi oturan adam, "önce tozla birleşip bir vücut olunur ve onun kucağına atılır. Bu hayat idiyse bundan hayat ve serinletici şey yeniden yüz misli artarak fışkırır, çıkar. Örneğin buğday tanesi..."

"Ama be adam" diye sözünü kesti Ruben heyecandan titreyen bir sesle ve bir kolunda Yusuf'a aldığı zaruri ihtiyaç için elbise ve diğerinde ip merdiveni sallayarak, "senin orada oturmana tahammül edemiyorum ve tıpkı ana kucağındaki çocuğun eğitilmesi gibi başlangıç prensiplerinden konuşup durmandan ve hepsiyle bir bağlantı kurmandan. Lütfen, yeter artık..."

"Amma da sabırsızmışsın yahu" dedi yabancı; "söylememe izin verirsen eğer, sen tıpkı ileriye fırlayan bir su gibisin. Sabretmeyi öğ-

renmen lazım ve başlangıçtaki prensiplerde bulunan ve bütün her şeyin özü olan beklentiyi, bu beklentiden fışkırıp çıkacak kişiyi artık ne burada ne de başka bir yerde arama. Çünkü artık yavaş yavaş gerçekleşme olgusu meydana geliyor ve yerleşiyor ve bir kez daha kat kat gelişiyor ve şu anda hem gökyüzünde hem yeryüzünde geçici olarak yaşanıyor, ama henüz hakiki değil, sadece bir deneme ve ümit bahşedici olarak. Bu gerçekleşme olgusu bir silindir gibi döne döne, ağır bir taş gibi zorla kuyudan yuvarlanıyor. Vaziyete göre burada bu taşı yuvarlamak için hayli kan ter içinde kalmış birileri varmış. Onun bu deliğin üzerinden tam mânâsıyla döndürülerek indirilinceye kadar sizin uzun süre uğraşmanız gerekiyor. Ben de buraya bir deneme için geldim ve geçici bir süre için oturuyorum."

"Sen burada asla daha uzun süre oturamazsın!" diye bağırdı Ruben. "Nihayet, anlıyor musun! Defol ve bas git yoluna, çünkü bu kuyuyla yalnız kalmak istiyorum, bu kuyu bana senden daha yakın, eğer sen hemen şu anda kıçını oradan kaldırmazsan, seni ben oradan kaldırmasını bilirim! Görmüyor musun, cılız kollu, diğerleri bu taşı yuvarlamak zorunda kalıyor ve sen sadece oraya oturmuş onlara alık alık bakıyorsun, Tanrı beni bir ayı gibi kuvvetli yaptı ve ayrıca elimde bir de ip merdiven var, çeşitli şeyler yaparım? Haydi kalk ve defol git yoksa ümüğüne çökerim!"

"Bana dokunma!" dedi yabancı ve uzun yuvarlak kolunu öfkeli adama doğru uzattı. "İyice düşün, ben buralıyım ve sen bana dokunacak olursan başına gelecekleri düşün! Ben buraya yerleştirildiğimi sana söylemedim mi? Ben buradan derhâl ve kolayca defolup giderdim, ama bunu senin talimatın üzerine yapsaydım o zaman görevimi, yani benim burada denenmek üzere atandığım koruma görevimi yitirirdim. Sen elinde bir elbise ve bir ip merdivenle çıkıp geliyorsun ve bunlarla kendini ne kadar gülünç bir hâle soktuğunu fark etmiyorsun, çünkü sen bunlarla içi boş bir kuyunun önüne geliyorsun, senin tabirinle bomboş."

"Kuyu olarak boş!" diye açıklamada bulundu Ruben hırsla. "Suyu yok, yani!"

"Aslında hiçbir şey yok" diye cevap verdi bekçi. "Sizler gelince, bu kuyu boştu."

Ruben bunun üzerine daha fazla dayanamadı, hemen kuyuya doğru atıldı ve eğildi, donuk bir sesle içeriye, derinliğe seslendi:

"Hey çocuk! Hişşt! Yaşıyor musun, henüz gücün kuvvetin yerinde mi?"

Ama taşın üstündeki zat buna sadece gülümseyerek başını sallamakla yetindi, ağzıyla cık, cık, cık yaptı. Hatta Ruben'in yaptığını taklit etti ve onun gibi "Hey çocuk, hişşt" dedi ve tekrar cık, cık, cık yaptı.

"Çıkıp geliyorsun buralara ve boş bir delikle konuşuyorsun!" dedi sonra. "Böylesine bir akılsızlık. Burada çocuk yok be adam, enine boyuna buralarda hiç yok artık. Birisi burada idiyse de onu bu yer elinde tutmadı. Kes artık yeter, bu aletle ve boşluğa yaptığın konuşmanla kendini deli etmene gerek yok!"

Ruben hâlâ kuyuya eğilmiş öylece duruyordu, oradan kendisine cevap olarak bir tek ses gelmiyordu.

"Korkunç bir şey bu!" diye inledi. "O ölmüş ve yok olmuş. Ne yapsam ki? Ruben, şimdi ne yapacaksın?"

Onun acısı, hayal kırıklığı, korkusu birdenbire içinden dışarıya fırlayıvermişti.

"Yusuf" diye bağırıyordu çaresizlik içinde, "seni kurtarmak istiyordum ve kendi kollarımla yardım edip seni kuyudan çıkaracaktım! İşte burada ip merdiven, işte sana aldığım elbise! Neredesin? Kapın açık! Sen kaybolup gittin! Ben mahvoldum! Sen olmayınca, ben nerelere gideyim? Seni çaldılar mı ve ölü müsün?... Delikanlı, bu yerin adamı!" diye dizginlenemez şekilde haykırıyordu. "Orada hırsızlık için indirilmiş kapak taşı üstünde öyle kütük gibi oturacağına akıl ver ve bana yardım et! Burada bir çocuk vardı, Yusuf, benim kardeşim, Rahel'in oğlu. Onun kardeşleri ve ben, onu üç gün önce gururunu kırmak için, ceza olsun diye bunun içine indirmiştik. Ama babası onu bekliyor, –öylesine derin bir özlemle onu bekliyor ki, eğer ona bir aslanın Yusuf'u parçaladığını söyleyecek olurlarsa, o da sırtüstü devri-

lir gider. Bunun için bir ip merdivenle ve elbiseyle buraya, kuyudaki bu çocuğu dışarı çıkarmak ve onu babasına götürmek için geldim, çünkü babası onun geri dönmesini bekliyor! Ben en büyük kardeşiyim. Eğer çocuk geri dönmezse, ben babanım yüzüne nasıl bakarım, oraya nasıl giderim? Söyle bana, bana yardımcı ol, kim bu taşı buradan yuvarlayıp açtı ve Yusuf'a ne oldu?"

"Görüyor musun?" dedi yabancı. "Bu kuyu başına geldiğin zaman ben bu taşın üstüne oturduğum için, beni burada görünce keyfin kaçtı ve sinirlenmiştin, ama şimdi bana yaklaşıp akıl danışıyor ve teselli arıyorsun. Bunu çok doğru yapıyorsun, benim bu kuyu başına görevlendirmemin sebebi belki de sensin, benim senin beynine bir veya birkaç tohum atmak ve beyninin de bunu sakin sakin muhafaza etmesini sağlamak üzere görevlendirilmiş olabilirim. Bu çocuk artık burada değil, görüyorsun. Onun evi açık, ev onu içinde barındıramadı, onlar onu artık görmeyecekler. Ama onlardan Birisinin beklenti tohumunu muhafaza edip canlı tutması lazım. Bu tohumun toprağa düşüp yok olması ve oradan yeşerip meyveler vermesi beklentisi var. Bu Birisi sen olabilirsin, kardeşini kurtarmaya gelen."

"Eğer Yusuf yok ise, ben neyi bekleyeyim ki, o çalınmış ve ölmüşse!"

"Senin 'ölmüş' sözcüğünden neyi anladığını ve 'yaşamak' kelimesinden neyi algıladığını bilmiyorum. Gerçi sen çocukla ilgili ilk başlangıç sebepleri hakkında hiçbir şey işitmek istemiyorsun, ama izin ver bana, sana buğday tohumunu hatırlatayım, insanın belinde bulunan ve şimdi sana soruyorum, bu bağlamda 'ölüm' ve 'yaşamak' hakkında ne düşünüyorsun. Bunlar aslında sadece iki kelime. Bu kadar basit bir süreç, bu tohum toprağa düşüyor ve yok oluyor, ölüyor, böylece ondan birçok meyve meydana geliyor."

"Sadece laf, sadece laf" diye bağırdı Ruben ve hırslı hırslı ellerini çarptı. "Bana verdiklerin, sadece laflar! Yusuf öldü mü, yoksa yaşıyor mu? Benim bilmek istediğim şey sadece bu?"

"Vaziyete göre ölü" diye karşılık verdi bekçi. "Duyduğuma göre sizler, onu gömmüşsünüz ya, çalınmış, daha doğrusu vahşi hayvanlar tarafından parçalanmış –sizin bunu babanıza böylece söyle-

mekten başka yapacağınız bir şey yok bu vaziyette– ve bunu, onu yavaş yavaş alıştırarak açıklamanız gerekecek. Ama yine de çift anlamlı olarak kalacak bu süreç, onu alıştıramayacak, aksine onda bir beklenti tohumu olarak muhafaza edilecek. İnsanlar bu sırra vâkıf olmaya çalışacaklar, yaklaşacaklar ve çok gayret sarf edecekler. Ben bu delikanlının başında tacı ve sırtında bayramlık elbiseyle mezarı içine doğru süzüldüğünü gördüm ve kardeşleri onun üstüne sürüden bir hayvanı alıp kestiler ve kanını kuyudan aşağıya yağmur damlaları gibi akıttılar, böylece onun her tarafı ve ruhu bu kanla yıkanmış oldu. Daha sonra o, oradan yücelere çıktığında, artık o ilahî makama ait birisiydi ve yaşamayı hak etmişti –en azından bir süre için, sonra o tekrar mezara gitmek zorunda kalacaktı, çünkü insanın hayatı çok kez dolaşım hâlindedir ve ölüm, tekrar mezara ve tekrar doğuma getirir onu: Bu, pek çok kez olmak zorunda, ta ki sonunda tam olmuş oluncaya kadar."

"Eyvah, bu taç ve bu bayramlık elbise" diye yakındı Ruben ve yüzünü avuçlarının içine gömdü, "bunlar orada parçalanmıştı ve bu çocuk çırılçıplak bu mezara gömülmüştü!"

"Evet, işte bunun için sen buraya elbiseyle geldin" diye karşılık verdi bekçi, "onu yeni elbiseyle giydirmek istiyorsun. Bunu Tanrı da yapar. O bu elbisesiz çocuğu yeniden elbiseyle donatabilir ve bunu senden daha iyi yapar. İşte bunun için sana şu öğüdü veriyorum: Eve git ve yeniden bu elbiseyi al! Tanrı, elbisesiz olanın üstüne ayrıca bir üstlük giydirebilir ve sizin bu çocuğunuzun artık elbiseyle hiçbir sorunu kalmaz. Eğer izin verirsen, ben senin aklına bu fikir tohumunu atayım, bu hikâye artık bir oyun ve bayramdan ibarettir, tıpkı yağmur damlaları altında kalmış olan delikanlının hikâyesi gibi, bu sadece beklentinin başlangıcı ve denenmesi değil, aynı zamanda bir şaka ve bir ima ediştir, bizlerin birbirimize kısılmış gözlerle bakıp bakıp, dirseğimizle birbirine dokunarak gülüp geçeceğimiz bir şey. Bu kuyu belki de bir mezar olmuştu, küçük bir dolaşım sürecinde aşağıda kalmıştı ve sizlerin bu kardeşiniz henüz varolma sürecini yaşıyor olmalıydı ve daha da tam olmamıştı, tıpkı bu

varoluştaki bütün hikâye gibi bu hikâye de tamamlanmadı henüz. İşte bunu böylece aklının kucağında muhafaza et ve bırak o orada yok olup gitsin, ölsün ve filizlerini versin. Ama o meyve verince, bunu babana da ver ki canlanıp ferahlasın!"

"Baba, baba!" diye bağırıyordu Ruben. "Onu bana hatırlatma! Ben babamın karşısına bu çocuk olmadan nasıl çıkarım ki?"

"Yukarıya bak!" dedi bekçi. Çünkü kuyunun bulunduğu yer diğer yerlere göre daha çok aydınlanmıştı. Ayın karanlık yarısının görülemez fakat seçilir olduğu gökyüzünün derinliğinde kayık gibi görünümü gizlenmişti; belli belirsiz seçilebiliyordu ve artık ilerilere doğru yol alıyordu. "Ona iyice bak, ışıl ışıl nasıl da kayıp gidiyor ve onun kardeşlerinin yolunu açıyor! İmalar, gökyüzünde meydana gelir ve yeryüzünde sürekli olarak devam eder. Kalın kafalı olmayan, yani okumasını bilen birisi, beklenti içinde kalır. Ama gece, adım adım yol alır ve orada oturup kalmak zorunda olmayan, bekçi rolünü oynayan kişi, dizlerini rahatça kendisine doğru çekip toplayarak, elbisesine bürünerek sabahleyin yeniden uyanmasını bekler. Git, dostum! Artık burada yapacak bir şeyin yok ve ben, sen öyle emrettin diye buradan kaybolmayacağım."

Bunun üzerine Ruben başını sallayarak döndü, ağır adımlarla basamakları ve seti çıktı ve eşeğinin yanına doğru gitti. Hemen hemen bütün yolda, yani oradan kardeşlerinin kulübelerine kadar, yarı yarıya şaşırmış bir hâlde düşüncelere dalmış ve karamsarlığa kapılmış bir durumda, dalgın kafasını sallayıp duruyordu ve hiçbir şeyi birbirinden ayırt edemiyordu, ama başını sallayıp duruyordu.

Yemin

Böylece kulübelere geldi ve dokuz kardeşini ürküttü, gözlerindeki uykulu hâli dağıttı ve titrek bir sesle onlara şunları söyledi:

"Çocuk yok. Nereye gitmiş ki?"

"Sen?" diye sordular. "Sanki sadece senin öz kardeşinmiş gibi konuşuyorsun ve o hepimizin kardeşiydi. Nereye gitsek acaba? Sorun işte bu. Ayrıca 'yok' ne demek?"

"Yok demek çalınmış, kaybolmuş, parçalanmış, ölmüş" demek, diye bağırıyordu Ruben. "Kaybolmuş, demek bu. Kuyu boş."

"Sen kuyuya mı gitmiştin?" diye sordular. "Hangi amaçla?"

"Kontrol edeyim diye" öfkelenerek karşılık verdi. "Bu, ilk-doğan çocuğun en doğal hakkıdır! Yaptığımız şey birimizde rahat bir hâl bıraktı mı, yoksa birisi gizlice bir dümen mi çevirdi? Aslında ben o çocuğa şöyle bir bakayım demiştim ve sizlere onun yok olduğunu haber veriyorum ve onu nerelerde arayalım diye bir düşünelim hepimiz."

"Seni ilk-doğan kişi olarak adlandırmak biraz cesaret ister" diye cevap verdiler "ve gerçeklerin yeniden sana geri dönmesi için sadece Bilha'nın adının kullanılması yeter. Bizim şu rüyacıya ilk doğumun denk gelmiş olması bizi tehlikeye düşürür; ama biz ikizler şimdi sıradayız ve Dan da aday olabilir, çünkü aynı yılda Levi gibi o da göründü."

Ama onlar elbise ve ip merdiveni eşeğin üstünde görmüşlerdi, bunları Ruben artık saklamaya gerek görmemişti, bunların bu durumda ne anlamı olmalıydı. Demek öyle, öyle ha, koca Ruben onları suçlamayı planlıyordu ve Yusuf'u çalmak istiyordu, kendi başını kurtarmayı ve onları mahvetmeyi düşünmüştü. Ne kadar akıllıca bir şeydi bu. Gözleriyle anlaştılar. Ama durum hiç de öyle olmuyordu. Bu sessiz anlaşma da boşa çıkıyordu. Kendi yaptıklarıyla ilgili olarak onunla bir hesaplaşmaya girişemezlerdi. Sadakatsizlik sadakatsizliğe karşı: Ruben'in İsmaililerle ilgili hiçbir şey öğrenmesine gerek yoktu ve onlar Yusuf'u asla kimsenin göremeyeceği bir duruma getirmek üzereydiler. Bu adam onların peşinden takip edebilecek durumda olabilirdi. Bunun için hepsi susuyordu, onun verdiği haberle hiç ilgilenmediler ve soğukkanlı davrandılar.

"Giden gitmiş" dediler "bu gitmiş kelimesinin anlamı da aynı içerikte: Çalınmış, kaybolmuş, parçalanmış, ihanete uğramış, satılmış, bu bir oyun, bir aldatmaca, bize vız gelir. Onun artık mevcut olmamasını istiyorduk, bu bizim özlemimiz ve bizim haklı talebimiz değil miydi? İşte, böylece dileğimiz yerine gelmiş oldu, kuyu boş."

Kardeşlerin bu yeni ve çok önemli haberi böylesine soğukkanlılıkla karşılamalarına şaşırıp kalmıştı, gözleriyle durumu onların gözlerinden anlamaya çalışıyor ve başını iki yana sallayıp duruyordu.

"Ya, babamız?" diye birden patlayıverdi ve kollarını yukarı kaldırdı...

"Bu görüşüldü ve karar alındı" dediler, "Dan'ın kurnazlığına göre. Çünkü artık onun bekleyip durması bitecek ve artık Dumuzi'nin olmadığını, şımarık çocuğunun uçup gittiğini, eline verilecek kanıtla açık ve net bir biçimde anlayacak. Ama bizlerin de onun tarafından aklanması bu sayede sağlanmış olacak. Bak, sen kendi yolunda giderken, biz burada ne hazırladık."

Tül elbisenin parçalarını getirdiler, bunlar yarı yarıya kurumuş kanla kaplıydı.

"Bu onun kanı mı?!" diye haykırdı Ruben ve iri vücudu sarsıldı. "Sözleştiğimiz gibi yapıldı ve sürüden alınan bir hayvan kanını Yusuf'un artık yok olduğunun kanıtı olarak vereceğiz. Bunu babamıza götüreceğiz ve onun buna bakıp yorumlamasını bekleyeceğiz, çünkü artık her şey ortada, bir aslan tarlada Yusuf'a saldırmış ve onu parçalamış, başka yapılacak bir şey yok."

Ruben oturmuş, dizleri önünde, yumruklarıyla gözlerinin yuvalarını ovuşturuyordu.

"Talihsiz çocuk!" diye inledi. "Biz talihsizler! Gelecekle ilgili ne kadar da kolay ifadeler dökülüyor ağızlarınızdan, görmeden, tanımadan. Çünkü bu gurbet illerde bu bulanık ve rengi belirsiz ve kafalarınızda da bunu algılayacak gücünüz yok, hayatın, bir saatte sadece göz kırpması kadar olan süresi içinde neler olacağını bir bilmiş olsaydınız. Bu durumda hepinizin içine kara bulutlar çöker ve şimşeğin sizleri yere sermesini tercih edecek olurdunuz veya boyunlarınıza bir değirmen taşı bağlanarak yaptığınız işten dolayı suyun en derin yerine atılıp yok olmayı arzu ederdiniz ve başınıza nasıl bir bela açtığınızın o zaman farkına varıp yok olmayı tercih ederdiniz. Ben kötü bir şey yaptığımda, onun önünde yerde yatıyordum ve o bana beddualar ediyordu ve ben onun gazabında ruhunun derinlik-

lerinde neler hissettiğini çok iyi biliyorum –şimdi de başımıza neler gelebileceğini kesin olarak görüyor gibiyim, onun acılar içinde feryat ederek insanın tüylerini ürpertecek davranışlar sergileyeceğini tahmin ediyorum. 'Bunu babamızın önüne götüreceğiz ve onun yorumlamasını bekleyeceğiz.' Sizi dilli düdükler, sizi! Evet, o bunu yorumlayacak! Onu yorumlarken, ben de içinizden biri olarak ona bakacak ve ruhundan geçenleri dile getirdiğinde buna katlanacağım, öyle mi! Çünkü Tanrı, onu yumuşak huylu ve ruhunu engin yaratmıştır; ona sabrederek her şeyin nasıl üstesinden geleceğini ve ne gibi önlemler almasını öğretmiştir. Sizler hiçbir şey görmüyorsunuz ve başınıza kesinlikle neler geleceğini algılayamıyorsunuz; bunun için gelecekle ilgili olarak, teselli edici aptalca konuşmalar yapıyorsunuz ve hiçbir şekilde utanmak ve sıkılmak nedir bilmiyorsunuz. Ama ben korkuyorum!" diye bağırdı, ayı gibi güçlü bu adam ve onların önünde kollarını iyice açarak uzun bir kule gibi duruyordu. "O bunu yorumlarken, ben nereye gitsem ki?!"

Dokuzu da süklüm püklüm oturuyorlardı ve utanç içinde her biri önüne bakıyordu.

"Yeter artık" diye yavaşça cevap verdi Yehuda. "Burada hiçbirimiz senin korkmana neden olacak bir şey demedi Re'uben, benim anamın oğlu, çünkü kendi korkusunu ikrar eden cesur kişidir ve eğer sen bizim pervasız ve gönlümüzün ferah ve içimizin rahat olduğunu, Yakup'un öfkesinden hiç haberi olmayan birileri olduğumuzu söylemek istiyorsan, bu durumda yanılıyorsun. Olup biten bir şeyi lanetlemenin artık ne yararı olur ki, gerekli olanı niye kurcalayıp duruyorsun ki? Yusuf bu dünyada yok artık ve bu kanlı elbise her şeyi açıkça ifade ediyor. Kanıt göstermek, söze göre daha kolaylaştırıcı unsurdur. Bunun için Yakup'a bu kanıtı götüreceğiz ve sözle inandırma zahmetinden kurtulacağız."

Bunun üzerine Silpa'nın oğlu Aşer burada "bu kanıtı, yani oraya götüreceğimizi söylediğimiz kanıtı, hepimiz birden mi Yakup'un önüne götürecek ve bunu yorumlarken orada bulunacak mıyız?" diye sordu. "İçimizden birisi öne çıkıp bu elbiseyi ona götürse, biz de

o bununla ilgili yorumunu bildirdiği zaman içeriye kibarca girsek daha uygun olur, diye düşünüyorum. Ben, Naftali'yi bu iş için aday gösteriyorum, onun ağzı laf yapar, bizi temsil etsin ve bu kanıtı götürsün. Veya bunu kim taşıyacak diye kura çekelim."

Naftali telaşla "Kura mı!" diye bağırdı. "Ben kura çekilmesinden yanayım ama başımıza gelecek olanlar konusunda da korkuya kapılır ve saçmalayabilirim ve sizlere açıkça bundan duyduğum korkuyu itiraf etmek isterim!"

"Dinleyin, beyler!" diye konuştu Dan. "Şimdi bunu bir yoluna koyacağım ve hepinizi rahatlatacağım. Çünkü bu plan benim fikrimdi ve bunu ben bir çini hamuru gibi elime alıp ona şekil vereceğim: Bu planı daha iyi hâle getireceğim. Çünkü biz bu elbiseyi Yakup'a götürmek zorunda değiliz, ne birimiz, ne de hepimiz. Aksine bunu yabancı herhangi birisine, bu yöreden birisine vereceğiz, ona bu işe karşılık ücret olarak biraz yün ve kaymak veririz. Ona Yakup'un karşısına çıktığında neler söyleyeceğini de iyice belletiriz: 'Böyle, şöyle dedikten sonra bunu Dotan yakınlarındaki bir tarlada bulduk, çölde duruyordu. Ona biraz daha yakından inceleyecek olursanız, efendim, belki o senin oğlunun elbisesi olabilir sanıyorum!' Yani böyle bir şeyler. Ve adam bunu söyler söylemez oradan usulca kaçar. Oraya gitmeden önce, birkaç gün buralarda oyalanırız, ne zaman o bunu tam anlamıyla yorumlarsa ve o Birisinin kaybolduğunu ama on oğlunu kazandığının bilincine vardığı zaman, ona gideriz. Memnun oldunuz mu?"

"Bu iyi" dediler, "veya çok takdir edilecek bir plan; çünkü bu durumda gerekli açıklama için en iyi yol olduğunu kabul etmek gerekir."

Yakup'un Birini kaybedip on kardeşi kazanacağı sözünü duyunca, Ruben'in de acı acı gülmesine rağmen, hepsi bunu kabul etti. Bundan sonra yıldızların altında, kulübelerinin önünde bir süre daha oturdular ve bu öneriyi tartışıp durdular; çünkü kendilerinin kurdukları bu birlikten emin değildiler ve birisi diğerine itimat et-

miyordu. Dokuzu hep Ruben'e bakıp duruyordu, açıkça onun kuyudakini çalmak ve onları da yüzüstü bırakmak istediğini tahmin ederek ondan çekiniyorlardı. Ama o da bunların, yani dokuz kardeşinin yüzlerine bakıyordu ve onların, kuyunun boş olduğu haberini duyduklarında, hiçbir şekilde duyarlılık göstermeyişlerinin nedenini çözmeye çalışıyordu ve bu konuda nasıl bir şey düşünmek zorunda olduğunu bilmiyordu.

"Ama sıkı bir yemin" dedi kaba ama dindar olan, dinî seremonileri seve seve ve konuya vâkıf olarak düzenlemekten hoşlanan Levi "evet, sıkı bir yemin etmemiz gerekiyor, içimizden hiçbirimiz herhangi bir zamanda, ne Yakup'a ne de herhangi başka birisine burada olup bitenle ilgili olarak Rüyacıya neler yaptığımız konusunda, ölümüyle ilgili en küçük bir kelime, işaret, işmar, herhangi bir yere gittiğini işaret ederek, gözlerini şaşılaştırarak veya mimikle bu hikâyeyi ima edecek hiçbir şeyi ölünceye kadar anlatmayacağımıza dair yemin edeceğiz!"

"O söyledi, biz de buna uymalıyız" diye onayladı Aşer. "Bu yemin buradaki on kardeşi birbirine bağlamalı ve bir demet hâline getirmeli ve hepimiz tek vücut ve tek ağız olarak susmalıyız, kişisel davranmadığımızı ve birlikteliğimizi burada ve orada göstermeliyiz, dudaklarını birleştirip sıkıca yummuş bir tek adam olarak ölüm anında bile açmamak üzere ve ağzını bu sırla sımsıkı kapatmış bir hâlde ölmemiz lazım. Olmuş bitmiş bu olay, böylece havasızlıktan boğulabilir ve susmakla, bu sırrın üstünü kapatan bir kaya kütlesi gibi ezip yok edilebilir: Havasızlıktan ve ışıksızlıktan nefesi tutuldu ve olan bitenleri anlatmaya son verdi. İnanın bana, olan bitenle ilgili pek çok şey böyle yok olur, eğer bu konuda susmakla, bu konu hiçbir zaman dışarıya sızmayacak hâle getirilirse yukarıdaki şeyler olur; çünkü sözcüğün içindeki ilahî nefes, can olmadığı zaman hadisenin mevcudiyeti de ortadan kalkar. Bir tek adam gibi susmak gerekiyor, böylece bu hikâye de bir son bulur ve bunun için de Levi'nin ısrarla önerdiği yemin hepimize yardımcı olur –hepimizi bir demet hâlinde birleştirir!"

Bu hepsi için en uygun düşen çözümdü, çünkü hiçbirisi susmak konusunda yalnız bırakılmış olmayı istemiyordu, aksine her birisi, topluca-muhteşem bir şekilde bu sızdırmazlık konusunda payı olmasını ve bununla ilgili olarak içlerinde bir zafiyet olgusunun mevcut olmamasını istiyordu. Bunun için Lea'ın oğlu Levi, yemin için son derece dehşetli ve ağır sözler hazırladı kafasında ve hepsi birbirinin içine öyle sokulmuşlardı ki nefesleri birbirinin yüzüne geliyordu, solukları birbirine karışıyordu, ellerini birbirinin üstüne koyarak, hep bir ağızdan ve tek sesle Yüceler Yücesi, El elyon'a, İbrahim'in, Yizhak'ın ve Yakup'un Tanrısına ve Baal bölgesindeki bütün bildikleri tanrılara, Uruk'un Anu'suna, Nippur'un* Enlil'ine, Harran'ın Bel'ine, Sin'e, Ay'a ve yemin aracılarına yemin ettiler ve bu yeminlerini neredeyse dudak dudağa değecek kadar yakınlıkla, tek sesli koro gibi, hiçbir 'ara' vermeden, hiçbir şekilde el, göz kırpma ve gözlerle-kaşlarla hiçbir yöne işaret etmeden, şaşı bakmadan ve ima etmeden, buna uymayanların orospuluk yapacaklarına yemin ettiler; Sin'in kızı, kadınların Hanımefendisinin yeminden dönenin erkekliğini, tıpkı bir katırınki gibi yapmasını, yok etmesini ve doğru bir ifadeyle onu bir orospu hâline getirip böylece sokaklarda nafakasını kazanmaya mahkûm etmesini ve bu durumda onun hiçbir ülkede barınamayıp diyar diyar sürülmesini ve orospu başını nereye koyacağını bilememesini, hayat ve ölümü yaşayamamasını, sonsuza kadar yaşam ve ölümün ona nefret duyup yüzüne tükürmesini yeminlerindeki içerikte kullandılar.

İşte yemin böyle. Yemin ettikten sonra daha hafiflemişler ve daha güçlenmişlerdi; çünkü böylece kendilerini müthiş bir şekilde garantiye almışlardı. Ama bu birlikten uyumak üzere ayrılıp gitmek üzere iken, biri diğerine (bu İsakhar ile Sebulun arasında) şunları söyledi:

"Ben birisini kıskanıyorum, şu evdeki bizim en küçüğümüz olan Turturra'yı, yani Bünyamin'i, onun hiçbir şeyden haberi yok

* Nippur: Mezopotamya'da şehir. Sümer ülkesinin kuzey sınırında, Kiş ve Babil yakınında, Sümer tanrısı Enlil'in şehriydi –yn.

ve o bu hikâyeden ve bizim birliğimizin uzağında ve dışında kalıyor. Onun keyfi keyif, diye düşünüyorum ve ben ona gıpta ediyorum. Sen de öylesin değil mi?"

"Hiç şüphesiz ben de öyle" diye karşılık verdi Sebulun.

Ruben de bu sırada kendi hesabına, kuyunun kapak taşının üstünde oturmuş olan adamın, yani çok bunaltı veren delikanlının sözlerini aklından geçiriyordu. Onları anımsamak ve irdelemek kolay bir şey değildi; çünkü onun sözleri son derece uçuk ve bulanıktı, içeriği loştu, konuşmaktan çok laf kalabalığıydı, bunları yeniden konuşma düzenine sokmak mümkün değildi. Ama her şeye rağmen bütün bunlar, tıpkı ana karnındayken hayatın kök salmasından hiç haberi yokmuş, sadece annenin bildiği bir şeymiş gibi kendisinin de açıkça bilemediği bu durum Ruben'in zihninde kök salmıştı. Bu, beklentinin filiziydi, Ruben'in zihninde yaşattığı ve kendisini uyurken ve uyanıkken onu hayatıyla gizliden gizliye besleyip büyütüyordu, ta kır saçlı adam oluncaya kadar, birçok yıllar boyunca, tıpkı Yakup'un şu şeytan herif, Laban'a hizmet ettiği gibi.

YEDİNCİ BÖLÜM

PARÇALANMIŞ İNSAN

Yakup'un Yusuf'la İlgili Üzüntüsü

Kanıt göstermek, sözden daha mı az etkileyicidir? Bu son derece tartışmaya açık bir konudur. Yuda, konuşmayı pek sevmediği için, kanıt göstermeyi tercih eder ve olaylara dehşet veren birisinin bakış açısından bakar. Peki ama, ya buna maruz kalan ne olacak? Onun bilgisizliğinden kaynaklanan bu söz, yalan ve tüyler ürpertici, saçma sapan olduğundan ayaklar altına alınacak, bir tekme vurulup atılacak ve anlamsızlık cehennemine yönlendirilebilecek boşu boşuna söylenmiş bir söz olabilir; ama bu durum, onun haklılığını bu zavallı adamın kavrama aşamasına gelmesine kadar sürer. Söz, insanın içine yavaş yavaş nüfuz eder; ilkin anlaşılmaz olarak kalır, göz önünde canlandırılamaz bir hâldedir, onun taşıdığı anlamı kavramak mümkün değildir; bu bir süre böyle kalır, bu, onun senin beyninin ve yüreğinin içinde sarsıntı yaratma eylemini yapılandırma, bilgisizliğine bir sınır belirleme, hayatının bu belirleme süresini haberciye bildirme ve haberin bir kuruntu olarak algılatılması sürecidir. "Ne diyorsun sen?" diye sorabilirsin. "İyi değil misin? Gel, seninle biraz ilgilenmek istiyorum ve sana bir yudum içecek bir şey sunayım. Sonra sen yeniden konuşabilirsin, hem de etkili ve önemli sözler söyleyebilirsin! Ama bu, pozisyonu itibariyle birisi için üzücüdür, bunu yenmek ve üzerinden atmak ister, kusurunu mazur görür ve

onun mantıklı-vicdanlı, şefkatli bakışı yavaş yavaş seni sarsa sarsa takip eder. Sen bu bakışa dayanamazsın ve rollerin değişimini kavrayamazsın, sen bu rolü, kendi hayatını sürdürmek için zorunlu olarak yapmak istemiştin ama onun gerçekleşmesini sağlayamadın ve işte bunun aslında senin tutumuna bağlı olduğunu kavrayacak ve bundan bir yudum içmek için sana sunulan şeyi kabul edeceksin...

İşte söz, bu hakikate karşı böylesine zorunlu, çetin bir savaşım yapar. Ama kanıt gösterme eyleminde böylesine bir şeyin olması mümkün değildir. Onun üzerinde toplanmış olan acımasızlık olgusu, kesinlikle erteleyici bir kurgulamaya müsaade etmez. O yanlış anlamaya meydan vermez ve gerekçelendirilmeye de ihtiyacı yoktur, çünkü o gerçeğin ta kendisidir. Bu algılanabilir, kendisini koruyan algılanamaz olma özelliğini de reddeder. İşin içinden kolayca sıyrılıp kaçmak için gerekli olan çıkış yolunu kesinlikle açık bırakmaz. Sözlerle ifade etmiş olduğum şeyi, bilinç kaybı olarak niteleyip reddetme olasılığında veya bunu böyle tasarlamak zorunda kaldığında, ya kendini deli olarak kabul etmeye ya da hakikati kabul etmeye zorlar. Dolaylılık veya doğrudan olma özelliği, sözün ve simgenin bünyesinde çeşitli şekilde çapraz konumlu olarak bulunur ve birbiriyle eşdeğerli konumdadır, ayrıca bu yapıya, daha acımasız olma konumu da yüklenir. Simge, işaret ise dilsizdir –ama sadece sert oluşu nedeniyle, çünkü anlatılmaya ve 'algılanmış' olmaya ihtiyacı olmayan, konunun bizzat kendisidir bu. Hiçbir şey söylemeden seni itip sırtüstü düşürür.

Bütün tahminlere uygun olarak, Yakup'un bu elbiseyi gördüğünde sırtüstü düşmesi kesinlik kazanmış bir gerçektir. Ama bunun nasıl olduğunu hiç kimse görmedi; çünkü bir miktar yün ve kaymak karşılığında, onu buldukları rolünü üstlenen iki aptal ve zavallı Dotanlı adam, kendilerine öğretilen cümleleri söyledikten sonra, bunun etkisini beklemeden hemen odadan çıkıp yok olmuşlardı. Onlar Tanrı Adamı Yakup'a, kıldan yapılmış çadırın önünde rastlamışlardı; önce ona doğru birkaç güçlü adımla yavaş yavaş yaklaşıp ellerindeki kana bulanmış peçeli elbise parçalarını görmesi için –tıpkı kendilerine öğretildiği gibi– oracığa koyuvermişlerdi ve sonra bütün

güçleriyle koşarak soluğu uzaklarda almışlardı. Hiç kimse Yakup'un orada ne kadar süreyle kaldığını ve o eşya parçalarına ne kadar baktığını, Yusuf'un bu dünyada geriye kalan bu parçalarına ne kadar bakıp incelediğini kimse bilmiyor. Sonra onun güya sırtüstü düştüğü varsayılıyor, çünkü oradan geçen kadınlar onu sırtüstü yatar vaziyette bulmuşlardı: Bunlar onun oğullarının karıları olan Sihemli Buna ile Şimeonlu Gespons'tu ve Levi'nin karısı, yani Eber'in kız torunuydu. Onlar korku içinde Yakup'u yerden kaldırmışlar ve çadırın içine taşımışlardı. Onun elinde bulunan şey, kadınlara bu hadisenin sebebi konusunda bilgilenmelerini sağlamıştı.

Onun öylece yatıp kaldığı bu baygınlık hâli, alışılmışın dışında bir durum arz ediyordu, bu bir nevi kaskatı kesilme hâliydi, bütün kasları taş kesilmiş gibiydi ve ateşi vardı, bu yüzden hiçbir eklemi de hareket edemez hâldeydi, zorlanacak olursa kırılabilirdi, çünkü bütün vücudu tamamen taş kesilmişti. Bu, çok az görünen bir vakadır; olağanüstü bir kader beklentisi üzerine inen, bir tepkinin ifadesidir ve bir kilitlenme olayıdır; aynı zamanda kabul edilmesi mümkün olmayan bir olgu karşısında çıkmaza girme-direnememenin verdiği bir tıkanma olayıdır. Bu durum kendiliğinden birkaç saat içinde normale döner ve gevşer –ve yerini, dayanılması zor acılara bırakır.

Burada etraftan, her yerden koşarak gelen, oraya getirtilen çiftlik ahalisi, erkekler ve kadınlar, bir tuz sütununa dönmüş ve yüreği acıyla dolu, zavallı ve perişan bir yaşama açık olan bu adamın yumuşama ve gevşeme olayını korku dolu gözlerle izliyorlardı. Henüz boğazından hiçbir ses duyulmuyordu ama o, bir itiraf etmeyi de ihtiva eden bu simgesel belgeyi kendisine getiren ama şu anda bulunmayan insanlara da bir cevap olarak vermişti: "Evet, bu benim oğlumun elbisesi!" Bunun üzerine korkunç ve kulakları tırmalayan bir sesle feryat etmişti. "Kötü bir hayvan onu yemiş, vahşi bir hayvan Yusuf'u parçalamış!" Bu 'parçalamış' sözü kendisine de yapılmış gibi farz ederek kendi elbiselerini de parçalamaya başlamıştı.

Yazın en şiddetli günleriydi ve ince bir elbise giymişti, bu yüzden çok çabuk parçalanıyordu. Ama bütün gücüyle sergilediği bu parçalama davranışıyla, içindeki acı ve ıstırabı aksettirmesine rağmen, el-

bisesi onun bu davranışına uzun süre dayandı. Etrafta bulunanlar, bu taşkınlığı, yatıştırmaya çalışan ifadelerle dehşet içinde seyretmek zorunda kalmışlardı, öyle ki Yakup durmak bilmiyordu, sanki bu vahşi eylemi yaşıyormuş gibi her tarafını parçalıyordu ve parçaladıklarını peş peşe etrafa fırlatıyordu, en sonunda çırılçıplak kalmıştı. Bütün dünyada insan etinin çıplaklığına duyulan tepkiye her zaman saygılı olan bu utangaç adamın, bu şekildeki davranışı, tamamen, tabii olmayan bir hadiseydi ve onu bu hâlde görmek çok aşağılayıcı bir durumdu, bunun için çiftlik ahalisi ah ve vah şeklindeki feryatlarla sırtlarını dönüp, başlarını örterek dışarıya çıkmışlardı.

'Ar' sözcüğünün, en son ve en yaygın anlamını hiçe saydığı anlaşılıyordu. Sözcüğün ilk çıktığı o korkunç olayı anımsatmayan ve artık unutulan anlamına göre anlaşıldığından, onlar böyle davranmışlardı: Bu tek heceli kelimenin orijinali, cennetten kovdurma olayının bir başka şekilde yazılışıdır, bunun en üst katmanındaki anlamında ise yine o ilk olayı anımsatan ima ve mecazi yolla çağrıştırma etkisini sürdürmeye devam etmektedir. Çok büyük bir üzüntü sırasında insanın üstünü başını parçalaması olayında edeple ilgili anımsama gözükmektedir: Elbiseleri tamamen üstünden atmak, ilk ahlaklı veya ön-edepli oluş eyleminin medeni bir şekilde hafifleştirilmiş şeklidir; örtünme ve takı, insan haysiyetinin bir işareti olarak son derece üzücü olayı yok eder ve aynı şekilde insanın kendisini çıplak bir yaratık derecesine indiren ve onu alçaltan bu feci durumu seyretmeyi reddetmek de insan haysiyetinin bir işaretidir. Yakup işte bunu yapıyordu. Derin acı yüzünden ahlak ve medeniyetin en altına düşüyordu, kendine özgü olan nitelikten geri dönüşü yaşıyordu; 'asla yapılamayacak olanı' yapıyordu ve doğru düşünülecek olursa, bu bütün kötülüklerin kaynağıdır. En altta olan bu sırada en üste geliyor; o çektiği bu acının şiddetini ifade etmek için aklına başka bir şey gelmiş olsaydı, örneğin bir teke gibi acı acı melemiş olsaydı bu, çiftlik halkınca böylesine çirkin bir şekilde algılanmazdı.

Evet, onlar utanarak kaçıyorlardı; onu terk ediyorlardı –bu durumun, bu zavallı ihtiyar için çok sevimli ve haklı bir hareket olup ol-

madığı konusu şüpheli olabilir; bu utanç verici olayı onun en derinlerde bulunan arzularının yaratıp yaratmadığı, bunun kendisini memnun edip etmediği bilinmiyordu ama, bu şeyi kabaca gösterdiği sırada kendisinden çok şey kaybettireceğini düşündükleri için mi acaba yalnız bırakılmıştı? Fakat o yalnız değildi ve acının gösterilişi, yapısı ve amacı, insanların tanıklığını gerektirmiyordu, yani bu dehşet olgusunun sebep olduğu taşkınlık hâlinin savunulacak hâli yoktu. Kime karşı korunması gerekiyordu ki, daha net bir ifadeyle: Bu kime karşı yapılmış bir eylemdi, aslında bu feci tepki kimin üzerinde yaratılmak istenmişti ve tabiatın ilk başlangıçtaki durumuna anlamlı bir şekilde geri dönüşün gözler önüne serilmesi kime karşı yapılmıştı? Bizzat kendisinin yaptığı bu davranış, bir tekrarlama olayı –çöl hayatına özgü bir şeydi– çaresizlik içinde kalan bu adam, bunu çok iyi biliyordu ve onun halkı da bunu yavaş yavaş öğreniyordu. Bir zamanlar Eliezer, 'İbrahim'in en kıdemli kâhyası' bu olaya sahip çıkmıştı –yaşlı bir adamın yaptığı bu hadiseyi garip bir ifadeyle 'Ben' diyerek anlatıyordu ve yeryüzü sanki onun üstüne zıplaya zıplaya geliyordu.

O da bu korkunç ve simgeyle etkisini daha da arttıran haberle kalbinden vurulmuştu; bu haberde, hakiki kadının oğlu, kendisinin güzel ve yetenekli öğrencisi Yusuf'un yolculuk sırasında felakete uğrayıp öldüğü ve onun bir vahşi hayvanın kurbanı olduğu bildiriliyordu; ama onun garip, serin ruh hâli, yine onun tuhaf, engin bilinci, bu darbenin algılanışındaki etkiyi oldukça önlüyordu ve ayrıca perişan olan Yakup'a gerekli olan yardım için çare arayışı, kendisi için endişelenmesini azaltıyordu. Bu efendi günlerce yemek-içmekten kesilmiş, ağzına lokma koymuyordu, sadece Eliezer ona yemek sunan kişi olmuştu ve bunu en azından geceleyin onun çadırına ve yatak odasına girip yerine getiriyor ve kendisine malum edildiği üzere, onun yanı başından ayrılmıyordu. Gündüzleri ise Yakup bu yerleşim yerinin hiç gölge almadığı bir köşesinde çanak, çömlek, cam kırıklarının ve kül yığınlarının üstündeki yerde ellerinde Yusuf'un elbisesinin parçaları olduğu hâlde, çırılçıplak, saç-

ları, sakalları ve omuzları küller içinde ve zaman zaman oradaki çanak-çömlek parçalarıyla vücudunu çizerek, sanki kan çıbanı çıkarmış ve cüzzam hastalığına yakalanmış gibi oturuyordu –bu tamamen sembolik bir davranış tarzıydı, çünkü o ne kan çıbanına ne de cüzzama yakalanmıştı.

Bu zavallı ve günahlarının affedilmesini ifade eden vücuda bakmak, sembolik de olsa, bu kirliliği atma uğraşı veren vücudun görünüşü yeterince üzücü ve yürekleri sızlatıcıydı; ve herkes, başkâhya da dahil, bu elem verici teslimiyetin görüldüğü yere saygı ve çekinme nedeniyle gitmiyordu. Yakup'un vücudu artık genç ve yapılı bir delikanlının vücudu gibi değildi, onun bir zamanlar öküz gözlü yabancı bir adamla Yabbok'ta yaptığı ve zaferle biten güreşteki vücuttan eser yoktu, güreşten sonra hakkı olmayan kadınla rüzgârlı bir gecede birlikte kalmışlardı; yine onun Yusuf'u dünyaya getiren hakiki karısıyla birlikte olduğu zamanki vücudundan da eser kalmamıştı. Hesapçıların dikkatlerinden de kaçmış olan bu yetmiş yılda, içerik bakımından her şey dopdolu ve etkili geçmişti, ama yaşlanma olgusu vücuttaki olumsuz şekil değişikliklerini de beraberinde getirmişti; bu durum onun çıplaklığında çok üzücü bir şekilde belli oluyordu. Gençlik, seve seve ve cesurca çıplaklığı gösterebilir; onda güzelliğin verdiği bir iyi niyet vardır. Yaşlılık, onurlu bir utanma duygusu ve bilinciyle kendisini örtülerle saklar, niçin? Güneşten kıpkırmızı kesilmiş göğsündeki kılların ağardığı ve yılların akışı içinde, şekil bakımından kadınlarınkine yakın bir hâl alan göğsü, gücü kuvveti azalmış kollarıyla bacakları, yumuşayıp gevşemiş karnındaki kırışıklıkları çıplak olarak görmek, sakin ihtiyar Eliezer dahil hiç kimsenin tahammül edemeyeceği bir manzaradaydı. Çünkü Efendiyi bu çıplak hâliyle Eliezer de rahatsız etmek istemiyordu.

Ayrıca o, şiddetli üzüntü içinde bulunan Yakup'a bilinen ölçüleri aşmayan önlemlerle engel olabilecek kişiydi: Bu çöplükte ve sürekli olarak yeniden kirletilen, ter ve göz yaşlarının karıştığı kül yığını üstündeki kalışını engelleyebilirdi. Bu şeylere razı olmak gerekiyordu, Eliezer bu günahtan arınma yerinin üzerine geçici olarak

bir gölgelik yaptırarak Yakup'un aşırı Tammuz güneşinin çok şiddetli sıcaklarından zarar görmesini engellemek istiyordu. Bu yüzden Yakup'un ıstırap açılan ağzıyla tamamlanan yüz ifadesi, sakalları içinde takılı kalmış gibi görünen çenesi, sıcaklık ve felaketin acısıyla kıpkırmızı kesilmiş ve yukarı doğru yönelik dönüp duran gözlerinin etrafı iyice çukurlaşmıştı; yumuşak başlı ve aklı başında bir insan olan Yakup'un bu durumu ve davranışları, bazılarınca doğrudan sözle ifade edemedikleri ama akıllarından da pek önem vermedikleri bir şeymiş gibi geçebilirdi.

"Benim yüzüm ağlamaktan kıpkırmızıydı ve şişmişti" diyordu titreyen sesiyle, "İyice büzülmüş ve eğilerek, gözyaşları dökerek oturuyordum, gözyaşlarım yüzümden süzülüp yere akıyordu."

İşitilenler onun kendi sözleri değildi. Daha önceleri, eski şarkı sözlerinden anlaşıldığı üzere, Nuh'un tufana bakarak dile getirmiş olduğu böyle veya benzeri sözlerdi ve Yakup kendisini bu olayla özdeşleştirmişti. Çünkü eski zamanlardan gelen ve insanların çektikleri acıları ve çileleri, dizeler hâlinde bünyesinde saklayan bu eserlerin mevcut olması ve bunların daha sonraki kuşaklarda yaşayanlarınkine uygun düşmesi, sanki onlar için de yazılmış olduğu izlenimi taşıması iyi bir şey, bu eskiden biçimlenmiş sözlerin onun için de yeterli olabilmesi, onun bunları kullanabilmesi ve kendi ıstırabını bu ilk zamanlarda yaşanan acılarla birleştirmiş olması güzel bir durum. Gerçekte Yakup kendi sefaletine şeref bahşetmiyordu, bu acısını büyük Tufan olayıyla aynı kefeye koymuştu ve onunla ilgili sözleri kendisi için kullanıyor, bununla kendi ıstırabını ima ediyordu.

Zaten o çaresizlik içinde kaldığında hep ya tam ya da yarı yarıya ima yoluyla konuşur ve şikâyette bulunurdu. Özellikle, sürekli işitilen feryadında: "Vahşi bir hayvan Yusuf'u yedi! Parça parça oldu Yusuf!" Bu ima kolayca kullanılan bir karakter arz ediyor, bu suretle acısının bir nebze azalmış olduğuna hiç kimse inanmıyor. Ah, bu ima olgusuna rağmen, onun acısında eksilme yoktu.

"Kuzu, anasının kuzusu kesildi!" diye uzun uzadıya dövünüyor, öne-arkaya sallanıyor ve acı gözyaşları döküyordu. "Önce annesi ve şimdi de kuzusu! Ana koyun bu kuzusunu bırakıp gitti, kalaca-

ğımız yere bir tarla boyu uzaklıktaydı; şimdi de kuzusu yolunu şaşırdı ve kaybolup gitti! Hayır, hayır, hayır, hayır! Artık çok fazla, çok fazla! Yazıklar olsun, yazıklar olsun! Sevgili oğul için ağıt yakıyor. Onu bu suretle yüceltiyordu. Köklerinden koparılmış filiz için, bir fidan gibi yerinden sökülen benim ümidim için bu ağıt. Damu'm, yavrum! Onun mekânı oldu alt dünya! Ekmek yemeyeceğim, su içmeyeceğim. Parça parça oldu Yusuf..."

Zaman zaman elindeki ıslak bezle yüzünü silen Eliezer, onun feryadına katılıyordu; o da, hazır hâle getirilmiş ve eskiden hazırlanmış sözleri tekrarlayıp onun sırtına yaslanarak bu 'ağıt'ı söylüyor veya 'parça parça oldu' diye mırıldanarak veya ağıt melodisine biraz katılarak ona destek veriyordu. Ayrıca bütün çiftlik bu şekilde saatlerce feryat ediyordu ve bu evin sevgili oğlunun yok oluşuyla ilgili yapılan bu keder ve yas, keşke daha samimi olmuş olsaydı. "*Hoi achî*! *Hoi adôn*! Yazık oldu kardeşe! Yazık oldu Beye!" şeklinde koro hâlinde Yakup'un ve Eliezer'in ağıtına katılıyorlardı; karşı taraftan da fidanının kökünden söküldüğü ve çöl rüzgârının bu yeşil çimeni kuruttuğu için yemek içmek istemediğini söylemesi işitiliyordu.

Gelenek iyidir; sevinç ve kederi, öngörüldüğü biçimde düzenler, onların karmakarışık bir şekilde yozlaşmasına, dağılmasına ve taşkınlık derecesine ulaşmasına mâni olmakla kalmaz, aynı zamanda onlara içinde akacakları sağlam bir yatak da hazırlar. Yakup da gelenekteki bu bağlayıcılıkta bulunan özelliğin rahmetini ve hayrının dokunuşunu hissediyordu; ama İbrahim'in bu torunu son derece ilk ve orijinal bir anlayışa sahipti ve genel olarak hissedilen duyguyu kişisel fikirleriyle çok canlı bir şekilde bağlamıştı, böylece aynı şekil içinde yeterliliğe kavuşmayı başarabiliyordu. O konuşuyordu, serbestçe yakarıyordu, ima etmiyordu ve bu sırada da Eliezer onun yüzünü, rahatlatıcı bir söz söyleyerek veya uyarıcı örneklerle anımsatma yaparak siliyordu.

"Korktuğum şey" dedi Yakup, ıstırapla kısılmış, bazen yükseliveren ve yarı yarıya boğum boğum çıkan sesiyle, "başıma geldi, endişelendiğim şey gerçek oldu! Anlıyor musun bunu Eliezer? Al-

gılayabiliyor musun bunu ha? Hayır, hayır, hayır, hayır, korkulan şeyin gerçekten olmasını algılamak mümkün değil. Keşke endişe etmeseydim, keşke bu, farkında olmadan meydana gelseydi, o zaman buna inanırdım; kendi yüreğime şöyle söylerdim: Fikirsiz birisin ve felaket için önlem almadın, çünkü sen bu felaketi dualarınla defederek tehlikeyi önlemedin. Bak, bu sürpriz, ne kadar inandırıcı. Malum olan şey ise geliyor hem de çekinmeden, her şeye rağmen geliyor, bu benim gözümde nefret ettiğim bir şey ve Tanrıyla yaptığımız sözleşmeye aykırı."

"Felaket olması konusunda hiçbir sözleşme yapılmadı" diye karşılık verdi Eliezer.

"Hayır, doğru değil. Ama insanın duygusu için, yani içinde akıl ve isyan bulunan duygusu için! Çünkü insana ne maksatla bu korku ve önlem verildi; belayı üzerine davet etsin ve bu belayı alsın ve erkenden kötü fikirleri üzerinden atsın, hep kendisi bunları düşünsün diye mi? Bu insanı çileden çıkarıyor, ama utandırıyor da ve kendi kendine şöyle konuşuyor: 'Bunlar hâlâ benim fikirlerim mi? Onlar insanın fikirleri, benim hoşuma gitmiyor artık.' Peki ne olacak bu insan, eğer önlem artık geçerli değilse ve insan boşu boşuna korkuyorsa, hem de haklı olarak? Veya eğer düşündüğünden başkası gelirse, hiçbir şekilde güvenemez olursa, insan nasıl yaşasın ki?"

"Tanrı serbesttir" dedi Eliezer.

Yakup dudaklarını sımsıkı kapattı. Tekrar yere düşen testi kırığını aldı ve simgesel olan kan çıbanlarını onunla çizdi. Tanrının adını şimdilik bu işe karıştırmak olmuyordu. Sözlerine devam etti:

"Vahşi bir hayvanın çalılıklardan çıkıp bu çocuğu pençeleri altına alıp onun canını yakacağından korkuyor ve endişeleniyordum ve herkesin önünde benim bu korkum bir alay konusu olacağını göz önüne aldım ve onun gitmesine izin verdim. Etraftakiler şöyle konuşuyorlardı: 'Şu ihtiyar süt annesine bakın hele!' Ve oradaki birisinin de sürekli olarak şu sözleri gülünçtü: 'Ben hastayım, ölümcül hastayım' ama sağlıklı görünüyor ve ölmüyor ve kimse bunu ciddiye almıyor ve sonunda kendisi de. Ama işte onu ölmüş olarak buldular ve

alay etme zevkinden pişmanlık duyuyorlar ve şunları söylüyorlar: 'Bakın, o bir deli değildi.' Bir adam buna nasıl katlanır, onun utanması gerekmez mi? Hayır, çünkü o ölmüş. Keşke ben onların karşısında bir deli olsaydım ve bunu onların önünde aynen öyle yaşasaydım. Burada çöplerin içinde oturuyorum, kıpkırmızı kesilmiş, ağlamaktan yüzüm gözüm şişmiş bir hâldeyim, gözyaşlarım yüzümden akıp küle karışıyor. Başıma gelen bu felaketi sevinçle mi karşılamalıydım? Hayır, çünkü başıma geldi bir kere. Ben ölmüşüm, çünkü Yusuf ölmüş, parça parça olmuş...

İşte, Eliezer, al ve bak: Bu elbise ve üstü resimli tül elbisenin parçaları! Bunu en sevdiğim ve gerçek karımın gelin odasında saklamıştım ve ona ruhundaki tüm çiçekleri sunmuştum. Ama daha sonra Laban'ın hilesiyle sahte kadın orada bulunmuştu ve benim ruhuma böylece hakaret edildi, ruhum uzun süre tarif edilmez şekilde parça parça oldu –ta ki benim gerçek karım şiddetli ağrılar içinde bu çocuğu dünyaya getirinceye kadar, Dumuzi, benim her şeyim– ama şimdi o da elimden koparılıp alındı ve bir anda öldürüldü. Bunu aklın alıyor mu? Bu kabul edilebilir bir durum mu, bu Ondan beklenir mi? Hayır, hayır, hayır, hayır, yalvarıyorum artık yaşamak istemiyorum. Ruhumun ve bu iskelet olan vücudumun ölmesini arzu ediyorum."

"Günaha girme, İsrael!"

"Ah, Eliezer, bana Tanrı korkusunu öğret ve Onun bu yüce gücü ve kudreti önünde ibadet etmeyi öğret! O, Esau'nun acı acı döktüğü gözyaşlarının bedelini bana bütün şiddetiyle ödetiyor, Kendi adının ve kutsallığının da! Bu bedeli dilediği gibi belirliyor ve hoşgörüyle tahsil ediyor. Bunu benimle pazarlık etmeden yaptı ve bana hiç indirim de yapmadı, işte bunu ben kaldıramıyorum, artık bu çok aşırı oldu. Benim Onun fikrine göre ödeme yapabileceğimi anlıyor ve benim ruhumda olabilen şeyi benden daha iyi de biliyor. Ben Onunla aynı derecede bire bir hesaplaşabilir miyim? Küller içinde oturuyor ve çıbanlarımı seramik parçalarıyla çizip açıyorum, –daha ne istiyor? Dudaklarımla ifade ediyorum: Tanrı ne yaparsa doğru yapar. O benim dudaklarımı takip ediyor! Kalbimden geçenler benim işim."

"Ama O, kalpten geçenleri de okur."

"Bu benim kabahatim değil. Onu da O yarattı, kalbin içini de görüyor ve ben görmüyorum. İnsana bu yüce kudreti karşısında sığınacağı bir yer yaratsaydı daha iyi yapmış olurdu, kabul edilemeyecek olan bu duruma karşı homurdanabilirdi ve adalet konusunda kendi payına düşeni yerine getirseydi daha iyi olurdu. Onun sığınacağı yer işte bu kalpti ve bu sevgi çadırı. Ziyarete geldiğinde, onu iyice süsler ve süpürüp temizlenmiş bulurdu ve Kendisine şeref makamı tahsis edilirdi. Şimdi ise orada kül ve gözyaşları karışmış bir hâlde bulunuyor ve de ıstırap denen pislik var. O, Kendisini kirletmemek için kalbimden kaçınıyor ve dudaklarımı takip ediyor."

"Günaha girmek istemiyordun ya, Yakup ben Yizhak."

"Sözleri harmanlama ihtiyar kâhya, çünkü onlar boş samandır! Benimkileri kabul et ve Tanrınınkileri boş ver, çünkü O muhteşemdir ve senin esirgemene gülüp geçer, ben ise bir ıstırap yığınıyım. Bana yüzüme karşı bir şeyler söyleme, bana ruhundan gelen şeyler söyle, bunun dışındakilere artık tahammül edemiyorum. Biliyor musun, anladın mı, Yusuf'un nereye gittiğini ve bana asla, asla geri dönmeyeceğini? Eğer sadece bunu düşünecek olursan, benimle içinden geldiği gibi konuşabilirsin, böylece boş sapları harmanlayabilirsin. Ben kendi ağzımla ona yolculuk rotasını söylemiştim ve şöyle demiştim: Şekem'e git ve kardeşlerinin önünde saygıyla eğil, onların eve dönmelerini söyle ve İsrael'in orada yaprakları dökülmüş bir ağaç gövdesi gibi kalmasına meydan vermeyin, demiştim. Onun bunu yerine getireceğini ümit ediyordum ve tek başına yanına hiç kimseyi almadan yola çıkacağını söyledi ve öyle de yaptı; çünkü ben, benim çılgınlığımda Onun çılgınlığını fark etmiştim, Tanrının bildiği gibi, hiçbir şeyi gizlemedim. Ama Tanrı bildiği şeyi benden gizledi, çünkü O bana bu çocuğa şu emri vermemi vahyetmişti: Oraya git! ve Onun bilgisine ve vahşi niyetlerine katıl. İşte kudret sahibi Tanrının sadakati bu ve böyle mukabele ediyor, gerçek olana gerçek olanla."

"En azından dudaklarına sahip ol, ey gerçek kadının oğlu!"

"Benim dudaklarım hoş olmayan şeyleri tükürüp atayım diye yapıldı. Dışarıdan dışarıdan konuşma Eliezer, aksine içinden geldiği gibi konuş! Ne düşündü de Tanrı bana bu cezayı verdi, bunun yüzünden gözlerim dönüp duruyor ve çıldıracak hâle geliyorum, çünkü ben bunu hak etmedim ki? Benim taş gibi gücüm mü var ki, ben sadece etten birisiyim? O beni Kendi kudreti içinde keşke madenden yapmış olsaydı, ama böyle benim için olmuyor... Yavrum, benim Damu'cuğum! Tanrı onu verdi, Tanrı onu yeniden aldı –keşke onu bana vermeseydi veya keşke beni anamdan hâsıl etmeseydi ve hiçbir şey yapmasaydı! Ne düşünülür Eliezer, nereye gidilir ve bu sıkıntı nasıl giderilir? Keşke ben olmasaydım, böylece hiçbir şeyden haberim olmazdı ve hiçbir şey de olmazdı. Sanki hiç varolmamış gibi Yusuf'un yok olması, benim varolduğum hâlde onun yokluğunun ıstırabını çekmemden daha iyi. Çünkü benim onun için duyduğum bu ıstırap bende kalır. Ah, Tanrı Kendisine karşı gelinemeyeceğini, hayır denilecek olsa bile alsında evet demek zorunda olduğumuzu söylemişti. Evet, bana bu yaşımda böyle bir şeyi verdi, bunun için Tanrıma şükürler olsun! O onu kendi elleriyle yarattı ve çok güzel yaptı. Onu tıpkı bir süt gibi sağmıştı ve onun uzuvlarını düzgün yarattı, onu et ve deriyle giydirdi ve onun üzerine lütfunu ihsan etti, benim kulak mememi tutar ve şöyle derdi gülerek: 'Babacığım, bunu bana ver!' Ben de kulağımı ona verirdim, çünkü ben taştan ve madenden değilim. Ona seyahate göndermek için seslendiğimde, ondan beklentilerimi kendisine bildirdiğimde, şöyle seslenmişti: 'Buradayım!' ve topuklarını birbirine vurmuştu –bunu düşünüyorum ve gözlerimden sular seller gibi yaşlar dökülüyor. Keşke ben yakarak vereceğimiz kurban için onu oduna gönderseydim ve elinden tutup bizzat ateş ve bıçağı taşısaydım. Of, Eliezer, ben Tanrıya iman ettiğimi söyledim ve Ona teslim oldum ve tövbe ettim. Acaba O benim bu minnet duygularımı ve tövbemi kabul etmiş mi, ne dersin? Hayır, aksine öfkeyle burnundan soludu ve şöyle söyledi: 'Senin yapamayacağın şey olsun ve verip veremeyeceğin şeyi de Ben alırım.' Tanrı işte budur!

Burada, bak: Bu elbise ve elbisenin parçaları, kanla sertleşmiş. Bu onun damarlarından akan kan, canavarın etlerini parçalayıp akıttığı kan. Ne feci, ne feci! Tanrının belası bu! Ne vahşet, körü körüne, akılsızca yapılmış cinayet!... Ben ondan çok fazla şey bekledim Eliezer, bu çocuktan çok fazla şey. Tarlada yanlış yola saptı ve çölde yanıldı; işte o zaman canavar ona saldırdı ve pençeleriyle vurdu yere serdi yemek için, onun korkusuna aldırmadı. Belki beni yardıma çağırdı. Belki annesini... Annesi o henüz çocukken öldü. Onun sesini kimse işitmedi, Tanrı önlem almıştı. Ona saldıranın bir aslan veya iri bir domuz olduğunu, diken diken olmuş tüyleriyle üzerine saldırarak içini deştiğini düşünebilir misin...."

Ürpermişti, dili tutulmuştu ve derin düşüncelere dalmıştı. 'Domuz' kelimesi kaçınılmaz bir şekilde düşüncelerinin bir noktada toplanmasına yol açtı. Domuz iğrenç bir yaratık, duyguları parçalayan, en yukarıya, ilk örnekte olabilecek ve ilk kez yaratılanlara özgü, sürekli dönüp duran ve her zaman varolan şeklindeki düşünceler yükselmişler ve yıldızların altına yerleşmişlerdi. Erkek yaban domuzu, öfkelenen başdomuz, Tanrı katili Seth idi, Kızıl denen ilahtı. Yakup, Esau'yu yumuşatmayı başarmıştı. Ama Elifas'ın ayaklarına kapamp ağlayan bu adam, ilk örnek hadiseye uygun olarak doğru ve haklı bir şekilde erkek kardeşini parçalara ayırmıştı ve kendisi de parçalanmış ve on parçaya ayrılmış olarak aşağıda yeniden meydana gelmişti. İşte şu anda derinlerden yukarıya, bir nevi menkıbelere özgü bir kuşku yüzeye çıkıyordu ve Yakup'un bilincine doğru yol alıyordu; bu kanlı elbisede gizli kalmış olan kuşku, artık kendisini göstermek istiyordu: Bu lanet olası erkek domuzun, yani Yusuf'u parçalayan domuzun kim olduğunu ortaya koyacak karanlık bir kuşkulanma. Bilinç yüzeyine çıkmadan önce bu kuşku yeniden karanlığın içine bırakıyordu kendini, hatta bizzat bu kuşkulanmayı baskı altında tutmak için yardım ediyordu. Yeterince ilginç bir durum, kuşkulanmayı aklına getirmek bile istemiyordu, bu alt tarafta bulunan, üsttekinin de yeniden bilinmesini sağlayacak olan bu bilgiye karşı savaşını veriyordu, direniyordu, çünkü o buna

izin verecek olursa suçluluk kuşkusu altında kalacak ve bu, bizzat kendisine karşı da yönelmiş olacaktı. Yusuf'un cesareti, hakikat sevgisi, sorumluluk kabul etmesi yolculuğa çıkmasına yeterli olmuştu ve bundan dolayı kendisinden çok şey bekleniyordu. Ama bu çocuğun yok olmasında, onun da suç ortağı olduğunu anlamak gerek, bu suç bir kardeşten ve kardeşlerden şüphelenmekten kaynaklanmış olmalıydı, bunun için onun cesareti ve hakikat sevgisi ne yazık ki yeterli olmuyordu. Bizzat onun başdomuz olduğunu itiraf etmek gerek, duygusal gururla donanmış delicesine sevgi yüzünden Yusuf'u yok etmişti, yani o gizlice ondan pek çok şeyi gerçekleştirmesini istemişti ve büyük acı içinde olduğundan artık hiçbir şey bilmek istemiyordu. Ve buna rağmen bu dayanılmaz acının verdiği yürek sızısı, işte bu izin verilmeyen ve karanlığın içine sürülmüş kuşkudan ileri geliyordu.

Tanrı için Yakup'un yapması gereken şeyler vardı, O her şeyin arka tarafında bulunuyordu; onun düşünceli, ağlayan, çaresizlik içindeki gözleri Ona çevrilmişti. Aslan veya domuz istenmişti, izin verilmişti, tek kelimeyle bu tiksindirici olayı Tanrı yapmıştı ve o bu konuda imanın iyi bildiği bir yetinme duygusu hissetti, kuşkulanma, onun Tanrıyla hesaplaşıp hakkını araması için buna müsaade etmişti –aslında yüceltilmiş bir durum, bununla onun dışarıda sergilediği çıplaklık, kül içinde bulunan alçaltılmış konumuyla ters düşüyordu. Hiç kuşkusuz bu alçaltılma olgusu doğruluk için gerekliydi. Yakup sefaletini kurcalayıp deşiyordu ve sözünü esirgemiyordu ve dudaklarına hâkim olmuyordu.

"İşte Tanrı budur!" diye yineledi şiddetle ürpererek. "Tanrı bana sormadı Eliezer, bir deneme için de emretmedi: 'Sevdiğin oğlunu bana kurban et!' Belki ben bu minnetle bekleme konusunda yeterince güçlü olmuş olabilirdim ve bu çocuğu Moriya'ya* doğru götürürdüm, Onun yakarak kurban vereceğin koç nerede sorusuna

* Moriya: Kudüs civarında bir tepe –yn.

rağmen, bu çocuğu oraya götürebilirdim; belki de ben baygın düşmeden bunu işitebilirdim ve koça güvenerek bıçağı İshak'm üzerine kaldırmış olurdum! Ama böyle değil, böyle değil Eliezer. O beni ilk önce deneme için onurlandırmadı. Aksine benim sevgili çocuğumu samimi anlayışım sayesinde yüreğimden söküp aldı, aslında ben bu kardeş kavgasında suçsuz değilim. Ve onu yanılttı, aslanın pençesine attı ve vahşi bir domuz kancasını onun etine sapladı ve onun bağırsaklarını deşip çıkarttı. Bu hayvan her şeyi yer, bunu bilmen lazım. O onu yedi. Kendi yavrularına da götürdü Yusuf'tan geri kalan parçaları. Bu olabilir mi ve kabul edilebilir mi? Hayır, bu yenmez! Ben onu tıpkı kuşun tüylerini söküp attığı gibi tükürüp atarım. Dilerim Tanrı, nasıl isterse öyle yapsın, çünkü benim için artık hiçbir şey kalmadı."

"Aklını başına topla, İsrael!"

"Hayır, ben şuurumu kaybettim evimin kâhyası, Tanrı onu benden aldı, şimdi benim sözlerimi dinliyor. Beni yaratan O, bunu biliyorum. Beni bir süt gibi sağdı ve peynir gibi süzdü, bunu itiraf ediyorum. Ama Ona ne oluyor, biz olmazsak O nerede olur ki, babalarım ve ben olmasaydım? Hafızası mı zayıfladı? Onun uğruna acı ve ıstırap çeken insanını unuttu mu? Hani Abram Onu keşfetmişti ve düşüncelerinden ortaya çıkarmıştı ve bunun üzerine O parmaklarını öpmüş ve şöyle buyurmuştu: 'Nihayet Ben Hâkim olacağım ve Yüceler Yücesi olarak adlandırılacağım!' Soruyorum: Benimle yaptığı birlik sözleşmesini unuttu mu, hani O beni dişleriyle öfkesini belli ederek ve sanki ben Onun düşmanıymışım gibi bir tavır takınarak yaptığımız sözleşmeyi? Benim suçum ve kabahatim nerede? Onları bana göster, haydi! Bu yöredeki Baal'lere ben mi tütsü yaktım ve yıldızlara ben mi elimle öpücükler gönderdim? Benim içimde kötülük yok! Benim dualarım saftı. Adalet yerine eza ve cefa görüyorum. Beni kendi iradesine göre hemen perişan etti ve çukura attı; Ona göre küçük bir şey ama bana göre böylesine şiddet devam ettikçe artık yaşamayı arzu etmiyorum. İnsan aklıyla alay mı ediyor, azameti içinde dindarları ve kötüleri mahvediyor? Ama insanın ak-

lı olmaksızın acaba Onun yeri nerede olurdu ki Eliezer, sözleşme bozuldu! Bana niçin diye sorma, çünkü sana seni üzecek cevap veririm. Tanrı adımını uyduramadı –beni anlıyor musun? Tanrı ve insan birbirlerini seçtiler ve bir anlaşma yaptılar, buna göre onlar birisi diğerinin bünyesinde var olacaklardı, oldukları konumlarıyla ve biri diğerinin bünyesinde kutsal olacaklardı. Ama insan, Tanrının bünyesinde zarif ve nazik oldu, ahlaklı bir ruhla Onda bulunuyordu ve buna karşılık Tanrı ondan, kabul edemeyeceği, aynı zamanda içinden atıp reddedeceği ve 'bu bana göre bir şey değil' diyeceği, nefret edilecek bir şey talep ediyor –sonra görüldüğü gibi Eliezer, Tanrı kutsama olgusunda bana adımını uydurmadı, aksine geride kaldı ve üstelik canavarca tavır takındı.

Bu tür konuşmalardan dolayı Eliezer, anlaşılacağı üzere, dehşet içinde kalmıştı ve ellerini gökyüzüne kaldırıp Tanrıdan kendini artık zapt edemez hâle gelen Beyiyle ilgili olarak, hoşgörülü olması için dua etti. Ona ciddi olarak uyarıda bulundu.

"Akılsızca konuşup duruyorsun" dedi "bugüne kadar hiç duyulmadık şeyler söylüyorsun ve Tanrının adını edep ve hayâ kurallarına aykırı olarak kötülüyorsun. Bunu ben sana söylüyorum, sen Abram ile birlikte doğudan gelen kralları Tanrının yardımı sayesinde ve gelin için dünürlüğe giderken toprakların kendisine doğru zıplayarak geldiği kişinin yardımıyla yendin. Çünkü sen Tanrıyı zavallı bir canavar diye adlandırdın ve Ona karşı kendini zarif ve nazik birisi olarak tanımladın; ama sessiz çölde köpek uluması gibi olan bu sözler senin; senin bu büyük acına katılan merhamet olgusunu sen hafife aldın, kötüye kullandın ve sana tanınan hürriyetleri iğrenç bir şekilde fırlatıp attın. Hak ve haksızlık konusunda bir hüküm mü vermek istiyorsun, sadece kuyruğu bir sedir ağacı kadar uzun olan Behemot'u yapmış olan kişi hakkında ve dişleri korku salarak etrafı dolaşan ve kalkan büyüklüğünde pullu vücudu olan Leviathan hakkında değil, aynı zamanda Orion, yediyıldız, sabah kızıllığı, eşekarıları, yılanlar ve Toz-Abubu hakkında da karar vermek mi istiyorsun? Sana O, Esau'dan önce –ki o senden yaşça

büyüktü– Yizhak'ın kutsamasını vermedi mi ve Beth-el'de merdivenlerde gelecekle ilgili muhteşem müjdeler vermedi mi? Bunu güzelce kabullendin; zarif ve nazik insanın bakış açısından buna diyecek bir söz bulamadın, çünkü bu senin kafana uygundu! Seni Laban'ın evinde zengin ve şöhretli yapan ve tozlu sürgüyü açıp çoluk çocuğunla oradan kaçıp gitmeni sağlayan ve Gilead dağında Laban'ı senin önünde bir kuzu gibi yapan O değil miydi? Ama şimdi, bir acı olay oldu, çok ağır bir hadise –bunu kimse inkâr edemez– başına geldiği için suratını asıp Ona kafa tutuyorsun Beyim; inatçı, söz anlamaz bir eşek gibi tepiniyorsun ve her şeyi rezil bir şekilde fırlatıp atıyorsun ve şöyle konuşuyorsun: 'Terbiye konusunda Tanrı geri kalmıştı.' Sen günahsız mısın, bir et olduğun için ve hayatın boyunca hep adaletli olduğundan emin misin? Seni aşan şeyi anlamak istiyorsun ve hayatı onun sırrına göre kurmak istiyorsun ve sen insan sözünle bunun üstünde uçup gidiyor ve şöyle söylüyorsun: 'Benim için artık Onun hiçbir anlamı yok ve ben Tanrıdan daha kutsalım?' Hakikaten, ben bunu hiç duymamış olmalıydım, vah vah, gerçek kadının oğlu!"

"Evet, sen Eliezer" diye sefil bir şekilde alay ederek cevap verdi. "Sen benim için gerçek, hakiki birisin, böyle kalabilirsin! Sen bilgeliği kaşık kaşık yiyerek elde ettin ve senin gözeneklerinden bilgelik fışkırıyor. Bu gerçekten yüce bir şey, sen beni azarlıyor ve senin Abram'la birlikte kralları sürüp çıkarmış olduğunu, ki bu düpedüz mümkün değildir, sezdirmek istiyorsun, çünkü aklıma göre sen benim, hizmetçi bir kızdan Dimaşki'de doğmuş olan yarı kardeşimsin ve İbrahim'i benim gibi sen de gözlerinle çok az gördün. Bak işte, bu fakir, senin yücelmen için elinden gelen gayreti gösteriyor! Ben tertemizdim, ama Tanrı beni tamamen pisliğe batırdı. Böyle insanlar akıllarıyla iş yaparlar; çünkü onlar hiçbir şeyi dindarane bir güzelleştirmeye yeltenmeyi bilmezler; hakikatin yalın hâliyle, olduğu gibi olmasına müsaade ederler. Yerin senin üzerine doğru atılarak gelmesini de kuşkuyla karşılıyorum. Artık her şey bitti."

"Yakup, Yakup, ne yapıyorsun sen! Kederinden taşkınlık yaparak dünyayı yıkıyorsun, onu parça parça ediyorsun ve seni uyaran kişinin

başına bunları atıyorsun. Çünkü ben kimin kafasına bunları attığını, kesinlikle sana söylemek istemiyorum. Başına böyle bir felaket gelen insan bir tek sen misin ve böyle bir şeyin senin başına gelmemesi mi gerekirdi, içini kutsal şeylere karşı küfürle mi dolduruyorsun veya Tanrıya karşı şiddetle direniyor ve alnını yere eğerek Ona karşı saldırıya mı geçiyorsun? Senin için dağların yerlerinin değiştirilmesini, suların da onların üstünü kaplamasını mı umuyorsun? Senin burada, Tanrıya ahlaksız diye hitabettiğin ve Yüceler Yücesine haksızlık ettiğin için inadından, hırsından çatlayacağına inanıyorum!"

"Sus, Eliezer! Yalvarırım, böyle aksi şeyler söyleme benimle ilgili olarak, bu acıdan dolayı hassaslaştım ve artık dayanamıyorum! Tanrı kendi biricik oğlunu kurban etmek zorunda mıydı, onun domuzların önüne çıkması ve onun domuz yavrularının önüne atılması mı gerekirdi veya ben? Niye Onu teselli edip duruyorsun ve benim yanımda olacakken Onun tarafını tutuyorsun? Hiçbir şey anlamıyorsun ve Tanrının lehine konuşuyorsun. Ah, Tanrı Avukatı olan sen, bu zahmete değer ve seni çok iyi takdir eder, senin Onu korumanı ve Onun icraatlarını gizli gizli göklere çıkarmanı değerlendirir, çünkü O Tanrıdır! Benim görüşüm ise şudur: Senin de dişlerini kıracak. Çünkü sen haksız yere Onun lehinde konuşuyorsun ve Onu aldatıyorsun, tıpkı bir adamı aldatmak gibi ve sen Onu bir insan olarak telakki ediyorsun. Sen bir riyakârsın, eğer sen bu şekilde Onu telakki ettiğin ve Onun işlerini dalkavukça yerine getirdiğin sürece O senin de başına bela verecek; çünkü Onun bana yaptıkları Arş-ı Âlâya çıktı ve Yusuf'u domuzların önüne attı. Senin söylediklerini, ben de söyleyebilirim ve ben senden daha aptal değilim, palavra sıkmadan önce, bunu iyice düşün. Ama ben başka türlü konuşuyorum ve ben Ona senden daha yakınım. Çünkü Tanrının, Onun Avukatına karşı savunulması gerek ve Onu onun affettiklerinden korunması gerekiyor. Onun bir insan olduğunu mu düşünüyorsun, güçlülerin en güçlüsü olduğunu mu, bana karşı Onun tarafını mı tutuyorsun, solucan herif? Sen Onun sonsuza kadar yüce olduğunu mu sayıklıyorsun? O sonsuz bir yüceliktir; eğer sen

Tanrının Tanrıyı aştığını bilseydin, seni, benim kurtuluşum ve güvenliğim için cezalandıracağını, senin olmadığın yerde, Onunla benim aramdaki değerli zâtı görürdün!"

"Biz hepimiz kokuşmuş et parçalarıyız ve sadece günahtan ibaretiz" diye karşılık verdi Eliezer sakince. "Herkes Tanrıyla ilgili inancını muhafaza etmek zorundadır, tabi anladığı kadarıyla ve Ona ulaştığı kadarıyla, çünkü Ona kimse ulaşmaz. Her ikimizin günahkârca konuştuğu kabul edilebilir. Haydi gel şimdi Beyim, artık evini döşe, çünkü bu son derece yüksek matem yeter. Bu kırık dökük parçaların üstündeki yerde yüzün güneşin yakıcı ateşi altında kavrulup pörsüdü, sen böyle bir matem için çok nazik ve hassassın."

"Ağlamaktan!" dedi Yakup. "Sevgili oğlum için ağlamaktan kıpkırmızı oldu ve şişti yüzüm gözüm." Sonra onunla birlikte gitti ve çadırına yerleştirildi. Artık o da bu çöplüğü istemiyordu, çırılçıplak olmayı da ve çanak çömlek parçalarıyla vücudunu çizmeyi de, çünkü bütün bunlar, onun Tanrıyla iyice hesaplaşması için uygulanmıştı.

Yakup'un Tanrı Tarafından Sınanması

İlk üç günden sonra, üstüne sadece bir çuval bezi giydi; hüzün ve kederi biraz daha tavsamış bir yaşam sürdü, oğulları geldiğinde onu, yani babalarını son derece çıldırmış bir durumda bulmadılar. Onlar henüz hiç aldırış etmeden öylece duruyorlardı ve onun yasına ortak olan ve onunla üzülen, onu destekleyen ve onu teselli eden kişiler ise, çiftlikte yaşayan oğullarının kadınlarıydı, Silpa ve Bilha'ydı, (çünkü Yuda'nın karısı Şua henüz orada değildi) ve küçük oğlu Bünyamin'di, Bünyamin kollarını onun boynuna dolayıp onunla birlikte hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. O bu en küçük oğlunu Yusuf kadar çok sevmiyordu ve onu kucağına aldığında gözlerinde gizli bir hüzün belirtisi olmuyordu; çünkü onun doğumuyla Rahel'in hayatı bitmişti. Ama şimdi içten gelen bir sevgiyle bağrına basıyordu ve annesinin koyduğu adıyla, Benoni diye çağırıyordu. Asla ve hiçbir koşul altında onu yola çıkarmayacağına yemin ediyordu, ne tek ba-

şına ne de birilerinin yanında, yetişkin insan olsa da, evlenmiş olsa da; burada, babasının gözleri önünde kalacak, bakılacak ve korunacaktı; en güvenli yol bile olsa oraya bir adım bile atmayacaktı, çünkü artık dünyada hiç güven kalmamıştı, hiçbir şeye ve hiç kimseye.

Her ne kadar canını sıksa da Bünyamin bu verilen vaadi kabul ediyordu. O, Yusuf'la Adonay Korusu'na yaptığı gezintiyi hatırlıyordu; sevgili ve güzel kardeşinin artık onunla hoplayıp zıplayamayacağı ve elleri terlediğinde onun küçük elini serinletemeyeceği de aklına geldi; artık ona asla yüce semavi rüyalarını anlatamayacaktı ve onu, bu afacan oğlanı, aklına güvendiğini belirterek göğsünü kabartamayacaktı, bu düşünce onun acı gözyaşları dökmesine sebep oldu. Ona Yusuf'un artık bir daha geri dönmeyeceğini açıklamasına ve artık var olmayacağına, ölmüş olduğuna, korkunç bir şekilde önünde duran bu kanıta rağmen bunun gerçek olduğuna inanamıyordu. Babası bu kanıtın başından asla ayrılmıyordu. Yusuf'un ölümüne inanmak onun için imkânsız bir durumdu, bu, imkânsızın reddedilmesiydi ve olumlu bir işaret anlamına gelirdi. Bu bir çaresiz inanmaydı, çünkü bütün inanmalar çaresizlikten güçlüdür ve yine de acz içindedir. Bünyamin'in zapt edilemeyen bu inancı, vecd hâlindeki bir tasavvura dönmüştü ve bunu şu sözlerle ifade ediyordu: "O tekrar gelecek!" Kendinden emin bir şekilde konuşuyor ve ihtiyar babasını okşuyordu: "Veya o bizi yanına getirtecek." Yakup bir çocuk değildi, aksine hikâyelerle dolu bir hayat yaşamıştı ve ölümün acımasız gerçekliğini en acı şekilde öğrenmişti; Benoni'nin tesellilerine ancak hüzünlü bir şekilde gülümseyerek cevap verebiliyordu. Aslında o da, reddetmeyi onaylamak için çok âcizdi ve onun bu reddetmeyi savunma denemeleri ve bu ihtiyacı giderebilmek için, gerçek olan ve mümkün olmayanla, yani bu insan dışı çelişkiyle yetinmek için elinden bir şey gelmiyordu, bu öylesine konu dışı, uçuk bir olguydu ki günümüzde bunu şizofren vakası olarak tanımlarlar. Onların evlerinde, memleketlerinde böyle bir olaya, fazla ileri gitmek deniliyordu; ama Eliezer'in Yakup'u ezen, çıldırtıcı planları ve kurguları vardı.

O kendisine yapılan moralini düzeltme konuşmalarına hep şu cevabı vermeye devam ediyordu: "Ben bu acıyla oğlumun bulunduğu o çukura gideceğim." Bu, hem o zamanlar, hem de sonraları, genel olarak artık onun bundan sonra yaşamayı istemediği ve aynı şekilde ölmeyi ve oğluyla öteki dünyada birleşmeyi istediği şeklinde anlaşılmıştı –bu şikâyetten şu sonuç çıkarılıyordu, son derece kederli olduğu ve bunun çok derin etkisi olduğu ve kır düşmüş başının artık bu acıyı taşıyamayıp ancak ölümle sükûn bulacağına inanılıyordu. Bu konuşması da, bunun böyle anlaşılmasına katkıda bulunuyordu. Eliezer ise bunu daha değişik ve daha ayrıntılı olarak işitip algılamıştı. Bu onun kulağına şöyle şaşırtıcı bir şekilde gelmişti: Yakup kuyu olasılığı üzerine kuruntu yapıyordu, yani ölü oğlunun bulunduğu yere inmek ve Yusuf'u yeniden getirmeyi tasarlıyordu.

Bu fikir son derece zırvaydı, yeraltı hapishanesinden hakiki oğlunu kurtarmak ve bu garip dünyaya yeniden getirmek, aslında yeraltı anasının işiydi, bu babanın değil. Ama Yakup'un zavallı kafasının içinde en yürekli denklikler vardı ve bunu kafasının içinde serbestçe kurgulamak eski bir şey değildi. Yusuf'un ve Rahel'in gözleri arasında Yakup hemen hemen hiçbir farklılık göremiyordu: Onlar gerçekten tıpatıp aynı gözlerdi ve bir zamanlar Rahel'in sabırsızlık nedeniyle süzülen gözyaşlarını öperek yok etmişti. Ölüm acısıyla onların gözyaşları kendisininkiyle birlikte sel gibi akacaktı –bu sevgililer bizzat birbirlerine kavuşan iki ayrı insandan bir hasret tablosu oluşturacaklardı ve erkeklik-kadınlık üstü bir tablo; tıpkı her şeyin En Büyüğü gibi, Tanrı gibi yücelmiş olacaklardı ve işte bu hasretin ta kendisiydi. Ama bu hasret, Yakup'un hasretiydi ve ona aitti –bu, Yakup'un doğasıydı, hasret duygusunun uyum sağladığı bir sondu. Rahel'in vefatından beri o Yusuf'un hem anası hem de babası olmuştu; o bu ilişkide Rahel'in rolünü de üstlenmişti, evet, onun sevgisindeki tarzda bu hâkim durumdaydı ve Yusuf'un Rahel ile denkleştirilişi, kendisinin onlara katılışıyla tamamlanmış, bütünlük kazanmış olacaktı. İki misli oluş, ancak iki misli aşkla bütünlük kazanılmış olarak sevilir –dişi olarak kaldığı sürece,

erkekliği yanına çağıracaktır, dişilik, erkekçe kalış sürdükçe var olacaktır. Babalık duygusunda, aynı zamanda oğlu ve sevgili karısı gözlerini açıyor ve buna bir zarafet karışıyor, annenin oğluna olan sevgisi giriyor; ama bu erkekçe bir duygu, oğlunun içindeki annesinin sevgisi devam ettiği sürece, bu da anneye özgü bir duygu oluyor ve oğluna olan sevgisini de içeriyor. İşte bu uçuşan hayallemeler Yakup'un çılgın tasarımları olarak onun içini rahatlatıyordu, bunlarla o Eliezer'in kulaklarında yerleşiyordu ve Yusuf'un geriye getirilişi mitolojik örneğe göre canlandırılıyordu.

"Ben aşağıya ineceğim" diye emin bir şekilde konuşuyordu, "oğlumun yanına. Bana bak Eliezer –benim göğsümdeki bu hayal biraz kadınmsı gibi değil mi? Benim yaşadığım yıllarda doğada bir denkleştirme vardı. Kadınların sakalları çıkardı ve erkeklerin de memeleri büyürdü. Ben dönüşü olmayan ülkeye giden yolu bulacağım, yarın yola çıkacağım. Bana niye öyle kötü kötü bakıyorsun? Bunun olması mümkün değil mi? Daima batıya doğru gidilecek ve Hubur nehri geçilecek, sonra yedi kapıya ulaşılacak. Kuşkun olmasın, lütfen! Onu hiç kimse benden daha çok sevmedi. Ben annesi gibi olmak istiyorum. Onu bulmak istiyorum ve onunla en alt kata süzülmek, hayat suyunun fışkırdığı yere gelmek istiyorum, onun üstüne su fışkırtmak istiyorum ve onun için tozlu sürgüyü açıp geri dönmesini sağlamak istiyorum. Bunu bir zamanlar yapmamış mıydım? Hile yapıp kaçışı sağlamamış mıydım? Ben oradaki, aşağıdaki kadınla baş ederim, tıpkı Laban'la nasıl baş ettiysem, o kadın bana güzel sözler söyleyecek! Senin başını sallayıp durmana, niçin bakayım ki?"

"Ah, muhterem Beyim, elimden geldiği kadar senin çabalarını ve fikirlerini anlamaya çalışıyorum ve başlangıçta her şeyin senin düşüncelerine göre gideceğini kabul ediyorum. Ama en geç yedinci kapıda uygulamalar sırasında kaçınılmaz olarak senin bu anne olmadığın meydana çıkacak..."

"Kesinlikle" diye karşılık verdi Yakup ve bütün bu acınacak konumuna rağmen aldığı karardan memnun olduğunu gösteren bir gü-

lümseyişi yüzünden eksik etmedi. "Bu kaçınılmaz bir şeydir. Benim onu emzirmediğim, aksine onu dünyaya getirten olduğum görülecektir... Eliezer" dedi aklındaki yeni düşüncelerden yola çıkarak, bunlar annelik-kadınlık konusundan ayrılmış, bereket sembolü Pallus*, sertleşmiş erkeklik organına bir dönüş yapmıştı, "ben onun tekrar yaratılmasını sağlayacağım! Bu mümkün olmazsa onu, olduğu gibi yeniden yaratamayacak olursam, yani Yusuf'u bu şekilde dünyaya yeniden getiremezsem!... Ondan yaratılmış olan yerde olacağım ben hâlâ; acaba o, orada kaybolmuş olabilir mi? Ben var olduğum sürece, onun kaybolması mümkün olamaz! Ben onu yeniden uyandıracağım ve onun varlığını yeryüzüne yeniden getireceğim!"

"Sana bu konuda yardım edebilecek olan Rahel artık bu dünyada değil, sizler birleştiğiniz takdirde bu çocuk meydana gelecek. Rahel senin için hâlâ yaşıyor ve sizler yeniden çocuk yapmak isteseniz bile, Yusuf'un doğduğu burç ve saat henüz gelmedi ki. Onu çağıramazsınız bu durumda, Bünyamin'i de, ama üçüncü bir bebeği belki, onu da henüz kimse görmedi. Çünkü hiçbir şey ikinci kez olmaz ve burada bulunan her şey, sadece ebediyen kendileri olarak varolur."

"Ama onun ölmesine ve kaybolup gitmesine izin verilmez Eliezer! Bu imkânsızdır. Sadece bir kez olan şey, ne yanında ne ondan sonra benzeri olmayan, büyük dolaşımın da onu bir daha getirmediği şey parçalanıp yok edilemez ve domuzların önüne atılamaz, bunu kabul etmiyorum. Senin dediklerin tabi doğru, Rahel'in Yusuf'un yaratılması için gerekli oluşu ve saatin henüz gelmeyişi doğru. Bunları zaten biliyordum; bile bile ben buna cevap talep ettim. Çünkü yaratıcı tohumun sahibi, yaratılışın sadece bir aletidir, kördür, ne yaptığını bilmez. Biz Yusuf'un olmasına sebep olduğumuz için, hakiki karım ve ben, biz onu değil başka bir şeyin yaratılmasını sağladık ve onun Yusuf olmasını, işte bunu Tanrı yaptı. Olmasına sebep olmak yaratmak değildir, aksine kör bir zevk içinde ha-

* Pallus (Fallus) kültü: Çeşitli toplumlarda verimliliğin, bereketin ve bolluğun sembolü olarak erkek cinsel organının tazim edilmesi –yn.

yat olgusunda sadece bir canlı ortaya çıkar; ama O yaratır. Oh, benim hayatım ölümün içine bir dalsa ve onu, yani benim yaratılışını sağladığım kişiyi tanısa ve ondan Yusuf'u, daha önce olduğu gibi bir uyandırsa! Aklımdan, içimden geçen bu ve şöyle söylediğimde aklımdan geçen de budur: Ben aşağıya gitmek istiyorum. Keşke Yusuf'un saatinin başladığı o geçmiş zamana gerisin geri gidebilsem ve onu tekrar doğurtabilsem! Başını öyle kötü kötü niye sallayıp duruyorsun? Buna kâdir olmadığımı ben de biliyorum. Ama bunun olmasını arzu edince de, sen kafanı bir daha sallayıp durma, çünkü Tanrı onu ayarladı, ben buradayım ama Yusuf burada değil, işte bu korkunç çelişkili bir durum ve insanın kalbini parçalıyor. Sen parça parça olan kalbin ne olduğunu biliyor musun? Hayır, çünkü bunu söylersen, ağzın dilin dolaşır ve hemen şöyle söylersin: 'Çok üzücü.' Ama kelimenin tam anlamıyla benim yüreğim parçalandı, ben aklın karşısına çıkmak ve mümkün olmayanı kurgulamak zorunda kalıyorum."

"Ben, vicdanen üzüldüğüm için kafamı sallıyorum Beyim, çünkü senin bir tezat olarak adlandırdığın ve kafa tuttuğun şey: Sen kendinsin ve senin oğlun değil. Bu ikisi birlikte senin kederin oluyor, bunu çok acı bir şekilde etrafa duyurdun ve üç gün boyunca çöplerin, kırık dökük şeylerin üstünde âleme gösterdin. Bundan sonra sanırım daha iyi oldun, yavaş yavaş Tanrının takdirine teslim olmaya başladın, yani kalbini derleyip toparladın ve parçalanmış olan şeyden şu şekilde bahsetmedin: 'Ben Yusuf'u yeniden yaratmaya vesile olacağım.' Nasıl bir şey bu? Sen onun olmasına vesile olduğun için, onu tanımıyordun. Çünkü insan, tanımadan sadece yaratmaya vesile olur. Eğer insan yaratmaya vesile olduğunu bilerek ve tamyarak yapsaydı, buna yaratmak denirdi ve kendisini Tanrıyla bir tutmaya kalkışırdı."

"Tamam Eliezer, peki sonra? İnsanın böyle bir şeyi elde etmeye cüret etmemesi mi gerekiyor ve sahip olduğu bu şey için bütün ömrünce tamahkâr olması boşuna mı, yani onun tıpkı Tanrı gibi olmayı arzu etmesi? Unutuyorsun" dedi Yakup boğuk bir sesle, Eli-

ezer'in kulağına doğru eğilerek, "ben gizliden gizliye bu yaratma vesilesi olan yaşamı bazı adamlara göre daha iyi anlarım ve yolunu yordamını da iyi bilirim; yaratmaya vesile olmak ile yaratmak arasındaki farkın gerektiğinde ortadan kalkmasını da. Yaratmaya vesile olma eylemi içine bir parça yaratma olgusunu da akıtırım, tıpkı Laban'ın da bildiği gibi, kadın adamotunu kullandıktan sonra beyaz kadını yatağıma aldığımda, kadın onları benim lehime kullanmıştı. Bana bir kadın bul Eliezer, gözleriyle ve uzuvlarıyla tıpkı Rahel'e benzeyen, böyle birisi vardır herhâlde. Ben o kadınla birlikte, gözlerimi Yusuf'un hâlâ kaybolmayan imajına dikip bilinçli olarak çocuk yapmak istiyorum. Böylece o kadın bana ölü insanların imajlarından kaynaklanan bir çocuğu yeniden doğuracak!"

"Söylediğin şeyler" diye karşılık verdi Eliezer yine aynı şekilde fısıltılı bir şekilde: "Beni tiksindiriyor, tüylerim diken diken oluyor, bunu işitmemiş olayım. Çünkü bana öyle geliyor ki, bu senin sadece acılarının derinliklerinden değil, aynı zamanda daha aşağı tarafından da geliyor. Artık senin yaşın bir hayli ileri ve artık edebinle bir daha bu tür doğurtma eylemlerine girişmeyi düşünmesen daha iyi olur, bunu Yaratanın, kaderin bir darbesi olarak kabullensen iyi olur, ne türlü bakarsan bak, böylesi daha hayırlı olur!"

"Benim hakkımda yanılma Eliezer! Ben hayat dolu bir ihtiyarım ve hiçbir zaman melek gibi değilim, kesinlikle değil, bunu ben çok iyi biliyorum. Çocuk yapacak kudretim ve isteğim var –kuşkusuz" dedi ve bir süre sonra ilave etti, "şu anda Yusuf nedeniyle çektiğim ıstıraptan hayat sevincim yıkıldı, yani belki bu ıstıraptan dolayı çocuk yapamayabilirim, ama bu ıstırap yüzünden bunu kesinlikle yapmayı çok isterdim. İşte görüyorsun, Tanrı ne gibi çelişkiler düzenliyor ve onlar beni perişan ediyor!"

"Büyük bir günaha girmemen için, bu ıstırabın koruyucu olarak konulmuş olduğunu görüyorum."

Yakup kuruntular içindeydi.

"Öyleyse o zaman" dedi kâhyanın kulağına, "bu koruyucuyu aldatmak gerekiyor ve ona bir oyun oynamak gerek, bu kolayca olur,

çünkü bu engel aynı zamanda arzudur. Eğer bir insan acı ve ıstırapla engellenmişse kadın olmadan da insan yapmak mümkün olmalıdır Eliezer. Tanrı, insanı bir kadının rahminden mi peydah etti? Hayır, çünkü böyle birisi yoktu ve bunu düşünmek bile alçaklıktır. Aksine onu O, kendi istediği gibi Kendi elleriyle balçıktan yaptı ve ona can veren ruhu burnuna üfledi, bunun üzerine o dönüştü. Nasıl, Eliezer, kulağını ver, bundan yararlan! Keşke biz bütün azalarıyla bebeğe benzeyen balçıktan veya topraktan üç arşın boyunda bir kütleye şekil verebilseydik, tıpkı Tanrının onu düşünüp tasarladığı gibi yapabilseydik! Çünkü Tanrı onu insan olarak düşündü ve tasarladığı bu imaja göre de onu yaptı. Tanrı gördü ve insanı, yani Âdem'i yaptı, çünkü O, Yaratandır. Ben ise Yusuf'u görüyorum, tanıdığım gibi ve onu yaratmaya vesile olduğumdan, onu tanımadan yaptığımdan daha büyük bir özlemle onu yeniden uyandırmak istiyorum. Ve sanki önümüzde oyuncak bir bebek gibi duruyor; sırtüstü bir sanat eseri, bir figür, insan boyunda uzanmış yatıyor, yüzünü gökyüzüne çevirmiş; biz ise onun ayak ucunda duruyor ve onun balçıktan yüzüne bakıyoruz. Ah, benim koca kâhyam, kalbim fırlayacakmış gibi çarpıyor, çırpınıyor, sanki biz onu yaratıyormuşuz gibi?"

"Efendim, eğer biz bir şey yaratıyorsak bu yeni ve yabancı şey nasıl bir tasavvur ki?..."

"Eğer ben bunu biliyorsam koca kâhyam, bunu söyleyebilir miyim? Haydi bir şeyler öğren benden ve benim henüz kesin olarak bilmediğim bu şeyi anlamama yardım et! Eğer biz bu yapılan cansız nesnenin etrafını bir kez ve yedi kez sağdan sola ben ve soldan sağa sen dolaşırsak ve küçük bir yaprağı onun ölü ağzının içine koyarsak, bu küçük yaprağın üstünde Tanrının adı yazılmış ise... ben diz çökerim ve bu kil cismi kollarıma alıp sarılır ve onu kalbimin derinliklerinden gelen bir sevgiyle öpecek olursam... işte o zaman!" diye bağırdı Yakup. "Eliezer, bak! Vücudu ateş gibi, kor gibi, kırmızı renk alıyor, sıcaklığını hissediyorum, ama onu bırakmıyorum, kollarımın arasında sıkıca tutuyorum ve onu tekrar öpüyorum. O zaman sönüp gidiyor ve bu balçık vücudun içine su doluyor, şişiyor ve

suyla şişip kabarıyor ve bak, kafasından saçlar fışkırıyor ve tırnakları uzuyor el ve ayak parmaklarında. Ve onu üçüncü kez öpüyorum ve onun içine kendi nefesimi üflüyorum; bu, Tanrının verdiği ruhtur ve bundan ateş, su ve hava esintisi, bu üçü yapılıyor, dördüncüsü yeryüzü oluyor ve hayata gözlerini açıyor ve şaşkın şaşkın gözleriyle bana doğru bakıyor, kendisini uyandıran kişiye bakıyor ve şöyle konuşuyor: '*Abba*, sevgili baba'..."

"Bütün bunlar beni son derece korkutuyor" dedi Eliezer hafifçe titreyerek, "çünkü böyle yeni ve çift anlamlı bir şey için beni ciddi olarak kazanmışsın gibi geldi bana ve benim gözlerimin önünde Golem* canlandı. Sen benim hayatımı gerçekten berbat ettin, ıstırabın sırasında buna tahammül edeceğim ve sana sadık bir şekilde destek olacağım; sihir ve suret yapmaya başladığın ve beni de ister istemez bu işe bulaştırdığın ve benim her şeyi görmemi sağladığın hâlde, bana çok garip bir şekilde de teşekkür ediyorsun!"

Ve Eliezer, Yusuf'un kardeşleri oraya geldikleri için memnundu; ama onlar memnun değildi.

Alışkanlık

Yakup'un kanıtı almasının yedinci gününde kardeşler bel ve kalçalarının etrafını çuval beziyle dolamış ve saçları başları külle dolu bir hâlde çıkıp gelmişlerdi. Kendilerini kötü hissediyorlardı ve tıpkı daha önce planlamış oldukları, dil dökerek babalarını nasıl kandıracaklarını düşündükleri gibi yapacaklardı; eğer şu nazlı bebek hiç olmamış olsaydı, her şey ne kadar da iyi olacaktı, diye kendi aralarında konuşmuşlardı, böylece babalarının gönlü hep onlardan yana olmuş olacaktı. Daha yoldayken, gizli gizli ve bazen de yarı yarıya net bir şekilde kabul ve itiraf etmişlerdi, eğer babaları

* Golem: Doğu Avrupa'daki haham efsanelerinde bir çeşit robot veya okmunculus! anlına Kutsal Kitap'tan ayet goleme konulunca canlandığına inanma. Tevrat ve Talmut metinlerinde cenin veya kusurlu varlık –yn.

kendilerini sevdiğini söz konusu edip böyle kalmış olsaydı, Yusuf'un ortadan kaldırılması diye bir şey olmayacaktı.

Yakup'un nasıl bir görünüşe sahip olacağını, kesin bir şekilde görüyorlardı ve düşündükleri gibi de çıkmıştı; içinde bulundukları bu karmaşık ve belalı durumu açıkça biliyorlardı. O, herhangi bir şekilde, derunî bir bilgiyle, onların açıkça bilmedikleri bir biçimde, kardeşleri küçük çocuğun katilleri olarak düşünecekti ve öyle kabul edecekti; gerçi onlar çocuğu elleriyle boğmamış olduklarını, ama onu bir hayvanın kaptığını ve bu kanlı eylemi gerçekleştirdiğini kabul ettirmeye çalışacaklardı, yani kendileri onun gözünde henüz suçsuz kişilerdi ama her şeye rağmen kin duyulan birer katildiler. Gerçekte ise, bildikleri gibi, bunun tam tersi bir şey oldu: Onlar kesinkes suçluydu, ama katil değildiler. Ama onlar bunu babaya söyleyemiyorlardı; çünkü üzerlerindeki katil damgasından arınmak için, suçlarını kabullenmeleri daha doğru olacaktı ama bunun söylenmesini, ettikleri birlik yemini önlüyordu, tabii bazı anlarda bunun ne kadar aptalca olduğunu da kabullenmeye başlamışlardı.

Kısacası, kendilerini güzel günler beklemiyordu, belki de bir tek güzel gün bile olmayacaktı –bunun açıkça farkındaydılar. Vicdanları rahat değildi, çok kötü durumdaydılar ama buna kırılmış bir vicdan demek daha yerinde olurdu; çünkü bu, ruhun kararmasına yol açan ve aklı perişan eden bir durum yaratır, bu aptalca ve son derece azap verici bir hâle sebep olur, karamsar ve üzgün tipler yaratır. İşte bu on kişi Yakup'un önünde hayatları boyunca böyle kalacaklar ve hiç huzur bulmayacaklardı. Çünkü o kendilerinden kuşkulanıyordu ve onlar da bunun ne anlama geldiğini anlamışlardı: Kuşkulanma ve şüphelenme ve bununla bir insan başka birisinde ve başkası da kendi içinde bizzat güvensizlik duyar, yani kendisi huzur bulmadığı gibi başkalarına da huzur vermez, aynı zamanda onları sürekli olarak iğneler, laf çarpar, sorunu eşeler ve kurcalayarak azap verir ve kendisine de işkence yapar durur, kendisinin de azap çektiği görüntüsünü verir –işte bu, kuşkulanmadır ve tedavisi mümkün olmayan şüphelenme olgusudur.

Bunun böyle olduğunu ve sürekli olarak da böyle kalacağını Yakup'un önüne çıktıklarında daha ilk bakışta görmüşlerdi –onun kendilerine bakışından anlamışlardı, kollarında o kanıt elbiseyi tutuyor ve biraz yukarı kaldırarak onlara gösteriyordu– onun ağlamaktan iyice iltihaplanmış, hem keskin hem de üzgün, korkak ve kin dolu bakışı onların iliklerine kadar işliyor. Bu bakışlara ilave olarak zihninde bu duruma uygun düşecek cevabı verilemez ama cevabı fazlasıyla içinde barındıran, boş-dokunaklı, acı dolu-anlamsız ıstırapla ilgili soruyu yöneltti:

"Yusuf nerede?"

Bu beklenmedik soru karşısında incinmiş günahkârlar, hüzünlü figürler olarak dikilip kalmışlardı. Onlar Yakup'un kendilerini mümkün olduğu kadar zor durumda bırakmak için elinden gelen her şeyi yapmaya niyetli olduğunu görüyorlardı. Kardeşlerin geldiği Yakup'a haber verildiğinde, kendisini bu karşılaşmaya hazırlamış olmalıydı ki onlar da kendilerinin samimiyetle karşılanmalarını beklemiyorlardı; ama o bu kanıt elbiseyi aldıktan bir hafta sonra, onları yerde uzanmış bir hâlde kabul etmişti –yatıyordu, başı kolunun üstündeydi, aradan bir müddet geçtikten sonra başını kaldırdı– bu soru dolu bakışa onun perişanlığı ve karmakarışık ruh hâli de yansıyordu; bunu çok iyi anlamışlardı. İnsanlar her zaman birbirlerini kesin çizgileriyle tanır ve birbirlerinin gizli amaçlarının farkına varırlar, bu o zamanlarda da böyleydi günümüzde de böyledir.

Ağızlarını çarpıtarak cevap verdiler (Yehuda onları temsilen cevap veriyordu):

"Sevgili Bey, senin ne kadar acı ve büyük ıstırap veren bir olayla karşılaştığını biliyoruz."

"Benim mi?" diye sordu. "Sizin de değil mi?"

Çok yerinde bir soruydu bu. Son derece etkileyici ve iç sızlatıcı bir şekilde sormuştu. Tabii onların da!

"Tabii bizi de" diye cevap verdiler. "Burada kendimizden söz etmek istememiştik de."

"Niçin?"

"Saygıdan dolayı"

Çok zavallı bir konuşma. Bunun sonuna kadar böyle devam edeceğini zannediyorlarsa, bu takdirde onlara çok yazık olacak.

"Yusuf artık yok" dedi Yakup.

"Maalesef" diye karşılık verdi kardeşleri.

"Ona bu seyahati yapmasını ben söylemiştim" dedi yeniden, "ve o da buna çok sevinmişti. Ona Şekem'e gitmesini söyledim ve sizin karşınızda saygıyla eğilerek, sizin evinize geri dönmenizi söyleyecekti. Öyle yaptı mı?"

"Maalesef ve çok daha üzücüsü" diye cevap verdiler, bunu böyle yapmaya ömrü yetmedi. Bunu yapmadan önce, bu vahşi hayvan onu öldürmüştü. Çünkü biz Şekem vadisinde hayvanları otlatmıyorduk, aksine biz Dotan vadisindeydik. İşte oralarda bu çocuk yolunu şaşırmış ve öldürülmüş. Biz onu, seninle birlikte tarlada oturduğumuz ve onun bize rüyasını anlattığı o günden bugüne kadar hiç gözlerimizle görmedik."

"Onun görmüş olduğu" dedi Yakup "rüyalar, sizlerin canını iyice sıkmıştı, çok ağır ve büyük anlamlıydı; bu da sizlerin yüreklerinde son derece kahır verici olmuştu, değil mi?"

"Bir parça kahretmiştik" diye karşılık verdiler. "Kahrettik tamam ama bunun da bir ölçüsü var. Onun bu rüyası senin de canını sıkmıştı gerçekten ve sen onu azarlamış ve hatta tehdit etmiştin ve onun saçlarından tutup hırpalamıştın. Bunun için bizler de ona bir parça kahretmiştik. Maalesef, şimdi onu! Bir canavar hırpalayıp yok etti, senin tehdit ettiğin yerden çok uzaklarda."

"Onu parçalayıp öldürdü" diye konuştu Yakup ve ağlıyordu. "Nasıl da kolayca: 'hırpalayıp' yok etti diyebiliyorsunuz, onu parçaladı ve yedi mi? Biriniz 'hırpaladı' diyor 'parçaladı' kelimesi yerine, böyle oluyor işte 'alay etmek' ve 'küçümsemek', sanki sevinçten alkış tutuyor gibi!"

"Duyulan derin acı nedeniyle de" diye karşılık verdiler, "böyle olmuş olabilir, daha fazla üzücü olmasın diye 'parçaladı' yerine 'hırpaladı' diyebilir."

"Bu doğrudur" dedi Yakup. "Verdiğiniz cevapta haklısınız, benim susmam gerek. Ama madem ki Yusuf sizin kalbinizde pek bir etki yapmamış, öyleyse niçin buraya geldiniz?"

"Senin matemine katılmak için."

"Öyleyse birlikte ağlayıp sızlanalım!" diye cevap verdi Yakup. Ve onlar bir ağızdan ağıt yakmak için Yakup'un yamna oturdular: "Burada ne kadar zamandır yatıyorsun." Yuda bu sırada babasının başını dizinin üstüne yatırıp ona destek oluyordu ve onun akan gözyaşlarını kuruluyordu. Kısa bir süre sonra Yakup ağlamayı kesti ve şunları söyledi:

"Başımı dizinin üstüne koyup destekleme, yeter artık Yehuda ve gözyaşlarımı da silme. Bunu ikizler yapsın."

Bunun üzerine Yuda üzülerek ikizlere bu görevi teslim etti ve onlar da ağıt sırasında babalarının başını öyle tuttular, bir süre sonra Yakup şunları söyledi:

"Bilmiyorum nedendir acaba, Şimon'un ve Levi'nin bana hizmet edişlerinden hoşlanmadım. Ruben bunu yapsın."

Çok üzülerek ikizler Yakup'un başını Ruben'e devrettiler, o da bunu bir süre uyguladı. Ama sonra Yakup şöyle dedi:

"Olmuyor, beni rahatlatmıyor, Ruben başımı yükseltmesin ve gözyaşımı kurulamasın, bu işi Dan yapsın."

O da bunda pek iyi sonuç elde edemedi; o da görevi Naftali'ye devretmek zorunda kaldı ve o da çok üzülerek işi Gad'a bıraktı. Böylece devamla Aşer ve İsakhar ve Sebulun'a kadar uzandı ve her defasında Yakup aşağıdakine benzer konuşuyordu:

"Bu da hoşuma gitmedi, şunun ve bunun benim başımı yüksek tutması olmuyor, başka birisi yapsın bunu."

Bu hepsinin hakarete uğraması ve reddedilmesiyle sonuçlanmıştı –nihayet Yakup şöyle söyledi:

"Ağıt yakmaya artık son verelim."

Bundan sonra onlar alt dudaklarını sallayarak ve susarak onun etrafında oturdular; çünkü onlar Yakup'un kendilerini Yusuf'un öldürülmesiyle ilgili olarak yarı yarıya suçladığım anlamışlardı, çün-

kü onlar yarı yarıya oradaydılar, tesadüfen tam olarak değil. Bunun için çok kırılmışlardı, Yakup onları bütün çocuklarının yarısı olarak kabul ediyordu ve bu durum, onları daha da olumsuz etkilemişti.

Bundan böyle sonsuza kadar bu şekilde yaşamak zorunda kalacaklarını akıllarından geçirdiler, bu dik kafalı ve bir türlü onarılamayan şüphe altında, günahkâr olarak kabul edileceklerdi, işte Yusuf'un ortadan kaldırılışıyla elde ettikleri kazanç buydu. Yakup'un gözleri, parlak kahverengi, kızarmış ve zarif iltihaplı bezlerinin şişkin bir görünüm verdiği babanın gözleri onların üzerindeydi, bu yorgunluktan bitkin gözler Tanrının huzuruna dalıp gitmişti, onların üzerinde sakin sakin dolaşıyordu, bunu çok iyi biliyorlardı, onlar ise kafalarında kuruntular ve gözlerinde şüpheyle ve güvensizlik içine bakınıp duruyorlardı ve birbirleriyle karşılaşınca da hemen gözlerini kırpıştırarak başka yerlere bakıyorlardı. Yemek sırasında Yakup konuşmaya şöyle başladı:

"Adamın birisi sığır veya bir eşek kiraladığında bir temas, bir karşılaşma meydana gelmiş veya Tanrı bu hayvana bir darbe vurup öldürmüşse, bu durumda adamın ruhen rahat olması için yemin ederek bu suçtan aklanması, arınması gerekir."

Onların elleri buz gibi olmuştu ve bunun sonunun nereye çıkacağını anlamışlardı.

"Yemin etmek mi?" dediler somurtarak ve sıkıntılı bir şekilde. Hayvanın ne yaptığını kimse görmemişse ve ortada hayvanın yapmış olduğunu veya başka bir canavarın parçaladığını gösteren kan ve pençeleme yarası yoksa, bununla ilgili yemin edilmeli. Ama burada kan ve pençe izi varsa –bu durumda kiralayanı kim rahatsız etmek ister ki? Bu durum mal sahibini ilgilendiriyor."

"Öyleyse bunun için?"

"Böyle yazılı kitapta."

"Ama yazılı olan şey şöyle: Eğer bir çoban bir mal sahibinin koyunlarını otlatıyorsa ve bir aslan bu sürüdeki hayvanı öldürürse, bu durumda çoban kendisini aklamak için yemin etmek zorundadır ve bu takdirde ziyanı mal sahibi kabullenir. Bu durumda bana da bir

gerekçe lazım değil mi? Aslanın öldürdüğüne dair benim ücretle çalışan çobanımın da bunu açıklaması ve inandırması gerekiyorsa, yemin etmesi gerekmez mi?"

"Evet ve hayır" diye cevap verdiler ve ayakları da buz kesilmişti. "Evetten daha çok hayır, izin verirsen. Çünkü aslanın içine daldığı bir sürü ise, aslan kaptığını oradan alıp uzaklaşır ve kimsenin görmediği bir eylem olur ve buna yemin edilmesi gerekir. Ama bu çoban öldürülen hayvanı gösterebilir ve onu yanında getirirse, parçalanan hayvandan bir şeyi getirecek olursa, onun yemin etmesi gerekmez."

"Hepiniz başımıza hâkim kesildiniz ve yasayı tanıyor ve iyi biliyorsunuz. Ama hâkimin koyunuysa bu ve onun nezdinde değerliyse ve çobanın gözünde değersiz bir hayvansa –bu hayvan kendisinin ve kendisi için değeri olmasa bile, bu onun yemin etmek zorunluluğunu ortadan kaldırmaz, değil mi?"

"Dünyada insanı yemin etmeye zorlayan böylesi bir şey görülmedi."

"Ya bu çoban bu koyundan nefret ediyorsa?" diye konuştu ve onların yüzlerine sert ve çekingen bir ifadeyle baktı... Sert, ürkek ve hüzünlü olan bu bakışla karşılaştılar ve Yakup gözlerini birinden ötekine geçiriyordu, kardeşler ise birbirlerinin gözlerine bakıyorlardı ve hiçbirisinin bu şüpheye dayanamayacakları bakışlarından okunuyordu, azap veren bu durumda bir rahatlama olmamıştı.

"Bir koyundan nefret edilebilinir mi?" diye sordular ve yüzlerinde soğuk terler vardı. "Böyle bir şey dünyada olmaz ve yasaların dışında kalır, böylece bu konu da kapanır. Hem biz maaşla çalışan çobanlar değiliz, aksine sürülerin kralının oğullarıyız ve elimizden bir koyun telef olup gittiyse, bu hem bizi hem de onu üzen bir hadise olur ve hiçbir zaman ve hiçbir yerde zorunlu yeminden söz edilemez, hiçbir hâkim önünde."

Korkak, rezilce ve zavallı konuşmalar bunlar! Bu hep böyle mi sürüp gitmeliydi? En iyisi kardeşler yeniden buradan çıkıp Şekem'e, Dotan'a veya başka bir yere gitseler daha iyi olurdu. Çünkü artık on-

ların burada Yusuf olmadan da kalmalarının, tıpkı Yusuf'la birlikte oldukları zamanlardaki gibi, önemsiz olduğu ortaya çıkmıştı.

Ama çıkıp gittiler mi? Asla gitmediler, orada kaldılar. Birisi kendi başına gittiyse de, hemen geri dönüp geldi. Onların kara vicdanlarında onun kuşkulanışına ihtiyaç vardı ve tabii tersi de öyleydi. Onlar Tanrı huzurunda ve Yusuf'un şahsında birbiriyle bağlanmışlardı ve başlangıçta Yakup ve oğulları için hep birlikte yaşamak büyük bir azaptı ve onlar bunu bir tövbe olarak değerlendirdiler. Çünkü onlar ne yaptıklarını biliyorlardı ve suçluydular, her birisi de kendisinin suçlu olduğunu biliyordu.

Ama zaman geçip gidiyordu ve alışkanlık oluşturuyordu. Zaman, Yakup'un gözlerinden kuşkulu bakışları silmiş ve bu on kardeş neler yaptıklarını artık öyle kesin bir şekilde bilmez hâle gelmişlerdi; çünkü yaptıklarıyla olan biten arasında kesin olmayan farklılıkları görüyorlardı. Olan biten şey, Yusuf artık aralarından çıkıp gitmişti –soru: Nasıl? Bu soru, yavaş yavaş bu gerçek olayın arkasında hem kendileri hem de babaları için hâlen geçerliydi. Bu küçük çocuğun mevcut olmayışı, onların hepsinin bilinçlerinde yer etmiş ve orada sakin sakin duran bir veriydi. On kardeş onun öldürülmemiş olduğunu biliyorlardı ve Yakup da buna inanıyordu. Ama bu farklı bilgi sonuçta pek o kadar önemli değildi, çünkü onlar için de Yusuf artık bir gölge değerindeydi, uzakta ve herkesin hayatta görebilmesi mümkün olan bakış alanlarının dışında bir yere, bir daha dönmemek üzere gitmişti –bu düşüncede hepsi hemfikirdi, baba ve oğulları. Zavallı ihtiyar, Tanrı onun değerli duygusunu içinden almıştı, artık onun yüreğinde ilkbahar olmayacaktı, sadece yazın kuraklığı ve kışın çoraklığı hâkim olacaktı ve aslında o hâlâ 'kaskatı' idi, tıpkı kasıldığı zamanlarda olduğu gibi –kuzusu için gözyaşı dökmesi sona ermemişti ve o ağlayınca ötekiler de onunla birlikte ağlıyordu, çünkü onların içindeki kin de alınmıştı ve zamanla belirginliğini kaybetmişti ve çok kızdıkları bu yaramaz oğlanı sadece hatıralarında anımsıyorlardı. Ama onun için gözyaşı dökmeyi de beceriyorlardı, çünkü bu artık gölgede kalan ve gözden ırak olan

kişinin bir şekilde korunmakta olduğunu kesinlikle biliyorlardı, –Yakup da aynı şeyi yapıyordu.

Yakup artık Yusuf'u ve annesini gidip getirmek için 'alt dünyaya gitmeyi' ifade etmekten vazgeçmişti; onu yeniden dünyaya getirmek veya onu Tanrının yarattığına benzer bir şekilde balçıktan yeniden yaratmak gibi çılgınca planlarla kimseyi korkutmuyordu. Hayat ve sevgi güzel şeylerdir, ama ölüm de gerekli, çünkü olmuş olan ve gözden ırak olan sevgiliyi ancak o korur ve emin bir yerde saklar, bir zamanlar mutlulukta bulunan endişe ve korkunun bulunduğu yerde, artık huzur ortamı var. Yusuf neredeydi? İbrahim'in kucağında –Allah bilir ya, Tanrı onu 'kendi yanına almıştı.' Veya bu son kayıp için insanın sözlerle ifade ettiği şey vardı –herkes, bir parça boş ve çorak da olsa, esenlik içinde güvenle ve sakin bulunacağı bir yeri aramışlardı.

O yeniden yapıldıktan sonra, ölüm onu esirger. Yusuf parça parça edilmiş olduğu için, Yakup onu yeniden yapmak için neler yapmıştı? Buna bizzat ölüm, en sevimli şekilde bir çözüm üretmişti. Yakup Yusuf'un bu on dört parça olan hâlinden yeniden bütün hâlini tasarlamış ve gülümseyen güzelliğiyle yaratmıştı –ve onu bu şekliyle daha iyi ve sağlam korumuştu, tıpkı şu berbat Mısırlılar diyarındaki insanların sargılarla ve ilaçlarla insan vücudunu mumyalayıp korumaya almaları gibi– kırılmaz, tehlikeye maruz kalmaz ve değiştirilmez bir şekilde, beyaz Hulda adlı eşeğin üzerinde yola çıkmış olan bu sevimli, gururlu, zeki ve sırnaşık on yedilik genci birleştirip korumaya almıştı.

Tehlikeye maruz olmadan, hiç değişmeden, endişe ve şefkate gerek kalmadan, hep aym on yedi yaşındaki hâliyle, onun ayrılışından itibaren çoğalan yokluk dönemleri ve ilerleyen yıllara rağmen, Yakup Yusuf'u böyle kabul ediyordu ve birisi çıkıp da boş ve kura laflarla onun ölümü hak etmediğini söylemesi bile artık onu pek etkilemiyordu. Yakup artık bunlara alışıyordu. Bu acı olaym en şiddetli şekilde yaşandığı anlarda yapmış olduğu gürültülü patırtılı isyankâr olayları ve Tanrıyla hesaplaşmaya kadar varan girişimlerini

sakin sakin ve utançla anımsıyordu; artık şu anda bunlardan hiçbir iz kalmamıştı, son derece nazik ve hoşgörülüydü, artık kolayca bu hâlini değiştirmeyecekti, sadece bu hazin olayı sessiz ve sakin bir şekilde sabrederek geçiştirecekti.

Ah, sofu ihtiyar! Senin her şeye kâdir olan yüce Tanrının bu suskunluğunun arkasında, aklının alamayacağı kadar hoş bir sürpriz sakladığını ve bunun Tanrının önerisine göre senin parça parça olan ruhuna sonsuz bir mutluluk vereceğini keşke bir sezebilseydin! Henüz etin sıkı ve diriyken, bir sabah ruhunun en derinliklerinde hissettiğin mutluluğu, bir yalan ve hayal olarak görmüştün. Bunu dengelemek üzere, çektiğin bu son derece büyük acının da bir yalan ve hayal olduğunu öğrenmek için çok ileri yaşlarda bulunman gerekecek.

İkinci romanın sonu

DİZİN

Abiram bkz. İbrahim
Abirâm bkz. İbrahim
Abram bkz. İbrahim
Adapa 23
Âdem 104, 280
Adina 93
Adon 52, 68, 70, 72, 73
Adon-Tammuz 52
Adonay 18, 64, 68, 70, 73
Adonay Korusu 274
Adoni 57, 74
Adonis 75
Adullam 113
Alaşya 22
Amalek 11
Amatla 53
Amfiel 79, 80
Amorra 46
Amrafel 36, 53
Anka Kuşu 22
Anu 23, 43, 252
Apsu 62
Arabaya 226
Arabot 21, 81, 82, 84, 86
Arba 56
Arbaal 56
Askalun 114
Astarot 57, 72, 74, 75, 112; ~-Mals 65
Aşer 59, 103, 107, 108, 109, 126, 176, 177, 249, 251, 285
Aşera 63, 73
Aşrat 73
Aştarti 74
Aza 82, 84, 88
Azael 82, 84, 88

Baal 11, 32, 33, 34, 49, 52, 112, 113, 124, 138, 227, 269
Baal eyaleti 252
Baal halkı 11
Baalat 49
Babil 20, 36, 38, 56, 173, 174, 235
Beerşeba 40
Behemot 270
Bel 26, 36, 56, 252
Benoni bkz. Bünyamin
Beth-el 15, 271
Bethuel 37
Bilha 7, 10, 12, 28, 30, 89, 103, 105, 116, 118, 141, 175, 183, 187, 221, 230, 238, 247, 273
Boğa Kral 32
Bohu 50
Buna 112, 257
Bünyamin 18, 58-66, 68-73, 75-80, 82, 84, 87, 103, 105, 124, 127, 131, 149, 252, 273, 274, 277

Çoban Yıldızı 43

Damasek bkz. Şam
Damask bkz. Şam
Damaşki bkz. Şam
Damu 68, 262, 266
Dan 59, 104, 107, 108, 112, 125, 128, 134, 173, 176-178, 184, 185, 194, 196, 204, 225, 230-232, 235, 247, 248, 250, 285
Dimaşki bkz Şam
Dina 19, 118
Dodanim bkz Rodos
Dotan 160, 161, 163, 167, 168, 170, 171, 177, 211, 217, 220, 221, 223, 224, 238, 250, 256, 284, 287
Dumuzi 17, 30, 248, 264
Duzi 69, 70

Eber 112, 164, 257
Edom 36
Efron 118, 119
El elyon 52, 252
El olâm 20
Elam 22
Elana 23
Eliezer 13-16, 18, 20-24, 29, 35-41, 44, 52-56, 59, 103, 105, 106, 115, 118, 123, 136, 149, 156, 167, 205, 259, 260, 262-264, 266,-281; ilk-~ 37
Elifas 267
Elinos 37, 38
Elohim 39, 76, 96, 101
Emtelay 53, 54
Engidu 23
Enitu 98
Enlil 252
Eon 20
Ereşkigal 73, 74

Esau 30, 38, 118, 150, 176, 264, 267, 270
Etana 23
Etemenaki kulesi 98

Fenikeliler 22
Fırat 40, 93
Fön 235
Föniks ülkesi 22
Fönler 20, 91
Fönyalı 91, 114

Gad 59, 103, 107-109, 127, 128, 134, 139, 174, 176, 177, 186, 194, 285
Gaddiel 108, 120, 127, 134
Gaza 114
Gebal 21, 72
Gespons 257
Gılgamış 23, 101
Gilead 209, 221, 271
Golem 281
Güneş Baal 123

Habil 116
Hacer 37, 54, 113
Hammurapi 36
Hanigalbat ülkesi 21
Hanok 112
Harran 40, 42, 52, 105, 252
Havva 104
Hay olâm 20
Hazati Limanı 122
Hebron 10, 12, 56, 57, 64, 89, 100, 121, 142, 171, 192, 211, 221, 237
Heda bkz Yusuf
Hermon 16, 21
Herubimler 83, 85, 86
Hira 113
Horeb 16

Hubur nehri 276
Hulda 148, 151, 152, 153, 154, 160, 161, 169, 170, 178, 191, 289

İbrahim 12, 13, 30, 31, 35-46, 48, 49, 51-56, 67-68, 95, 106, 112, 146, 156, 175, 192, 210, 223, 252, 262, 269-271, 289
İsakhar 111, 115, 124, 125, 134, 148, 175, 225, 252, 285
İshak 15, 37, 38, 40, 63, 92-93, 96, 106, 147, 175, 192, 223, 252, 269, 271
İsmail 37, 54, 113
İsmaililer 210, 211, 215, 221, 222, 223, 225, 226, 231, 236, 237, 247
İsrael 76, 103, 106, 115, 116, 264, 265, 269
İşhara 15
İştar 18, 23, 49, 57, 72, 74, 75, 98, 112
İşullanu 12

Jarden 12

Kabil 10, 116
Kalde 228
Kaldeli 13, 26, 37, 41, 54, 112
Kedeşen 112
Kedma 213, 215, 217, 237
Kenan 28, 33, 112, 113
Kenanlı 54, 113
Ketura 54
Kıbrıs 21
Kızıl Deniz 22
Kiryat Arba 56, 64
Kittim 21

Laban 12, 92-94, 98, 99, 102, 146, 154, 176, 224, 253, 264, 271, 276, 279
Lea 12, 27, 30, 89, 98, 99, 103, 104, 108, 111, 117, 119, 120, 122, 141, 147, 170, 173, 174, 186, 232, 238, 252
Levi 27, 99, 111, 112, 113, 122, 129, 132, 134, 135, 140, 172, 173, 175, 179, 183, 186, 190, 191, 223, 247, 251, 252, 257, 285
Leviathan 47-48, 122
Lut 12, 39, 44, 45

Ma'on ülkesi 226
Magog ülkesi 21
Marduk 23, 43, 46, 47
Marduk ülkesi 12
Marduk-Baal 122
Medan 54
Medanim 226
Melech 32
Melek-Baal 52
Melkisedek 52
Metatron 84
Mezopotamya 40
Mısır 22, 28, 75
Mısırlı(lar) 36, 54, 209, 289
Mısırlılar ülkesi 52
Midyan 54, 210, 226
Midyanlılar 210, 226, 231, 234
Mineerliler 216, 234, 236
Mizraim 29
Moabitli 112
Molech 113
Moriya 268
Mosar 210, 226
Mummu 27
Murzi ülkesi 22

Naftali 28, 59, 89, 104, 107, 109-112, 114, 122, 127, 175, 183, 185, 220-222, 250, 285

Naharayim 92, 151, 228
Naharina 37
Nahor 112
Nana 72, 73, 75, 76, 98, 101
Neb-ma-rê 233
Nemrud 35, 36, 37, 38, 42, 44, 47, 51, 55; ilk-~ 36
Nergal 95
Nil 22
Ninib 66, 67, 72
Nippur 252
Noah-Utnapiştim 28
Nuh 261

Olâm 20
Ophir 22, 226
Orion 270
Ölüler Diyarı 29

Pallu 112
Phallus 277
Pesah bayramı 96
Punt 22, 226

Rahel 9, 12, 25, 30, 58, 76, 92, 98, 99, 102, 104, 112, 116-120, 145, 146, 182, 188, 192, 194, 219, 240, 243, 273, 275, 277, 279
Rakia 81
Re'uben bkz Ruben
Rebeka 105
Rodos 22
Ruben 12, 27, 30, 31, 99, 111-113, 115-121, 125, 127, 128, 130, 132-135, 142, 173-188, 191, 192, 195-197, 206, 219- 221, 238-249, 251, 253, 285

Sahar 37
Sara 54, 55
Sebul 82
Sebulun 12, 111, 114, 122, 127, 135, 175, 225, 252, 253, 285
Semhazay 15
Seraphim 82, 83, 86
Seth 267
Sicilya 21
Sidon 21, 122
Sihem 10, 52, 257
Silpa 7, 10, 12, 103, 105, 141, 174, 177, 249, 273
Simran 54
Sin 42, 95, 252
Sina 16
Sinear 14, 27, 35, 53, 93, 228
Sodom 12, 46
Sur 52

Şam 12, 37-39, 53, 56, 271
Şamaş 43
Şamaş-Bel-Marduk 42
Şekem 12, 89, 110, 112, 118, 130, 135, 142, 147, 148, 151, 157, 159, 168, 171, 183, 265, 284, 287; ~ vadisi 147, 148, 157, 227
Şeol 29, 34, 112, 113, 130; ~kültü 33
Şeyakim 80
Şimon 27, 99, 108, 111-113, 122, 129, 132, 134, 135, 140, 172, 183, 186, 191, 223, 285
Şua 113, 173, 273

Tammuz 52, 57, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 76
Tarşiş 21
Thoraks 9
Thot 26, 233
Tiamat 46, 47
Tohu 50

Toroslar 21
Turturra 103, 131, 252

Ur 52, 228
Uru 42
Uruk 156, 252; ~ şehri 23; ~lu 23
Usir 36, 51, 52
Usiri 75
Utnapiştim 77

Yabbok 150, 162, 260
Yahu 85
Yaksan 54
Yakup 10-15, 19, 20, 24, 27-32, 34, 35, 37-39, 57-59, 61-62, 68, 75, 76, 90-92, 94-97, 99, 100, 102-104, 107, 108, 110, 112-114, 117, 119-121, 123, 124, 127, 133, 137-143, 145, 146-152, 154, 156, 158, 161, 169, 171, 175, 176, 180, 182-187, 191, 192, 194, 199, 203-205, 207, 208, 217, 218, 220, 222, 224, 231, 238, 249, 250-253, 256-263, 267, 268, 271, 273-276, 278, 280-289
Yakup ben Yizhak 265
Yaşup bkz. Yakup
Yehosef bkz. Yusuf
Yehosif bkz. Yusuf
Yehova 112
Yehuda 27, 111, 112, 125, 129, 135, 138, 174, 187, 222, 223, 225, 226, 227, 232, 235, 249, 283, 285
Yeraltı İmparatorluğu 73, 74
Yesbak 54
Yizhak bkz. İshak
Yizrael bkz. İsrael
Yosef-el bkz Yusuf 103
Yosefya bkz Yusuf
Yossef bkz Yusuf
Yuda 99, 111, 112, 113, 126, 132, 173, 178, 185, 192, 194, 222, 223, 226, 227, 228, 229, 231, 233, 234, 235, 255, 273, 285
Yusuf 7, 10-16, 18-24, 26, 27, 29-34, 36, 37, 39-42, 44, 53-56, 58-80, 84, 87, 90-97, 98-107, 110, 111, 113-118, 120, 121, 123-133, 135-142, 145, 147, 149-170, 178, 179, 181, 183, 185-208, 215, 217-221, 223, 230-232, 234-241, 243, 244, 247-249, 257, 259-262, 265-269, 272-286, 288, 289; ~-el 96

Zebaot 49, 83
Zebaotlar 101
Zofa çalılıkları 93

THOMAS MANN

YUSUF ve KARDEŞLERİ

YUSUF'UN GENÇLİĞİ
II. Cilt

THOMAS MANN (1875-1955), Alman edebiyatının olduğu kadar dünya edebiyatının da tarih, aile ve sosyal hayatı konu alan ve bu sorunları derinlemesine irdeleyen çok sayıda romanıyla en büyük yazarlarından biridir. THOMAS MANN'ın bu başarılı edebiyat çalışmalarının toplamına 1929'da Nobel Edebiyat Ödülü verildi.

Nietzsche, Schopenhauer gibi ünlü filozofların ve Johann Wolfgang, Goethe, Tolstoy gibi klasik edebiyat ustalarının düşünceleri, eserleri ve hayatlarıyla yakından ilgilenmiş ve romanlarının konu seçiminde ve teknik kurgusunda yararlanmıştır. Hitler döneminde ülkesini terk etmek zorunda kalan THOMAS MANN, İsviçre ve Amerika'da eserleri ve verdiği konferanslarla dünyanın hayranlığını kazanmıştır.

Eskiçağ tarihi ve dilbilimine, mitolojik konulara ilgi duymuş, ünlü filolog ve mit araştırıcısı Karl Kerén ile tarihi konularda düşünce alışverişinde bulunmuştur. Bu dönemde, dört ciltten oluşan YUSUF VE KARDEŞLERİ adlı romanının tarihî ve edebî altyapısını, düşünce dokusunu eleştirel bir yaklaşımla hazırlamıştır. Din ve uygarlık tarihinin çok önemli bir şahsiyeti ve Peygamberi olan Hz. Yusuf'un hayatını, dönemini babası Yakup Peygamberden başlayarak gerçekçi bir yaklaşımla aynı zamanda tarih, kültür ve uygarlık serüveni olarak da okunabilecek başarılı bir teknik ve anlatımla 1926-1942 yılları arasında yazmıştır.

Yusuf, umudun simgesidir; faşizm er ya da geç yenilecektir!...

HECE YAYINLARI / ROMAN